

VERNE GYULA

SENKI FIA

**Fordította:
GAAL MÓZES**

TARTALOM

ELSŐ RÉSZ. AZ ELSŐ LÉPÉSEK.

- I.
Connaughtban.
- II.
Királyi marionettek!
- III.
A rongyosok iskolája.
- IV.
Egy sirály temetése.
- V.
Még mindig a rongyosok iskolája.
- VI.
Limerick.
- VII.
A kompromittált «helyzet».
- VIII.
A Kerwan major.
- IX.
A Kerwan-major.
- X.
A mi Donegalban történt.
- XI.
Előnyös üzlet.
- XII.
A hazatérés.
- XIII.
Kettős keresztelő.
- XIV.
Alig kilencz éves korában.
- XV.
Egy szerencsétlen év.
- XVI.
A kiűzetés.

MÁSODIK KÉSZ. AZ UTOLSÓ ÚT.

- I.
Ő kegyelmességök.
- II.
Négy hónap alatt.
- III.
A Trelingar-kastélyban.
- IV.
A Killarneyi tavak.
- V.
Juhászcutya és vadászcutya.
- VI.
Ketten együtt véve tizennyolcz évesek.
- VII.
Hét hónapig Corkban.
- VIII.
Az első fűtő.
- IX.
Bob spekulációja.
- X.
Dublinban.
- XI.
Bazár a «kis pénzes zacskóhoz».
- XII.
A találkozás.
- XIII.
«Pál fordulása».
- XIV.
Három oldalról tenger.
- XV.
És ugyan miért ne?

**ELSŐ RÉSZ.
AZ ELSŐ LÉPÉSEK.**

I. Connaughtban.

Irlandot, a melynek területe körülbelül tíz millió hektár, a Nagy-Britannia uralkodójától nyert meghatalmazás alapján egy alkirály vagy lord-helytartó kormányozza a saját titkos tanácsa segélyével. Az ország a következő négy tartományra oszlik: keleten Leinster, délen Meinster, nyugaton Connaught, északon Ulster.

A történetírók azt mondják, hogy hajdan a Három Egyesült Királyság csak egyetlenegy szigetet képezett. Most két szigetet képez, a melyeket az erkölcsi egyenetlenség jobban elkülönít egymástól, mint a fizikai sorompók. Az irek a francziák barátai és az angolok ellenségei ősidóktól fogva.

Irland szép ország a turistákra, de szomorú ország a saját lakosaira nézve. A lakosok nem képesek megtermékenyíteni az országot, az ország nem képes táplálni a lakosokat, főképp az északi részekben. Pedig hát nem meddő föld az, mert gyermekei száma milliókra rúg és ha ennek az anyának nincs is teje a szülöttei számára, ezek mégis szenvedélyesen szeretik őt. El is halmozták a legédesebb nevekkal, a melyek minduntalan megfordulnak az ajkaikon. Irland a «Zöld Erin», és csakugyan viruló zöld is. Irland a «Szép Smaragd», a mely azonban arany helyett gránitba van foglalva. Oroszország az «Erdők Szigete», de még inkább a szikláké. Irland a «Dalok Országá», csak hogy a dalok csupán beteges ajkáról hangzanak. Irland «a Föld legelső virága» és a «Tengerek legelső virága», csak hogy e virágokat hamar elhervasztja a viharok lehellete. Szegény Irland! Inkább a «Nyomor Szigete» lehetne a neve és e nevet már századok óta kellene viselnie: nyolcz millió lakos közt három millió a koldus!

Irlandban, melynek középmezőssége hetvenöt öl a tenger színe fölött, két magas régió szorosan elkülöníti egymástól ama lapályokat, tavakat és mocsarakat, a melyek a dublini öböl és a galwayi öböl közt fekszenek.

A sziget medence-alakban horpad be és e medenczében nem hiányzik a víz, miután a Zöld Erin tavai összesen kétezerháromszáz négyszög kilométernyi térséget foglalnak el.

Westport, Connaught tartomány kis városainak egyike a Clew-öbölben fekszik, a melyből háromszázhatvanöt sziget vagy szigetcské emelkedik ki. Ez az öböl, hegyfokaival, elő-hegyeivel, előszögellő földnyelveivel, a melyek megannyi czápa foghoz hasonlítanak, és a sík tenger hullámain örlik, egyike a legszebbeknek az összes irländi partokon.

Westportban fogjuk a Senki fiát találni e történet kezdetén. Később majd meglátjuk, hol, mikor és hogyan fog e történet végződni.

E mezővároskának körülbelül ötezernyi lakossága nagyrészt katolikusokból áll. E napon, vasárnap, 1875 június 17-én a lakosok nagy része a templomba ment reggeli misére. Connaughtban teremnek azok a kiválóan kelta típusok, a melyek fennmaradtak az üldözések által elnyomott primitív családokban. De mily nyomorult vidék ez! Teljesen megérdemli azt a közmondást, a mely róla közszájon forog: «Connaughtba menni annyi, mint a pokolba menni!»

Az emberek szegények Felső-Irland városkaiban, de mégis, ha vannak hétköznapi rongyaik, vannak aztán ünneplő rongyaik is: fodros, csipkés, tollas foszlányok. Az emberek ünnepnapon azt öltik magukra, a mi legkevésbé lyukas; a férfiak foldozott és alól kirojtozott köpenyt; az asszonyok a zsibárus boltjában vásárolt szoknyákat szedik magukra és felkötik a kalapjaikat, a melyeken az egykori művirágokból már nem maradt meg egyéb a drótból készült váznál.

Mindenki meztláb jött a templom küszöbéig, hogy ne koptassa a lábbelijét - tátongó talpú cipőket, lyukas vagy felrepedt csizmákat, a melyek nélkül be se lépne a templomba - tisztességtudásból.

E perczen senki se volt Westport utcáin, csupán egy egyén, a ki egy talyigát tolt, a melyet egy fekete és sárgás színű, kavicstól felrepedt talpú és a hámjától lehorzsolt szőrű nagy és sovány komondor húzott.

- Marionettek... királyi marionettek! - kiáltá ez az ember torkaszakadtából... A királyi család képmásai.

Ez a piaczi komédiás Castlebar-ból jött, a Mayo grófság főhelyéről. Nyugat felé tartván, átkelt a hegyek szorosain, a melyek, mint az írlandi hegyek, rendszerint a tengerrel párhuzamos irányban nyulnak el: észak felé a Naphin hegyláncz fekszik, kétezeröttszáz láb magas kúpjával, dél felé a Croagh-Patrik, a hol Patrik a nagy írlandi szent, a kereszténység meghonosítója a IV. században, negyvennap böjtöt tartott; innét lement a Connamera fensík veszélyes lejtőjén és végig haladt a Mask és Corril tavak kietlen régióin, a melyek a Clew-öbölben végződnek. Nem utazott a Midland-Great-Western pályán, a mely Westportot egybeköti Dublinnal; podgyaszát nem rakta fel ama postakocsik vagy szekerek egyikére, a melyek országszerte minden irányban közlekednek; valóságos komédiás módra utazott, mindenütt előszóval hirdetvén marionettjeit és koronkint egy-egy hatalmas korbácsütéssel serkentvén kutyáját, a mely már alig bírta magát tovább vonszolni. Vad ugatás és üvöltés volt a válasz a korbácsütésre és néha a talyiga belsejéből hosszas nyögés hallatszott.

És mikor a komédiás így szólt a szegény állathoz:

«Fogsz-e tovább menni, eb fia?...» úgy látszott, mintha egy másik állathoz beszélne, a mely a talyiga hasában volt elrejtve; mikor pedig így szólt:

«Elhallgatsz, kutya kölyke?»

Ilyenkor aztán a nyögés megszűnt és a talyiga lassan tovább haladt.

Ennek az embernek a neve Thornpipe volt. Vajjon hova való lehetett? Ne kutassuk, mert ez egészen közönyös. Elég azt tudnunk, hogy egyike volt azoknak az angol-szászoknak, a kik nagyon is fölös számmal születnek a brit-szigetek alacsonyabb néposztályaiban. Thornpipe-nek nem volt nemesebb érzése egy vadállatnál; se több szive, mint egy sziklának.

Mihelyt ez az ember Westport legelső házaihoz ért, be kanyarodott a főutcára, a melyet két oldalon tisztességes házak és hangzatos czégű boltok szegélyednek, csakhogy e boltokban kevés a vásárolni való portéka. E főutcába ronda sikátorok rekednek, mint megannyi iszapos patak egy tiszta vizű folyóba. A Thornpipe talyigája nagy dübörgéssel robogott végig az éles és göröngyös kövezeten, kétségkívül nem csekély kárára a marionetteknek, a melyeket a komédiás a connaughti helységek lakosainak mulattatására sétáltatott szerteszét az országban.

Miután közönség sehol se mutatkozott, Thornpipe tovább ment és a sétatér bejárásához ért, a melyen a főutca végig megy, két sor szilfa közt. A sétatéren túl egy park terül el, a melynek szépen gondozott és homokkal behintett fasorai a kikötőhöz vezetnek le, a Clew-öböl partjára.

Mondanunk sem kell, hogy a város, a kikötő, a park, az utcák, a paloták, a hidak, a templom, a házak, a kunyhók mind ama gazdag földesurak egyikének tulajdonai, a kiknek sajátját képezi csaknem az Írland egész földje. Az itteni földbirtokos a tiszta és ősi nemesi vérből származott Sligo marquis, a ki a hűbéreseinek nem éppen rossz földesura.

Thornpipe körülbelül minden húsz lépés után megállította talyigáját és elkezdett kiabálni oly hangon, a mely egy rosszul megkent gép bántó nyikorgásához hasonlított:

- Marionettek... királyi marionettek! A királyi család képmásai!

Senki se jött ki a boltokból, senki se dugta ki a fejét az ablakokon. Itt-ott néhány rongy-foszlány tűnt elő a mellékutczákon és ezekből a rongyokból sápadt és kiéhezett arcok kandikáltak ki vörös szegélyű és mélyen beesett szemeikkel. Majd csaknem egészen meztelen gyermekek jelentek meg és közülök öten vagy hatan végre nekibátorodva odamentek a Thornpipe szekere mellé, mikor a komédiás a sétatér nagy fasorán megállt és valamennyien egyszerre elkezdtek kiabálni:

- Copper... copper!

Ez a neve egy rézpénznek, a fillér egy töredékének, a melynél kisebb értékű már nincsen. És kitől koldultak ezek a gyermekek? Egy embertől, a ki hajlandóbb volt maga is alamizsnát koldulni, mint adni! De ugyancsak mérges pillantásokat is lövellt rájuk és szilajul forgatta a szemeit, kézzel-lábbal fenyegette a szegény gyermekeket, a kik kénytelenek voltak igen tiszteletteljes távolságban maradni a korbácsától - de még inkább a rossz bánásmód által valószínű vadállattá lett komondor fogaitól.

És Thornpipe különben is dühös kiáltásai elhangzanak a pusztában. Paddy, - így nevezik az ireket, valamint John Bullnak az angolokat, - Paddy legcsekélyebb kíváncsiságot se tanúsít!

Nem mintha ellenséges indulattal viseltetnék a királyné fenséges családjá ellen. Nem! A kit nem szeret, sőt a kit a századok óta tartó elnyomatás alatt felszaporodott összes gyűlöletével gyűlöli: a földesur az, a ki őt alacsonyabb lénynek tartja a régi muszka jobbágyoknál. És Paddy egykor azért ujongott O'Connellnak, mert ez a nagy hazafi védelmezte Irland jogait, a melyeket a három királyság egyesítéséről szóló törvény 1806-ban megállapított, mert később ezen államférfi erélye, szívóssága és politikai bátorsága kicsikarta az 1829-iki emancipáció-törvényt és mert rendíthetlen magatartásánál Irland, Angliának ez a Lengyelországa, főleg a katolikus Irland, végre elért egy félig-meddig szabadság-korszakot. Van tehát okunk hinni, hogy Thornpipe célszerűbben tett volna, ha polgártársainak O'Connell képmását mutogatja; de ez nem volt elég ok arra, hogy bárki is megvetést tanúsítson a királyné ő felsége képmása iránt. De másfelől az is igaz, hogy Paddy sokkal jobban szerette volna királynéjának az arczképét vert pénzek, guineák, koronák, félkoronák és shillingek alakjában látni, mert hát éppen ez az angol pénzverdéből kikerült arczkép szokott az irlandiak zsebéből kiváltképen hiányozni.

Miután semmiféle komoly néző se mutatkozott daczára a komédiás ismételt felhívásainak, a talyiga tovább indult, nagy nehezen vontatva a teljesen lesóványodott eb által.

Thornpipe tovább folytatta e sétáját a sétatér pompás szilfáinak árnyékában. Egyedül volt. A gyerekek is végre elsompolyogtak. Így ért el a szép fasoroktól átszelt parkig, a melyet Sligo marquis átengedett a közforgalomnak, hogy megkönnyítse a hozzáférést a kikötőhöz, a melybe máskülönben csak egy angol mérföldnyi kerülővel lehetne eljutni.

- Marionettek... királyi marionettek!... A királyi család képmásai!

Senki sem felelt. A madarak éles sikoltással röptek egyik fáról a másikra. A park ép úgy el volt hagyatva, mint a sétatér. De minek is jött Thornpipe éppen vasárnap ide, a mise idején, meghívni a katolikusokat a mutatóványaira? Valóban Thornpipe nem lehetett irlandi származású. Talán délután a mise és a vecsernye közt a kíséret szerencsésebben ütött volna ki? Mindenesetre nem árthatott lemennie a kikötőig, a mit csakugyan meg is tett sűrű káromkodás közt, szidván és a pokolba kívánnván egész Irlandot.

A kikötőt nagyon kevesen látogatják, noha a legnagyobb és legvédelettebb ezen az egész partvidéken. Csak azért vetődik ide néha egy-egy hajó, mert szükséges, hogy Nagy-Britannia, vagyis Angol- és Skótország segíyezze a sivár Connaught e részét ama szükséges termé-

nyekkel, a melyeket e kietlen föld nem tud megteremni. Irland gyermek, a ki e két emlőn táplálkozik, csak hogy a dajkák drágán fizettetik meg vele a tejet.

Néhány matróz pipaszóval sétálgatott fel s alá a rakparton. Magától értetődik, hogy vasárnap a kirándulási munka szünetelt.

Köztudomású dolog, hogy az angolszász faj igen szigorúan üli meg a vasárnapot. A protestánsok e tekintetben, a régi puritánok példája után indulva, nem ismernek megalkuvást és Irlandban a katolikusok az isteni tisztelet megtartásának és a vasárnap megünneplésének szigorában versenyeznek velük, noha számszerint az anglikán vallás különböző felekezeteinek követőit ötszörösen felülmulják.

Westportban semmi idegen nemzetbeli hajót nem lehetett látni. A különféle idomú hajók, bárkák stb. a szárazon voltak, mert az apály már beállott. E járművek, a melyek Skótszág nyugati partjairól jöttek megrakodva gabonával - a mi Connaughtban leginkább hiányzik - ismét el fognak távozni, mielőtt a rakományt átadták. A ki nagy hajókat akar látni, annak Dublinba, Londonderrybe, Belfortba vagy Corkba kell mennie, a hol a liverpooli és londoni hajózási vonalak nagy gőzösei állomást tartanak.

Thornpipe nyilván nem remélhette, hogy e dologtalan matrózok tüzőjéből fog néhány shillinget kicsikarhatni, és valóban, hivatása még a kikötő rakpartján sem talált visszhangra.

Megállt tehát talyigájával. Az éhes és a fáradtságtól teljesen kimerült kutya elterült a homokon. Thornpipe egy darab kenyeret, néhány burgonyát és egy besózott heringet vett elő tarisznyájából és elkezdett enni, mint a ki hosszú út után valahára falatozhatik.

A komondor ránézett és csattogtatta az állkapcsait, melyek közül a forró nyelve kilógott. De úgy látszik, hogy nem ez volt az ő rendes étkezési ideje, mert végre a fejét előre nyújtotta az előlábai közt és behuntya a szemeit.

Egy mozgás, a mely a kocsi belsejében némi neszt idézett elő, mintegy felrázta Thornpipet a tompultságából. Felkelt és körülnézett, hogy nem látja-e őt senki. Aztán felemelvén a pokrócot, amellyel a marionetteket tartalmazó láda le volt takarva, egy darab kenyeret dugott alája és fenyegető hangon így szólt:

- Ha el nem hallgatsz!...

Mohó falatozás nesze hallatszott, mintha aládában egy éhenhalállal küzdő állat lett volna eldugva. Thornpipe folytatta a reggelizést.

Csakhamar végzett a heringgel és a burgonyával, a mely a heringgel együtt sós vízben volt megfőzve, hogy jobb íze legyen. Végre aztán egy durva faragású csutorát emelt az ajkaihoz és nagyot húzott a savanyútejből, a mely a csutorában volt és Irlandban a kedvelt italok közé tartozik.

Eközben a westporti templom harangja megkondult és jelezte az isteni tisztelet végét.

Az óra fél tizenkettőre járt.

Thornpipe egy korbácsütéssel felserkenté kutyáját és a kocsijával együtt gyorsan visszatért a sétaterre, azt remélvén, hogy sikerül megkerítenie néhány nézőt, a mint az ájtatoskodók a templomból kijönnek. Ama félóra alatt, a mely az ebéd idejéig még hátra volt, talán lesz alkalma némi bevételre szert tenni. Vecsernye után majd újra kezdi és csak másnap fog útnak indulni, hogy a grófság valamelyik másik városában mutogassa a bábuit.

A gondolat, magában véve, nem volt rossz. Shillingek hiányában be fogja érni copperekkel is, de legalább a bábuja nem fog kamatoztatlanul heverni.

Újra hallatszott a hivatás:

- Marionettek... királyi marionettek! A királyi család képmásai!

Két vagy három percz alatt mintegy húsz ember verődött egybe Thornpipe körül. Túlzásba esnének, ha azt mondanók, hogy ez a húsz ember a westporti lakosság színe-java volt. A többség gyermekekből állt, volt ezenkívül néhány nő és egy pár férfi; legtöbben a cipőiket a kezükben hordták nemcsak azért, hogy el ne koptassák, hanem egyszersmind azért is, mert hozzá lévén szokva a mezítlábjáráshoz, így sokkal kényelmesebb volt rájuk nézve.

Kivételt kell azonban tennünk néhány westporti notabilitást illetőleg, a kik szintén e bábász vasárnapi közönséghez csatlakoztak. Ilyen kivétel volt például a pék, a ki a nejével és két gyermekével a nézők közé állt. Igaz, hogy a «tweed»-je már néhány évet kiszolgált és köztudomásúlag, Irland esős égája alatt az évek kétszeresen, sőt háromszorosan számítanak, de az érdemes férfiú, egészben véve még mindig elég tisztességes külsőt mutat. De hát nem kötelessége-e tisztességes öltözetben járni, mikor a boltját ez a hangzatos cím díszíti: «*Nyilvános központi sütőde*? És valóban, a kérdéses iparos annyira központosította a gyártmányait, hogy kivüle nem is létezett más pék Westportban. Hasonlóképen a nézők közt volt a droguista is, a ki szereti a gyógyszerész címet bitorolni, noha a legközönségesebb és a leg-egyszerűbb cikkek se találhatók meg a raktárában, a melynek ajtaja fölött azonban mégis ott ékeskedik a «*Medical-Hall*» cím, oly pompás betűkben, hogy az embernek már csak a látásuktól is meg kellene gyógyulnia.

Meg kell még jegyeznünk, hogy egy pap is megállt a Thornpipe talyigája előtt. Öltözte igen tisztességes volt és kivált erősen a többi közül: selyem nyakkendő, sűrű gombos hosszú mellény, fekete szövetből készült bő kabát. Ő az egyházközség feje és sokféle a teendője. Nem éri be azzal, hogy a híveit megkereszteli, meggyónatja, megesketteti és eltemeti, hanem tanácsokat ad nekik minden dolgaikban, ápolja betegségükben és teljesen függetlenül működhetik, mert sem a hivatalánál fogva, sem a fizetése tekintetében nem függ az államtól. A természetben beszolgáltatott tized és a vallási szertartásokért járó tiszteletdíjak, tisztességes és gondtalan megélhetést biztosítanak neki. Ő az iskolák, szeretetházak és egyéb jótékony intézetek természetes felügyelője, a mi azonban nem akadályozza meg abban, hogy a hajózási vagy lovaglási sport versenyein ne elnökösködjék, valahányszor regatták vagy akadályversenyek ünnepnapot szereznek a városnak. Híveinek családi körülményeibe teljesen be van avatva. Tisztelik őt, mert megérdemli, még akkor is, a mikor elfogadja a meghívást egy-egy kancsó sörre a korcsma «söntés»-ében. Erkölcsének tisztaságát soha senki se vonhatta kétségbe. És különben hogyan is volna lehetséges, hogy ne birjon nagy befolyással e buzgó katolikus-vidéken, a hol, mint Bovet Anna kisasszony: *Három hónap Írországbán* című kitűnő könyvében oly helyesen mondja, az ír parasztot azzal a fenyegetéssel, hogy eltiltják a szent áldozástól, keresztül lehet kergetni a tű fokán is.

Volt tehát közönség a talyiga körül és pedig kissé jövedelmezőbb közönség - ha szabad e kifejezést használnunk - mintsem Thornpipe remélhette volna. Mutatványainak valószínűleg volt némi kilátása a sikerre, miután Westport lakosai még sohasem részesültek ilyennemű látványosság szerencséjében. A komédiás még egyszer el is hangoztatta szokásos felhívását:

- Marionettek... királyi marionettek!... A királyi család képmásai.

II. Királyi marionettek!

A Thornpipe talyigája nagyon kezdetleges szerkezetű: egyszerű kordély, a mely elé a szilaj eb van befogva, négyszögletes kocsikas két kereken, így könnyebben húzhatja a kutya a grófság göröngyös útjain; hátul egy fogantyú van alkalmazva, a melynél fogva a járművet tolni is lehet; a kas fölött vászonból készült és négy erős vaspálczára kifeszített vászon-ernyő, a mely menedékül szolgálhat, ha nem is rendszeren nem nagyon égető nap, de legalább a Felső-Irlandban uralkodó végnélküli esőzések ellen. Az egész ama mozgó készülékekhez hasonlít, a melyeken az úgynevezett «önműködő fuvóhangszer szekrényeket» szokták körülhordozni a városokban és falukon. Csakhogy a Thornpipe hangszere nem ilyen «önműködő» remekmű, a melyben a fuvalák éles hangja egybevegyül a trombiták harsogásával, vagyis inkább a Thornpipe szövevényesebb hangszere azok közé tartozik, a melyeknek találó neve köznyelven a «kíntorna», a mint a nézők csakhamar meg is győződhetnek róla.

A ládára egy tető borul, a mely egész magasságának mint egy negyedrészt képezi. Mihelyt ezt a tetőt a tulajdonosa felnyitotta, a nézők a láda belsejében a következő dolgokat látták, nem minden csodálkozás nélkül.

Mindazonáltal, az ismételések elkerülése végett, azt tanácsoljuk, hogy az olvasó hallgassa meg a Thornpipe szokásos mondókáját. A kifogyhatatlan bőbeszédű komédiás kétségkívül megszégyenítette volna a híres Briochét, a legelső marionett-színház megalapítóját, a francia vásártereken.

- Hölgyeim és uraim!...

Ennek a megszólításnak a változatlan célja az, hogy meghódítsa a nézők rokonszenvét, még akkor is, a mikor egy falu legrongyosabb közönségéhez van intézve.

- Hölgyeim és uraim, ez a kép a nagy dísztermet ábrázolja az osborni királyi palotában, a Wight szigeten.

Csakugyan, a láda belseje egy miniatúr-termet ábrázol a láda négy fala közt, a melyekre függönyökkel díszített ajtók és ablakok vannak festve; itt-ott kártyapapírosból készült butorok, asztalok, karszékek és egyéb székek oly módon vannak elhelyezve, hogy ne fessé-lyezzék az előkelő egyéniségek, hercegek, marquisk, grófok és baronetek szabad mozgását, a kiknek nemes hitvestársaikkal egyetemben, szerencsájuk volt megjelenhetnek a hivatalos fogadtatáson.

- A terem egyik oldalán - folytatá Thornpipe - láthatják önök Victoria királyné trónját, az arany rojtokkal szegélyezett vörös bársony mennyezet alatt. Az, a melyet önök itt látnak, hű képmása annak a királyi széknek, a melyen Ő Legkegyelmesebb Felsége helyet foglal az udvari szertartások alkalmával.

A kérdéses trón három vagy négy hüvelyk magas és noha a bársony mennyezet csak papírból készült és az arany rojtokat csakis egy ráfestett sárga csík jelképezi, mégis nagy hatást gyakorol ezekre a derék emberekre, a kik még sohase látták ezt a kiválóan monarchikus butordarabot.

- A trónon - folytatá Thornpipe - ott ül a királyné, híven eltalálva, dísz jelmezében, vállán a királyi paláستtal, fején a koronával és kezében a királyi pálczával.

Mi, a kiknek sohase volt szerencsénk az Egyesült Királyság uralkodónőjét és az Indiák császárnőjét dísz-elfogadó teremében láthatni, nem tudjuk megmondani, vajjon a baba lelki-ismeretes hűséggel ábrázolja-e Ő Felségét. Mindazonáltal, ha feltételezzük is, hogy nagy

ünnepélyességek alkalmával felteszi a fejére a koronát, mégis kételkedünk afelől, hogy a kezében egy királyi pálczát csóvál, a mely a Neptun háromágú villájához hasonlít. Egyébiránt a legegyszerűbb dolog elhinni, a mit Thornpipe mond és a westporti egybegyűlt közönség, igen okosan, csakugyan ezt cselekedte is.

- Figyelmeztetem a nézőket - folytatá Thornpipe - hogy jobbra a királynőtől ő királyi Fenségeik, a walesi herceg és hercegnő állnak, a kiket önök is láthattak, mikor a trónörökös és neje Írlandban járt.

Szó sincs róla, minden tévedés ki volt zárva, a walesi herceg csakugyan ott állt, a brit hadsereg tábornagyi egyenruhájában és mellette a neje, a dán király leánya, pompás ezüstcsipke ruhában, a mely egy darab ezüstös papírból igen szépen volt kivágva.

A másik oldalon az edinburgi herceg, a connaughti herceg, a fifei herceg és Battemberg herceg a nejeikkel együtt képeznek félkört a trón körül. Annyi bizonyos, hogy e bábuk - az élethű hasonlatosságért folyvást jótállás vállaltatik - díszruháikban, szép pirosra kifestett arcaikkal és ünnepélyes magatartásukkal igen szabatos fogalmat nyújtanak az angol udvarról.

Aztán következnek az udvari főméltóságok; egyebek közt Sir Georges Hamilton, főadmirál. Thornpipe nem mulasztja el mindegyiket megjelölni a pálczájával és különösen felhívni a közönség figyelmét, megjegyezvén, hogy mindegyik azon a helyen áll, a mely őt az udvari etikette szerint rangjánál fogva megilleti.

A trón előtt tiszteletteljes mozdulatlanságban egy magas termetű és valódi angolszász előkelőségű úr áll, a ki nem lehet más, mint a királyné minisztereinek egyike.

Valóban egyike azoknak, és pedig a saint-jamesi kabinet elnöke; könnyen rá lehet ismerni a hátáról, a mely kissé meggörnyedt az állami ügyek súlya alatt.

Thornpipe tovább folytatta.

- A miniszterelnök mellett ott áll a tiszteletreméltó Gladstone ur.

És valóban nehéz lett volna rá nem ismerni a nagyszerű «öreg emberre», e szép, egyenes tartású aggastyánra, a ki mindig kész védelmezni a szabadelvű eszméket. Talán volna némi okunk csodálkozni a fölött, hogy rokonszenves arczkifejezéssel tekint a miniszterelnökre; de marionettek - sőt még politikai marionettek is - sokat megengedhetnek maguknak és a bábuk nem szégyenlik azt, mitől a husból és vérből álló emberek visszariadnának.

Ezenfelül következett egy még sokkal váratlanabb és igazán rendkívüli anachronizmusként ható meglepetés is, mert Thornpipe az eddiginél jóval emeltebb hangon egyszerre így szólt:

- Bemutatom önöknek, hölgyeim és uraim, nagy honfitársukat: O'Connellt, a kinek neve mindörökké visszhangra fog találni az írek szívében.

Igen! O'Connell ott volt 1874-ben az angol udvarnál, jóllehet már azelőtt huszonhat évvel meghalt. És ha valaki ezt az ellenvetést tette volna Thornpipenek, minden bizonynyal az lett volna rá a válasz, hogy a nagy agitátor még mindig él Írland fiainak szívében. Ugyanannyi joggal szerepeltethette volna Parnellt is, noha ezt a politikai tényezőt akkoriban még alig ismerték.

Aztán helyenkint még egyes udvaroncok voltak felállítva, a kiknek a nevük nem jut eszünkbe, természetesen mindnyájan csillogó rendjeleket és tarka rendszalagokat viseltek, majd a katonai és politikai kitűnőségek következtek, egyebek közt ő Fensége a cambridgei herceg a néhai Wellington lord mellett és a néhai Palmerston lord a néhai Pitt Vilmos mellett; végre a felsőház tagjai, a kik nagyban fraternizáltak az alsóház tagjaival, mögöttük egy osztály lovastestőr, díszegyenruhában és - lóháton a királyi díszteremben, a mely körülményből

tisztán látni lehetett, hogy ez oly ünnepély volt, a milyen az osbornei palotában is csak ritkán szokott előfordulni. A társaság mintegy ötven, rikító színekkel festett bábuból állt, a melyek méltóságteljes merevséggel ábrázolták mindazt, a mi a legarisztokratikusabb, legelőkelőbb és leghivatalosabb az Egyesült Királyság katonai és politikai köreiben.

Sőt az angol flotta sem esett a feledékenység áldozatául és ha a *Victoria and Albert* nevű királyi yacht nem is füstölög a szemünk láttára, legalább hajók vannak festve az ablakokra a melyekről a néző azt képzelheti, hogy a spitheadi révre nyílnak. Jó szemmel kétségkívül meg lehetne ismerni az *Euchanterast* nevű yachtot is, a melyen ő kegyelmességeik, az admiralitás lordjai vannak egybegyűlve és valamennyien a jobb kezükben messzelátót, a bal kezükben pedig szócsőt tartanak.

Meg kell vallanunk, hogy Thornpipe nem csalta meg a közönségét, mikor azt mondta, hogy ez a látványosság a maga nemében páratlan a világon. Valósággal, a néző megtakaríthatja a Wight-szigetre való kirándulás költségeit. Ehhez képest nagy is volt a csodálkozás, nemcsak a gyermekek, de az élemedettebb korú nézők közt is, a kik sohasem lépték még át a Connaught grófság határát, sőt alig ismertek egyebet Westport környékénél. Lehet, hogy a lelkész kissé mosolygott magában, de a gyógyszerész-fűszerkereskedő nem tartózkodott kimondani, hogy az alakok hasonlatossága meglepő, noha az eredetieket sohase látta. A pék bevallotta, hogy a dolog minden képzelmet felülmúl és nem is volt hajlandó elhinni, hogy egy fogadtatás az angol udvarnál ily fényes, pompás és előkelő színezetű lehessen.

- Ej! hölgyeim és uraim, ez még mind semmi! - folytatá Thornpipe. - Önök kétségkívül azt hiszik, hogy ezek a királyi és egyéb egyéniségek nem tudnak mozogni és minden taglejtésre képtelenek... Tévedés! Ők élnek, elevenek, mint önök és én. Azonnal meg fogják látni. Megelőzőleg azonban lesz szerencsém, kissé körüljárni a tányérral és ez alkalommal ajánlom magamat minden egyes néző nagylelkűségébe.

A ritkaságok, különösségek és egyéb látványosságok mutogatóira nézve az a válságos pillanat, mikor a tányér keringeni kezd a nézők közt. A piaczi látványosságok nézői rendszerint két részre oszlanak: az egyik rész azokból áll, a kik odébb állnak, hogy a zsebükbe ne kelljen nyulniok, a másik rész pedig azokból, a kik ott maradnak azzal a szándékkal, hogy mulatni fognak ingyen - ne csodálkozzék senki, ha ezen utóbbiak többen vannak. Van még egy harmadik osztály is: a fizetők osztálya, de ez oly jelentéktelen, hogy nem is érdemes róla beszélni. És ez nagyon is nyilvánvalóvá lett, mikor Thornpipe elkezdett «tányérozni», az arcán oly mosollyal, a melyet igyekezett nyájassá tenni, a mely azonban csak visszataszító vigyorgáshoz hasonlított. És valóban nem is mosolyoghatott másképp ez a bulldog-arcz, apró szemeivel és inkább harapásra, mint csókra termett szájával...

Magától értetődik, hogy a nézők rongyos részétől még két coppert se birt kicsalni. Azok pedig, a kik a komédiás hivatásaitól elcsábítatva látni akartak, a nélkül, hogy fizetnének, egyszerűen félrefordították a fejüket. Csak öten vagy hatan szedtek elő néhány pénzdarabot a tüszőjükből, úgy, hogy az összes bevétel egy shilling és három pencere rúgott; ezt az eredményt Thornpipe nagyon kicsinylő arczfintorítással konstataálta... De mit tegyen? Be kellett érnie ennyivel is a délutáni előadásig, a mely talán jövedelmezőbb lesz és a programmot végig beváltani mindenestre czélszerűbb volt, mint a pénzt visszaadni.

És ekkor a néma bámulat után a tüntető és lármás bámulat következett. A kezek tapsolni, a lábak dobogni kezdtek, az ajkáról ah! felkiáltások lebbentek el, a melyeket talán még a kikötőben is lehetett hallani.

Thornpipe a pálcájával egy ütést mért a láda alá. Az ütésre nyögés felelt, a melyre senki se ügyelt. És egyszerre az egész láda, mondhatni csodálatos módon megelevenedett.

Úgy rémlik, mintha a babák, a melyeket valamely belső készülék mozgatott, csakugyan élnének. Victoria királynő Ő Felsége nem szállt le a trónjáról, a mi ellenkezett volna az etiquette szabályaival, sőt fel se kelt, hanem mozgatja a fejét, úgy hogy a koronás fejkötője is izeg-mozog és hol felemeli, hol lebecsátja a királyi pálczáját, mint akár egy karmester - ki egy polka ütemét jelzi. A királyi család tagjai ide-oda forgolódnak és meghajtják magukat, viszonzván az előttük elvonuló hercegek, marquis-k és baronetek tiszteletteljes üdvözlését. A miniszterelnök Gladstone, az utóbbi pedig a miniszterelnök előtt. Utánuk O'Connell következik a cambridgei herceg kíséretében, a ki olyan feszesen lépeget, mintha nyársat nyelt volna. Végre a többiek is egymásután elvonulnak, sőt még a testőrök is, a kiknek a lovaik toporzékolnak és a farkukkal jobbra-balra csapdosnak, mintha az osbornei palota udvarában volnának, nem pedig a királyi díszteremben.

És ez az egész látványosság egy számos síp hiányában sínlődő kintorna éles és recsegő hangjainak kíséretében megy véghez. De Paddy - a ki oly fogékony a zeneművészet iránt, hogy VIII. Henrik egy hárfát vett fel a Zöld Erin czimerébe - még ettől is el volt ragadtatva, jóllehet valamely irländi népdalt jobban szeretett volna hallani a *God save the Queen*-nél és a *Rule Britaniánál*, e búskomor himnuszoknál, a melyek a szomorú Egyesült Királyság méltó nemzeti dallamai.

De igazán, az egész mutatvány nagyon szép volt és méltán bámulatot kelthetett mindazokban, a kik sohase látták az európai nagy színházak előadásait. A lelkesülés akkor hágott tetőpontra, mikor a bábuk mozogni kezdtek.

- Elevenek! - mondá egyik a nézők közül.

- Csak az kár, hogy beszélni nem tudnak! - jegyzé meg egy másik.

- Ne panaszkodjunk emiatt! - viszonzá a gyógyszerész, a ki szerette adni a demokratát.

Igaza volt. Szép volna, ha még a bábuk is tartanának hivatalos szónoklatokat!

- Szeretném tudni, mi mozgatja őket, - mondá a pék.

- Az ördög! - felelé egy öreg matróz.

- Igen! az ördög! - kiáltá egy pár vénasszony, a kik már félig meg is voltak róla győződve és a lelkészre tekintettek. Az utóbbi figyelmesen nézte a ládát.

- Hogyan férhetne bele az ördög ebbe a ládába? - mondá egy fiatal boltosinas, a ki ismeretes volt az együgyűségéről. - Az ördög igen magas termetű...

- Ha nincs a ládában, hát akkor a ládán kívül van! - vágott vissza egy vén banya. - Ő mutogatja a babákat.

- Nem - viszonzá a fűszeres komoly arczczal, - hiszen tudjátok, hogy az ördög nem beszél irländ nyelven.

Ez egyike volt azon igazságoknak, a melyeket Paddy ellentmondás nélkül elfogad. Kétségtelen volt, hogy Thornpipe nem lehetett az ördög, miután hamisítatlan irländ tájszólással beszélt.

Ha tehát ördögösség nem volt a játékban, akkor azt kellett feltételezni, hogy valamely belső gépezet mozgatja a bábukat. Azonban senki se látta, hogy Thornpipe valamely óramű kerekét felhúzta volna. Sőt - és ez a körülmény nem kerülte el a lelkész figyelmét - mihelyt a marionettek járaskelése lassulni kezdett, egy korbácsütés a szőnyeggel leborított láda alá elég volt ahhoz, hogy a mozgásukat gyorsítsa. Vajjon kinek szólt ez a korbácsütés, a mely után mindig fájdalmas nyöszörgés hallatszott?

A lelkész végére akart járni a dolognak és így szólt Thornpipehez:

- Ugyebár, kutya van a láda fenekén?

Thornpipe összeránczolta a szemöldökét, mérges pillantást vetett a lelkészre és úgy látszott, hogy szerénytelennek találja a kérdést.

- Az van ott, a mi van! - felelé. - Ez az én titkom... nem vagyok köteles azt felfedezni...

- Igaz, hogy nem tartozik vele, - viszonzá a lelkész, - de nekünk jogunk van azt hinni, hogy az ön bábuinak a gépezetét egy kutya mozgatja...

- Nos hát igen!... egy kutya - felelé Thornpipe - egy kutya egy forgó ketreczben... Mennyi időmbe és türelmembe került, míg meg tudtam reá tanítani!... És mit kaptam a fáradságomért?... Még a felét sem annak az összegnek, a melyet a papnak szoktak fizetni egy miséért.

Abban a pillanatban, mikor Thornpipe ezt a mondatot befejezte, a gépezet egyszerre elakadt, nagy boszuságára a nézőknek, a kiknek a kíváncsisága még korántse volt kielégítve. És minthogy a komédiás készült a láda tetejét becsukni azt mondván, hogy vége az előadásnak, a gyógyszerész a következő kérdést intézte hozzá:

- Hajlandó volna ön még egy előadást tartani?

- Nem - felelé Thornpipe nyersen, mert észrevette, hogy mindenki gyanakvó szemekkel tekint rá.

- Akkor se, ha két shilling bevételt biztosítanánk?

- Se két shillingért, se háromért! - kiáltá Thornpipe.

És ezzel távozni készült, de a közönség nem látszott hajlandónak utat nyitni a talyiga előtt. Eközben az eb, a gazdája intésére már indulófélben volt, mikor a ládából, zokogástól megszakított hosszas jajgatás hallatszott.

Thornpipe dühösen felkiáltott:

- Elhallgatsz, kutya fajzatja!...

- Ebben a ládában nem kutya van bezárva! - mondá a lelkész és megragadta a talyigát.

- De az! - vágott vissza Thornpipe.

- Nem... hanem egy gyermek!...

- Egy gyermek!... egy gyermek! - ismétlék a nézők.

Mily változás történt hirtelen a közönség érzelmeiben! Többé nem a kíváncsiságuk, hanem a szánalmuk nyilvánult ellenszenves magatartásban. Egy gyermek, bezárva e ládában, a hol alig vehetett lélegzetet és a kit korbáccsal ütöttek, mikor, nem mozgatta többé a babákat, mert nem volt már elég ereje mozogni a ketreczében!

- Lássuk a gyermeket!... lássuk a gyermeket! - kiálták a nézők közül többen, erélyes hangon.

Thornpipenek túlnyomó ellenféllel volt dolga. Mindazonáltal mégis ellen akart szegülni és tolni kezdte a talyigáját... Hiába erőlködött. Az egyik oldalon a pék, a másikon a gyógyszerész ragadta meg a kis kocsit és erősen megrázta. A királyi udvar még sohase látott ehhez hasonló zürzavart, a herczegek lökdösték a herczegnőket, a marquisk feldöntögették a baroneteket, a miniszterelnök felbukott és maga után vont a egész minisztérium bukását - szóval, olyan felfordulás támadt az osbornei palotában, mintha földrengés, reszkettette volna meg az egész Wight-szigetet.

Thornpipet csakhamar megfékezték, noha dühösen rúgott-kapálózott és erősen védekezett. A nézők valamennyien beavatkoztak a küzdelembe. A talyigát megmotozták, a gyógyszerész a kerekék közé bujt és egy gyermeket húzott ki a ládából.

Igen! egy sápadt, vézna, beteges arcú, mintegy három éves gyermeket, a ki alig birt lélegzeni és a kinek lábszárain nagyon is meglátszottak a korbácsütések nyomai.

A westportiak közül senki sem ismerte ezt a gyermeket.

Ez volt a «Senki fiának», elbeszélésünk hősének, első fellépése a nyilvánosság előtt. Nem lehetett tudni, hogyan került e durva ember kezei közé, a ki nem volt az atya. Mi azonban elmondhatjuk, hogy Thornpipe a szegény teremtest ezelőtt kilencz hónappal szedte fel a Donegal grófság egyik falujának utcáján és az olvasó láthatta, hogy mire használta őt a lelkiismeretlen hóhér.

Egy derék asszony a karjaira vette őt és igyekezett eszméletre hozni. Az egész közönség ott sürgött-forgott körül. Érdekes, sőt értelmes arcza volt a szegény mókusnak, a kinek a marionettek ládjában a saját ketreczét kellett forgatni, hogy megkereshesse a kenyerét! A kenyerét megkeresni... három éves korában!

A gyermek végre felnyitotta a szemét, de azonnal lecsukta újra, a mint megpillantotta Thornpipet, a ki feléje rohant, hogy ismét a hatalmába keríthesse őt. A komédiás dühösen felkiáltott:

- Adjátok vissza!

- Ön az atya? - kérdé a lelkész.

- Az vagyok - felelé Thornpipe.

- Nem! ez nem az én apám! - kiáltá a gyermek és az asszony karjába kapaszkodott.

- Nem az öné! - kiáltá a gyógyszerész.

- Ön lopta ezt a gyermeket! - mondá a pék.

- És nem fogjuk önnek visszaadni, - tevé utána a lelkész.

Thornpipe mindennek daczára ellen akart szegülni. Az arcza kipirult, a szemei égtek a dühtől, nem birt többé magával és szinte előre lehetett látni, hogy a legközelebbi perczben előveszi a kését, de akkor két erőteljes ficzkó odarohant és lefegyverezte őt.

- Kergessétek el!... kergessétek el! - kiálták a nők.

- Pusztulj innét, nyomorult! - mondá a gyógyszerész.

- És többé meg ne lássunk tégedet a grófságban! - kiáltá a lelkész fenyegető taglejtéssel.

Thornpipe nagyot ütött korbácsával a kutyára és a talyiga elindult felfelé a westporti főutcán.

- A gazember! - mondá a gyógyszerész. - Nem adok neki három hónapot, hogy eltánczolja a kilmeinhami menuétet.

Ezt a menuétet eltánczolni a tájszólam szerint annyit jelent, mint az akasztófán himbálózni.

A lelkész aztán megkérdezte a gyermektől, hogy mi a neve.

- Senki fia, - felelé a fiu meglehetősen szilárd hangon.

És valóban, nem is volt más neve.

III. A rongyosok iskolája.

- Hát a tizenhármastak mi a baja?
- Lázbeteg.
- És a kilenczesnek?...
- Szamárhurutja van.
- És a tizenhetesnek?...
- Annak is szamárhurutja van.
- És a huszonhármastak?...
- Annál, úgy hiszem, skarlát fog kifejlődni.

És e feleleteket O'Bodkins úr egymásután feljegyezte egy bámulatos rendszerességgel vezetett könyvbe a 23, 17, 9, és 13 számok nyílt számlájára. Külön rovatok voltak e könyvben a betegség, az orvosi látogatás idejének, a megrendelt gyógyszerek és azok alkalmazása módjának megjelölésére, mikor majd a betegek a kórházba kerülnek. A nevek góth-betűkkel voltak beírva, a számok arab számjegyekkel, a gyógyszerek kerek írással, a rendelvények pedig angol folyó írással - az egyes fontosabb szók kék tintával voltak aláhúzva és a rovatokat vörös tintával húzott kettős vonalak választották el egymástól. Szóval az egész könyv a szépírástak mintaképe és a könyvvitel remeke volt.

- E gyermekek közül néhány komolyan beteg, - mondá az orvos. - Gondoskodják, hogy meg ne hűljenek átszállítás közben.

- Igen... igen... majd elintézem! - felelé hanyagul O'Bodkins úr. - Mihelyt egyszer elmentek innét, semmi közöm többé hozzájuk. A fődolog az, hogy a könyveim rendben legyenek...

- És aztán, - monda az orvos a pálczája és a kalapja után nyulva - ha a betegség elragadja őket, úgy hiszem, az se lesz nagy veszteség...

- Nem, - viszonzá O'Bodkins úr. - Egyszerűen beírom őket az elhaltak rovatába és a számlájuk ki lesz egyenlítve. Már pedig úgy hiszem, hogy senkinek sincs joga panaszkodni, mihelyt a számlája ki van egyenlítve.

És az orvos eltávozott, miután O'Bodkins úrral kezét szorított.

O'Bodkins úr a «rongyosok iskolájának» igazgatója volt Galway városkában, a mely a hasonnevű öbölben és grófságban fekszik, a Connaught tartomány délnyugati részén. E tartomány az egyetlen, a hol a katolikusok földbirtokot bírhatnak tulajdonul és az angol kormány ide, valamint a Munster tartományba igyekszik visszaszorítani a katolikus Irlandot.

O'Bodkins azok közé a tipikus alakok közé tartozik, a melyeket nem lehet az emberi nem legjobb indulatú osztályához sorozni. Az alacsony, zömök ember egyike volt azon agglégényeknek, a kik sohase voltak fiatalok és sohase lesznek öregek, mert mindig egyformák voltak és maradnak; a kiknek a haja ki nem hull, se meg nem őszül; a kik aranyba foglalt pápaszemmel jöttek a világra és a kiket ugyanazzal a pápaszemmel együtt kellene eltemetni; a kiket sohase bántott se kenyérkereseti, se családi gond és sohase birt elérzékenyíteni semmiféle szerelmi vagy baráti érzélem, semmiféle szánalom vagy rokonszenv, mert éppen csak annyi szívük van, amennyi a megélhetéshez szükséges. Vannak ilyen se jó, se gonosz lények, a kik egész életükben nem tesznek se jót, se rosszat, és a kik sohase szerencsétlenek - még a mások szerencsétlensége miatt sem.

Ilyen volt O'Bodkins és készségesen elismerjük, hogy valósággal arra született, hogy a «rongyosok iskolájának» igazgatója legyen.

Láttuk, mily bámulatos pontosságról és a «tartozik és követel» mily alapos ismeretéről tanuskodtak O'Bodkins úr könyvei. Két segéde volt: Kriss anyó, egy vénasszony, a ki a pipáját soha ki nem vette a szájából és egy tizenhat éves régi tanítvány, a ki a Grip névre hallgatott. Ez a jó, nyájas tekintetű, vidám arcú és - a mi az ireknél jellemző ismertető jel - fitos orrú fiú végtelenül sokkal jobb volt ama nyomorultak háromnegyed részénél, a kik az efféle iskolai kórházakba kerülnek.

A «rongyosok» azok az árvák vagy a szülőiktől elhagyott gyermekek, a kiknek túlnyomó többsége sohasem ismerte sem az apját, sem az anyját, a kiket az utcán vagy az országúton szedtek fel és a kik megint oda fognak visszatérni, mihelyt elérik azt a kort, hogy dolgozhatnak. Mily salakja ez a társadalomnak! Mily erkölcsi sülyedés! Mily gyűjteménye az emberi hernyóknak, a melyeknek az a rendeltetésük, hogy szörnyetegek váljanak belőlük! És mi is teremhet abból a magból, a melyet találok szórni a kövezet hézagai közé?

Mintegy harmincz gyermek volt a galwayi iskolában. Az életkoruk három és tizenkét év közt váltakozott; rongyokba voltak burkolva valamennyien és folyvást éheztek, mert hiszen csak az emberi könyörületesség hulladékaiból kellett táplálkozniuk. Többen közülök, mint az imént láttuk, betegek voltak, és valóban e gyermekek nagyszámmal járulnak a halandósági statisztikához - a mi utóvégre is, az orvos véleménye szerint, nem nagy veszteség.

És az orvosnak igaza van, ha semmiféle gondozás, semmiféle erkölcsi oktatás se képes őket abban megakadályozni, hogy gonosztevők legyenek. Pedig lakik lélek e szomorú hüvelyben és jobb vezetés és a misszionáriusokéhoz hasonló önfeláldozás mellett, a lelkeket talán fogékonyakká lehetne tenni a jó iránt. De a szerencsétleneknek mindenesetre másféle nevelőkre volna szükségük, mint ama szalmabábok egyikére, a melyeknek szálnalmas típusa O'Bodkins úrban testesült meg és a milyeneknek mását gyakran megtalálhatjuk másutt is, nem csupán Írland inséges grófságaiban.

Senki fia a rongyosok iskolájának legfiatalabb növendékei közé tartozott. Még nem volt ötödfél éves. A szegény gyermek! Bizvást a homlokán viselhette volna e siralmas jelszót: üldöz a balszerencse! Miután Thornpipe kegyetlen kezei közül néhány könyörületes lélek kiragadta volna, eljutni Galwayba, a «rongyosok iskolájába» - valóban szomorú sors! És ki tudja, ha innét kikerül, nem fog-e még szomorúbb sorsra jutni?...

Kétségkívül emberbaráti érzés indította a lelkész arra, hogy elvegye a gyereket az utcai komédiástól. Többféle sikertelen tudakozódás után le kellett mondani a reményről, hogy a szegény fiú szüleit kinyomozza. «Senki fia» csak arra emlékezett, hogy egy gonosz asszonynál élt egy leánykával együtt, a ki őt néha megcsókolta és egy másik kicsikével, a ki meghalt... Hol volt ez?... Nem tudta. Senki se tudta volna megmondani, vajjon talált gyermek volt-e vagy ellopták-e szülőitől.

Westportban, hol az egyik, hol a másik háznál viselték a gondját. Az asszonyok nagyon megsajnálták és szánakoztak a sorsa fölött. A «Senki fia» név rajta száradt. Egyes családok egy hétig, két hétig maguknál tartották. Így tartott ez három hónapig. De a község nem volt gazdag és számos szerencsétlen ember eltartásáról kellett gondoskodnia. Ha lett volna gyermekmenháza, Senki fiát ott helyezték volna el. De ilyen menház nem létezett Westportban. Kénytelenek voltak tehát elküldeni őt Galwayba, a «rongyosok iskolájába» és most már kilencz hónap óta tengődött ott, nyomorult pajtásai közt. Vajjon mi lesz belőle, mikor azt az iskolát elhagyja, ha ugyan valaha el fogja hagyni? Vannak a sorstól kitagadott teremtmények, a kikre nézve már legzsengőbb koruktól fogva a lét, a maga mindennapi szükségével az élet és halál kérdése - és a kérdés nagyon is gyakran válasz nélkül marad!

Senki fia tehát kilencz hónap óta a félig hülye Kriss asszony, a sorsába belenyugodott szegény Grip és O'Bodkins úr gondjára volt bízva, a kiről tudjuk, hogy csupán a bevételeket és kiadásokat egyensúlyozó gép volt és egyéb semmi. Azonban egészséges testalkata lehetővé tette a szegény fiúnak, hogy az elpusztulás ennyiféle rémének ellentálljon. Még nem szerepelt az igazgató főkönyvének vörheny-, skarlát- és egyéb gyermekbetegségek rovatában, más-különbén a számlája már ki lett volna egyenlítve... ama közös sírgödörben, a melyet Galway a «rongyosai» számára engedélyezett.

De ha Senki fia az egészség tekintetében sértetlenül kiállta az efféle megpróbáltatásokat, mi mindentől nem lehetett tartani szellemi és erkölcsi fejlődését illetőleg? Hogyan fog ellentállhatni a testileg és lelkileg megromlott gyomokkal való érintkezés befolyásainak, e gyermekek közt, a kiknek egy részéről nem lehetett tudni, hol és kitől születtek, míg a másik rész többsége oly szülőktől származott, a kik messzefekvő fegyencgyarmatokban éltek vagy éppen kivégeztettek.

Volt most is köztük egy olyan, a kinek az anyja a Norfolk-szigeten, az ausztráliai tengerek közepén, «töltötte ki az idejét» és a kinek egy gyilkosság miatt halálra ítélt atyját a híres Bercy hóhér küldte a másvilágra a Newgate-börtönben.

E fiu vezetékneve Carker volt. Már tizenkét éves korában arra látszott rendeltetve lenni, hogy a szülők nyomdokait kövesse. Nem lehet csodálkoznunk a fölött, hogy a «rongyosok iskolájá»-nak e romlott világában máris «valaki» volt. Bizonyos tekintéllyel birt, minthogy romlott volt és másokat is tudott megrontani. Hízolgökökkel és czimborákkal rendelkezvén, természetesen a legrosszabb fiúk vezéréként szerepelt és mindenkor készen állt valamely csíny elkövetésére addig is, míg bünteteket követne el, mihelyt egyszer az iskola ki fogja bocsátani ezt az egész megméltelyezett rajt az országútakra.

Sietünk megjegyezni, hogy Senki fia csak irtózatot érzett Carker iránt, noha nem szünt meg őt bámulni. Hogy is ne! hiszen egy akasztott embernek a fia volt!

Általában ezek az iskolák alig hasonlítanak a modern tanintézetekhez, a melyekben matematikai módszer szerint kap minden egyes növendék ennyi meg ennyi köbméter levegőt. A berendezés méltó a növendékekhez. Ágy gyanánt szalmazsák, a melyet még csak meg se fordítanak. Az ágyak megvetése tehát nem sok időt vesz igénybe. Éttermek? Mire valók volnának az ilyenek, mikor a gyermekek csak néhány falat kenyeret és egy pár burgonyát kapnak - sőt az utóbbi néha el is marad. A mi a tanulmányi anyagot illeti, ennek a kezelése O'Bodkins úrra van bízva a galwayi «rongyosok iskolájában». Az igazgató úrnak az olvasás, írás és elemi számolás tudományát kellene oktatnia, de ő senkit se szokott a tanulásra kényszeríteni, elannyira, hogy az iskolájában eltöltött két vagy három év után alig akadt tíztizenkét gyermek, a ki képes lett volna akárcsak egy hirdetést is elolvasni. Senki fia, jöllehet a legfiatalabbak közé tartozott, nagyon kivált a társai közül és bizonyos tanulási kedvet árult el, a melyért sok gúnyolódást kellett hallania. Mily szomorú és egyszersmind mily nagy társadalmi felelősséget von maga után, ha egy elme, a mely szinte szomjazza a műveltetést, kénytelen a nélkül maradni. Ki tudhatná, mennyit veszít a jövő az által, hogy parlagon hagynak egy fiatal elmét, a melybe a természet talán jó magvakat ültetett, a melyek soha se fognak gyümölcsözni?

Az iskola személyzete nem azért nem dolgozott a fejével, mintha talán a kezével végzett volna becsületes munkát. Némi tüzelő anyagot összeszedni, ruhafoszványokat összekoldulni a könyörületes szívű embereknel, összeszedni a lovak és egyéb háziállatok ganéját és azt eladni néhány copperért a majorokban - a mely jövedelem számára O'Bodkins úr különös számlát nyitott - felkutatni az utcaszögleteken felhalmozódott szemetet, lehetőleg a kutyák előtt, vagy ha kell, a kutyákkal vívott csata után: ebből állt a gyermekek mindennapi foglalatossága. Játékról, szórakozásról szó se volt, ha csak mulatságszámba nem megy az, hogy egymást

körmölték, csipték, harapták, öklözték és rugdalták és hogy Grip ellen mindenféle csínyeket követtek el. Igaz, hogy a derék fiu mindezt igen békésen tűrte, a mi Carkert és a többieket még inkább ösztönözte, hogy épp oly gyáván, mint kegyetlenül üldözzék őt.

A «rongyosok iskolájában» az egyetlen félig-meddig tisztességes szoba az igazgatóé volt.

Magától értetődik, hogy oda senkit se bocsátott be. A könyveit csakhamar szétépték és a lapokat ezerfelé szétszórták volna. Nem is volt semmi kifogása az ellen, hogy a «növéndékei» az utcán kóboroljanak, tévelyegjenek és garázdálkodjanak. Azt tartotta, hogy anélkül is mindig nagyon is korán látja őket, mikor az éhség vagy az álmoság visszaszólította a gyermekeket az iskolába.

Senki fia komolyabb elméjével és jó ösztöneivel rendszerint célpontja volt Carker és őt vagy hat épp oly haszontalan fiu ostoba tréfáinak, sőt durvaságainak. Sohase panaszkodott emiatt. Ah! miért nem volt erősebb! Hogyan kényszerítette volna a társait, hogy tiszteljék őt, hogyan viszonzott volna öklütést öklütéssel, rugást rugással és mennyi harag gyűlt össze a szívében a miatt, hogy gyöngének érezte magát az önvédelemre!

Egyébiránt azok közé tartozott, a kik legritkábban hagyták el az iskola-épületet, mert boldog volt, ha némi nyugalmat élvezhetett, míg a többiek a városban kóboroltak. Ez által kétségkívül a testi jóléte szenvedett kárt, mert ő is találhatott volna némi megrágható hulladékot, vagy az alamizsnakép kapott egy-két copperért vásárolhatott volna «régii süteményt». De nem fért a természetéhez, kinyújtani a kezét vagy a kocsik után futni abban a reményben, hogy elkaphat egy-egy apró pénzdarabot és főleg elcsenni valamely csekélységet a kirakatokból és az Isten tudja, hogy a társai ezt a mesterséget minden kedvező alkalommal szívesen gyakorolták! Nem! ő inkább otthon maradt Grippel.

- Nem még el hazulról? - kérdé tőle Grip.

- Nem, Grip.

- Carker meg fog verni, ha estig semmit se hoztál haza.

- Hát hadd verjen meg inkább.

Grip határozott vonzalommal viseltetett Senki fia iránt, a melyet ez viszonzott. Miután az értelem nem hiányzott nála és írni meg olvasni tudott, megkísérelte a gyermeket megtanítani arra, a mit ő maga megtanult. Senki fia, mióta Galwayba került, csakugyan kezdett némi előmeneteleket tanusítani, legalább az olvasás tekintetében és reményleni lehetett, hogy nem fog szégyenére válni a tanítójának.

Nem szabad említetlenül hagynunk, hogy Grip egy egész csomó mulatságos történetet tudott és azokat igen vigan tudta elbeszélni.

A Kis Emberke előtt úgy rémlett, mintha a derék fiu kacagása a komor környezetben egy-egy napsugarat vetne a komor iskolaépület falai közé.

Hősünket főleg az ingerelte leginkább, hogy a többiek éppen Gripre agyarkodtak leginkább és őt választották gonosz indulataik céltáblájául. De ismételjük, hogy Grip ezen incselkedéseket bölcs nyugalommal tűrte.

- Grip?... - így szólt hozzá némelykor Senki fia.

- Mit akarsz?

- Ez a Carker nagyon gonosz fiu!

- Bizony nagyon gonosz.

- Miért nem vered meg istenesen?...

- Megverjem?
 - Őt is, a többieket is!
- Grip a vállat vonogatta.
- Nem vagy te erős, Grip?
 - Nem tudom.
 - Pedig a karjaid és a lábszáraid ugyancsak hosszúk.
- Igen, Grip hosszú volt és sovány, mint egy villámhárító rúdja.
- Nos hát, Grip, miért nem náspángolod el ezeket a gonosz férgeket?
 - Mert nem érdemes!
 - Ah! ha nekem olyan karjaim és lábszáraim volnának mint a tieid!...
 - Hát akkor helyesebben cselekednél, ha munkára használnád! - viszonzá Grip.
 - Azt hiszed?
 - Bizonyos vagyok felőle.
 - Nos hát!... együtt fogunk dolgozni!... Akarod, hogy megpróbáljuk?

Grip szívesen ráállt.

Néha mindketten kimentek a városba. Grip magával vitte a gyermeket, mikor valahová elküldték. Senki fiának az öltözete nagyon nyomorúságos volt, a ruhái még az ő természetének se feleltek meg, nadrágján és mellényén egyik lyuk és hasadás a másikat érte, a sapkájának nem volt teteje, a lábain a tehénbőrből készült sarut csak egy darab kötél tartotta össze a talppal. Grip szintén rongyokba volt burkolva és bizony nem volt tisztességesebb a külseje. Szóval a hórihorgas fiú és Senki fia méltók voltak egymáshoz. Szép időben hagyján, de Irland éjszaki grófságaiban a szép idő oly ritka, mint Paddy kunyhójában a jó ebéd. Esőben és hóban a két nyomorult teremtés hidegtől megkékült arczával, szélről lobbos szemeivel, hótól fagyos lábaival, valóban szánalmat kelthetett. A nagyobbik a kezénél fogva vezette a kisebbiket és futottak, hogy ne érezzék annyira a hideget.

Így tévelyegtek Galway utczáin, a melyek egy spanyol mezővároséhoz hasonlítanak. El voltak hagyatva a közönyös lakosság közepette. Senki fia szeretne volna tudni, milyenek voltak ezek a házak belül.

Az elrácsozott szűk ablakokon és a lebocsátott redőnyökön keresztül semmit se lehetett látni. A fiura nézve ezek a házak megannyi vasszekrények voltak, a melyek kétségkívül telidestele lehettek pénzes zacskókkal. És milyen gyönyörűség lehetett volna, megtekinteni a szállodák szép szobáit, főleg a *Hôtel Royal*-ét, a melynek kapuja elé kocsin érkeztek a vendégek! De az inasok elkergették volna őket, mint az ebeket, vagy mint a koldusokat, a mi még rosszabb, mert hiszen az ebeket néha még meg is simogatják.

És mikor megálltak a boltok előtt, a melyek pedig Felső Irlandban ugyancsak fogyatékosan vannak felszerelve a kirakatban levő tárgyak megbecsülhetlen értékű drágaságok gyűjteményének látszottak előttük. Mily sóvár pillantásokat tetettek itt egy ruha-kirakatra, ők, a kik rongyokba voltak burkolva, ott egy cipő-kirakatra, ők, a kik mezítláb jártak! És vajjon fogják e valaha ismerni azt a gyönyört hogy oly új ruhát ölthessenek magukra a mely az ő testükre van szabva és egy pár olyan cipőt húzhassanak fel a melyhez mértéket vettek a lábaikról? Bizonyynal nem, ép oly kevésbé mint más annyi nyomorult a ki arra van kárhoztatva hogy a mások viselt ruháiba öltözködjék és a kunyhók hulladékaiból táplálkozzék.

A mészárszékek ajtaján kettéhajtott ökrök függtek, akkorák, hogy az egész «rongyosok iskolája» egy hónapig táplálkozhatott volna belőlük. Mikor Grip és Senki fia ezeket szájtátva nézegették, fájdalmas szorongást éreztek a gyomrukban.

- No csak mozgasd az állkapcsodat kicsikém, - mondá Grip kedélyes hangon. - Aztán bizvást azt gondolhatod, hogy valósággal eszel.

A nagy kenyerek és czipók előtt, a melyek meleg illatot leheltek és a «kalácsok» és egyéb sütemények előtt, a melyek felköltötték az arra menők étvágyát, szintén megálltak éhező gyomorral, sóvár szemekkel, tele mohó kívánsággal és Senki fia e szöveget mormogta:

- Milyen jó lehet mindez.

- Biztosítalak felőle, hogy jó.

- Ettél már valaha ilyet?

- Ettem... egyszer.

- Ah! - sóhajta Senki fia.

Ő még ilyesmit sohasem evett, se Thornpipenél, sem pedig mióta a «rongyosok iskolájába» került.

Egy napon egy asszonyság, a kit szájalomra indított a szegény fiu halvány arcza, megkérde tőle, hogy örömet okozna-e neki egy darab sütemény?

- Jobban szeretnék egy darab kenyeret, asszonyom, - felelé Senki fia.

- És miért, gyermekem?

- Mert az nagyobb volna.

Egy izben Grip, a ki valamely megbízatásban eljárván, néhány pencet kapott borraavaló-képpen, egy süteményt ajándékozott neki, a mely már legalább egy hetes lehetett.

- Jó-e? - kérde Senki fiától.

- Oh!... az ember azt hinné, hogy meg van czukrozva!

- Elhiszem azt, hogy meg van czukrozva, - viszonzá Grip - még pedig igazi czukorral!

Némelykor Grip és Senki fia elsétáltak a Sallhill külvárosig is. Innét végig lehet látni az egész öblön, a mely Irlandban a legszebbek közé tartozik, a három Aran szigeten, a melyek az öböl bejárása előtt fekszenek, mint a Vigo öböl három éke, végre a háttérben a Burren, a Clarc komor hegységein és a Moher meredek parti szirtjein. Innét visszatértek a kikötő felé, a rakpartokra, a dockok felé, a melyeknek építése akkor kezdődött, midőn Galwayt szándékoztak kiindulási pontjává tenni egy tengerentúli vonalnak, a mely Európa és az amerikai Egyesült Államok közt a legrövidebb lett volna.

Mikor mindketten megpillantották az öbölben horgonyzó, vagy a kikötő bejárása előtt veszteglő hajókat, mintegy ellenállhatatlanul vonzatra érezték magukat, kétségkívül sejtván, hogy a tenger kevésbé kegyetlen a szegény emberek iránt, mint a szárazföld, hogy biztosabb megélhetést ígér nekik, hogy az élet jobb az oceanok éles levegőjében, mint a városok megfertőztetett odúiban és végre, hogy a tengerész-mesterség az, a mely a gyermek egészségét és a felnőtt ember kenyérkeresetét leginkább biztosítja.

- Milyen szép dolog lehet, Grip, ezeken a nagy vitorlás hajókon utazni! - mondá Senki fia.

- Ha tudnád, mennyire vágyom utána! - viszonzá Grip a fejével bólintva.

- Hát akkor miért nem mégy el tengerésznek a tengerre?

- Igazad van... Miért nem vagyok én tengerész?...

- Elmennél messze.... messze...

- Talán még az is meg fog történni! - mondá Grip.

No de hát egyelőre még nem volt tengerész.

A galwayi kikötőt egy folyó torkolata képezi, a mely a Corrub tóból ered és az öbölbe szakad. A túlsó parton, egy hídon túl a Claddagh nevű, sajátzerű falu fekszik, négyezer lakosával. Nem lakik benne más, mint csupa halász, a kik sokáig jelentékeny jogokkal felruházott községi önkormányzatot élveztek. Polgármesterük a régi diplomákban királynak czimeztetik. Grip és a gyermek hébe-korba elmentek Claddaghig is.

Mit nem adott volna érte Senki fia, ha ő is ezen erőteljes, szilaj, napbarnította és széltől piros arcú gyermekek egyike és ezen izmos gaël vérű, kissé szilaj külsejű anyák egyikének a fia lehetne! Szíve mélyéből irigyelte ezeket az egészséges ficzkókat, a kik valóban boldogabbak a városi gyermekeknél... Szeretett volna e lármás, játszó és a pocsolyában lubiczkoló hadhoz tartozni... Kedve lett volna közéjük vegyülni és megfogni a kezeiket... De nem merte megtenni, mert hiszen rongyokba volt burkolva és ha feléjük közelednék, azt hihetnék, hogy alamizsnát akar koldulni. Félre vonult tehát, a szemében egy könnycsepp csillámlott; - aztán tovább ment a piac felé és nézte az élénk színű mokrelleket és a szürke heringeket, az egyetlen halakat, a melyekre a claddaghiak halásznak. A mi a tengeri rákokat és a nagy tengeri pókokat illeti, a melyek az öböl sziklái közt hemzsegetnek, ezekről nem hihette, hogy meg lehessen enni, noha Grip - persze csak hallomás után, - váltig erősítette, «hogy ezeknek az állatoknak tejszínes sütemény van a teknőjükben!». Talán valaha még személyes tapasztalat alapján is meg fognak győződhetni róla, mi igaz van ezen állításban.

A sétájuk befejezte után mindketten visszatértek a szűk és piszkos utcákon keresztül a «rongyosok iskolája» városrészébe. Romok közt haladtak végig, a melyek Galwayt oly város-hoz teszik hasonlónak, a melyet a földrengés félig elpusztított. És még a romokban is van bizonyos bűbáj, ha az idő művei. Itt azonban a házak, a melyek pénzhiány miatt befejezetlenül maradtak, e félbehagyott épületek, a melyeknek a falai megrepedeztek, szóval mindaz, a mi az elhagyatás, nem pedig a századok műve volt, nyomasztóan szomorú benyomással volt a nézőre.

Hanem a galwayi szegény városrésznél is szomorúbb, a külvárosok legutolsó viskójánál is visszataszítóbb volt az az undorító és utálatos épület, az az elégtelen és ronda menház, a melyhez a nyomorúság vitte Senki fia társait és ő, valamint Grip, valóban nem siettek, mikor ütött az óra a visszatérésre a «rongyosok iskolájá»-ba.

IV. Egy sirály temetése.

Vajjon Senki fia e kínos élet, a «rongyosok» e romlott légkörének közepette nem kereste-e fel néha gondolataival a múltat?

Könnyen érthető, ha egy gyermek, a kit gondozás és dédelgetés boldogít, teljesen átengedi magát az élet örömeinek, nem gondol arra, a mi volt és a mi lesz, hanem élvezi zsenge korának gyönyöreit. De fájdalom! nem így áll a dolog arra nézve, a kinek a múltja csupán szenvedésekből állt. Előtte a jövő a legsötétebb színben tűnik fel. Előre tekint, miután hátra pillantott volna.

És mit látott Senki fia, ha egy vagy két évvel visszafelé tekintett? Látta az állatiasan durva Thornpipet, ezt a könyörtelen koldust és folyvást attól tartott, hogy egyszerre csak találkozni fog vele valamelyik utcásarkon avagy az országúton, s hogy egykori kínzója erős kezeivel megragadja őt. Aztán egy másik, homályos és rettenetes emlék merült fel elméjében, annak az embertelen asszonynak az emléke, a ki őt kínozta, de egyszersmind ama két leányka vigasztaló képe is, a kik közül egyik őt a térdein ringatta.

- Úgy vélem, jól emlékezem, hogy Sissynek¹ hívták - mondá egy ízben Gripnek.

- Nagyon csinos név! - viszonzá Grip.

Grip voltaképen meg volt győződve róla, hogy ez a Sissy csupán a gyermek képzelmében élt, mert sohase lehetett föléle semmi biztosabbat megtudni. De Senki fia szinte kész volt megharagudni, ha valaki kételkedni látszott a Sissy létezésében. Hiszen lelki szemeivel szinte látta őt... Miért ne találhatná fel valamikor?... Vajjon mi lett belőle?... Ott van-e még annál a sárkánynál?... Vajjon sok mértföld választja-e el őt kis pajtásától?... A leányka nagyon szerette őt és ő is viszont a leánykát... Ez volt a legelső vonzalom, a melyet érzett, mielőtt Grippel megismerkedett volna és úgy beszélt róla, mint egy nagy leányról... Sissy jó és szelíd volt, czirógatta őt, letörülte a könnyeit, csókokkal halmozta el az arcát és megosztotta vele a burgonyáját...

- Szerettem volna őt védelmezni, mikor az a gonosz asszony megverte - mondá Senki fia.

- Magam is és azt hiszem, hogy jó nagyokat húztam volna rá, - viszonzá Grip, hogy örömet okozzon a gyermeknek.

Egyébiránt, ha egyfelől ez a derék fiu nem igen védelmezte magát, mikor megtámadták, másfelől nagyon jól megtudott védelmezni másokat és ezt már be is bizonyította, mikor alkalmá nyílt rendreutasítani a gonosz fajzatokat, a kik a védenczét gyötörték.

Egy ízben Senki fiát, a ki akkor még csak néhány hónap óta lakott a «rongyosok iskolájá»-ban, a vasárnapi harangszó becsalogatta a galwayi székesegyházba. Meg kell vallanunk, hogy csak a véletlen vezette őt oda, mert még a turistáknak is alig sikerült megtalálni a templomot a sáros és szűk utcák útvesztőjében.

Félénken és szégyenkezve állt a fiu a szentegyházban. Ha a félelmetes sekrestyés észreveszi a rongyos, csaknem meztelen gyermeket, bizonyára nem engedte volna meg, hogy a templomban maradjon. Nagyon csodálkozott mindazon, a mit hallott és látott, el volt ragadtatva az énektől, az orgonajátéktól, a pap fényes, aranyos egyházi ruháitól és a hosszú viaszgyertyáktól.

¹ A Cecily név rövidítése.

Senki fia nem feledte el, hogy a westporti lelkész beszélt neki néha az Istenről, a ki minden ember atyja. Sőt arra is emlékezett, hogy valahányszor Thornpipe az Isten nevét kiejtette, azt mindenkor borzasztó káromkodások közé vegyítette és ez a visszaemlékezés megzavarta gondolatait a vallásos szertartás közepette. És mégis e templom boltívei alatt, rejtekhelyén, egy hatalmas oszlop mögött, bizonyos kíváncsiság támadt fel benne: úgy nézte a papokat, a mint a katonákat nézte volna. Aztán míg az úrfelmutatás alatt az összes jelenvoltak le-térdeltek, kiment, mielőtt őt észrevehettek volna és lépteivel nem ütött nagyobb zajt, mint egy egér, mikor végig fut a padlón.

A templomból hazatérvén, senkinek se szólt egy szót se, még Gripnek sem, a ki különben csak nagyon homályos fogalommal birt a mise és vecsernye pompájának jelentőségéről. Azonban egy második látogatás után a templomban, éppen egyedül lévén Krissel, azt a kérdést koczkáztatta, hogy micsoda voltaképen az Isten?

- Az Isten?... - viszonzá a vén asszony, borzalmasan forgatván a szemeit, a cseréppipájából gomolygó rossz illatú dohányfüstfelhők közepett.

- Igen... az Isten.

- Az Isten, - felelé Kriss - az Isten az ördög testvére, és elküldi hozzá azokat a rongyos gyermekeket, a kik nem jól viselik magukat, hogy megsüsse őket a pokolbeli tűznél.

E szók hallatára Senki fia elsápadt és bár nagyon szerette volna tudni, hogy mi az a pokol, a mely tele van lángokkal és gyermekekkel, még se mert egy második kérdést intézni Krisshez.

De nem szűnt meg gondolni arra az Istenre, a kinek úgy látszik, nincs egyéb dolga, mint megbüntetni a kis gyermekeket, még pedig, a mint a Kriss szavaiból kivehető volt, nagyon kegyetlenül.

Egy napon azonban az aggodalmai annyira fokozódtak, hogy beszélni akart róluk Grip barátjával.

- Grip, - mondá neki, - hallottál te valaha beszélni a poklóról?

- Hallottam néha, kicsikém.

- Hol van az a pokol?

- Nem tudom.

- Mondd csak... ha ott elégetik a rossz gyermekeket, meg fogják-e sütni Carkert is?

- Meg bizony, még pedig erős tűznél!

- Hát én Grip... mond csak... nem vagyok én rossz?

- Te... hogy rossz vagy-e?... Nem gondolom!

- Eszerint engem nem fognak megsütni?

- Még a hajad szálának se lesz bántódása!

- A tiednek se, Grip?

- Bizonyára nem, az enyimnek se.

És Grip jónak látta hozzátenni, hogy nem is volna érdemes, mert ily sovány létére rögtön hamuvá égne.

Mindössze ennyit tudott Senki fia az Istenről, ennyit tanult a katekizmusból. De az életkorának egyszerűségében és naivságában mégis érezte, hogy mi a jó és mi a rossz. De ha nem is kellett attól félnie, hogy a vén Kriss szabályai szerint fog bűnhődni, annál több oka volt attól tartani, hogy a Bodkins rendszerének szigorait kell majd tapasztalnia.

O'Bodkins úr valóban elégedetlen volt. Senki fia csakis a költségek rovatában szerepelt, a bevételek rovatában pedig éppen nem. Ez a ficzkó belekerült - oh! bizony nem nagy összegbe, kedves O'Bodkins úr! - ellenben semmit sem jövedelmezett. A többiek legalább a koldulás és néha a lopás által részben hozzájárultak az eltartási költségek fedezéséhez, de ez a fiú csakis pénzbe került.

Egy szép napon O'Bodkins úr eziránt heves szemrehányásokkal illette őt, szúró pillantásokat vetvén rá, rézfoglalatú szemüvegén keresztül.

Senki fiában elég lelkielő volt, hogy ne sirjon ezen intelem hallatára, a melyben O'Bodkins úr kettős minőségében, mint könyvvivő és mint igazgató részesítette őt.

- Te semmit sem akarsz tenni? - mondá neki.

- De igenis, - viszonzá a gyermek. - Csak tessék megmondani, mit tegyek?

- Olyasmit, a mivel pótolhatod azt, a mibe kerülsz!

- Nagyon szeretném megtenni, de nem tudom, hogyan tegyem.

- Meg lehet szólítani az embereket az utcán... kérni lehet őket, hogy valamely megbízást adjanak...

- Nagyon kicsi vagyok... senki sem akar megbízást adni.

- Nos hát, akkor keresgélni lehet a szemétben, az utcasarkokon! Mindenkor talál ott az ember valamit...

- A kutyák megharapnak és én nagyon gyöngye vagyok... Nem tudom őket elkergetni.

- Igazán!... Vannak-e kezeid?

- Vannak.

- Vannak-e lábaid?

- Vannak.

- No hát, szaladj az országúton a kocsik után és koldulj aprópénzt, ha más egyebet nem tudsz tenni.

- Aprópénzt kolduljak?

És Senki fia összerezzen, annyira sértette ez a feltevés a veleszületett büszkeségét! igen! ez a helyes kifejezés. Elpirult arra a gondolatra, hogy koldulásra nyujtsa ki a kezét.

- Ezt nem tudnám megtenni, O'Bodkins úr! - mondá.

- Ah! nem bírnád megtenni?

- Nem!

- És vajjon élhetnél-e a nélkül, hogy ne egyél? Ugyebár nem?... Pedig hát figyelmeztetek, hogy előbb-utóbb ilyen életmódra szorítlak, ha nem jut az eszedbe valamely mód a kenyérkeresetre!... És most, takarodjál!

A kenyerét megkeresni... négy éves és néhány hónapos korában! Igaz ugyan, hogy már kenyérkereső volt Thornpipenél is, de milyen módon! A gyermek «eltakarodott», nagyon leverten. És megesett volna rajta a szíve annak, a ki őt látta volna összetett karokkal, lehorgasztott fejjel egy sarokban állni. Milyen teher volt az élet erre a szegény kis teremtesre nézve!

Senki se képzelheti, mennyit szenvednek ezek a szegény kisdedek, ha ugyan a nyomor el nem tompította őket, legzsengőbb koruktól kezdve és soha senki se fog megkönyörülni a sorsukon!

Aztán O'Bodkins úr intelmei után, az iskolabeli vásott fiúk incselkedései következtek.

Ezeket a ficzkókat dühösekké tette az az öntudat, hogy ez a fiu becsületesebb volt, mint ők. Örömet okozott nekik az, hogy őt a rosszra csábíthatták és nem kímélték tőle sem a rossz tanácsokat, sem az ütlegeteket.

Különösen Carker volt kifogyhatatlan e tekintetben és makacsságát csakis a megrögzött rosszasa tette érthetővé.

- Te nem akarsz koldulni? - kérde egy ízben.

- Nem, - felelé Senki fia határozott hangon.

- No hát ostoba barom, az ember nem kér... hanem vesz.

- Vesz?

- Persze, hogy vesz... Mikor az ember egy jól öltözött urat pillant meg, a kinek zsebéből kilóg a zsebkendő, akkor oda közeledik hozzá és ügyesen meghuzza a zsebkendőt, a mely kicsúszik magától is.

- Hagyj engem békében, Carker!

- És némelykor egy tárcza is jön ki a zsebkendővel.

- Hiszen ez lopás.

- És a gazdagok tárczáiban nem aprópénzt talál ám az ember, hanem shillingeket, koronákat, aranyat, azokat aztán az ember hazahozza és megosztja a társaival... te mihaszna!

- Igen és az ember fittyet hány a rendőrnek és elszalad, - mondá egy másik.

- És aztán, - folytatá Carker, - ha az embert be is csuknák, hát az se valami nagy baj. Az ember ott épp oly jól érezheti magát, mint itt, sőt jobban. Kap kenyeret, burgonyalevest és ehetik, amennyi neki tetszik.

- Nem akarok... nem akarok! - kiáltá ismételten a gyermek, vergődve e semmirekellők közt, a kik ide-oda taszigálták őt, mint a labdát.

Grip belépve a terembe, sietett őt kiragadni a banda kezei közül.

- Ne merjétek bántani ezt a kis gyermeket! - kiáltá az ökleit összeszorítván.

Grip ezúttal csakugyan dühös volt.

- Ugyebár tudod, hogy nem gyakran ütök - mondá Carkernek. - De ha egyszer elkezdek ütni...

Mintán a rossz ficzkók elbocsátották az áldozatukat, elképzelhető, milyen pillantást vetettek rá, mily erősen feltették magukban, hogy újra elkezdik a dolgot, mielőtt Grip nem lesz jelen, sőt hogy a legközelebbi alkalommal majd «elbánnak» mind a kettőjükkel.

- Téged, Carker, bizonyosan meg fognak sütni - mondá Senki fia szende könyörületos részvétellel.

- Megsütni?

- A bizony... a pokolban... ha ilyen gonosz maradsz!

Ez a felelet csak az egész vásott gyerekcsapat gúnyolódását idézte elő. Hiába! a Carker megsüttetése Senki fiánál rögeszmévé vált.

Mindazonáltal félni lehetett attól, hogy Grip közbelépésének nem lesznek jó következményei. Carker és társai el voltak szánva, hogy boszut állnak a felügyelőn és védenczén.

A rongyosok iskolájának leggonoszabb növendékei, hol itt, hol ott, folyvást tanácskozásokat tartottak, a melyektől semmi jót se lehetett várni. Grip szemmel is tartotta őket és védenczét lehetőleg ritkán hagyta magára. Éjjel felvitte magával a saját padláskamrájába, közvetlenül a háztető alatt. Itt ebben a hideg, nyomorult zugban, Senki fia legalább biztonságban volt a rossz bánás és a rossz tanácsok elől.

Egy napon a kis fiu és Grip elmentek sétálni a salthilli partra, a hol némelykor fürödni szoktak. Grip tudott úszni és úszási leckéket adott Senki fiának. Ah! mily boldog volt a fiucska, mikor alábukhatott a tiszta, átlátszó vízben, a melyen messze, messze szép hajók úszkáltak, melyeknek fehér vitorláit alátüntek a láthatáron. Mindaketten hempelyegtek a part fövényén zúgva megtörő fodros hullámok közt. Grip a vállánál fogta a gyermeket és megmutatta neki az első mozdulatokat.

Egyszerre valóságos sakálordítás hallatszott a sziklák felől és a rongyosok iskolájának növendékei megjelentek a parton.

Mintegy tizenketten lehettek, a legromlottabbak, legszilajabbak, Carkerrel az élükön.

Lármájuk és ordításaik oka az volt, hogy egy sirályt pillantottak meg, a mely a szárnyán meg volt sebezve és el akart futni, a mi talán sikerült is volna neki, ha Carker egy kővel meg nem dobja.

Senki fia felsikoltott, mintha őt találta volna a kő.

- Szegény sirály!... szegény sirály, - ismétlé folyvást.

Grip nagyon megharagudott és valószínűleg úgy el is bánt volna Carkerrel, hogy az holtig megemlegette volna, de ebben a pillanatban meglátta, hogy a gyermek kirohant a partra, a rongyos csapat közé, kegyelmet kérni a sirály számára.

- Carker, kérlek... kérlek... verj meg engem... verj meg engem... de ne bánts a sirályt... ne bánts a madarat!

Hogy kigunyolták őt, mikor aztán végigvászorgott a fövényen, meztelenül, sovány tagjaival és a bőr alatt előszögelő bordáival! És a gyermek folyvást könyörgött:

- Kegyelmezz meg Carker... Kegyelmezz meg a sirálynak!

Senki se hallgatott rá. Kikacagták. A szilaj csapat üldözőbe vette a madarat, a mely hiába iparkodott felemelkedni a földről, ügyetlenül ugrált egyik lábáról a másikra és menhelyet igyekezett találni a sziklák közt.

Hasztalan volt minden erőlködése.

- Gyávák... gyávák! - kiáltá Senki fia.

Carker megragadta a sirályt az egyik szárnyánál fogva s megforgatta maga körül, aztán feldobta a levegőbe. A madár visszaesett a földre. Egy másik felkapta és a sziklához csapta.

- Grip... Grip! - kiáltá Senki fia; - védelmezd meg... védelmezd meg.

Grip a hitvány kölykekre rohant, hogy elragadja tőlük a szegény állatot... de már késő volt. Carker a sarka alatt összezúzta a sirály fejét.

És erre a nevetés újra kezdődött, félbeszakítva diadalmas hurrah-kiáltásoktól.

Senki fia magánkívül volt. Erőt vett rajta a düh - a vak düh - nem bírta többé megőrizni önuralmát, felkapott egy követ és egész erővel dobta Carkerre, a kit a mellén talált.

- Ah! ezért lakolsz! - kiáltá Carker.

És mielőtt Grip megakadályozhatta volna, a gyermekre rohant és a vízpartra vonszolta, folytonosan ütlegelve őt. Aztán míg a többiek a Grip karjaiba és lábszáraiba csimpaszkodtak, a hullámok közé nyomta a fiúcska fejét.

Gripnek végre a rugdalózásai által sikerült megszabadulnia a gazficzkóktól, a kiknek legnagyobb része ordítva terült el a fövényen, aztán odafutott Carkerhez, a ki sietve elinalt az egész csapattal együtt.

A sebes hullámok elragadták volna Senki fiát, ha Grip meg nem fogja és félájultan a partra nem viszi.

Ott jó erősen megdörzsölte és csakhamar talpra állította a gyermeket, aztán beburkolta a rongyaiba és így szólt hozzá:

- Jer... jer... menjünk innét.

Senki fia elindult vele a sziklák felé. Ott megpillantván a széttiport madarat, letérdelt, a szemei könybe lábbadtak... aztán egy lyukat vájt a földbe és abba eltemette a sirályt.

És mi volt ő maga is egyéb, egy elhagyatott madárnál... egy emberi sirálynál?

V. Még mindig a rongyosok iskolája.

Grip, az iskolába visszatérvén, kötelességének tartotta, O'Bodkins úr figyelmét Carker és a többiek viselkedésére irányozni. Nem azokról a csínyekről beszélt, a melyeket ő ellene követtek el és a melyeket ő a legtöbb esetben észre se vett; hanem Senki fiáról és a rossz bánásmódról, amellyel a gyermeket üldözték. Ezúttal a dolog odáig fajult, hogy a Grip közbelépése nélkül most a hullámok egy gyermek hulláját sodornák a salthilli part felé.

Egy fejbólintás volt az összes válasz, a melyet Grip O'Bodkins úrtól kapott. Hiszen be is láthatta volna, hogy az efféle dolgokhoz a könyvvitelnek semmi köze sincs. Az ördögbe! csak nem lehet a főkönyvbe rovatot nyitni a pofok és egy másikat a rugások számára! Ezeket épp oly nehéz volna az aritmetika szabályai szerint összeadni, mint három kavicsot meg öt stigliczet. O'Bodkins úrnak igazgatói minőségében persze, hogy fel kellene ügynie a növendékei viselkedésére, de könyvvivői minőségében beérte azzal, hogy az iskola felügyelő-jét elküldte a dolgára.

E naptól fogva Grip elhatározta, hogy folyvást szemmel fogva tartani a védenczét, sohase hagyja őt egyedül a nagy teremben és valahányszor elment hazulról, bezárta őt a padlás-kamrájában, a hol a gyermek legalább biztonságban lehetett.

A nyár utolsó hónapja is elmúlt. Szeptember elérkezett. Ez az éjszaki grófságokban már téli hónap és Irland felső részén a tél szakadatlan sora a hónap, a szeleknek, a szélviharoknak és a ködöknek, a melyeket az Atlanti-tenger szele átkerget Észak-Amerika jéglepte síkjairól.

Nehéz és kemény idő ez a galwayi öböl parti lakosaira nézve, a kiket a hegyek úgy körül-zárolnak, mint megannyi jégfal. A napok igen rövidek és az éjszakák igen hosszúak azokra nézve, a kiknek a tűzhelyén nem ég se szén, se tőzeg. Senki se csodálkozzék tehát azon, ha ilyenkor a hőmérő nagyon alacsony fokot mutat a rongyosok iskolája helyiségében, talán csak az O'Bodkins úr szobája kivételével. Mert hát ha az igazgató-könyvvivő nem laknék meleg szobában, talán a tintája se maradna hígan a téntartóban... és a számok is megfagynának, mielőtt belepingálná a főkönyvbe.

Ha valamikor, úgy most volt itt az ideje annak, hogy a növendékek az utczákon és útfélen összeszedjenek mindent, a mi alkalmas arra, hogy élenyel kombinálva, hőséget idézzon elő. Meg kell vallani, hogy ez csak nagyon gyarló segélyforrás, mikor az embernek csak a lehullott fagalyakra, a házak előtt otthagytott tőzegtöredékekre és ama szénhulladékokra kell szorítkoznia, a melyekért a szegények össze szoktak egymással veszni a rakpartokon. Az iskola növendékei tehát ilyen tarlózással foglalatostkodtak és milyen nagy volt a tarlózók száma!

Senki fia is részt vett ebben a munkában. Naponként hozott haza némi tüzelőanyagot. Ez nem volt koldulás. A tűzhelyen égett is néminemű csunya füstös láng, amellyel azonban mégis be kellett égniök. Az egész iskola, a rongyok alatt dideregve, a kemencze körül szorongott - mondani se kell, hogy a legnagyobbak a legjobb helyeket foglalták el, - mialatt a vacsora megfőni próbált az üstben. És milyen vacsora!... kenyérdarabok, burgonya-hulladék és néhány csont, a melyhez még húsfoszlányok tapadtak... felséges leves, a melyben faggyudarabok helyettesítették a husleves zsírszemeit.

Magától értetődik, hogy Senki fia számára sohase volt hely a tűz mellett és hogy ritkán jutott neki egy kanálnyi abból a folyadékból, a melyet a vén Kriss a nagyobbak számára tartott fenn. Ezek az utóbbiak éhes ebek módjára kaptak rajta és nem késtek a fogaitat vicsorgatni, sovány eledelük megvédelmezésére.

Szerencsére, Grip sietett elvezetni a gyermeket a fülkéjébe és odaadta neki a legjavát abból, ami a mindennapi eleségből az ő osztályrészéül jutott. Igaz, hogy a kamra nem volt befűtve, de a szalma közé bebújva, és egymás mellé zsugorodva, mindakettőnek sikerült megóvnia magát a hidegtől; elaludtak és talán az álom fel is melegít?... Reméljük legalább, hogy arra is képes!

Egy napon Gripet valódi szerencse érte. Galway főutcáján sétálván, egy utas, aki éppen a *Royal Hôtel*-ba ment, megbízta őt, hogy vigyen el egy levelet a postahivatalba. Grip sietett eljárni a megbízatásában és egy szép, ujdonatuj shillinget kapott a fáradságáért. Persze, hogy ez nem volt valami nagy tőke és Gripnek nem is kellett a fejét törnie azon, vajjon azt állami vagy részvénytársulati értékpapírokba fektesse. Nem! az elhelyezés természetben fog történni és pedig nagyrészt Senki fia és némi részben a saját gyomrában. Egy adag hideg felvágottat vásárolt tehát s azzal három napig jól tartotta kis védenczét, Carker és a többiek tudtán kívül. Elképzelhető, hogy Gripnek semmi kedve se volt osztozkodni azokkal, akik, sohasem osztoztak vele.

Ezenfelül, - és ez volt a legszerencsésebb eredménye Grip találkozásának a *Royal Hôtel* vendégével, - az érdemes gentleman látván, hogy a szegény hórihorgas fiú oly hiányosan van öltözve, egy szövött gyapotinget ajándékozott neki.

Ne higgye az olvasó, hogy Grip ezt a saját használatára akarta megtartani. Nem! Ő Senki fiára gondolt. Milyen pompás lesz, ezt a jó gyapotinget viselnie a rongyai alatt!

- Úgy fogja magát benne érezni, mint a bárány a gyapjában! - gondolta magában a derék fiú.

De a bárány nem akarta megengedni, hogy Grip az ő kedvéért megfossa magát a saját gyapjújától. E felett vita támadt köztük. Végre úgy látszott, hogy a dolgot el lehet intézni közmegelegedésre.

Az idegen gentleman kövér úri ember volt és Grip az ingét kétszer is maga körül csavarhatta volna. A gentleman magas termetű ember is volt és a Senki fia tetőtől talpig beburkolózhatott volna az ingébe. Ennélfogva az ing hosszának és szélességének kellő értékesítése által kettős czélunk lehetett megfelelni. A részeges vén Krisst nem lehetett felkérni az ing szétfejtésére és újból való megvarrására... akár azt kérte volna tőle az ember, hogy vegye ki a pipáját a szájából. Grip tehát bezárkózott a padláskamrájába és összeszedvén az esztét, a munkához látott. Miután a gyermekeken mértéket vett volna, oly ügyesen dolgozott, hogy sikerült létrehoznia egy jó ujjast. Az ő számára is megmaradt egy mellényrevaló - igaz ugyan, hogy ujjak nélkül, de egy mellény is csak valami.

Magától értetik, hogy Senki fiának meghagyta, hogy az ujjast jól eldugja rongyai alatt, nehogy a többiek meglássák. Inkább darabokra tépték volna, hogysem rajta hagyják. A gyermek meg is fogadta a jó tanácsot és elgondolhatjuk, mennyire méltányolta a gyapotujjas melegét a téli nagy hidegben.

A rendkívül esős október után a november fagyos szelet hozott, amely hóvá sűrítette a légkör egész nedvességét. A fehér réteg két lábnyinál magasabb volt Galway utcáin, amit a naponkint gyűjtött szén és tőzeg mennyiségén meg is lehetett érezni. Erősen dideregtek a rongyosok iskolájában és mikor a tűzhely számára nem volt tüzelőanyag, akkor bizony a gyomrok számára se volt (amely szintén nem egyéb egy tűzhelynél), mert nem gyűjtöttek ám minden nap tüzet.

Mindazonáltal a rongyosoknak a hóiharok, a fagyos széláramlatok közepett is gondoskodniuk kellett az utcákon és az országutakon az iskola szükségleteiről. Most már a kövezet hézagaiban semmit se lehetett találni. Nem maradt egyéb hátra, mint házról-házra kéregetni. A hitközség kétségkívül sokat tett a szegényekért, de a rongyosok iskoláján kívül még számos jótékonyági intézet folyamodott hozzá a nyomor idején.

A gyermekek tehát kénytelenek voltak házról-házra kéregetni. A melyik házban a könyörület nem halt ki egészen, ott nem részesültek éppen rossz fogadtatásban. De sok helyen mily durván fogadták és mily fenyegetéseket kellett hallaniok azon esetre, ha még egyszer merészkednének eljönni! Ilyenkor aztán üres kézzel kullogtak haza...

Senki fia nem tagadhatta meg a társai példájának követését. Pedig valahányszor megállt egy ház előtt és az ajtó kalapácsát felemelte, úgy rémlett előtte, hogy ez a kalapács az ő szívére fog visszacsapódni. Ilyenkor, ahelyett, hogy alamizsna után nyújtotta volna ki a kezét, azt kérdezte, nem végezhetne-e el valamely megbízást. Így legalább megkímélte magát a koldulás szégyenétől... Megbízást adni egy ötéves gyermeknek, mindenki tudta, hogy mit jelent ez és némelykor odadobtak neki egy darab kenyeret... a melyet sirva vett el. Hiába... az éhség!...

Decemberben a hideg nagyon élessé és nagyon nedvessé lett. A hó folyvást esett, nagy pelyhekben. Az ember alig tájékozhatta magát az utcákon. Délután három órakor már meg kellett gyújtani a légszeszt és a lámpás sárgás lángja nem volt képes áthatolni a sűrű ködön, mintha csak elvesztette volna egész világító erejét. Az utcákon nem közlekedtek kocsik, se talyigák. A járókelők siettek haza. És Senki fia, a hidegtől égő szemekkel, megkéült arczczal és kezekkel futott az iskola felé, erősen magához szorítván hólepte rongyait.

Végre elmúlt ez a kínos tél is. Az 1877-ik év első hónapjai kevésbé voltak szigorúak. A nyár gyorsan beköszöntött. Már június hóban meglehetősen meleg napok jártak.

Augusztus 17-ikén Senki fia - a ki akkor hatéves volt - valamit talált és ennek az esetnek váratlan következményei voltak.

Este hét órakor végig ment a Claddagh hídhöz vezető utcák egyikén és hazafelé tartott, meg lévén győződve, hogy rossz fogadtatásra talál, mert az útja eredménytelen volt. Ha Grip nem hozott haza valamely ételmaradékot, akkor ma este mindaketten vacsora nélkül maradnak. Különben ez nem lesz a legelső ilyen eset és a helyzet túlbecsülése volna, ha mindennap, rendszer óraban való étkezésre számítának. A gazdag embereknél az efféle szokás természetes, mert hiszen módjukban áll. De egy szegény ördög akkor eszik, a mikor teheti és «ha nem teheti, nem eszik», mondá Grip, a ki hozzá volt szokva, hogy bölcsészeti maximákkal táplálkozzék.

Senki fia, kétszáz lépéssel az iskola előtt megbotlott és elhasalt a kövezeten. Miután nem eshetett nagyot, nem is esett nagy baja. De mikor elesett, egy tárgy gurult tova előtte, a melyben megbotlott. Ez a tárgy egy nagy kőkorsó volt, a mely csodálatosképen nem tört össze - szerencsére, mert különben a gyermek súlyosan megsérülhetett volna.

Senki fia felkelt és maga körül keresgélvén, végre megtalálta a korsót, a mely két vagy három gallon ürtartalmú lehetett. Parafadugóval volt bedugaszolva és annak eltávolítása után meg lehetett tudni mi a tartalma.

Senki fia kihuzta a dugót és azt sejtette, hogy borókapálinka van benne.

Csakugyan az volt és pedig annyi, hogy beérhették vele az összes rongyosok, ennélfogva Senki fia biztosra foghatta, hogy ma jó fogadtatásban fog részesülni.

Senki se volt az utcán, senki se látta őt és a rongyosok iskolája nem volt messzebb kétszáz lépésnél.

De akkor olyan gondolatai támadtak, a milyenek nem támadtak volna se Carkernek, sem a többinek. Ez a korsó nem volt az övé. Nem volt ez könyöradomány, nem találta a szemeten, hanem olyan tárgy volt, a melyet valaki elvesztett. Persze, hogy nehéz lesz megtalálni a tulajdonosát. De mindegy: a lelkiismerete azt sugta neki, hogy nem szabad rendelkeznie a más ember tulajdonával.

Ezt ösztönszerűleg tudta, mert bizony se Thornpipe, sem O'Bodkins úr nem tanította őt arra, hogy mi a becsületesség. Szerencsére, vannak gyermeki szívek, a melyekbe ezt már a természet bevészte.

Senki fia, a kit ez a lelet nagy zavarba ejtett, elhatározta, hogy tanácsot fog kérni Griptől. Grip kétségkívül módját fogja ejteni a tulajdonos kinyomozásának. A fődolog az volt, hogy becsempészhesse a korsót a padláskamrába, a nélkül, hogy a gazficzkok észrevennék, a kiknek bizonyára a legkisebb gondjuk is nagyobb volna annál, hogy visszajuttassák a tulajdonosához. Két vagy három gallon gin!... Milyen szerencse!... Éjszakára már egy csöpp se maradna belőle! Gripért Senki fia épp úgy jót mert állni, mint önmagáért. Grip a világért se nyulna a korsóhoz, hanem elrejtene azt az ágya szalmája alá és holnap reggel nyomozást indítana meg a városnegyedben. Szükség esetén házról-házra mennének és valamennyi ajtón kopogtatnának, még pedig ezuttal nem koldulás céljából.

Senki fia tehát az iskola felé tartott, nagy fáradtsággal igyekezvén eltakarni a korsót, a mely nagyon is kidomborult a rongyai alatt.

Szerencsétlenségére, mikor az ajtó elé ért, Carker éppen akkor rohant ki hirtelen és így az összeütközést nem lehetett elkerülni. Ezenfelül Carker ráismert és minthogy egyedül voltak, kedvezőnek találta az alkalmat, hogy megfizesse a hátralékot, amellyel még neki tartozott a Grip közbelépése óta a salthilli parton.

Rá rohant tehát a szegény fiucskára és a rongyok alatt megérezvén a korsót, azt elvette tőle erőszakkal.

- Ej! mi ez? - kiáltá Carker.

- Ez... nem a tied!

- Akkor hát... a tied!

- Nem... nem az enyim!

És Senki fia el akarta lökni Carkert, a ki olyat rugott rajta, hogy a gyermek három lépésnyire tovagurult.

Jól megfogni a korsót, aztán berohanni a nagy terembe csak egy pillanat műve volt és a Senki fia nem tehetett egyebet, mint bemenni Carker után, dühében sírva.

Még ugyan megkísérlette tiltakozni, de Grip nem volt ott, hogy őt megvédelmezhesse és ki tudná megmondani, hány pofot, rugást és ütleget kapott!... Még a vén Kriss is beavatkozott, mihelyt a korsót megpillantotta.

- Boróka pálinka! Gin! - kiáltá. - Jó gin! a legjavából. Ebből mindenkinek jut!

Senki fia bizonyára helyesebben cselekedett volna, ha ezt a korsót ott hagyja az utcán, a hol a tulajdonosa e pillanatban talán kereste, mert utóvégre is, két vagy három gallon boróka-pálinka shillingeket, sőt félkoronánál is többet ér! Meggondolhatta volna, hogy lehetetlen lesz észrevétlenül fellopóznia a Grip padláskamrájába. De most már késő.

Ha O'Bodkins úrhoz megy elmondani neki a történeteket, no ott ugyan szépen járt volna! Elmenni az igazgató szobájába, kinyitni az ajtót, azt kockáztatván, hogy őt a számadásai közepett háborgassa!... És aztán mi lett volna az eredmény? Az, hogy O'Bodkins úr felhozatta volna a korsót magához, pedig a mi egyszer az igazgató irodájába belekerült, az ugyan onnét többé sohase került elő.

Senki fia tehát semmit se tehetett és sietett fel Griphez, a padláskamrába, hogy elmondjon neki mindent.

- Grip, - kérdé, - ugyebár, egy korsó, a melyet valaki talált, nem azé, a ki találta.

- Nem... nem gondolom, - felelé Grip. - Talán te találtál egy korsót?
- Én... szándékoztam neked átadni és holnap megtudakoltuk volna a városnegyedben...
- Hogy kié? - vágott közbe Grip.
- Igen... és talán a tudakolás után sikerült volna...
- És azt a korsót elvették tőled?...
- Carker vette el!... Megkísérlettem megakadályozni... akkor aztán a többiek... hátha lemennél, Grip?...
- Lemegyek és majd meglátjuk, kié marad a korsó.

De mikor Grip ki akart menni, nem lehetett. Az ajtó be volt zárva kívülről.

És ez az ajtó ellentállt a legerősebb rázatásnak is, az alatt egybegyült kölyökcsapat nagy gyönyörűségére.

- Hej! Grip!...
- Hej! Senki fia!
- A ti egészségtekre!

Grip, nem bírván bezúzni az ajtót, szokása szerint megnyugodott és igyekezett lecsillapítani kis társa nagy haragját is.

- No hát, - monda, - hagyjuk azokat a barmokat.
- Oh! hogy miért nem vagyunk az erősebbek.
- Mi haszna volna!... Nesze kicsikém, ezeket a burgonyákat a te számodra tartogattam!... Egyél!
- Nem vagyok éhes, Grip.
- Mindegy... egyél csak... aztán belebujunk a szalmába és aludni fogunk.

Ennél nem is lehetett okosabbat tenni, ily sovány vacsora után. Carker azért zárta be a padláskamra ajtaját, mert nem akarta, hogy őt ma este háborgassák. Ha Grip be van zárva, szabadon mulathatnak a pálinkás korsó tiszteletére; Kriss nem fogja ellenezni, ha ő is kiveheti belőle a részét.

És aztán a gin kézzől-kézre járt a csészékben. Bezzeg volt láрма és kurjongatás. Nem sok kellett ahhoz, hogy ezek a semmirekellők lerészegedjenek, talán az egy Carker kivételével, a ki már szokva volt a szeszes italokhoz.

Úgy is volt. A korsó még félig sem ürült ki, noha Kriss is jól hozzálátott az iváshoz és a förtelmes gyermekcsapat fele máris lerészegedett. És ez a zsibongás, ez a láрма se volt képes O'Bodkins urat felrázni szokott egykedvűségéből. Mit törődött ő azzal, a mi odalenn történt, mialatt ő maga odafönn ült a könyvei mellett!... Még az utolsó ítélet trombitája se térítette volna észére.

Pedig hát nemsokára kénytelen lesz felocsudni, szenvedélyesen kedvelt könyvvitele nem csekély kárára.

Miután a három gallon gint tartalmazó korsó félig kiürült, a kölykek többsége ledőlt a szalmájára - hogy ne mondjuk: a trágyájára és valamennyien el is aludtak volna, ha Carkernek eszébe nem jut, hogy égő puncsot igranak.

Az égő puncs abból áll, hogy rumot vagy gint töltenek egy vaslábasba, aztán meggyújtják és azon forrón megisszák.

Ez az ötlete támadt Carkernek, a vén Kriss és három vagy négy izmosabb szervezetű ficzkó nagy gyönyörűségére.

Igaz, hogy a punci némely kellékei hiányoztak, de a rongyosok iskolájának növendékei nem igen válogatósak.

Mihelyt a gint beletöltötték a vaslábasba, Carker egy gyufával meggyújtotta a folyadékot.

A mint a kékes láng megvilágította a termet, a rongyosok közül azok, a kik még a lábukon birtak állni, eszeveszetten táncolni kezdtek a lábas körül. Ha valaki e perczben az utcán végig megy, azt hihette volna, hogy egy ördögcsapat szállta meg az iskolát. De ez a város-negyed már a legelső éjjeli órákban is teljesen néptelen.

Egyszerre erős fény világította meg a ház belsejét. Valamelyik gyermek véletlenül feldöntötte a lábast, a melyből a lángoló gin gőze gomolygott, az égő folyadék szétfutott a szalmán, a terem legvégső zugáig. Egy pillanat alatt a tűz elterjedt mindenütt, mintha egy halmaz tűzjátéki kellék robbant volna fel. Azoknak, a kik még félig-meddig eszüknél voltak, vagy a kiknek mámorát a tűzvész sistergése eloszlatta, csak éppen annyi idejük volt, hogy az ajtót felnyissák, a vén Krisst magukkal vonszolják és kiszaladjanak az utcára.

E pillanatban Grip és Senki fia is felébredtek és hiába igyekeztek kimenekülni a padlaskamrából, a mely már tele volt fojtó füsttel.

Különben már a városban is észrevették a lángok fényét. Nehány lakos az iskola felé sietett, vedrekkel és lajtorjával. Szerencsére, a rongyosok iskolája elszigetelve állt és az ellenkező oldalról fújó szél következtében a szemközt levő házak nem forogtak veszélyben.

De kevés volt a remény azon ócska ház megmentéséhez, csak azokról kellett gondoskodni, a kik benne voltak és a kik elől a lángok az összes kijárókat elzárták.

Ekkor az utca felé levő első emeleti ablakok egyike kinyílt.

Az O'Bodkins úr szobájának ablaka volt. A tűz már közel járt a szobához. Az igazgató úr ott állt az ablakban, rémülten és a haját tépte.

Ne higye az olvasó, hogy a növendékei biztonsága miatt aggódott... Sőt még magára és arra a veszélyre se gondolt, a mely őt fenyegette.

- A könyveim!... a könyveim! - kiáltá, kétségbeesetten hadonázva a karjaival.

És miután megkísérlette volna lemenni a lépcsőn, a melynek fokait már a lángok nyaldosták, végre rászánta magát és kidobta az ablakon az összes irományait, könyveit, lajstromait és irodai kellékeit.

A vásott kölykek azonnal odarohantak rájuk, tapodták és szétszórták a kitépett lapokat, a melyeket a szél szerteszét hordott. Eközben O'Bodkins úr is végre rászánta magát a menekülésre, egy lajtorja segítségével, a mely a falhoz volt támasztva.

De a mit O'Bodkins úr megtehetett, azt nem teheték meg Grip és a gyermek. A padlaskamrába a világosság csak egy szűk ablaknyíláson hatolt be és a lépcsőfokokat egymásután pusztította el a tűzvész. A vályogfalak pusztulása elkezdődött és a sziporkák, a melyek eső gyanánt hullottak a szalmatetőre, csakhamar égő máglyává fogják változtatni a rongyosok iskoláját.

Grip segélykiáltásai kihangzottak a tűzvész okozta zajból.

- Vannak emberek a padláson? - kérdé valaki, a ki éppen akkor érkezett a tűzvész színhelyére.

Egy útiruhába öltözött hölgy volt. A kocsiját az utcasarkon hagyta és idesietett a szobaleánya kíséretében.

A tűzvész oly gyorsan elterjedt, hogy teljes lehetetlenség volt megküzdeni vele. Ennélfogva az igazgató menekülése után hagyták is elhamvadni a házat, azon hiszemből, hogy senki sem maradt benn.

- Segítséget... segítséget azoknak, a kik ott benn vannak! - kiáltá az idegen nő, nagyszerű drámai taglejtések kíséretében. - Lajtorjákat, barátaim, lajtorjákat... és tűzoltókat!

De hogyan lehessen lajtorjákat támasztani a düledező falhoz? És hogyan lehessen a sűrű füstbe burkolt háztetőhöz jutni, a melynek a szalmája úgy égett, mint egy lángoló kazal.

- Ki van a padláskamrában? - kérdék néhányan O'Bodkins úrtól, a ki a lajstromait igyekezett összekereségetni.

- Kicsoda?... mit tudom én - viszonzá az igazgató, a ki már csak a saját szerencsétlensége tudatával birt.

Végre mégis eszébe jutott:

- Ah! igen... ketten vannak... Grip és Senki fia...

- A szerencsétlenek! - kiáltá az idegen hölgy. - A készpénzemet, az ékszereimet, mindenemet annak, a ki őket megmenti!

Most már lehetetlen volt behatolni az épületbe. A falak repedésein keresztül vérpiros láng látszott. Benn minden lángolt, sistergett és romba dőlt.

Még néhány percz és a szélvihar áramlatában, a mely a lángokat csavargatta, mint a lobogót a rudja körül, a rongyosok iskolája nem lesz egyéb egy tűzfészeknél, égő gőzök forgószelénél.

A szalmatető hirtelen szétrepedt a padlásablak szomszédságában. Gripnek sikerült a léceket abban a pillanatban kettétörni, mikor a kamara padlója a lángok melegétől recsegni kezdett. Ekkor felkapaszkodott a tető keresztgerendájára, magával vonszolva a félig alélt gyermeket. Aztán sikerült eljutnia a ház jobboldalán levő tűzfalig, annak az oldalán lebozsátkozott a párkányig, folyvást a Senki fiával a karjai közt.

E perczben a kormos lángok magasán felcsaptak, ezer meg ezer sziporkát szórva szerteszét.

- Mentsétek meg!... - kiáltá Grip, - mentsétek meg!

És ezzel ledobta a gyermeket az utca felé, a hol szerencsére egy ember felfogta a karjai közé, mielőtt összezúzhatta volna magát a földön.

Aztán Grip is leugrott és csaknem fulladtan rogyott le egy falsarok mellett, a mely csakhamar ledőlt.

Az idegen nő odament azon emberhez, a ki Senki fiát tartotta a karjai közt és a felindulástól remegő hangon kérde tőle:

- Kié ez az ártatlan teremtés?

- Senkié!... Csak egy lelencz... - volt a felelet.

- Nos hát, az enyim lesz!... az enyim! - mondá a nő, megölelve és a keblére szorítva a gyermeket.

- De asszonyom... - mondá a komorna.

- Hallgass... Eliza... hallgass!... Ez az angyal az égből hullt alá.

Miután az angyalnak nem voltak se szülői, se családja, legjobb is volt őt e szép és jószívű hölgynek átadni, a kit zajos hurráhk üdvözöltek abban a pillanatban, mikor a rongyosok iskolájának utolsó maradványai is rombadőltek, a felcsapódó lángnyelveknek közepette.

VI. Limerick.

Ki volt az a könnyörületes szívű nő, a ki ilyen melodramai módon jelent meg a vész színhelyén? Ha a lángok közé rohan és magát feláldozza, hogy ezt a gyöngé emberi lényt megmenthesse a halál torkából, még akkor se csodálkozott volna rajta senki, a meggyőződés oly ereje látszott minden tettében. Valóban, a gyermeket akkor sem szoríthatta volna hevesebben a szívéhez, ha az övé lett volna. A karjain vitte el a kocsijához. Hiába iparkodott a komorna megszabadítani őt e drága tehertől... Soha!... soha!...

- Nem! Eliza, hagyd őt, - ismétlé rezgő hangon. - Ő az enyim!... Az ég megengedte, hogy kiszabadítsam őt ezen égő ház romjai alól... Hála, hála neked, Istenem!... Ah! a kedves, kedves gyermek!

A kedves gyermek félig meg volt fulva, csak gyöngén lélegzett, a melle zihált, a szemei le voltak csukva. Levegőre lett volna szüksége, friss levegőre és miután a tűzvész füstje csaknem megfojtotta, most abban a veszélyben forgott, hogy védnöke gyöngédségének fergetegében fog megfulni.

- A pályaudvarba! - kiáltá a kocsisának - a pályaudvarba! Egy guineet (egy aranyat) kapsz, ha nem szalasztjuk el a kilencz óra negyvenhét perczkor induló vonatot.

A bérkocsis nem lehetett érzéketlen ezen ígélet iránt, minthogy Irlandban a borraivaló nem tartozik a társadalmi intézmények közé. Nagyokat húzott is a lóra, a mely a «growlere» elé volt fogva. Így nevezik ugyanis ott ezen ódonszerű és kényelmetlen járműveket.

De végre is ki volt ez a végzetszerű idegen hölgy? Vajjon Senki fiát az a váratlan és rendkívüli szerencse érte volna, hogy oly kezekbe jutott, a melyek nem fogják őt többé elhagyni?

Waston Anna kisasszony, a Drury Lane színház első drámai művésznője, amolyan körutazó Sarah Bernhardt volt és jelenleg a Munster tartomány Limerick városában vendégszerepelt. Éppen egy kirándulásról tért vissza, a mely néhány napig tartott és a mely alatt bejárta a Galway grófságot, komornája, a szikár és száraz Corbett Eliza kíséretében, a kit akár épp oly zsörtölődő, mint önfeláldozó barátnőnek is nevezhetünk.

A színésznő igen derék leány volt, a kit a melodramák közönsége nagyon szeretett, a színpadon kívül is mindig készen állt hanyatthomlok belebonyolódni minden érzelmes ügybe, nyílt szívű és adakozó, de ezenkívül a művészetét illető dolgokban nagyon komoly, hajthatatlan oly esetekben, a hol egy ügyetlenség kompromittálhatta volna őt, mert rendkívül érzékeny volt minden iránt, a mi művészi hírére csorbát ejthetett volna.

Waston Anna kisasszony, a kit az Egyesült Királyság összes grófságaiban nagyon jól ismertek, csakis alkalomra várt, hogy tapsokat arathasson Amerikában, Indiában, Ausztráliában, szóval mindenütt, a hol az angol nyelvet beszélik, mert sokkal büszkébb volt, hogysem mint némajátékbeli bábu szerepeljen olyan színházakban, a hol őt meg nem értették volna.

Szükségét érezvén a pihenésnek ama szünet nélküli fáradság után, a melyet a modern drámák igényelnek, melyeknek összes utolsó felvonásaiban a hősnőnek múlhatatlanul meg kell hálnia, három nap előtt elment a galwayi öböl üde és friss levegőjét színi. Kirándulását befejezván, ez este a pályaudvarba tartott, Limerickbe visszatérendő, a hol másnap játszania kellett, mikor a segélykiáltások és a tűzvész fénye magukra vonták a figyelmét. A rongyosok iskolája égett.

Tűzvész!... Hogyan birt volna ellentállni a vágnak természetes tűzvészt is látni, a mely oly kevéssé hasonlít a színpadok lycopodium-tűzvészéhez? Parancsára a bérkocsi megállt az utcásarkon, Eliza ellenvetései ellenére, és Waston Anna kisasszony szemtanúja volt a látvány

különböző mozzanatainak, a melyek messze felülmulják ama látványt, a melyet a szinpadi szolgálatban levő tűzoltók figyelmes szemmel és mosolyogva szoktak szemlélni. Ezúttal a szinfalak valósággal összeomlottak és a háztető komolyan égett. Ezenkívül az eset érdekes is volt. A helyzet bonyolultnak látszott, mint egy jól megírt jelenetben. Két emberi lény van bezárva egy padláskamrában, a melynek a lépcsője lángban áll és a melynek nincs más kijárása... Két fiu, egy nagy és egy kicsi... két kis leány talán hatásosabb lett volna... Waston kisasszony ennek láttára felsikoltott... Rohant is volna a segítségükre, ha az a félelem nem tartóztatja vissza, hogy a szörköpenye újabb táplálékot nyújthatna a tűznek... De ezenkívül a háztető is ketté hasadt a padlás ablaknyílása körül... A két szerencsétlen teremtes megjelent a füstnek közepette, a nagyobbik a karján vitte a kisebbiket!... Ah! milyen hős az a nagyobbik és milyen művészi mozdulatai vannak!... Milyen kifejező taglejtések, mily élethű kifejezés!... A szegény Grip! aligha gondolja, hogy ilyen hatást idéz elő!... Ellenben a másik «a kedves, csinos gyermek», mint Waston Anna kisasszony nevezi... az egy valóságos angyal, a ki keresztül megy a pokol lángjain! Valóban, Senki fia, most történik legelőször, hogy téged egy cherubinhoz vagy a mennyei gyermekszoba valamelyik lakójához hasonlítanak!

Igen! Waston Anna kisasszony színművészeti szempontból méltányolta a jelenet összes részleteit. Mintha a szinpadon lett volna, úgy kiáltott fel: «A készpénzemet, az ékszereimet, mindenemet annak, a ki őket megmenti!» De senki se rohanhatott fel az ingó falakra, a lángoló háztetőre... Végre a cherubint felfogták a mentőkarok... aztán a karokból Waston Anna kisasszony karjai közé került... És most már Senki fiának volt anyja, sőt az egybegyűlt nép azt mondta, hogy ez az anyja okvetlenül főrangú hölgy, a ki ráismert a gyermekére, a rongyosok iskolája leégésénél.

Waston Anna kisasszony meghajtotta magát a tapsoló néptömeg előtt, aztán eltűnt, magával vivén a kicsikét, a komornája ellenmondásai daczára. Hiába, egy huszonkilencz éves, vöröshajú, élénk arczszínű és tüzes szemű - kissé hóbortos - színésznőtől nem lehet követelni, hogy az érzelmein uralkodni tudjon és az arany középuton maradjon, mint a harminczhét éves szőke, hidegvérű és izetlen Corbett Eliza, a ki már évek óta állt szeszélyes úrnője szolgálatában. A színésznő mindig abban a hitben élt, hogy a szinpadon van és a műsorának valamelyik szerepét játsza. Rá nézve az élet leghétköznapiabb körülményei is «helyzetek» voltak és ha egyszer a «helyzet» forog szóban...

Mondanunk se kell, hogy a bérkocsi még jókor megérkezett a pályaudvarba és a kocsis megkapta az ígért aranyat.

És most Waston Anna kisasszony Elizával egyedül ülven egy első osztályu vasuti kocsiban, szabadon átengedhette magát mindazon érzelmeknek, a melyek egy valódi anya szívét eltöltötték volna.

- Ez az én gyermekem!... az én vérem... az én életem! - kiáltá. - Soha senki sem fogja őt tőlem elrabolni.

Mellesleg megjegyezve: ugyan kinek is jutott volna eszébe elrabolni tőle ezt a családaltalan kis lelenczet?

Eliza pedig így szólt magában:

- Majd meglátjuk, meddig fog tartani.

A vonat csekély sebességgel haladt a Galway grófságon keresztül, az arthenryi csatlakozási állomás felé. Az utazás ezen első része alatt, a mely körülbelül tizenkét angol mérföldnyi útnak felel meg, - Senki fia nem tért magához, daczára a színésznő gondos ápolásának és hagyományos frázisainak.

Waston Anna kisasszony mindenekelőtt levetkőztette őt. Miután a koromtól bemocskolt rongyokat leszedte volna róla, a meglehetősen jó karban levő gyapotujjas kivételével, ing gyanánt ráadta egyik hálóköntösét, kabát gyanánt egyik posztó zubbonyát és belecsavarta a shawljába. De a gyermek nem látszott észrevenni, hogy jó meleg ruhákba van beburkolva és hogy oly keblen nyugszik, a mely még a ruháknál is melegebb.

Végre a csatlakozási állomáson a vonat egy részét kiakasztották és elindították Kilkree felé, a mely a Galway grófság határszélén fekszik. Itt a vonat félóráig időzik. Ezen idő alatt Senki fia még mindig eszméletlenül feküdt.

- Eliza!... Eliza! - kiáltá Waston Anna kisasszony, - tudakold meg, nincs-e orvos a vonaton?

Eliza teljesítette a parancsot, noha előre is biztosíthatni vélte úrnőjét, hogy felesleges lesz a fáradság.

Nem volt orvos a vonaton.

- Ah! ezek a szörnyetegek! - mondá Waston Anna kisasszony, - soha sincsenek ott, a hol szükség volna rájuk.

- De asszonyom, ennek a ficzkónak nincs semmi baja!... Majd magához tér, ha ön addig meg nem fojtja...

- Azt hiszed, Eliza?... A kedves angyal... Persze én nem értek hozzá!... Sohase volt gyermekem!... Ah! ha a tejemmel táplálhatnám!

No hát ez lehetetlen volt és ezenkívül, miután Senki fia már elérte azt a kort, a melyben a gyermekek vaskosabb táplálék szükségét érzik, Waston Anna kisasszony hiába sopánkodott anya nem volta miatt.

A vonat végigrobogott a Clare grófságon, a mely mint félsziget nyúlik el a galwayi öböltől délre és a Shannon hosszú torkolatától északnak. E grófságot szigetté lehetne átalakítani, ha egy körülbelül harmincz angol mérföldnyi csatornát ásnának a Slicoe-Sughty hegyek tövében. Az éjszaka sötét, a nyugati szélvihar által korbácsolt légkör háborgó volt. Nem illett-e az ilyen idő a «helyzethez»?...

- Ez a kis angyal nem tér eszméletre! - ismétlé folyvást Waston Anna kisasszony.

- Szabad véleményt mondanom?

- Mondj, Eliza, mondj!

- Hát én azt hiszem, hogy alszik.

És igaza volt.

Nemcsak Senki fia aludt az egész utazás alatt, hanem végre Waston Anna kisasszonyt is elnyomta az álom és mikor felébredt, észrevette, hogy kis védencze nagy szemeket mereszt rá.

A színésznő azonnal megölelte, megcsókolta, megsimogatta és felkiáltott:

- Ő él!... ő él!... Az Isten, a ki őt nekem adta, nem lehetett oly kegyetlen, hogy visszavegye tőlem!

Eliza elismerte, hogy az Isten nem lehetett volna ennyire kegyetlen és így történt, hogy a mi kis hősnünk, a rongyosok iskolája padláskamrájából csaknem egyszerre abba a szép lakosztályba került, a melyet Waston Anna kisasszony limericki vendégszereplése alatt a Royal-George szállodában bírt.

A Limerick grófság derék szerepet játszik Irland történelmében. Itt szervezkedett a katolikusok ellentállása a protestáns Angolországgal szemben. Fővárosa hű maradt a jakobita dinasztiahoz, daczolt a rettenetes Cromwellel, átélte egy emlékezetes ostromot és végre is elesett, legyőzve az éhség és a betegségek által és áztatva a kivégzettek vérével. Itt irták alá a város nevét viselő békekötést, a mely a katolikus irek számára a polgári jogegyenlőséget és a vallásuk szabad gyakorlatát biztosította. Igaz, hogy orániai Vilmos e békekötési pontokat gyalázatosan megsértette. Hosszú és súlyos zaklatások után az ireknek ismét fegyvert kellett ragadniuk, de daczára vitézségüknek, daczára annak, hogy a francia forradalmi kormány Hoche tábornokot a segítségükre küldte, daczára annak, hogy kétségbeesetten harcoltak, mert a mint mondták, «a kötél a nyakukon volt», mégis legyőztek Ballinamachnál.

1829-ben végre elismerték a katolikusok jogait a nagy O'Connell fáradozásai folytán, a ki a kezébe ragadta a függetlenség zászlaját és kivívta Nagy-Britannia kormányától az emancipáció-törvényt, vagyis inkább ráerőszakolta azt a kormányra.

És miután e regény színhelye Irland, legyen szabad idéznünk néhányat azon elfeledhetetlen szók közül, a melyeket O'Connell akkoriban az angol államférfiak szeme közé vágott. Ne tekintse ezt az olvasó felesleges kitérésnek: e szók be vannak vésve az irek emlékezetébe és befolyásuk érezhető lesz ezen elbeszélés egyes epizódjaiban.

«Soha se létezett alávalóbb miniszterium! - mondá egy ízben O'Connell. Stanley egy wigh renegát, Sir Graham James valami még rosszabb, Sir Peel Róbert egy ötszázféle színből összetoldozott lobogó és a színei nem is valódiak. Ma narancssárga, holnap zöld, holnapután megint másféle színű, de vigyázni kell, hogy ez a zászló egyszer vérszínű ne legyen!... A mi pedig Wellingtont, ezt a szegény ördögöt illeti, valóságos képtelenség, hogy ezt az embert oly nagyra fújták fel Angolországban. Hát nem bizonyította-e be Alison, a történetíró, hogy Waterloonál váratlanul lepték meg őt. Szerencsére elszánt csapatai és katonái voltak! Az irek hívek voltak a Braunschweig ház iránt, mikor az az ellenségük volt, hívei voltak III. Györgynek, a ki elárulta őket, hívei IV. Györgynek, a ki dühében ordított, mikor az emancipációhoz a jóváhagyást adta, hívek az öreg Vilmos királyhoz, a ki a miniszterium állítása szerint türhetetlen és vérengző beszédet tartott Irland ellen és hívek Victoria királynéhez! Legyen Angolország az angoloké, Skótszág a skótoké és Irland az ireké!» Nemes szók!... Az olvasó nemsokára meg fogja látni, hogyan valósult meg O'Connell kívánsága és vajjon az ireké-e Irland földje!

Limerick még mindig egyike a smaragdzöld sziget legfontosabb városainak, noha a harmadik vagy negyedik város rangjára süllyedt alá, mióta Tralee magához ragadta a kereskedelmi forgalom egy részét. Lakosainak száma harmincezerre rúg. Utczái amerikai módra szabályosak, szélesek, egyenesek; a boltok, áruházak, szállodák, középületek, tágas tereken vannak.

De alighogy az ember átkelt a Thomond hídján és elhaladt ama szikladarab mellett, a melyen a békeszerződés aláíratott, úgy tapasztalja, hogy a város másik része makacsul ir város maradt, a régi nyomorral, az ostrom romjaival, a ledőlt bástyákkal és ama «fekete üteg» sánczával, a melyet a bátorszívű asszonyok mindhalálig hőiesen védelmeztek a királpártiak ellen. Nem lehet elszomorítóbbat, siralmasabbat képzelni ezen ellentétnél!

Limerick a fekvésénél fogva kétségkívül alkalmas volna arra, hogy nevezetes ipari és kereskedelmi középont legyen. A Shannon, «az azurkék folyó», pompás víziútul kínálkozik. De szerencsétlenségre, míg London, Glasgow és Liverpool értékesítik a saját folyójukat, addig Limerick a magáét úgyszólván teljesen parlagon heverteti. Alig néhány bárka élénkíti a Shannon rest vizét, a mely beéri azzal, hogy a szép városnegyedek folyampartjait mossa és a folyamvölgy buja legelőit öntözi. Az irlandi emigránsoknak magukkal kellene vinniök a Shannont Amerikába. Az amerikaiak bizonyára jól kihasználnák.

Habár Limerick egész ipara a sonkagyártásra szorítkozik, a város maga mégis igen kellemes és a lakosság női része feltűnően szép; a mint azt Waston Anna kisasszony vendégszereplése alatt könnyen lehetett konstatálni.

Valljuk meg, hogy az ily hatáskereső és erélyesen kifejezett egyéniségű színésznők nem tartoznak azok közé, a kik a magánéletet kőfallal óhajtják körülkeríttetni. Oh nem! sőt ellenkezőleg, ők rúgtatnák fel az üvegből épült házak lakbérét, ha az építészek képesek volnának ilyen házakat építeni. De utóvégre is Waston Anna kisasszonynak semmi oka se volt titkolnia azt, a mi Galwayban történt. A megérkezés utáni napon a limericki szalonokban már csakis a rongyosok iskolájáról beszéltek. Hire járt, hogy az oly nagyszámú drámák hősnője a lángok közé rohant, megmentendő egy szegény kis gyermeket. És Waston Anna kisasszony nem cáfolta meg nagyon erélyesen ezt a hirt. Talán maga is elhitte, mint azok a fecsegők, a kik utóvégre maguk is elhiszik a saját koholmányaikat. Annyi bizonyos, hogy a *Royal-George* szállodába egy gyermeket hozott, egy árvát, a kinek a saját nevét fogja adni, miután a szegénykének még csak keresztnéve se volt!

- Senki fia! - felelé, mikor a nevét kérdezték.

Nos, hát a «Senki fia» név ráillett. Alkalmasabbat találni se lehetett volna. Ért annyit, mint akár Edvard, Arthur vagy Mortimer. És ezenfelül lehetett «baby»-nak, «bebery»-nek vagy akármi más ilyennek szólítani.

Meg kell vallanunk, hogy a hősünk mindezekből semmit sem értett. Hagyott magával tenni akármit: nem volt szokva a hizelgésekhez és hizelegtek neki, a csókukhoz és csókolták, a szép ruhákhoz és szépen felöltöztették, a cipőkhöz és új cipőket kapott, a hajfodorításhoz és a haját fűrtökbe szedték, a jó eledelhez és királyi elegelelkel tartották, a nyalánságukhoz és süteményekkel tömték.

Mondanunk sem kell, hogy a színésznő barátai és barátnői csapatonként csődültek a *Royal-George* szállodába. Mennyi dicsérettel halmozták el őt és mily kegyesen fogadta Waston Anna a magasztalásokat! Mindenki a rongyosok iskolája leégéséről beszélt. Husz percznyi társalgás után a tűz már legtöbbszörre elhamvasztotta az egész Galway városát. Ezt a nagy szerencsétlenséget nem is lehetett egyébhez hasonlítani, mint ama hirhedt nagyszerű tűzvészhez, a mely 1666-ban az Egyesült Királyság fővárosának nagy részét elpusztította és a melynek emlékére a «Fire Monumentet» felállították, néhány lépésnyire a London-Bridgetől.

Könnyen elképzelhető, hogy e látogatások alkalmával a gyerekekről se feledkeztek meg és hogy Waston Anna kisasszony ezt az alkalmat jól kihasználta. Azonban Senki fia is visszaemlékezett arra, hogy a világon volt már valaki, a ki őt nem kevésbé szerette, habár nem is kényeztette el annyira. Egy napon ezt a kérdést intézte a színésznőhöz:

- Hol van Grip?

- Mi az a Grip, kis fiacskám? - kérde Waston Anna kisasszony.

Aztán megtudta, hogy mi az a Grip. Nélküle Senki fia minden bizonynyal elpusztult volna a lángok közt... Ha Grip fel nem áldozza magát és meg nem menti őt a saját élete kockáztatásával, akkor az iskola romjai alatt kétségkívül egy gyermekhullát találtak volna. Ez mindenesetre szép... sőt nagyon szép volt Griptől. Azonban a hősiessége - ezt a kifejezést általánosan elfogadták - legkevésbé se csökkentette Waston Anna kisasszony érdemeit a megmentés körül... Ha ez a bámulatos nő, gondviselészerűleg meg nem jelenik a tűzvész színhelyén, hol volna ma Senki fia?... Ki fogadta volna örökbe?... Milyen odúba zárták volna el őt, a rongyosok iskolája többi rongyosaival egyetemben?

Tény az, hogy senki se kérdezősködött többé Grip felől; semmit se tudtak róla és nem is igen kívántak tudni; Senki fia majd elfeledi és nem fog róla beszélni többé. Csalódtak: annak a képe, a ki őt táplálta és védelmezte, soha se fog elmosódni a szívéből.

Pedig mennyi szórakozást talált a színésznő fogadott fia ebben az új életben! Elkísérte Waston Anna kisasszonyt a sétáira és mellette ült a hintóban, mikor Waston Anna kisasszony végighajtatott Limerick legszebb utcáin, oly órában, mikor az elegáns világ láthatta őt. Soha kis gyermek nem volt cifrábban felciczomázva, felpántlikázva. Annyi jelmez-öltözete volt, hogy akármelyik drámai művész is megirigyelhette volna. Egyszer, mint hegyi skót jelent meg, plaiddel, tollas kalappal a philabeggel, majd mint apród szürke trikóban és skarlát színű zubbonyban vagy pedig mint tengerész, a legfantasztikusabb módon kieszelt jelmezben. Valósággal azt mondhatjuk, hogy hivatása volt helyettesíteni az úrnője ölebecskéjét, egy mogorva és harapós állatot és ha kisebb lett volna, talán a színésznő bele is dugja őt a karmantyujába, úgy hogy csak a fürtös feje kandikál ki belőle. A mindennapi sétákon kívül elvitte őt Waston Anna kisasszony a kirándulásokra, a fürdőhelyekre Kilkree közelében, a Clare grófság híres nagyszerű parti szirteihez, valamint Milton Melbaybe, a mely nevezetes a szikláiról, a melyeken egykor a spanyolok *«legyőzhetlen Armadája»* hajótörést szenvedett!... Itt «Senki fiát» mint valamely természeti csodát mutogatták, ezen elnevezés alatt: A lángok közül kimentett angyal.

Egyszer-kétszer elvitték a színházba is. Látni kellett ezt a keztyűbe bujtatott nagyvilági babát, a mint egy első emeleti páholyban ült Eliza szigorú felügyelete alatt és mozogni is alig mert, az álommal küzködött az előadás végéig. Nem sokat értett ugyan a szindarabokból, de mégis azt hitte, hogy minden, a mit lát, nem képzelem, hanem valóság. Valahányszor Waston Anna kisasszony mint királynő jelent meg, koronával és palásttal, vagy akár mint parasztasszony köténnyel és bubos fejkötővel, akár mint felciczomázott kéregetőné, rongyos ruhában, de virágos kalappal, sehogy se birta elhinni, hogy ez ugyanaz a nő, a kinél ő a *Royal-George* szállodában lakik.

Ennek következtében gyermeki elméje nagyon megzavarodott. Nem tudta többé, mit higgyen. Éjszaka a borzalmas rémdráma folytatását álmodta; ilyenkor iszonyú látományai voltak, a melyek közé Thorndike, a hitvány Carker és az iskola többi vásott kölykei is belevegyültek! Felriadt, csak úgy szakadt róla az izzadság, de nem mert róla szólani.

Ismeretes, hogy mily szenvedélyesen kedvelik az irek a sport minden fajtát és különösen a lóversenyeket. Éppen akkorában Limerick tereit, utcáit és vendéglőit a szó szoros értelmében megszállták a vidékbeli «gentry» tagjai, a bérleteikből kibecsült haszonbérlők és a minden rendbeli inségesek, a kiknek sikerült megtakarítaniok egy shillinget vagy egy felet, amelylyel aztán egyik-másik lóra fogadtak.

Senki fiának a megérkezése után két héttel szintén volt alkalma egy ilyen sokadalomban szerepelni. De hogyan volt felöltözve! annyira telerakták virággal, hogy az ember nem annyira bébének tarthatta volna, mint inkább virágbokrétának, a melyet Waston Anna kisasszony megbámulni, sőt mondhatnék szagolni adott a barátnőinek és ismerőseinek.

De utóvégre is, el kell fogadnunk a színésznőt annak, a mi valóban volt; kissé különös, kissé hóbotos, de jó és könyörületes szívű nőnek, a ki szívesen volt adakozó és nagylelkű, ha ezt némi feltűnéssel tehette. A figyelmes gondozás, a melyben a gyermeket részesítette, feltűnően szinpadias volt ugyan, a csókjai azokhoz a szinpadias csókokhoz hasonlítottak ugyan, a melyek csak az ajkakra fakadnak, nem pedig a szívből; de Senki fia nem volt képes a különbséget megérteni. És mégis, érezte, hogy nem úgy szeretik, a mint ő kívánta volna és talán ő is, bár öntudatlanul, azt gondolta-e magában, a mit Eliza szünet nélkül fennhangon ismételt: «Majd meglátjuk, meddig fog tartani - ha ugyan egyáltalán tartani fog!»

VII. A kompromittált «helyzet».

Hat hét mult el ily körülmények közt és nem lehet csodálkozni rajta, hogy Senki fia megszokta a kényelmes és kellemes életet. Miután az ember megszokja a nyomort is, nem lehet nehéz megbarátkozni a jóléttel. De vajjon Waston Anna kisasszony, a ki mindig az első benyomások uralma alatt állt, nem fogja-e megunni a túlzott gyöngédséget és az azzal való visszaélést? Az érzelmek is alá vannak vetve a *vis inertiae* törvényének. Ha a mozgató erő nem működik folytonosan, a mozgás megszűnik. Vagy ha a szívnek is van óraműszerkezete, vajjon Waston Anna kisasszony nem feledi-e el valamikor a gépezetet felhuzni, a mint az órája felhuzásáról is meg szokott feledkezni, tíz eset közül kilencszer? Belebolondult a gyermekbe, a mint sok művész is néha belebolondul valakibe vagy valamibe. Nem volt-e ez a gyermek ránézve csupán időtöltés... játékszer... reklám? Nem, mert Waston Anna valóban jó teremtés volt. Azonban, ha az ápolásban nem is volt hiány, az ölelések és a dédelgetések ritkábbakká lettek. Ezenfelül egy színésznő annyira el van foglalva a művészeti teendőivel... a szereptanulással, a próbákkal, az előadásokkal, hogy egyetlen estéjével se rendelkezhetik... Hát még a színésszpálya fáradalmait!... Az első napokban odavitték a cherubint az ágyába. Játzott vele... játszotta a «kis mama» szerepét. Később, mivel ez a rendesen nagyon hosszúra nyúló álmát félbeszakította, csak a reggelije alatt hozatta le a gyermeket. Ah! mily öröm volt látni, a mint ott ült a magas székében, a melyet külön készítették a számára és rengeteg étvágyal evett.

- Ugyebár... jó? - kérdé a színésznő mindennap.

- Oh! Igen, - felelé a gyermek egy izben, - olyan jó, mint a mit az ember a kórházban eszik, mikor beteg.

Meg kell említenünk, hogy noha Senki fiát soha sem oktatták arra, a mit jó modornak szokás nevezni - és bizony Thornpipe és O'Bodkins úr nem is lettek volna képesek őt arra oktatni - mégis természetből fogva tartózkodó és szerény volt. Szelid és könnyen vonzódó jelleme mindig előnyösen elütött a rongyosok iskolája többi növendékeinek durva és vásott jellemétől. E gyermek mindenkor felette állt társadalmi állásának, valamint modora és érzelmei meghaladták a korát. Waston Anna kisasszony, daczára könnyű vérű szelességének, ezt észrevette. A gyermek élettörténetéből csakis annyit tudott, amennyit a fiu képes volt neki elmondani azon időtől fogva, mikor Thornpipe őt az utcán fölszedte. Senki fia tehát valóságos lelencz volt. De éppen a természeti tulajdonainál fogva, Waston Anna kisasszony, drámai visszaemlékezéseinek megfelelőleg, valamely előkelő hölgy fiát látta benne makacsul, a kit az anyja valamely ismeretlen ok, talán a társadalmi állása miatt, kénytelen volt elhagyni.

Természetes, hogy ebbe a feltevésbe aztán szokása szerint belebonyolódott és egész regényt szőtt belőle, a mely persze nem igen vált ki ujdonsága által. Helyzeteket gondolt ki, a melyeket nagyon jól lehetne értékesíteni a színpadon... Sirásra indító drámát lehetne belőle csinálni... Ez volna drámai pályájának legnagyobbyszerű sikere... Épen az ő művészi tehetségének felelne meg stb. stb.... És mikor aztán a felhevülés e magas fokára eljutott, az ölébe kapta a védenczét, a keblére szorította, mintha a színpadon lett volna és hallani vélte az egész zsufolt terem tapsait...

Egy napon Senki fia, a ki ezeket a dolgokat nem tudta mire magyarázni, így szólt hozzá:

- Anna asszonyság!

- Mit akarsz, angyalom?

- Szeretnék valamit kérdezni.

- Kérdezz, szívem, kérdezz.
- Nem fog megpirongatni?
- Téged pirongatnálak meg!
- Ugyebár, minden embernek van mamája?
- Igen, gyermekem, minden embernek van mamája.
- Hát akkor miért nem ismerem én az enyémet?
- Miért? - viszonzá Waston Anna kisasszony meglehetősen zavarral - azért, mert... azért mert... vannak okok... De... valamikor... látni fogod őt... igen!... meg vagyok győződve, hogy látni fogod...
- Ugyebár, azt hallottam Öntől, hogy az én mamámnak szép asszonyságnak kell lennie?...
- Igen... minden bizonynyal... szép asszonyságnak.
- És miért?
- Mert... mert a te egész viseleted... az arczod... Milyen furcsa kérdéseket intéz hozzám ez a kis angyal... Aztán... a helyzet... a helyzet a szindarabban szintén azt kívánja, hogy szép... előkelő asszonyság legyen... De ezt te még nem értheted meg...
- Nem, nem értem! - mondá a fiúcska szomorú hangon. - Néha az a gondolatom támad, hogy az én mamám már meghalt.
- Meghalt?... Oh! nem!... ne gondold az efféle dolgokra!... Ha már meghalt volna, akkor nem is lehetne többé szindarab...
- Milyen szindarab?

Waston Anna kisasszony megölelte őt, a mi csakugyan a legjobb felelet volt.

- De ha nem halt meg - folytatá Senki fia, a kis gyermekek szokott makacsságával - és ha csakugyan szép asszony, akkor hát miért hagyott el engem?
- Bizonyosan kényszerítették, kicsikém... oh! csak kényszerből tette! - Ezenfelül a kibonyolodásnál...
- Anna asszonyság?...
- Mit akarsz még?
- Az én mamám...
- Nos?
- Nem ön az?
- Mit... én... a te mamád?
- Mert a gyermekének nevez...
- Így szokták szólítani angyalkám, a te korodbeli gyermekeket! A szegény kicsi azt hihette! Nem, én nem vagyok a te anyád!... Ha az én fiam lennél, én nem hagytalak volna el... én nem taszítottalak volna a nyomorba... Oh! én nem!...

És Waston Anna kisasszony, végtelenül érzékenyülten azzal fejezte be a párbeszédet, hogy újból megölelte a kis fiút, a ki egészen elszomorodottan távozott el tőle.

Szegény gyermek! akár gazdag, akár szegény családból származzék, félő, hogy mint annyi más, az utcásarkon felszedett gyermek, sohase fogja megtudni, kik voltak a szülői!

Waston Anna kisasszony, midőn magával vitte a kis fiút, egy pillanatig se gondolt ama kötelezettségekre, a melyeket, a jövőt illetőleg magára vállalt a jó tetteivel. Aligha gondolt arra, hogy ez a kicsi gyermek fel fog nőni és hogy majd törődnie kell a nevelésével és oktatásával. Igen kegyes dolog, egy kis lényt elhalmozni hizelgésekkel, de még jobb megadni neki ama lelki táplálékot, a melyet az elméje igényel. A színésznő csak homályos tudatával bírt e kötelességének. Igaz, hogy Senki fia alig volt hatodfél éves. De e korban az értelem már fejlődni kezd. Vajjon mi lesz belőle? Csak nem követheti pártfogónőjét a körútjára, városról-városra, színházról színházra... főleg, ha külföldre fog menni... Waston Anna kisasszony kénytelen lesz őt nevelőintézetbe adni... oh! valamelyik nagyon jó intézetbe!... De annyi bizonyos hogy sohase fog róla megfélekedezni!

És egy napon így szólt Elizához:

- Nem tapasztalod, hogy mindennap kedvesebb lesz? Milyen ragaszkodó természete van! Ah! a szeretet bőven meg fog jutalmazni engem mindazért, a mit érte tettem! És aztán, mennyire ki van fejlődve az értelme... mindent szeretne tudni... Sőt úgy találom, hogy komolyabb, mint a milyennek lennie kellene ilyen zseni korában... Azt hitte, hogy én vagyok az anyja... Szegény kicsikém... Alig hiszem, hogy az anyjához hasonlítok... az egy igen komoly szigorú nő lehetett... De mondd csak, Eliza, mégis gondolnunk kell arra...

- Mire, asszonyom?

- Arra, hogy mit csináljunk belőle.

- Hogy mit csináljunk belőle... most?...

- Nem, leányom, nem most... Most csak hadd nőjön mint egy facsemete!... Hanem később... később, majd ha hét vagy nyolcz éves lesz... Ugyebár, ebben az életkorban szokták a gyermekeket nevelőintézetben elhelyezni...

Eliza éppen azt akarta mondani, hogy a gyermeknek már szokva kell lennie a nevelőintézetek életmódjához, mert hiszen éppen azok egyikében - a rongyosok iskolájában! - volt a tűzvész előtt - de az úrnője nem engedett neki időt rá, hogy ezt elmondhassa.

- Mondd csak Eliza...

- Mit, asszonyom?...

- Hiszed-e, hogy a mi cherubunknak hajlama van a színi pályához?

- Ennek a fiúnak?

- Igen! Nézd meg csak jól... Szép alak... gyönyörű szemek... büszke magatartás!... Mindez már most is meg látszik és bizonyos vagyok afelől, hogy pompás első szerelmes válnék belőle...

- Itt van ni... asszonyom! Önt már megint elragadta a képzelme!

- Hátha kiképezném őtet színésznek... Waston Anna kisasszony növendéke!... Elképzelheted-e, mily hatást tenne ez?...

- Tizenöt év múlva...

- Ám legyen, Eliza, tizenöt év múlva! De ismétlem, hogy tizenöt év múlva ez lesz a legszebb fiú, a kit csak képzelni lehet... Valamennyi nő...

- Féltékeny lesz reá; - szólt közbe Eliza. - Ezt a refraint már ismerem. De lássa, asszonyom... engedje, hogy valamit mondjak...

- Mondj, leányom, mondj...

- Nos hát, én azt gondolom... hogy ebből a fiúból sohase lesz színész...

- És miért nem?...

- Mert ahhoz nagyon is komoly...

- Lehet, hogy igazad van! - viszonzá Waston Anna kisasszony. - Egyébiránt... majd meglátjuk....

- Ezenfelül, még elég időnk is van, asszonyom.

Elizának igaza volt; elég idő állt még a rendelkezésükre és ha Senki fia, daczára az Eliza vélekedésének, hajlandóságot tanúsítana a színészi pálya iránt, akkor minden a legjobb rendben volna.

Eközben Waston Anna kisasszonynak egy eszméje támadt, egyike azoknak a wastoni eszméknek, a melyeknek a titkát csakis ő maga ismerte. Az jutott az eszébe, hogy a gyermeket legközelebb fellépteti a limericki színpadon.

Hogy fellépteti?!... kiált fel az olvasó; hiszen a modern dráma e csillaga nem is hóbortos már, hanem az örültek házába való bolond!

Bolond!... Nem bolond, a szó szoros értelmében. Különben «és csak ezen egyetlen alkalommal» - mint a falragaszok hirdették - e gondolata nem is volt nagyon rossz.

Waston Anna kisasszony éppen akkoriban egy nagyon hatásos szerepet tanult be, ama szenzációs darabok egyikében, a melyekben az angol drámai műsor rendkívül gazdag. Ez a dráma, vagyis inkább melodráma: «*Egy anya lelkiismereti furdalásai*» egy egész nemzedék szemeiből már annyi könyvet sajtolt ki, amennyivel az Egyesült Királyság összes folyóinak a medreit meg lehetett volna tölteni.

Furpill drámairó e művében, természetesen és szokás szerint volt egy gyermekszerep is - egy gyermeké, a kit az anya nem tarthatott magánál, a kit egy évvel a születése után kénytelen volt elhagyni, a kit végre a legnagyobb nyomorban talál fel, a kit el akartak tőle rabolni, stb. stb.

Magától értetődik, hogy a gyermek szerepe némaszerep volt. A kis gyermeknek, a ki játszott, nem volt egyéb dolga, mint tenni hagyni magával mindent: kigomboltatni, öleltetni, csókoltatni, az anya keblére szoríttatni, hol ide, hol oda ránczigáltatni magát anélkül, hogy csak egyetlen szót is szólna.

Nem volt-e a mi hősnünk egyenesen arra teremtve, hogy ilyen szerepet eljátszók? A kora és a külseje teljesen illett e szerephez, az arcza még halvány volt és a szemein még meglátszottak a gyakori sírás nyomai. Milyen hatást fog előidézni, ha majd megjelenik a színpadon és éppen a nevelőanyja oldalán! Milyen hévvel, milyen tűzzel fogja Waston Anna kisasszony a harmadik felvonás ötödik jelenetét játszani, a nagy jelenetet, a melyben megvédelmezi a fiát, a kit ki akarnak ragadni a karjai közül! Nem fog-e a képzel helyzet összeolvadni a valódi helyzettel? Nem fognak-e valódi anyai sikoltások a művésznő kebléből fakadni? Nem fognak-e a szemeiből valódi könnyek hullani? Waston Anna kisasszony sohase lelkesedett forróbban egyetlen szerepért sem egész művészi pályáján.

A próbák már elkezdődtek és a főpróbákra elvitték Senki fiát is. Eleinte nagyon meglepte őt minden, a mit látott és hallott. Waston Anna kisasszony ugyan «gyermekemnek» szólította őt, mikor a szerepét szavalta, de a fiúcska előtt úgy rémlett, mintha nem szorította volna őt kétségbeesetten a karjai közé és nem sirt volna, mikor a keblére szorította. És valóban teljesen felesleges lett volna igazán sirni a próbákon. Mire való a szemeket fárasztani. Elég, ha a művésznő könnyeket hullat a közönség szemeláttára.

Kis hősünk különben nagyon meg volt hatva. A sötét színfalak, a nedves, csaknem penészes levegő, a tágas és üres nézőtér, a legfelső karzat szelelőlyukai, a melyeken csak szürkés világosság szűrődött át, mindez oly gyászos benyomást tett, mint egy ház, a melynek halottja van. Mindazonáltal Sib, ez volt a neve a szindarabban, megtett mindent, a mit tőle kívántak és Waston Anna kisasszony nem tartózkodott megjósolni, hogy nagy sikert fog aratni - de ő maga is.

Igaz, hogy e véleményben talán nem mindenki osztozott. A színésznőnek voltak bizonyos számú irigyei a pályatársnői közt, a kiket gyakran megsértett határozott, követelő fellépésével, művésznői szeszélyeivel - a nélkül, hogy tudta volna, - mert hiszen ki merné őt az ilyesmire figyelmeztetni!... És most, a véralkotásnak szokott túlzásai következtében, mindenkinek, a ki csak hallani akarta, elmondta, hogy ez a kis fiú, a ki nem volt magasabb egy közönséges csizmánál, az ő vezetése alatt tönkre fogja egykor silányítani a Keanokat, a Macreadykat és az újkori színművészet valamennyi nagyságait! - Ez már valóban túlment az összes megengedett határokon.

Végre elérkezett az előadás napja.

Október 17-ike volt, csütörtöki napon. Természetes, hogy Waston Anna kisasszonyon igen menthető izgatottság és idegesség vett erőt. Majd megragadta Sibet, megölelte és ideges erőszakkal megnézte, majd ismét a jelenléte felingerelte őt és ekkor elküldte a fiút, a ki pedig mindebből semmit sem értett.

Nem csoda, hogy ezen este a limericki színház telidestele volt. Különben már a falragaszok is rendkívüli hatást keltettek.

WASTON ANNA KISASSZONY
Vendégjátékául.
EGY ANYA LELKIISMERETI FURDALÁSAI.
Hatásos dráma,
írta
a nagyhirű Furpill
stb. stb.

*Waston Anna kisasszony Kendall hercegné szerepét fogja játszani
Sib szerepét az öt éves és kilencz hónapos Senki fia fogja előadni stb. stb.*

Milyen büszke lehetett volna a mi kis hősünk ha megállt volna e falragaszok előtt. Pedig tudott olvasni és a neve nagy betűkkel volt a fehér lapra nyomtatva.

Szerencsétlenségre a büszkeségét csakhamar nagy fájdalom érte volna: valódi szomorúság várakozott reá Waston Anna kisasszony öltözőjében.

Mindeddig nem «próbált jelmezben», mint mondani szokás és valóban nem is lett volna érdemes. A szép ruháiban érkezett tehát a színházba. Eliza az öltözőbe, a hol Kendall hercegnő pompás ruhái feküdtek kiterítve, behozta Sib rongyait is és rá akarta adni Senki fiára. Ezek a rongyok belül ugyan tiszták, de kívül szennyesek, foltosak és foszlányosak voltak, miután e szenzációs drámában Sib egy elhagyatott gyermek, a kit anyja, a hercegnő, egy selyembe, bársonyba és csipkébe öltözött főrangú hölgy, mint koldusfiút talál meg.

Mikor Senki fia ezeket a rongyokat meglátta, a legelső gondolata az volt, hogy vissza akarják őt küldeni a rongyosok iskolájába.

- Anna asszonyság... Anna asszonyság! - kiáltá.

- Mi a bajod? - kérdé Waston kisasszony.

- Ne küldjön el engem!...

- Téged elküldeni... És miért?

- Ezek a csunya ruhák...

- Hogyan!... azt képzeled!...

- Ej! dehogy, kis csacsi!... Állj egyenesen! - mondá Eliza és meglehetősen durva kézzel kiegyenesítette a gyermek termetét.

- Ah! édes kis cherubinom! - kiáltá Waston Anna kisasszony elérékenyülten.

És egy ecset hegyével szép ivalakú szemöldököt festett a homlokára.

- A kis angyal... ha azt tudnák a nézőtér.

És a pirosítót rákente az arcára.

- De meg fogják tudni Eliza... Holnap benne lesz a lapokban... A szegényke! azt hitte.

És ezzel behajporozta szép, fehér vállait.

- De nem... nem... szegény kis bébé!... Ezek a csunya ruhák csak tréfa...

- Csak tréfa, Anna asszonyság?...

- Persze, hogy az és nincs okod a sirásra.

Pedig ő maga is szívesen ontott volna könnyeket, ha nem félt volna attól, hogy arcfestékét lemossa.

Eliza pedig a fejét csóválván, azt mondta:

- Láthatja asszonyom, hogy sohase fogunk belőle színészt faraghatni!

Senki fia pedig mindinkább megzavarodott, mialatt a szép ruháiból kivetkőztették és nehéz szívvél, könnyes szemekkel hagyta magát felöltöztetni a Sib rongyaiba.

Ekkor az jutott Waston Anna kisasszony eszébe, hogy egy új aranyat ad neki. Ez legyen legelső művészi tiszteletdíja. És valóban, a gyorsan megvigasztalódott gyermek látható megleléssel elvette az aranypénzt és a zsebébe dugta, miután jól megnézte.

Azután Waston Anna kisasszony még egyszer megölelte és lement a szinpadra, meghagyván Elizának, hogy ne bocsássa őt ki az öltözőből, miután csak a harmadik felvonásban kell megjelennie.

Ez este Limerick minden osztálya képviselve volt a színházban és a nézőtér színig megtelt noha a szindarab nem birt már az ujdonság ingerével. Tizenkét vagy tizenháromszáz előadást ért már meg az Egyesült Királyság különböző szinpadain, a mi megesik néha a közép-szerű szindarabokon is.

Az első felvonás jól ment. Waston Anna kisasszonyt zajosan megtapsolták. Megérdemelte szenvedélyes játékaért és fényes tehetségéért, a mely feltűnően nagy hatást tett a közönségre.

Az első felvonás után Kendall hercegnő visszatért az öltözőjébe és Sib nagy meglepetésére levetette selyem és bársony ruháit és egyszerű cselédruhába öltözött. Ezt a változást a dráma épp oly kevésbé új, mint szövevényes bonyolódása tette szükségessé, a melyet egyébiránt felesleges volna hosszasan részleteznünk.

Senki fia csak nézte ezt az asszonyt, a ki hercegnőből egyszerre cseléddé lesz és mind nagyobb nyugtalanságot érzett, mindinkább megzavarodott, mintha valamely tündér hajtotta volna végre előtte ezt az átalakulást.

Aztán megszólalt az ügyelő stentori hangja, a melytől a gyermek szinte megrezzent, a «cseléd» bucsut intett neki a kezével és így szólt:

- Várj csak, bábé, nemsokára rád kerül a sor!

S ezzel lement a színpadra.

A második felvonásban a cseléd épp oly nagy sikert aratott, mint a hercegnő az elsőben és a függőnyt újból kénytelenek voltak felhuzni a felzajló tapsvihár közepette.

Annyi bizonyos, hogy a jó barátnéknak és párthíveiknek nem volt alkalmuk kellemetlenséget csinálni Waston Anna kisasszonynak.

Visszatért az öltözőjébe és ledőlt egy pamlagra, mert kissé kifáradt, noha legnagyobb drámai erő kifejtését a következő felvonásra tartotta fenn.

Ezúttal megint ruhát cserélt. Most már nem cseléd volt, hanem úri hölgy - gyászba öltözött és valamivel kevésbé fiatal úri hölgy, mert a második és harmadik felvonás közt öt év múlt el.

Senki fia nagy szemeket meresztett; egy szögletben meghúzta magát és nem mert se mozdulni, se beszélni. Waston Anna kisasszony nagyon ideges volt és nem is ügyelt rá.

De mikor az öltözködésével elkészült, mégis így szólt hozzá:

- Kicsikém, most már rád kerül a sor.

- Rám, Anna asszonyság?

- És ne feledd el, hogy Sib a neved.

- Sib?... igen!

- Eliza, ismételd neki, hogy Sib a neve, mindaddig, a míg lejössz vele a színpadra és elvezeted őt a rendezőhöz az ajtó mellé.

- Meglesz, asszonyom.

- És főleg vigyázz, hogy el ne késsék a belépésével.

- Nem! nem fog elkésni, főleg, ha jókora lökést kap a kis Sib... Sib... Sib...

- Ezenfelül - tevé utána, Waston Anna kisasszony, a gyermekhez fordulva, - hogy elvenném tőled az aranyodat... Óvakodjál tehát a büntetéstől...

- Meg az áristomtól! - jegyzé meg Eliza fenyegető szemforgatással.

A nevezett Sib meggyőződött róla, hogy az aranypénz még a zsebében van és szilárdul el volt határozva, hogy nem is engedi, hogy elvegyék.

A pillanat elérkezett. Eliza megfogta a Sib kezét és levezette őt a színpadra.

Sib eleinte szinte elvakult a minden oldalon égő gázlángoktól. Egészen elbódult a statiszták és a művészek járás-kelésétől. Mindenki nevetve nézett rá.

Valóban nem is volt szép ebben a rongyos ruhában.

Végre is a rendező jelt adott, háromszor kopogván a botjával.

Sib előtt úgy rémlett, mintha azzal a bottal az ő hátát kopogtatnák.

A függőny felemelkedett.

Kendall hercegnő egyedül volt a színpadon, a mely egy kunyhó belsejét ábrázolta. A hercegnő egy monológot tartott. Nemsokára a színpadon egy ajtó ki fog nyílni, egy gyermek fog belépni rajta, alamizsnáért nyujtván ki a kezét és ez a gyermek az ő gyermeke lesz.

Meg kell jegyeznünk, hogy a próbák alatt Senki fiát nagyon elkedvetlenítette az, hogy koldulnia kell. Az olvasó még emlékezni fog, hogy a veleszületett büszkeségénél fogva mennyire irtózott a koldulástól a rongyosok iskolájában Waston Anna kisasszony eleget

biztatta őt, hogy ez «nem komoly dolog»... mindegy, sehogya se tetszett neki ez a feladat... Együgyűségében végre is elhitte, hogy a szerencsétlen kis Sib.

A jelenetét várta és a rendező a kezénél fogva tartotta őt. A gyermek ezalatt kinézett az ajtónyíláson. Mily csodálkozással jártatta végig a szemeit a nagy termen, a mely teli volt emberekkel, világossággal, karos gyertyatartókkal, míg az óriási csillár úgy függött alá a mennyezet közepéről, mint egy tűzgömb! Annyira elütött minden attól, a mit a páholyból látott!

E pillanatban a rendező így szólt hozzá:

- Vigyázz, Sib!

- Vigyázok, uram.

- Tudod, hogy egyenesen a mamádhoz kell menned... csak vigyázz, hogy el ne essél.

- Vigyázni fogok, uram.

- Aztán kinyujtod a kezedet...

- Igen, uram... így?

És a kezét összeszorítva nyujtotta előre.

- Nem, fiacskám!... Hiszen ez ököl!... kinyitva nyujtsd ki a kezedet, hiszen alamizsnát kéregetsz.

- Igen, uram.

- És főleg ne mondj egy szót se... egyetlen szót se!

- Igen, uram.

A kunyhó ajtaja kinyílt és a rendező betolta a gyermeket, éppen a végszónál.

Senki fia megtette legelső lépését a szini pályán. Oh! mily erősen dobogott a szíve!

A nézőtér minden zugából moraj hallatszott, a rokonszenv moraja, mialatt Sib remegő kézzel, lesütött szemekkel és ingatag léptekkel közelgett a gyászos hölgy felé. Mennyire meglátszott rajta, hogy szokva volt a rongyokhoz és nem érezte magát feszélyezve a foszlányokban.

Nagyon megtapsolták... és ez még inkább zavarba ejtette őt.

Egyszerre a hercegnő felkel... ránéz... hátra veti magát, aztán kitárja a karjait...

Egy sikoltás tör elő a kebléből - egyike ama hagyományos sikoltásoknak, a melyek sohase tévesztik el a hatásukat.

- Ő az!... Ő az!... ráismerek!... Sib!... az én gyermekem!

És ezzel magához hívja, a szívéhez szorítja, csókokkal halmozza el és a kis fiu hagy magával tenni mindent... A színésznő sir... ezúttal valódi könnyeket hullat és felkiált:

- Az én gyermekem!... az én gyermekem ez a kis koldus... a ki alamizsnát kér tőlem!

Ez meghatja a szegény Sibet, a ki elfeledvén a nyert utasításokat, így szól:

- Az ön fia, asszonyom?

- Hallgass! - mondja neki Waston Anna kisasszony halkan. Aztán tovább folytatja.

- Az ég büntetésül elvette őt tőlem... és ime, most visszaadja!...

És e mondatok közt, a melyeket a zokogása koronkint félbeszakít, folyvást csókolja Sibet és könnyeivel áztatja az arcát. Soha senki se simogatta ennyire Sibet és nem szorította ily forrón a dobogó szívére. A kis fiu sohasem érezte magát ily anyailag szeretve.

A hercegnő felkelt, mintha valamely zörejt hallott volna kívülről.

- Sib! - kiáltá, - te soha se fogsz engem többé elhagyni.

- Nem, Anna asszonyság!

- De hallgass hát! - ismétlé a színésznő, azt kockáztatván, hogy meghallják a szavait a nézőtérén is.

A kunyhó ajtaja hirtelen megnyílt. Két ember jelent meg a küszöbön.

Az egyik a férj, a másik a törvényszéki hivatalnok, a ki eljött vizsgálatot tartani.

- Vegye el tőle a gyermeket... mert ő az enyim...

- Nem! ez nem az ön fia! - felelé a hercegnő, elvonszolván magával Sibet az ajtó felé.

- Ön nem az én papám! - kiáltá Senki fia.

Waston Anna kisasszony oly erősen megszorítá a karját, hogy a gyermek felsikoltott. De utóvégre a kiáltás illet a helyzethez és azt nem kompromittálta. Most már egy anya védelmezi őt... és nem engedi, hogy elrabolják tőle... A nőstény oroszlán védelmezi a kölykét.

És a makacs oroszlánkölyök komolyan veszi a jelenetet és képesnek érzi magát az ellentállásra. A hercegnek sikerült őt hatalmába keríteni... de a gyermek kisiklik a kezei közül és a hercegnőhöz fut e szókkal:

- Ah! Anna asszonyság, miért mondta nekem, hogy nem ön az én mamám...

- Elhallgatsz, szerencsétlen!... Elhallgatsz! - mormogja Waston Anna kisasszony, mialatt a herceget és a hivatalnokot teljesen kihozták a sodrúkból ezek a nem várt szók.

- Igen... igen... - folytatja Sib - ön az én mamám... Jól mondtam én Anna asszonyság... hogy ön az én igazi mamám!

A közönség kezdi megérteni, «hogy ez nincs a darabban». Suttogás, nevetés hangzik innen-onnan. Nehány néző gúnyolódva tapsol. Valóságban sirniok kellene, mert igazán megható volt a szegény fiu, a ki Kendall hercegnőben vélte feltalálni az anyját!

De azért a «helyzet» mégis csak kompromittálva volt. Minden színpadi jelenet tönkre van téve, ha bármely okból nevetés hangzik fel, mikor a könyeknek kell ömleniök.

Waston Anna kisasszony érezte a helyzet egész nevetséges voltát. A színpad mögül gúnyos megjegyzések hallatszottak, a melyek természetesen szeretetreméltó pályatársaktól származtak.

Magánkívül volt az idegességtől, a dühtől... Szerette volna megölni ezt az ostoba kis fiút, a ki az egész baj oka volt!... Egyszerre az ereje elhagyta... ájultan rogyott le a színpadon, mialatt a függőnyt a közönség nagy hahotája közt lebocsátották.

Waston Anna kisasszony, a kit átvittek a *Royal George* szállodába, még ugyanazon éjjel elutazott Corbett Eliza kíséretében. Lemondott a még hátralevő vendégfellépéseiről. Bánatpénzt fog fizetni... Sohase lép többé a limericki színház deszkáira.

Senki fiára nem is gondolt többé. Megvált tőle, mint egy tárgytól, a mely megszűnt neki tetszeni, sőt a melynek a látása is gyűlöletes volna. Nincs vonzalom, a mely el ne enyészne, ha egyszer a hiúság meg van sértve.

«Senki fia» egyedül maradván, nem tudta ugyan, mi történt voltaképpen, de érezte, hogy valamely nagy szerencsétlenségnek volt okozója és észrevétlenül megszökött. Egész éjjel barangolt Limerick utcáin taláломra és végre betévedt egy nagy kertfélébe, a melyben itt-ott elszórva apró házacskákat és kölemezeket látott, a melyek felett kereszttek emelkedtek. A kert közepén egy roppant nagy épület állt, a melynek az utcái lámpák által meg nem világított oldala nagyon sötét volt.

Ez a kert a limericki temető, egyike azoknak a lombos, ligetes és gyepterekkel, vízmedenczékkel, fasorokkal díszített angol temetőknek, a melyek egyuttal igen látogatott sétahelyek is. A kölemezék sírok voltak, a kis házikók mauzoleumok és az épület a Szűz Mária tiszteletére épült góth székesegyház.

Itt talált a gyermek menhelyet, itt töltötte az éjszakát, egy kőlapon a templom árnyékában, remegve minden legcsekélyebb nesz hallatára. Afelett tűnődött, vajjon az a csunya ember, Kendall herceg, nem fog-e eljönni érte... És Anna asszonyság nincs itt, hogy őt megvédelmezze!... El fogják őt vinni messzire... nagyon messzire... olyan országba, «a hol vadállatok vannak.»... Nem fogja többé látni a mamáját... és nagy könnycseppek hullottak a szemeiből.

Hajnalkor a fiúcska egy hangot hallott, a mely őt szólította.

Egy férfi és egy nő állt előtte, egyszerű majorbérlok, a kik arra elhaladván, észrevették őt. Mindketten a grófság déli részével közlekedő gyorskocsik hivatali irodájába siettek.

- Mit csinálsz itt, fiu? - kérde a bérlo.

A fiúcska úgy zokogott, hogy felelni se bírt.

- Mondd meg, mit csinálsz itt - mondá a nő szelidebb hangon.

Senki fia folyvást hallgatott.

- Ki a papád? - kérde a nő.

- Nincs papám, - felelé végre a gyermek.

- Hát a mamád?

- Mamám sincs többé!

És kinyujtá a karjait a majorosné felé.

- Elhagyatott gyermek! - mondá a bérlo.

Ha Senki fia még a szép ruháiba lett volna öltözve, a bérlo azt hitte volna, hogy eltévedt és megtette volna a szükséges lépéseket, hogy visszavigyék a családjához. De miután a Sib rongyai voltak rajta, nem is lehetett egyéb, mint egyike azon szerencsétlen lényeknek, a kik a senki gyermekei...

- Jer velünk, - mondá a bérlo.

Aztán felemelte és a felesége karjára adta, engesztelő hangon mondván:

- Egy gyermekkel több, nem fog különbséget tenni a majorban, ugyebár, feleség?

- Nem, Márton.

És a bérlo né egy jó cuppanós csókkal felszárította Senki fia könyeit.

VIII. A Kerwan major.

Igen, valószínűnek látszott, hogy Senki fia élete nem volt boldog az Ulster tartományban, noha senki se tudta, hogyan töltötte legelső gyermekkorát a donegali grófság valamelyik falujában.

Connaught tartományban se látott boldogabb napokat, sem akkor, midőn a Mayo grófság országútain barangolt és a Thornpipe vesszőcsapásait kellett elszenvednie, sem pedig ama két év alatt, a melyet a Galway grófságban, a rongyosok iskolájában töltött.

Végre a Münster tartományban, egy színésznő szeszélye következtében, talán remélni lehetett, hogy legalább a nyomorának vége lesz... Nem! újra elhagyták őt és most a véletlen elviszi őt a Kerwan grófságra, Irland délnyugati szélére. Ezuttal derék emberek szánták meg őt. Bár sohase kellene elválnia tőlük!

A Kerwan major a Kerry grófság éjszakkeleti kerületének egyikében fekszik, a Cashen folyó szomszédságában, körülbelül tizenkét angol mérföldnyire Traleetől, a grófság főhelyétől, ahonnét, ha a hagyománynak hinni lehet, Szent-Brandon a VI. században elindult, felfedezni Amerikát Columbus előtt. Tralee a különböző délirlandi vasutak csomópontja.

Ezen a nagyon hegyes-völgyes területen merednek fel a sziget legmagasabb hegyei, mint a Clanaraderry és a Stack hegységek. A Cashenba számos mellékfolyó ömlik, ingoványokat és mocsarakat képezvén, a melyek miatt az utak is szükségképpen nagyon tekervényesek. Mintegy harmincz angol mérföldnyire délnek a mély beszögelésekben bővelkedő partvidék nyúlik el, itt vannak a Shannon torkolatai és a hosszú Kerry öböl, a melynek szeszélyes alakzatú szikláit folyvást pusztítja a tenger vize.

Az olvasó még nem feledte el O'Connell szavait, a melyeket fentebb idéztünk: «Irlandot az ireknek!» Elmondjuk, hogy mennyire az ireké Irland.

Háromszázezer majornak idegen tulajdonosa van. E majorok közül ötvenezernek területe meghaladja a tizenkét hektárt, nyolcz ezeré pedig nyolcz-tizenkét hektárra rúg, a többié ennél is kisebb. Mindazonáltal nem kell hinnünk, hogy a birtok ott nagyon fel van darabolva. Ellenkezőleg. Ezen uradalmak közül három, ezek közt a Barridge Richardé, ötvenezer hektárnál nagyobb kiterjedésű.

És mégis, milyen kicsinyek ezek az uradalmak a skótszági nagybirtokosokéhoz képest. Breadelbane lord birtokainak kiterjedése kétszáztizennyolcezer hektár, Matheson úré kétszázháromezer és a sutherlandi herczegé hatszázezer hektár - egy egész grófság területe.

Annyi bizonyos, hogy mióta az anglo-normanok 1100-ban a hódítást befejezték, a «testvér-sziget» valóságos hűbéri bánásmódban részesült és hűbéri terület maradt.

Azon időben, a melyben az általunk elbeszélendő események történtek, Rockingham herczeg egyike volt a Kerry grófság nagybirtokosainak. Hetvenötezer hektár terjedelmű szántóföldjei, rétjei, erdői és tavai ezerötszáz majorra voltak felosztva. A lord szintén idegen volt, egyike azoknak, a kiket az irek azzal vádolnak, hogy az országtól távol élnek. Ennek a távollétnek pedig az a következménye, hogy az irek munkája által szerzett pénz külföldre vándorol és Irland annak semmi hasznát sem veszi.

Nem szabad felednünk, hogy a Zöld Erin nem tartozik Nagy-Britanniához, a mely elnevezés alatt csakis Anglia és Skótszág értendő. Rockingham herczeg skót lord volt. Sohasem fárasztotta magát azzal, hogy meglátogatta volna a birtokait, mint annyi más tulajdonos, a kik a sziget kilencz tizedrészét tulajdonul bírják, ennél fogva a bérlői nem is ismerték őt. Bizonyos évi jövedelem fejében a birtokai használatát átengedte vállalkozóknak, a kik az egyes majorok haszonbérbeadásán nyerekedtek. Így a Kerwan-major is Rockingham herczeg egyik ügynöke, Eldon János, főbérletéhez tartozott.

A major közép nagyságú volt, minthogy a terjedelme nem haladta meg az ötven hektárt. Igaz, hogy a Cashen völgyének felső része nem igen termékeny és a bérlő csak a legnagyobb mértékben megfeszített munkával képes annyit termelni, hogy kivehesse belőle a nagyon magas haszonbért.

Igy állt a dolog a Kerwan majorról is, a melynek bérlőjét Mac Carthynak hívták.

Kétségkívül vannak Írlandban is jó földesurak, de a bérlőknek rendszerint azon közvetítő ügynökökkel van dolguk, a kik csaknem kivétel nélkül kemény, könyörtelen emberek. Mindazonáltal meg kell jegyeznünk, hogy az arisztocrácia, a mely Angliában és Skótszágban eléggé jólélő, Írlandban inkább az elnyomás rendszerét pártolja. Ahelyett, hogy engedne, inkább szereti erősebben meghúzni a gyeplőt. Elég ok van katasztrófától tartani. A ki gyűlölséget vet, forradalmat arat.

Mac Carthy Márton, akkoriban még csak ötvenkét éves, javakorabeli ember, az uradalom legjobb bérlőinek egyike volt. Munkás, értelmes, szakavatott ember létére, a kit szigorúan nevelt gyermekei hathatósan istápoltak, képes volt megtakarítani némi pénzecskét is, dacára az adóknak és egyéb kötelezettségeknek, a melyek oly súlyosan nehezülnek egy írlandi bérlő költségvetésére.

A neje - Martine volt a neve - a derék háziasszony és gazdasszony összes tulajdonságaival birt. Ötvenéves korában is úgy dolgozott még, mintha csak húszéves lett volna. Télen, mikor a mezei munka szünetelt, a rokkájának a pergését lehetett hallani a tűzhely előtt, ha a háztartási gondok nem vették igénybe a tevékenységét.

A Mac Carthy család, szabad levegőben, munka és fáradalmak közt élén, rendkívül jó egészségnél örövendett és nem tette magát tönkre sem orvossággal, sem orvosokkal. Azon írlandi erőteljes földmivelő fajhoz tartozott, a mely ép oly könnyen meghonosul az amerikai Far Walt lapályain, mint Ausztrália és Új-Seeland területein. Szeretjük remélni, hogy e derék emberek sohase lesznek kénytelenek kivándorolni a tengeren túl.

Vajha az ég ne üzné el őket a hazájukból, úgy mint Írland annyi lakóját.

A család szeretett és tisztelt feje a Márton anyja volt, egy hetvenöt éves nő, a kinek férje hajdan szintén a majornak bérlője volt. A nagyanyó - mert csak így nevezték - nem birt egyebet tenni, mint fogni a menyé társaságában és épp oly kevésbbé akart a család terhére lenni, mint az utóbbi.

A legidősebb fiú, a huszonhét éves Murdock, műveltebb volt az atyjánál és élénken érdeklődött azon kérdések iránt, a melyek Írlandot mindenkor foglalkoztatták és folyvást attól lehetett félni, hogy valami bajba keveredik. Azok közé tartozott, a kik mindig csak a *home rule* követeléséről, vagyis az autonomia kivívásáról álmodoznak és nem is sejtik, hogy a *home rule* inkább politikai, mint társadalmi reformok életbeléptetését célozza. Pedig Írlandnak, a melynek lakói még mindig a hűbéri kizsároltatás miatt szenvednek, főleg társadalmi újításokra van szüksége.

Az izmos, hallgatag és kevésbé közlékeny Murdock nemrég egy szomszédbeli bérlő leányát vette nőül. Ez a derék fiatal asszony, a kit az egész Mac Carthy család szeretett, egyike volt ama szabályos, büszke és nyugodt, nemes és előkelő modorú szépségeknek, a melyeket gyakran lehet találni az alsóbb osztályú ir nők közt. Arcát két nagy kék szem élénkíté és szőke hajának fűrtjei kilátszottak szalagos fejkötője alól. Kitty forrón szerette férjét és Murdock, a ki különben csak igen ritkán mosolygott, néha mégis elmosolyodott, a mikor neje nézett, a kihez őt mély vonzalom fűzte. Kitty fel is használta befolyását a férje mérséklésére és megnyugtatóra valahányszor egy-egy nemzeti párti emigráns eljött propagandát csinálni a vidékre és hirdetni, hogy a kiengesztelődés a földesurak és a bérlők közt merő lehetetlenség.

Mondanunk sem kell, hogy Mac Carthyék jó katolikusok voltak és nem csoda, ha a protestánsokat ellenségeiknek tekintették.²

Murdock szorgalmasan látogatta a népgyűléseket és Kitty szíve mindenkor összeszorult, valahányszor a férje elment Traleebe vagy valamely másik szomszéd mezővárosba.

E gyülekezeteken gyakran fel is szólalt azzal a természetes ékesszólással, a mely az irek sajátja és mikor hazaérkezése után Kitty az arczáról leolvashatta a szenvedélyeket, a melyek a keblében viharzottak, a mikor az agrárforradalomról kezdett beszélni, Martine egy intésére iparkodott őt lecsöndesíteni.

- Édes Murdockom - mondá ilyenkor - légy türelmes... tűrd megadással...

- Türelmes? - viszonzá a férje - türelmes, mikor az évek múlnak és semmi se történik! Megadással tűrjem, mikor az ember azt látja, hogy oly derék és jó asszonyok, mint a nagyanyó, egy hosszú, munkás élet után is szegények maradnak és nyomorogniuk kell! Ha az ember örökké megadással tűr, szegény Kittym, akkor végre mindenbe belenyugszik, elveszti jogainak tudatát, meghajol az iga alatt és ezt én nem fogom tenni soha... soha! - ismétlé, büszkén felemelvén a fejét.

Mac Carthy Mártonnak még két fia volt, Pat vagy Patrick és Sim, vagyis Simon; az előbbi 25, az utóbbi 19 éves.

Pat jelenleg mint matróz szolgált a liverpooli Marcuart cég egyik hajóján. Sim épp úgy, mint Murdock, soha se volt távol a majortól és az atyjuk két becses segítőt nyert bennük a mezei munkánál és a házi állatok gondozásánál. Sim feltétlenül engedelmeskedett a bátyjának, a kinek fölényét elismerte. Ép oly tiszteletet tanusított iránta, mintha Murdock lett volna a család feje. Mint a legifjabb és ennél fogva leginkább dédelgetett gyermeknek nagy hajlandósága volt ama kedélyességre, a mely az irek jellemének alapját képezi. Szeretett tréfálni, nevetni és jelenlétével és megjegyzéseivel felvidítá e patriarchális, de kissé komoly családi kört. Élénk véralkata erősen ellentétben állt bátyjának, Murdocknak higgadtabb véralkatával, komorabb kedélyével.

Ilyen volt ez a szorgalmas család, a melynek körébe Senki fia bejutott. Milyen nagy különbség volt a rongyosok iskolájának lealacsonyító légköre és ezen írlandi major egészséges és éltető légköre közt!... Nem fogja-e ez a különbség meglepni a korán kifejlődött értelmét?

Efelől kétség se lehetett. Igaz, hogy hősünk a szeszélyes Waston Anna kisasszonynál néhány hetet bizonyos jólétben töltött, de ott nem találhatta meg azt a valódi gyöngédséget, a melyet a színházi élet oly bizonytalanná és mulékonynya tesz.

Az épületek összesége, a melyek Mac Carthyék lakásául szolgáltak, csak a legszükségesebb helyiségeket foglalta magában. Az Egyesült Királyság számos majorja hasonlíthatatlanul kényelmesebb. De utóvégre a majorban a földolog a gazda és talaj, ha a bérlet területe kicsi is, csak értelmesen kezeljék. Meg kell egyébiránt jegyeznünk, hogy Mac Carthy Márton nem tartozott azon szerencsésebb «yeomen»-ek közé, a kik apró földesurak; ő csak egyike volt Rockingham herczeg számos bérlőinek, mondhatni egyike ama száz meg száz gazdasági gépeknek, a melyek e nagybirtokos terjedelmes uradalmain működtek.

A félig kőből, félig vályogból készült főépület csak földszintes. A nagyanyó, Mac Carthy Márton és Martine, Murdock és a neje külön szobákban laknak, ezeket a nagy kemenczével

² Ez a vélemény Írlandban általános. Csupán Parnell képezett kivételt, «Írland koronázatlan királya», a mint őt nevezték, a ki valamivel később (1879-ben), az agrár-reform céljából alakult hires «nemzeti ligát» igazgatta.

ellátott közös ebédlő választja el egymástól. Fenn, egy padlásszobában, a melyet két ablak világít meg, Sim lakik, valamint Pat is, mikor egy-egy útról hazatérve otthon tölti a szabadságidejét.

Az udvar felé, derékszöget képezve, két szárnyépület nyulik el: az egyikben vannak a pajták, a magtárak és a fészerek, a gazdasági szerszámok számára; a másikban a tehénistálló, a juhakol, a tejeskamra, a sertés- és a baromfi-ólak.

Azonban ezen épületek, melyeket a kellő időben nem tataroztak, meglehetősen rossz karba jutottak. Itt-ott különféle rendeltetésű deszkadarabok, ajtófélfák, használhatlan ablaktáblák, régi hajók vázáról leszedett deszkák, pléhlemezek takarják el a falak réseit és a szalmatető meg van rakva nagy kődarabokkal, hogy ellentállhasson az erős szélviharoknak.

E három szárnyból álló épület közt van az udvar kétszárnyú kapujával. A kerítést eleven sövény képezi; tele élénk színű fuchsiákkal, a melyek oly bőven teremnek az írlandi síkföldön. Az udvar zöld a fűtől, a melyen az aprójószág keresi az eleséget. A középén egy tócsa csillog, körülvéve elvadult azaleáktól, csillagvirágoktól és aszfodéloktól.

Nem szabad elhallgatnunk, hogy a háztető szalmája a nagy kődarabok körül nem kevésbé virágzik az udvar pázsitjánál és élő sövényénél. Itt is mindenféle növény tenyészik, a mely a szemet gyönyörködteti, különösen a csöngetyű alakú fuchsiák, a melyeket a völgy szellője folyvást lenget. A mi pedig a falakat illeti, nem kell megijedni azon, hogy hasadékok és foltok mutatkoznak rajta, mint a koldusok ruháin. Hiszen kívülről beborítja őket, mintegy hármás vérttel a folyondár, a mely már annyira megizmosodott, hogy még akkor is fenntartaná az épületet, ha alapfalai elpusztulnának.

A voltaképpeni termőföldek és a major közt terül el a konyhakert, a melyben Márton a háztartáshoz szükséges zöldséget termeli, főleg répát, káposztát és burgonyát. A kertet fák és bokrok veszik körül, a melyek az írlandi vegetáció szeszélye szerint szabadon tenyésznek. Van ott mindenféle élénk zöld és kagylóalakú levelű komló, szabadon nőtt tiszafa, a melyből az ügyetlen kertész ollója soha se igyekezett palaczkot vagy lámpatartót faragni. Balról, egy puskalövésnyire egy csomó kőrisfa áll és a kőris e vidék legszebb fája. Majd zöld és néhol biborszinlevelű bükkök következnek, magas eperfák és sorbusok, a melyek távolról korálfürtökkel teleaggatott szőlőtőkéhez hasonlítanak. Nem kellene három mérfölddel tovább menni innét, hogy az ember domborulni érezze lábai alatt a Clanaraderry hegység legelső kiágazásait, itt már azok a nagy fenyőerdők terülnek el, a melynek fái a tobozok szinte az ágak és lombok közt átfutó folyondárok hálózatáról látszanak aláfüggni.

A Kerwan majorban a mezőgazdaság különböző ágait üzik, de a termelés egészben véve közepeszerű. A csekély mennyiségű búza, a melyet a Mac Carthy család arat, nem tűnik ki sem a kalászok hosszúsága, sem a mag súlya által. A zab hitvány és apró, a mi annyival sajnálatosabb, mivel a zabliszt fontos tényező e vidéken, a melynek gyöngye minőségű talaja a búzát nem igen termi meg. Sokkal czélszerűbb árpát és rozstot vetni, a melynek mindig nagy a kelendősége. Emellett az égalj annyira kedvezőtlen, hogy csakis októberben vagy éppen novemberben lehet aratni.

A nagyban termelt vetemények közül a répa és a káposzta mellett legelső sorban kell említenünk a burgonyát. Köztudomású dolog, hogy ez képezi Írland főtáplálékát főleg a terméketlenebb vidékeken. Az ember valóban joggal kérdezheti, hogy miből élt ez a lakosság, mielőtt ezen áldott növényt és tulajdonságait ismerték. A burgonya talán könnyelműekké is tette a földműveseket azáltal, hogy megszoktatta arra, hogy rendszerint jó termésre számítsanak. Annyi bizonyos, hogy a burgonya minden körülmények közt megmenti a lakosokat az éhségtől, ha csak valamely különös szerencsétlenség nem teszi tönkre a termést.

A föld az állatokat, az állat a földet táplálja. Állatok nélkül nincs mezőgazdaság. Némelyek a mezei munkánál használtatnak, mások az élelmezéshez járulnak, hussal, tojással, tejjel; de valamennyien trágyát adnak, a mely a mezőgazdasághoz szükséges. A Kerwan majorban hat

ló volt, de ezek is alig valának elégségesek arra, hogy kettesével vagy hármásával befogva felszántsák a sziklás, kavicsos talajt. Ezek a lovak kitartó, türelmes állatok voltak és ha nem is igtatták be őket a «stud-book»-ba, a lovak aranykönyvébe, mégis valóban becses szolgálatokat tettek és száraz katángkóróval is beérték, ha egyéb takarmány hiányzott. Akadt társuk is - még pedig egy számár, ez pedig sohase szenvedett hiányt a tüskében, mert a világ valamennyi aszatólást elrendelő parancsa se volna képes ezt az élősdit növényt kiirtani Írland földjéről.

A házi állatok közül meg kell említenünk a hat szép vörös fejű tehenet és a körülbelül száz darab fekete fejű és szép fehér gypjával pompázó juhot, a melyeket bizony nehéz volt eltartani télen, mikor több lányi magas hó borította a földet. Sokkal kevesebb gondot adott a húsz kecske, ezek segítség nélkül is megkeresik a táplálékot. Ha nincs is többé fű, mégis mindig találnak faleveleket, a melyek képesek ellentállni a fagyos évszak legerősebb hidegének is.

A tizenkét sertésnek külön óla volt és ezen állatokat csakis a házi szükségre való tekintetből hizlalták. A bérlő nem akart a sertésenyésztéssel foglalatoskodni, noha Limerickben jelentékeny kereskedést űznek sonkával. A limericki sonkák nem kevésbé jók, mint a yorkiak és rendszerint ilyenek gyanánt árultatnak.

Tyúk, lúd, kacsá annyi volt, hogy a tojást el lehetett szállítani a traalee piacra. Ellenben pulykát nem tartottak a majorban, sőt házi galambot se, e szárnyasok általában alig találhatók az írlandi földműveseknél.

Még egy skót fajú kutyát kell megemlítenünk, a melynek feladata volt a juhnyáját őrizni. Vadászkutyát nem tartott a Mac Carthy család, noha e vidéken sok a grouse, a nyírfajd, a szalonka, tűzok, dāmivad és vadkecske. De a vadászat a földesuraknak való időtöltés. A rendkívül drága vadászenvedélyek jövedelme a brit kincstárba folyik és a ki jogot akar nyerni vadászeb tartására, igazolni tartozik, hogy legalább ezer font értékű fekvősséggel bír.

Ilyen volt a Kerwan major, csaknem teljesen elszigetelt fekvésében a Cashen egy kanyarulatánál, öt angol méröldnyire Siltón községtől. Kétségkívül vannak a grófságban rosszabb földek is, a melyeket még csak trágyázni se lehet és a melyekért hektáronként alig fizetnek tizenkét frankot. De mindent egybevetve, a Mac Carthy Márton bérlete mégis csak középminőségű volt.

A művelés alá vett területen túl sívár, mocsaras, süppedékes lapály terült el, elborítva sással és itt-ott náddal is. E lapály felett folyvást éhes varjúk kóvályogtak és ezrei ama hosszúcsőrű verebeknek, a melyek a csirájában levő vetést pusztítják és valódi csapások a földművesekre nézve. Messzebb fűzfa és gyalogfenyőerdők látszanak, a melyeket az őszi és téli évszakban kegyetlenül meg szoktak rázni a Cashen szűk völgyében dühöngő szélviharok.

Szóval sajátságos és a turisták figyelmére méltó országrész ez a Kerry grófság, pompás erdőlepte hegyeivel és az északvidéki ködök fátyolán keresztül szemlélhető vonzó tájképeivel.

Hanem barátságtalan föld azoknak, a kik rajta élnek és gyakran mostoha föld azoknak, a kik művelik.

És adja Isten, hogy a burgonya, a sziget e valódi kenyere, soha se hiányozzék sem a Kerry grófságban, sem másutt. Mikor nem terem burgonya azon az ötszáz ezer hektáron, a mely e növény termelésének van szentelve, akkor beáll az éhség, minden iszonyú következményeivel³.

Jámor irek, miután elénekelték a *God save the Queent*, egészítsék ki imátokat e fohással:

God save the potatoes!

³ Így volt 1740-41-ben. Az éhség 400000 írlandi lakos halálát okozta; így volt 1874-ben, mikor 500000 ember halt éhen és körülbelül ugyanannyi volt kénytelen kivándorolni Amerikába.

IX. A Kerwan-major.

Október 20-án, délután három óra tájban a Kerwan-major felé vivő úton harsány örömkialtás hangzott fel:

- Amott jön apánk!
- Hazajött édes anyánk!
- Mindaketten hazaérkeztek.

Kitty és Sim kiáltottak így, s már messziről üdvözölték Mac Carthy Mártont és feleségét.

- Adjon Isten, gyermekek! - fogadá az üdvözlést Márton.
- Adjon Isten, én édes fiam - mondá Martine, az *én* szóban kifejezván egész anyai büszkeségét.

A majoros és felesége Limerickből ma korán reggel indultak el. Bizony nem kis dolog egynehány harmincz angol mértföldnyi utacska ebben a jócskán hűvös őszi szélben megtenni, hát még ha «jaunting-car»-on teszi meg az ember.

«Car»-nak hívják azt a közlekedési eszközt, mivelhogy szekér; a *jaunting* melléknevét pedig azért kapta, mert az utasok a szekér tengelyére kétoldalt alkalmazott hosszú padokon egymásnak hátat fordítva ülnek. A városi sétálóhelyeken gyakran látható támlás-padokat kell párosával egymás hátának fordítva elképzelni négy-négy mozgó kereken, no meg a padokon ülők lába alá egy-egy deszkalapot: s íme, előttünk áll az Írlandban leginkább használatos szekér. Ha nem is látszik valami előnyösnek, mert csak egy oldalra esik kilátás, s ha nem is valami kényelmes, mert egy csöpp fődele sincs: mindazonáltal legalább könnyedén és elég gyorsan gurul tova s a kocsis legtöbbször ugyanolyan ügyességet, mint a milyen gyorsaságot fejt ki.

Nem csoda tehát, ha Mac Carthy Márton és felesége Limerickből reggeli hét órakor elindulván, délután három órakor már maguk előtt látták a majort. Nem is egyedül ültek a jaunting-caron, mert rajtuk kívül legalább tíz utas volt még azon. Miután a majorosék leszállottak, gyorsan dübörgött tovább a szekér a Kerry-grófság székhelye felé.

Éppen ekkor lépett ki Murdock a szobájából, mély az udvar felé eső szögletre nyílt, hol a jobb oldalon levő gazdasági épületek a lakóház faláig nyúltak elő.

- Szerencsésen megtették az utat, úgy-e apuskám? - kérdé a fiatal asszony, miután Martinet megölelte.
- Igen szerencsésen, Kitty.
- Megkaptátok a limericki piacon azt a bizonyos káposztapalántát? - tudakolá Murdock.
- Meg, fiam; holnap elküldik nekünk.
- A répamagot is?
- Azt is, még pedig a javából.
- Úgy már jó, apám.
- Valami egyéb magot is találtunk...
- Micsodát?

- Egy... gyermekmagocskát; úgy látszik, ez is a legjavából való.

Murdock és öccse bámuló szemekkel nézték az anyjok ölében észrevett fiúcskát.

- Nesztek egy fiúcska - mondá az anya - remélem, Kitty majd gondoskodik arról, hogy idővel ennek egy kis játszópajtása legyen.

- Szegényke egészen megfagyott - felelt a fiatal asszony.

- Pedig útközben a tartanomba göngyölgettem, már amennyire lehetett - bizonygatá a majorosné.

- Siessünk, siessünk - sürgeté Márton - fölmelegítjük őt megint a kályhánál, no meg nagyanyót is üdvözlünk kell, bizonyosan vár is már reánk.

Kitty átvette a kis fiúcskát Martine öléből s nemsokára az egész család együtt volt a középső nagy szobában, hol nagyanyó az öreg párnás székben ült.

Megmutatták neki a fiúcskát. Karjaiba vette és térdére ültette.

Tetszett ez a kis jószágnak. Tekintete egyikről a másikra tévedt. Nem tudta, mi történik vele. Bizony a ma nem hasonlított a tegnaphoz. Álom-e mindez? Öreg és ifjú szép arcokat látott maga körül. Mióta fölébredt, csak nyájas szavakat hallott. A gyorsan tovagördülő szekeren megtett út szórakoztatta őt. A jó levegő, virágok és lombok reggeli illata megtöltötte keblét. Mielőtt elindultak volna, erős levest adtak neki, az megerősítette s útközben a Martine zsebéből előkerülő kalácsdarabkákat majszolva elbeszélte mindazt, a mit élete folyásáról tudott: a leégett «rongyosok iskolájá»-ban való tartózkodását, Grip barátságát - Gripnek a nevét gyakran emlegette - aztán mesélt Annáról, a ki őt fiacskájának nevezte s még sem volt az anyja, no meg arról a nagyon mérges úrról, a kit Anna kisasszony herczegnek nevezett, a nevét bizony elfelejtette, a ki őt el akarta venni, végül mesélt elhagyatottságáról, mikor egymaga bolyongott a limericki temetőben. Mac Carthy Márton és felesége nem sokat értettek az egészből, csupán azt, hogy a fiúcskának nincsen se apja, se anyja, hogy nem egyéb istentől-embertől elhagyott árva teremtsénel, a kit a Gondviselés az ő hűséges pártfogásukba vezérelt.

Meghatottam szorítá a fiúcskát keblére nagyanyó, aztán a többiek mind, mert részvét ébredt fel iránta szívökben.

- Az ám, de hogy is hívják csak? - kérdé nagyanyó.

- Egyéb nevet nem mondott nekünk, csak azt, hogy Senki fia - felelé Martine - szegény kis portéka, jól illik reá a «Senki fia» név.

- Legyen hát «Senki fia» - vélekedék Márton - elég az neki; megérti ő is, más is.

- De hátha majd fölserdül? - veté közbe Sim.

- Akkor is Senki fia marad! - magyarázá nagyanyó és szerető csókot nyomván a fiúcska homlokára, megkeresztelte e névre.

Ilyenképpen fogadták hősünket a majorban. Kivetköztették őt azokból a rongyokból, melyekbe a Sib szerepe miatt felöltöztették volt. Ahelyett ráadták Sim avatag ruháit, melyeket még akkor hordott, mikor vele egykorú volt, ha új nem is, de tiszta és meleg volt az. Gyapjú mellénykéjét rajta hagyták, ámbár lassankint kihízott belőle, de hát úgy látszik, hogy sokra becsüli.

Annak utána egy magas széken csücsülve együtt költötte el az estebédet a családdal s azon tünődött magában: vajjon nem tünik-e el egyszerre minden, a mi most olyan boldoggá teszi őt. Nem... nem. Lám, a tányér karimájáig töltött zableves előle nem tűnt el, a káposzta sem, a szalonna sem a káposztáról, pedig jókora darab; a tojásos-lepény hasonlatosképpen nem; íme,

igazságos mértékkel mérték ki belőle mindenkinek a maga részét; hej be jól esett erre a korty kitünő «potheens», melyet a majoros saját köleséből erjesztett.

Ez volt ám a királyi lakoma, ráadásul csupa vidám arcot látott a fiúcska az asztal körül, a legidősebb fivért nem számítva, a ki állandóan komoly, csaknem szomorú volt.

A fiúcskának egyszerre csak megteltek a szemei könyekkel, aláperegtek arczán.

- Mi a bajod, Senki fia? - kérde Kitty.

- Ejnye, ejnye, hát már miért is sírnál! - szólott nagyanyó. - Itt neked csak jó embereid lesznek.

- Gondoskodom majd játékról is - ígérte Sim.

- Hiszen nem sírok - felelé a fiúcska. - Nem könyek ezek.

S valóban csak a szíve telt meg csordultig szegénykének.

- No, ma még elnézem - jegyzé meg Márton, de világért sem haragosan - annyit mondok neked fiacskám, hogy itt nálunk nem szabad senkinek sírni.

- Nem is fogok én többé sírni - mondta a fiúcska, nagyanyó kitárt karjaiba átcsúsztatva.

Mártonnak és Martinenak szüksége volt a nyugalomra. A majorban egyébiránt korán szoktak lefeküdni és nagyon korán felkelni.

- Hol vessünk a gyermeknek ágyat! - kérdezte a majoros.

- Az én szobámban - ajánlkozott Sim - átadom neki ágyam felét, mintha kis öcsém volna.

- Nem úgy lesz, gyermekeim - szólott nagyanyó. - Hadd aludjék nálam, nem lesz terhemre, legalább elnézem, miként szendereg, s az nekem örömet szerez.

A mit nagyanyó kívánt, annak még gondolatban sem szegültek ellene. Az ő ágya mellé készítettek tehát fekvőhelyet s rögtön belefektették a fiúcskát.

Fehér ágyneművel s jó takaróval megismerkedett már az alatt a néhány hét alatt, míg Waston Anna kisasszonynál a György király szálló egyik termében lakott. A művésznő dédelgetései azonban nem érték fel avval a gyöngédséggel, melynek részesévé ennél a tiszteletreméltó családnál lett. Bizonyára már akkor is érezte a különbséget, mikor lefekvéskor nagyanyó szeretettel megcsókolta őt.

- Köszönöm... nagyon köszönöm - rebegte szegényke.

Ez volt csupán az estéli imádsága, s bizonyára nem is tudott egyéb imádságot.

Tél küszöbén állottak. A gabonát behordották. A majoron kívül kevés, csaknem semmi dolguk sem volt. Ezen a zord vidéken a köles és zab vetése nem tél elején történik, mert a kemény és hosszú fagy csak elpusztítaná. Tapasztalaton okultak. Mac Carthy Márton meg szokta várni márcziust, sőt áprilist is, mielőtt a vetéshez nagy gondosan hozzáfog. Ez az óvatosság eddig bevált. Olyan mély barázdákat szántani, hogy több lányi mélységbe járjon az ekevasa a földbe, éppen oly nehéz, mint haszon nélkül való fáradság lett volna, hiszen akkor a magot akár homokra vagy tengerparti sziklára szórhatta volna el.

No de azért akadt munka mindig a majorban. Ki kellett csépelni a kölest és zabot, javításra vártak a megrongált gazdasági eszközök. Senki fia már másnap meggyőződhetett arról a tevékenységről, mely itt napról-napra megújult, sőt kora reggel módját lelte már annak, hogy neki is valami hasznát vegyék. A marha-istállóba ment. Ide s tova betölti a hatodik évét, libát, tehenet, sőt juhot is talán csak tud őrizni, ha valami jó kutya segít neki.

A reggelire kapott jó meleg csésze tej mellett csücsülve ajánlkozott, hogy ő is dolgozik valamit.

- Helyes, fiacskám - mondá Márton - te dolgozni akarsz. Ezt már szeretem. A kenyeret meg kell keresni...

- És én meg fogom keresni, Márton úr - bizonygatá.

- De mikor olyan iczinyke-piczinyke még - jegyzé meg nagyanyó.

- Az nem baj, asszonyom...

- Ugyan no, hívj engem nagyanyónak!

- Nos hát... az nem baj, nagyanyó... Én úgy szeretnék dolgozni!

- A bizony és nagyon munkás is leszel, - szólott közbe Murdock, a kit bámulatra ragadott ez a határozott jellem egy fiúcskánál, kit eddig a sors úgy üldözött.

- Köszönöm, Murdock úr!

- Megtanítalak téged arra, hogy miképpen kell bánni a lovakkal - folytatá Murdock - no meg lovagolni is, ha ugyan nem félsz tőle...

- Ó be jó lesz! - ujjongott a gyermek.

- Én pedig - vegyült a beszédbe Martine - én megtanítalak arra, hogy kell fejni, ha a tehén szarvaitól nem ijedsz meg.

- Nem, bizony nem, Martine asszony.

- Én megmutatom aztán neked, hogy kell a mezőn a juhokat őrizni - jegyzé meg Sim...

- Már előre örvendek annak!

- Tudsz olvasni? - kérde a majoros.

- Kicsit tudok, a nagy betűket kevésbé le is tudom írni.

- És számolni?

- Igen... százig tudok, Márton úr.

- No hát én megtanítlak téged ezerig számolni s a kis betűket is megismertetem veled - mondá Kitty mosolyogva.

- Köszönöm, kedves Kitty asszony!

A gyermek valóban mindenre kész volt, a mit neki felajánlottak. Nyilván háladatos akart lenni azért a sok jótéteményért, melyben őt azok a derék emberek részesítették. A major kis szolgálja akart lenni, ez volt legfőbb becsvágya. Természettől való komoly gondolkodásának bizonyosságát abban a feleletben adta, mellyel a majoros eme kérdésére válaszolt:

- Ej, lám, Senki fia, hiszen te nekünk megbecsülhetetlen segítségünk leszel!... A lovak... a tehenek.... a juhok... hiszen ha te mindeniknek a gondját viseled, semmi egyéb tennivalónk nem marad. Mennyi bért kívánsz mindezért?

- Bért?...

- Azt hát; csak nem akarsz Isten nevében, éppen semmiért dolgozni?

- Nem, azt éppen nem, Márton úr.

- Hogy-hogy? - kiáltott fel Martine - a lakáson, élelmen és ruházaton kívül még bért is kíván?...

- Kivánok, Martine asszony.

Mindnyájan a fiúra néztek; úgy tűnt fel nekik, mintha valami szörnyűséget, valami hallatlant mondott volna.

Murdock azonban, ki őt megfigyelte, megjegyzé:

- Hadd magyarázza ki magát!

- Persze - biztatá nagyanyó - mondd meg bátran, mi bért kívánsz? Késpénzt?...

A fiúcska bölintott a fejével.

- Nos... talán egy koronát napjára? - mondá Kitty.

- Ó nem, Kitty asszony.

- Havonkint egy koronát? - kérdé a majorosné.

- Úgy hát egy évre annyit? - vélekedék Sim, nagyot kaczagva. - Egy egész korona évi bér...

- Nos, mit kívánsz tehát, kedves fiam? - kezdé a szót újra Murdock. - Értem, hogy ki akard érdemelni évi ellátásodat, éppen úgy, mint mi. Bármily keveset kap is az ember, mégis idővel összegyűl valami. Mit kívánsz hát? Egy pennyt, egy coppers napjára?

- Nem, Murdock úr.

- Szólj, mi legyen az?

- Nos, Márton úr, maga nekem minden este ad egy kavicsot...

- Micsoda?... Egy kavicsot? - kiáltott fel Sim csodálkozva. - Kavics-kincset akarsz gyűjteni?

- Azt nem, de örömem fog telni évek multán abban, ha majd nagy leszek, hogy velem meg voltak elégedve...

- Jól mondd, Senki fia - szólott közbe Márton - akkor majd a te kavicsaidat pence-okra vagy shillingekre váltjuk be.

Mindnyájan dicsérték a fiúcskát jó ötletéért s már aznap este adott Márton neki egy kavicsot a Cashen medréből, mely kavicsban kifogyhatatlan volt. A kis fiú betette egy kőkorsóba, melyet nagyanyó takarékperselyül szánt neki.

- Sajátságos egy gyerek! - mondá Murdock atyjának.

Bizonyára az volt, derék jellemének nem árthatott sem Thornpipe szívtelen bánásmódja, sem a rongyosok iskolájának rossz példái. Midőn a majoros-család néhány hét alatt közelebből megismerhette, jó tulajdonságai napról-napra mindinkább megnyilatkoztak. Még a kedélyesség sem hiányzott belőle, a nemzeti jellemvonásnak ez az alapja, mely még a legnyomorúságosabb viszonyok között élő irlandiban is megtalálható. No, meg nem tartozott azok közé a ficzkók közé, kik naphosszat csavarognak, kiknek a szemei tétova révedeznek, minden légy vagy pillangó röppenése elvonja figyelmüket. Mindig megfontolónak látták őt, a dolgok okait kutatta, kérdezgetett s okult. Figyelmét még a legcsekélyebb jelenség sem kerülte el. Az utolsó gombostűt is fölemelte a földről, akár egy shilling lett volna. Ruháit tisztán s mindig mintaszerű rendben tartotta. A tisztaság és rend iránti érzék mintegy vele született. Ha kérdezték, illedelmesen felelt, minden feleletet megmagyaráztatott magának, ha nem értette meg egészen. Az írásban is szemmel látható előhaladást tett. A számolás nem okozott neki semmi nehézséget, ámde éppen nem tartozott a koraérett csodagyermek közé, kik később a hozzájuk fűzött nagy reményeket nem váltják be; olyan számműveleteket végzett el fejben, melyeket más papír és toll nélkül nem tudott volna megoldani. Murdock nagy csodálkozására azt vette észre, hogy a kis fiú minden cselekedetében nagyon érett esze után indul.

Nagyanyó oktatásainak köszönhetően, hogy a vallás parancsolataival is hamar megismerkedett, a mint azokat a katolikus vallás elészabja, a melyek minden irlandinak a szívében mélyen gyökereznek. Mindennap igaz áhítattal mondta el reggeli és estéli imádságát.

A tél elmúlt, roppant hideg tél volt, sok viharral, melyek a Cashen völgyén végig rémítő erővel zúgtak. Sokszor attól féltek, hogy a szalmafedőlet magával rántja a szél vagy az agyaggal tapasztott falak dühének ellent nem állhatnak. Eldon John főbérőjétől pedig azt kérni, hogy egyet-mást javíttasson, merőben kárba veszett fáradság lett volna. Mac Carthy Mártonnak és fiainak magukon kellett segíteniök. A köles-cséplésen kívül főleg ez vette erejüket igénybe: emitt a szalmafedél egy részét kellett kipótolniok, amott a falakat kellett vastagítaniok és sok helyütt a kerítéseket megtámasztaniuk.

Ezenközben az asszonyok különféle munkákat végeztek; nagyanyó a kályha mellett szorgalmasan fonogatott; Martin és Kitty gondját viselték az istállóknak és majorság-udvarnak, s ebben nekik Senki fia tőle kitelhetőleg kezökre járt. Mindent pontosan megfigyelt, a mi a gazdaság vezetéséhez tartozott. Mivelhogy a lovak körül való szolgálatra még igen fiatal volt, a hosszúfülű csacsival, evvel a jámbor állattal, kötött csaknem barátságot, melyet a csacsi őszintén viszonzott. Azt akarta, hogy a szamár éppen olyan tiszta legyen mint ő maga, ezért Martine különös meglepődését érdemelte ki. A disznókkal szemben ez a törekvése természetesen kárba veszett fáradság lett volna, azért hát róluk már eleve lemondott. A juhok számát, minekutána pontos számítással 103-ban megállapította, egy vénséges jegyzőkönyvecskébe följegyezte, melyet Kittytől kapott. Mindinkább kitetszett a könyvvitel iránt való különös hajlandósága; az ember azt hihetné, hogy O'Bodkinstól, a Ragged-School igazgatójától kapta mintegy örököül.

Lelkiismeretes pontossága akkor tűnt ki leginkább, mikor Martine a télire eltett tojásokból akart egynehányat előszedni.

A majorosné a nélkül, hogy választott volna, mintegy tizenkettőt szedett ki, midőn Senki fia oda kiáltott:

- Nem ezeket, Martine asszony!
- Nem ezeket?... Ugyan miért nem?
- Mert megbontjuk a kellő rendet.
- Micsoda rendet?... Hát nem egészen egyformák ezek a tyúktojások?
- Bizony nem. A negyvennyolczadikat vette, pedig a harminczhetediknél kellett volna kezdenie. Nézzen csak ide!

Valóban most vette csak észre Martine asszony, hogy mindenik tojásnak a héján egy szám van, melyet a fiúcska tintával írt rá. Minthogy a majorosnének tizenkét tojásra volt szüksége, sorrendben kellett vennie, vagyis: harminczhétől a negyvennyolczadikig, de nem a negyvennyolczadiktól az ötvenkilenczedikig. Így is cselekedett s még meg is dicsérte a fiúcskát rendszeretetéért.

Mikor a reggeli alkalmával a majorosné fölemlítette ezt a dolgot, mindnyájan dicsérték Senki fiát és Murdock kérde tőle:

- Senki fia, a tyúkokat és csirkéket is megszámlítottad az ólban?
- Meg bizony!

Elővette nyomban a jegyzőkönyvecskéjét.

- Negyvenhárom tyúkunk, hatvankilencz csirkénk van.

Sim meg nem állhatta, hogy meg ne jegyezze:

- Azt is meg kellene számítanod, hogy hány zabszem van a csebrekben.

- Ne üzz tréfát belőle! - figyelmeztette Mac Carthy Márton. - Látszik, hogy rendszerető, s a ki csekély dolgokban szereti a rendet, az a nagy dolgokban is rendes lesz élete fogytáig.

Ekkor a fiúcskához fordult.

- Hát kavicsaid - kérdé - azok a kövecskék, melyeket minden este neked adok?...

- A kőkorsóban vannak, Márton úr, van már ötvenhét.

- Lám - mondá nevetve nagyanyó - napjára egy-egy pence-szal számítva éppen ötvenhét pence volna.

- Hallod-e csöppség - tréfált vele Sim - bezzeg jó sok pogácsát vehetnél ezen a pénzen.

- Pogácsát, Sim!... De nem ám, inkább vennék szép irkákat.

Az év vége közeledett. A fergeteges novemberre roppant hideg következett. Vastag réteg jeges hó borította a földet s a gyermekre nézve elragadóan szép látvány vala a jégcsapos, csillámló fákat nézegetni. Az ablaktáblákra a lecsapódó nedvesség czifra virágok alakjában fagyott, változatos formákat alkotva. A folyó is befagyott egészen, s szélhordta hótömegek heverték rajta itt is, ott is. Nem volt ugyan újság előtte az ilyen hótakarta téli tájkép, mert eleget és gyakorta látott effélét a Galwaytól Claddoghig vívő országúton. Csakhogy abban a szomorú időben alig volt valami ruhaféle a testén s mezítelen lábakkal törtetett át a berakásokon. Köny hullott akkor a szeméből, kezét feltörte a hideg s ha visszatért a rongyosok iskolájába, nem várt reá helyecske a kályha körül.

Ó milyen boldog is ahhoz képest most! Milyen meglegedetten teltek el napjai ezeknél az egyszerű népeknél, a kik őt szerették. Csaknem úgy tetszék, mintha szeretetök őt még jobban fölmelegítette volna, mint ruhái, melyek a jéghideg szél ellen megvédték; mint az egészséges táplálék, mely az asztalra került; inkább fölmelegítették, mint a kályhának lobogó lángja. Mióta némineműleg használhatott valamit, úgy érezte magát, mintha ő is a családhoz tartoznék. Itt neki nagyanyja, anyja, fivérei, szülei voltak... Ebben a családban - úgy hívé - eltölti egész életét. Itt ki fogja érdemelni a mindennapi kenyeret, ez volt egyetlen gondolata.

Hogy örvendett, hogy része lehet először életében abban az ünnepben, melyet az irlandiak a legszentebbnek tartanak.

December 24-ike volt, karácsony estéje. Senki fia most már tudta, hogy minő történeti jelentősége van ennek az ünnepnek, melyet az egész keresztény világ megtart. De azt még nem tudta, hogy az Egyesült Királyságban evvel egy szép családi ünnep van összeköttetésben. Reá nézve tehát ennek meglepetésnek kellett lennie. Már reggel szokatlan készülődéseket vett észre. Mivelhogy nagyanyó, Martine és Kitty teljes titokzatossággal buzgólkodtak ebben, óvakodott tudakozódni, hogy mi készül.

Természetesen neki is legjobb ruháját kellett felöltenie, a mit Mac Carthy Márton, fiai, meg nagyanyó, a leánya és Kitty már kora reggel megtettek, hogy a siltoni templomba menjenek. Az ünnepi köntöst egész nap magukon hordották. Ehhez járult az is, hogy a délebédet két órával későbbre tűzték ki s már csaknem éjjel volt, midőn a nagy asztalt megterítették; úgy ragyogott az, hogy csaknem vakítá a szemet. Továbbá külön válogatott ételek kerültek az asztalra, három vagy éppen négy tállal több, mint rendesen. Habzó sör járta kézről-kézre s egy rengeteg kalács, melyet Martine és Kitty a családnál hagyományos régi módon készítettek.

Magától értetődik, hogy derekasan hozzáláttak az evéshez és iváshoz. Mind pompásan érezték magukat. Még Murdock is sokkal vidámabb volt, semmint szokott lenni. Ha a többiek hangosan felkaczagtak, ő természetesen csak mosolygott, de hát egy mosolygás az ő arcán annyi volt, mint napsugár a ködben.

Senki fia leginkább örült az asztal közepén felállított karácsonyfának; fenyőfácska volt az, feldíszítve színes szalagokkal, égő gyertyákkal, melyek az ágak közül elővillantak.

Ekkor így szólott hozzá nagyanyó:

- Nézz csak, fiacskám, az ágak alá: azt hiszem, akad ott még valami a te számodra.

Senki fia nem igen kérte magát; s mégis ő milyen boldog volt, mint kigyúlt örömtől az arcza, midőn a fa alatt egy szép írlandi bicskát látott, mely lánczocskával volt egy bőrvözhöz erősítve.

Ez volt az első karácsonyi ajándék, a mit valaha kapott, s milyen büszke volt, midőn Sim segített neki az öv felcsatolásában.

- Szivem mélyéből köszönöm, nagyanyó, szivemből köszönöm mindenkinek... mindenkinek!
- ujjongott szegényke, egyiktől a másikhöz menve.

X. A mi Donegalban történt.

Nem szabad említés nélkül hagynunk, hogy Mac Carthy Márton majorosnak az a gondolata támadt, hogy tudakozódik fogadott fia életviszonyai felől. Élete történetét csak attól az időtől kezdve ismerték, mikor jó emberek kiszabadították a fiúcskát a gonosz bábjátékos körmei közül. Arról, a mi vele előbb történt, a mint tudjuk, csak homályos emlékei voltak a kicsikének: hogy egy vagy két leánykával egy gonosz asszonynál volt Donegal valamelyik falucskájában. Ebben az irányban kellett Mártonnak puhatolóznia.

Mindössze csak annyit tudhatott meg: a donegali szegények házában nyoma van egy tizenhét hónapos fiúcskának, kit «Senki fia» néven vettek föl s a kit később a grófság valamelyik falujában egy asszonyhoz adtak külső ápolásra, hogy bizonyos fizetségért nevelje.

Ezt a tudósítást némely később értésünkre esett adatokkal kell kiegészítenünk. Ezekből az adatokból is természetesen csak a szerencsétlen, közrészvétre szoruló elhagyott árva fiúcska hétköznapi története világlik ki.

A kétszázezer lakosságú Donegal talán a legszegényebb grófság az egész Ulster tartományban, sőt egész Írlandban is. Nehány évvel ezelőtt alig esett négyezer lakosra két matrac és négy szalmazsák. Ezen a sivár, északi vidéken bőségesen akad koldus földművelő, de annál több meg nem művelhető parlag. A legkitartóbb munkás is hiába meríti ki minden erejét. Belsejében alig látni egyebet kopár völgykatlannál, puszta üregeknél, halmos sikkal; kavicsos, homokos földnyelveknél, ásító zsombékos lápoknál, nagy kiterjedésű mocsaragnál, meredek sziklafalagnál: minők Glendowan és a Derryveagh-hegyek, szóval «összeroncsolt vidék», a mint az angolok nevezik. A tengerparton találhatók kikötők, öblök, fjordok, hegynyílások, valamint mélységes üregek, holott a magas tenger felől zúgó szelek megszorulnak... óriási gránitorgonák, melyeket az oczeán tele tődővel fűj. Éppen Donegal esik közvetlenül útjába az Amerika felől átsüvöltő s az útjába tévedt forgatagokat magával ragadó viharoknak. Valóban vas-sziklapatra volna szükség, hogy az északnyugati szelek ostromát kiállhassa.

Különösen a donegali öblök, a mely mellett a hasonló nevű halász-kikötő van, s a mely a földből a cápa torkához hasonlóan mintegy ki van hasítva, ártanak sokat a tenger ködétől terhesült légáramlatok. Az öblök háttérében fekvő városkát állandóan söpri ez a metsző hideg tengeri szél. A várost körülvevő csekély halomgyűrű a hóforgatagok erejét megtörni nem tudja, melyek még akkor sem szelidülnek meg, midőn a Donegaltól hét mérföldre eső Rindok falvát elérik.

Falu?... Nem. Alig tíz kunyhó, melyek egy keskeny völgytorkolat hosszában egymástól elszórva fekszenek, közöttük egy patak, mely nyáron vékonyka érré zsugorodik össze, télen néha zuhogó-harsogó folyammá dagad. Donegaltól Rindokig nincs országút, néhány gyalog-ösvény vezet csupán, melyeken a szokásos helyi szekerek is alig közlekedhetnek; ezek elé a szekerek elé a biztos járású, okos írlandi lovakat szokták fogni. Néha-néha egy-egy jaunting-car is döcög nagy ügyel-bajjal végig. Igaz ugyan, hogy Írlandban megvan a vasúti közlekedés, de annak az ideje messze van még, hogy vasparipa száguldja keresztül Ulster tájékát. Falvak, telepek is nagy ritkák, csupán magára álló majorok felé siet az erre utazó.

Imitt-amott az üde földből kikukkan egy-egy vár s gyönyörködteti a szemet az angol-szász építésmód szeszélyes czifraságaival. Főleg északnyugat felé, Milford irányában, Carrickharton, hol a vidék ura székel, a kilenczvenezer acres-nyi (36,000 hektár) terjedelmű uradalomnak közepén, mely Leitrim grófnak a birtoka.

Rindok falvának házikói, vagyis kunyhói - rendszeren csak «cabin»-oknak hívják - mind szalmával födöttek, a téli eső ellen nem igen védik meg a lakókat, de nyáron viruló ibolyákkal, buján tenyésző futólombokkal vannak tele. A szalmatető agyaggal tapasztott rozoga falakon nyugszik, mely hiányosan van kavicsréteggel megerősítve s nagyjából annyi a nyílás, repedés rajtok, hogy alig állják ki a versenyt a vademberek *ajoupái*-val, s a kamcsatkabeliek *isba*-ival. Nem is hihetné az ember, hogy ily bagolyfészkek emberi lénynek szolgálnak tartózkodási helyül, hahogy nem látná a kékes füstöt, mely a virágos tetőn át felkavarog. Természetesen nem fa, sem szén ereszti ezt a füstöt, hanem csak a szomszédos mocsarak tőzege, a «bog», mely rozsdabarna színű. Rindok lakói annyit vágnak maguknak a nedves földből, amennyire szükségük van⁴.

Attól, hogy megfagy, nem félhet senki ezen a sivár vidéken, de fájdalom, attól igen, hogy éhen hal. A talaj alig terem meg itt egynémely veteményt s néhány gyümölcsfajt; az egyedüli burgonya kivételével semmi sem akar itt tenyészni.

A sovány táplálékhoz pecsenye gyanánt a donegali paraszt legfeljebb esetről-esetre egy-egy libát vagy kacsát vág le, de csak vadat, mert nagyon kevesen tenyésztik. Az erdők, mezők vadja: mezei nyul, vad tengeri nyul stb. mind a grófé. Azonkívül itt-ott találhatók kecskék, melyek kevés tejet adnak, fekete sörtéjű disznók, melyek nagy bajjal keresik meg a szükséges táplálékot. A disznó itt valóságos házi barát, éppen úgy, mint szerencsésebb vidékeken a kutya. «Úr, ki a járadékot megfizeti» - a mint a közmondás találóan mondja.

A rindoki legnyomorúságosabb kunyhó felszerelése a következő: egyetlen szobácska, mely szűtte, repedéses ajtó a szélétől éppen nem óv meg; jobbra és balra egy-egy lyuk, melyen át a száraz szalma-alomra némi levegő és világosság hatol be, a szoba földjén piszkos takaró, a tetőgerendáról pókhálórongyok csüngenek le, a háttérben nyitott kemence, tetőig felnyulik a kémény: a szögletben nyomorúságos fekvőhely, szalma van a másik szögletben elszórva. Butorzata: egy púpos lóca, egy sánta asztal, zöldpenésztől virító cseber, recsegő kerekű rokka. Konyhaszerszám: egy fazék, kisdud serpenyő, néhány soha meg nem tisztított csuporka s két-három üveg, melyekben a patakról hozott ivóvizet tartogatják, előbb whisky vagy gin volt benne. Itt is, ott is rongyok vannak felaggatva, alig látszik rajtuk, hogy ruhák voltak valaha, néhány piszkos fehérnemű is van részint a cseberben beáztatva, részint kinn egy rúdra felteregetve. Az asztalon állandóan ott hever a gyakori használattól elkopott vessző... Oh, mely kiáltó nyomorúság képe ez!... Ez az a nyomorú szegénység, melyet megtalálunk Dublin vagy London legszegényebb városrészeiben, meg Glerkenwellben, Maryleboneban és Whitechapelben; ez az irlandi inség, a legrettenetesebb mindenik közül, mely kísért a nyugat ghettojában. Donegal lebujaiban a levegő természetesen nem egyformán dögletes; a hegyi vidék éltető levegőjét szívják itt s nem telik meg a tüdő a nagy városok ragályos, egészségtelen kigőzölgéseinek miazmáival.

Magától értetődik, hogy a kunyhóban a fekvőhely a hardot illette meg, az alom a gyermekeké volt... no meg a vessző is.

A «hard» - így hívják az irlandi parasztasszonyt, annyit jelent, hogy «kemény», nos hát annak a kunyhónak a lakójára rá is illett, *kemény szívű* volt. A legundokabb boszorkány volt, minőt csak képzelni lehet, 40-50 éves lehetett, magas, erős; haja ritka és kusza volt, alálógott; vöröses szemöldöke, kapafogai, csőralakú orra, csontos nagy kezei - mancsa inkább, mint kéz,

⁴ Írland tőzeg-gödrei, melyekben vörös vagy fekete «bog» található, 12,000 négyszög kilométernél nagyobb területet tesznek ki, vagyis a szigetnek hetedrészét, s átlag véve nyolcz méter mélységig mintegy 96,000 millió köbméter fűtőanyagot tartalmaznak.

- köröm helyett karmok, lehelete búzlótt a pálinkától, rongyos az inge, ujjasa, mindig mezítláb járt, olyan kemény is lett talpán a bőr, hogy a hegyes kavicsok sem sérthették föl.

Ez a nő-sárkány lent font, a minthogy Írlandban divatos, s az Ulster tartományban lakó írlandi parasztnők legfőbb foglalkozása is ez vala. A lenipar tényleg elég gyümölcsöző is, habár nem ér fel a jobb minőségű talaj gabonatermésével.

Evvel a munkával, mely neki naponta néhány pence keresetet biztosított, még egy másik kereseti forrást is összekötött, a mi éppenséggel nem illett hozzá: kis gyermekeket nevelt fel, kiket árvaintézetekből biztak rá.

Ha megtelnek zsúfolásig a szegények házai vagy kiűt valami ragályos betegség, a gyermekeket idősebb asszonyokhoz adják ápolásra, a kik anyai gondoskodásukat éppen úgy áruba bocsátják, a mint egyéb árucikkeiket eladják; még pedig évente 2-3 font sterlingért (25-35 frt). Ha az árva fiúcska vagy árva leányka öt-hat éves lesz, visszaviszik a szegények házába. Az ápolónéninek bizony emellett a szegényes fizetés mellett alig marad valami. Ha aztán az ilyen szerencsétlen gyermek holmi szívtelen öreg hárpíának a gondviselése alá jut - a mi pedig gyakran előfordul - úgy gyakran megesik, hogy a táplálék hiánya és gonosz bánásmód miatt csakhamar elpusztul. Oh hány ilyen boldogtalan gyermek nem látta többé a szegények házat! - Legalább így volt ez az 1889-ben hozott gyermekvédő törvényjavaslat hozatala előtt, úgy hogy azóta az «angyalcsinálók» szigorú ellenőrzése miatt az elhalt gyermekek száma lényegesen csökkent.

A mi történetünk idejében alig volt valami ellenőrzés. Rindokban nem félhetett a hard holmi felügyelő látogatásától, attól pedig még kevésbé, hogy a nyomorúságban elkérgesedett szívű szomszédok panaszt emelnek ellene.

A donegali szegények háza három gyermeket adott ki hozzá ápolásra: két leánykát, egyik négy éves, a másik hetedfél éves volt, egy két éves és kilencz hónapos fiúcskát.

Természetesen árva vagy éppen utczára kitett gyermekek voltak. Szüleiket nem ismerték s valószínűleg nem is fogják soha megismerni. Ha Donegalba valaha visszatérnek, nem áll előttük nyitva más, mint a dologház: a Work-House, mert van ilyen Nagy-Britanniának minden városában, van még falvaiban is.

A szegények házába szállított gyermekeknek azt a nevet adták, a mi éppen eszökbe jutott. A kisebbik leánykának a sorsa nem érdekel minket, mert közel van immár halálának az órája. A nagyobbikat Sissynek hívták, a mi nem egyéb, mint Czeccilia. Csinos, szőke hajú leányka, más gondviselés mellett pompásan fejlődött volna; nagy, kék szemei értelmet árulnak el, csak a gyakori sírás fényöket meggyöngítette. Vonásai szomorúak, bágyadtak, a nyomorúságnak miatta, sápadt, fakó az arcza, soványkák tagjai, melle behorpadt, csipői a rongyok alól kiszögellenek. Türelmes, alkalmazkodó természetű lévén, zokszó nélkül viselte sanyarú sorsát, még csak nem is gondolt arra, hogy más is lehet az élet. Anyai szeretetet, gondoskodást soha sem ismert, a szegények házában pedig a gyermekeket olybá tekintették, mint kis állatkákat.

A hardnál levő fiúcskának neve sem volt. Hathónapos korában találták Donegalban egy utczaszögleten, egy durva vászondarabkába volt csavarva, elkékült arczczal és fulladozva. Bedugták a szegények házába a többi gyermekek közé, anélkül, hogy valakinek eszébe jutott volna, hogy nevet adjon neki. Szokásból «little boy»-nak hívták, a mi annyit jelent, hogy kis fiú vagy Senki fia, s a mint tudjuk, reá ragadt ez a név. Valószínű, hogy nem rabolták el holmi gazdag családtól: ilyesmit csak a regényekben szoktak cselekedni.

A három «darab»-ból álló küldemény legfiatalabbja Senki fia volt, csak két éves és kilencz hónapos. Barna arczú, csillogó szemű; már ez mutatta, hogy idővel erélyes karakterű lesz, ha ugyan időnek előtte le nem zárja a halál, szervezete is erős volt, ha ugyan e kunyhónak

dögletes levegője, a fogyatékos táplálék meg nem viseli s áldozatává nem teszi a rachitisnek. Ennek a kis fiúnak, ki rendkívüli életerővel rendelkezett, bizonyára mindennemű káros hatás ellenében csodálatos ellenállást kell kifejtenie. Éhes volt mindig, pedig csak félakkora súlya volt, mint a korabeli gyermekeknek. Az írlandi hideg télen át, reszketve folyton a fagy miatt, rongyos inge fölött holmi rongy szinehagyott bársonydarabkát hordott, melybe egyszerűen két lyukat vágtak a karjai számára. Daczára, hogy meztlábaskodott, nyugodtan haladt az úton. A legkisebb gondoskodás is gyorsan erőhöz juttatta volna, a mi később szellemi fejlődésére is jótékony hatással lett volna. De hát hol talált volna gondoskodásra?

Az ifjabbik leánykát gonosz lappangó láz verte le a lábáról. Úgy elszivárgott belőle az életerő, mint az eltört korsóból a víz. Orvosságra lett volna szüksége, de hát az orvosság drága; orvosra lett volna szüksége, de honnan kerítenének itt orvost, a ki Donegalból eljönne meglátogatni ezt az istentől-embertől elhagyott leánykát. Eszeágában sem volt a hardnak. Ha majd meghal a kicsinyke, a szegények háza kiszolgáltat neki némi «kárpótlást»-t, s így nem érzi meg annak a néhány shillingnek az elmaradását, a mi a gyermek után járt volna még.

Mivelhogy a rindoki pataokban nem folyt whisky, sem gin, sem porter, az iszákos asszony szenvedélye csaknem az egész tartási díjat fölemésztette. E pillanatban a gyermekekre eső januári 50 shillingből alig volt tíz-tizenkettő, ez pedig szólt az egész esztendőre. Hogyan fedezze ebből a gyermekek szükségleteit? Ha ő nem is nézett annak elébe, hogy a szomjúság megöli, mert hiszen a kunyhó szögletében néhány tele palaczk pálinka el volt rejtve, de bezzeg a gyermekeket éhhalál fenyegette.

Néha gondolt is erre a hard, ha alkoholtól megmérgezett agya rendszeren működött. Hiábavaló lett volna a folyamodás aziránt, hogy a tartásdíjat fölemeljék. Igen sok gyermekről kellett a közrészvétnak és jótékonságnak gondoskodnia. Ha pedig arra kényszerítik, hogy a gyermekeket a szegények házába szakúldja, akkor elesik keresetforrásától s az áldott pálinkától búcsút kell vennie. Ez a gondolat kést mártott szívébe, de az nem, hogy a nyomorult, beteg férgecske tegnap óta egy betevő falatkát sem kapott.

Minden e nemű elmélkedésnek az volt az eredménye, hogy újfent elővette a pálinkás butykost. Ha nyöszörgött a leányka és fiúcska, kijutott a verésből. Ha kenyeret kértek, úgy mellbe taszította őket, hogy hátratántorodtak. Ez így természetesen nem tarthatott örökké. Azon a néhány shillingen, a mi a zsebében csörömpölt, vehetett volna még egy és más élelmiszert, mert hitele ugyan egy krajcárnyi sem volt.

- Nem... nem... nem! - őrzöngött a szörnyű asszony. - Inkább forduljanak fel azok a koldusporontyok.

Október közepén volt. Az alig elzárható kunyhóba behatolt a hideg s a lyukas szalmatetőn át beszivárgott az eső. A rohadt gerendák között besüvöltött a szél. A tőzeg alig terjesztett valami meleget a kunyhóban. Sissy és Senki fia szorosan egymáshoz simultak, hogy egymást melengessék.

Míg a kis leánykát a láz gyötörte, a részeg boszorka ide-oda tántorgott, a fiúcska óvatosan kikerülte, mert különben feltaszította volna. Sissy a kis beteg mellett térdelt és forró ajkait vízzel nedvesítette. Olykor-olykor a kályhára nézett, hol a tőzeg-parázs már-már kialvófélben volt. A háromlábbon sem állott már a fazék. Minek is állana? Mit tehettek volna beléje?

A hard pedig morgott... morgott:

- Ötven shilling!... Ennyiért tartson el az ember egy gyermeket!... S ha azoktól a fatuskóktól a szegények házában egy kis pótlékot kérnék, szépen hazaküldenének.

E bizony igaz volt. De hát ha megannyi pótlékot adtak volna is a hardnak, egy falatka kenyérrel sem kapnának többet a gyermekek.

Az utolsó napon felfalták az utolsó «stirabout»-ot (zablisztból vízzel készült sűrű habarék étel) s azóta a kunyhóban senki, még maga a hard sem evett egy falatot sem. A boszorkányban a pálinka tartotta az életet, ámde isten ments, hogy csak egy pence-ot is költött volna ennivalóra maradék pénzecskéjéből. Nem tehetett egyebet, minthogy a mezőről hozzon néhány burgonyát...

Ekkor kívülről durva rőfögés hallatszott. Az ajtót valaki betaszította, a sáros útról egy disznó törtetett a kunyhóba.

Az éhes állat nagyokat horkanva betüszkölt minden szögletet. A hard becsukta az ajtót ismét, de eszébe sem jutott, hogy a betörő állatot kihajtsa, mind nézte zavaros, mámoros szemeivel.

Sissy és Senki fia felugrottak, hogy félre álljanak a sertés útjából, míg az állat orrával a szoba piszkos földjét túrta s ösztönétől vezettetve a kályha mögé sietett, hol egy odagurult burgonyát talált, mohón kapott utána.

Senki fia észrevette. Ennek a burgonyának ő is vehetné hasznát, nem törődve tehát avval a veszéllyel, hogy az állat megharaphatja, reárohant. Aztán odahívta Sissyt s ketten a burgonyát nagy mohósággal megették.

A disznó egy pillanatig veszteg állott, aztán a gyermekekre rohant.

Senki fia, kezében még egy burgonyával, menekülni akart; de ha a Hard segítségére nem jön, bizonyára gonoszul megharapja a sertés, habár Sissy segítségére sietett, mert a fiúcska a padlón végig esett.

A részeg asszony nagy sokára felfogta ésszel, hogy mi történik. Egy botot vett elő s neki-rontott a disznónak, mely eleinte éppen nem akart hátrálni. A rosszul irányított ütések csaknem bezúzták Senki fia koponyáját s ennek az intermezzonak valószínűleg szomorú vége lett volna, ha az ajtón halk kopogás nem hallatszik.

XI. Előnyös üzlet.

A hard csaknem megijedt. Az ő barlangjába nem szokott eddig emberi lény belátogatni. Mire való az ajtón kopogtatni? Csak a reteszt kell félretolni.

A gyermekek egy szögletbe menekültek, hol csámcsogva, lázasan égő arczczal falták fel a maradék burgonyát.

Ekkor újra hallszott a kopogás, még pedig erősebben. Talán holmi kéregető koldus állott künn, a ki a nyomorúság e siralmas tanyáján alamizsnát vár.

A hard rendbe szedte magát, igyekezett biztosan megállani a helyén s fenyegető pillantást vetett a gyermekekre. Hátha Donegalból jött a felügyelő, az előtt pedig Senki fiának és a kis társának éhség miatt panaszkodnia nem szabad.

Az ajtó kinyílt és vad rőfögéssel kitörtetett rajta a disznó.

Az ajtó küszöbén álló embert csaknem feldöntötte. No de se baj, lám újra egyenesen állott a lábán, sőt bosszankodás helyett mintha még bocsánatot akarna kérni a miatt, hogy oly barátságosan fogadták. Köszönése éppen úgy szólt a piszkos betörő állatnak, mint a hasonló piszokban leledző háziasszonynak. Azon éppen nem csodálkozhatott, hogy ebből a szennyfészekből egy disznó tör ki.

- Mit keres maga?... Ki maga? - kérde a hard durván, az idegen elé állva, hogy az utat elzárja.

- Ügynök vagyok, kedves asszony - felelé a férfiú.

- Ügynök? - ettől a szótól a vén szipirtyó hátratántorodott; hiszen ez az ember összeköttetésben lehet a szegények háza igazgatójával, habár holmi inspektor-féle úri ember sohasem fordul meg Rindokon. Talán azért jött ez az ember, hogy az ápolásra kiadott árvákról tudósítsa az igazgatóságot; hogy e részben nyugodt lehessen, igyekezett a hard magát becsületes színben feltüntetni.

- Ó, bocsásson meg, uram... éppen most jön, mikor azon fáradozom, hogy tisztogassak... ezek a drága apróságok; látja, milyen jól érzik magukat; éppen az imént fogyasztottak el egy nagy tál zabhabarék-levest. Ez a leányka s a fiúcska persze, mert a kisebbik leányka... szegény... beteg, az... lázban fekszik... nem tudom, hogy szabadítsam meg tőle a kedves magzatot... Már Donegalba akartam menni, hogy orvost hívjak... Szegény, édes szívecskéim... a lelkekkel csüngök rajtok!

Durva vonásai, vad tekintete hasonlatossá tette most a hardot a nőstény tigrishez, mely a jámbor macskát akarja játszani.

- Inspektor úr - folytatá - ha a szegények háza egy kis pótlékot engedélyezne orvosságra... az embernek alig jut a tartásdíjból ételre, italra.

- Jó asszony, én nem vagyok inspektor - vágott közbe az úr édeskés hangon.

- Hát mi, ha nem az? - riadt fel durván a hard.

- Egy biztosító intézet ügynöke.

Az idegen azok közé az ügynökök közé tartozott, kiknek a száma Írlandban annyi, mint útfélen a számartövis. Keresztül-kasul bejárták az összes falvakat, hogy a gyermekek életét biztosítsák, a mi egyértelmű avval, hogy őket minél előbb megöljék. Havi néhány pence befizetés mellett - bármily szörnyen hangzik is ez - a szülőknek és gyámjáknak, kik mind olyan undok teremtések, mint a hard, az az «édes reményök» lehet, hogy a kis gyermek

elhalálózása után «vigasz»-képen 3-4 font sterlinget bezsebelhetnek. Hiszen ez nem egyéb, mint bűnre való csábítás, s oly hatalmas mozgató elem, hogy a rettenetes gyermekhalandóság valóságos országos veszedelemmé nőtte ki magát. Méltán nevezte el Day, a wiltshirei esküdtszék elnöke, az ilyen intézeteket, melyeknek ebben része van: országos csapásoknak, a gyilkosság és gyújtogatás iskoláinak.

Azóta a már említett 1889-diki törvény ez állapotokon lényegesen javított s így nem kell csodálkoznunk azon, hogy «A gyermekek ellen való kegyetlenség kiirtására alakult társaság» ma már igen szép sikerrel működik.

Kinek az arcát nem festi pirosra a harag fölgerjedése, midőn arra gondol, hogy a XIX. század vége felé egyáltalában szükség volt egy művelt nemzetnél ilyen törvényre; egy törvényre, mely kötelezi a szülőket, hogy a védő szárnyaik alatt levő lényeket táplálják, s akkor is, ha csak ápolói a gyermekeknek, gondoskodjanak az ügyefogyott kisdedek szükségleteiről - és mindezt szigorú büntetés terhe alatt, mely büntetés két évig tartó kényszermunkára ítélet is lehet.

Ó, minő szégyen, hogy törvényre volt szükség ott, hol az emberi érzésnek is elégnek kellett volna lennie!

E történet kezdetének idején természetesen nem gondoskodott még törvény a szegények házába került gyermekekről.

Az ügynök, ki a hard előtt állott, közelebb lehetett már az ötvenhez, mint a negyvenhez, arcvonásai alattomoságot árultak el, beszédmódja és viselkedése behizelgő - igazi tipusa volt azoknak a közvetítőknak, kik egyébre nem gondolnak, mint jutalékaikra és nem riadnak vissza semmitől, csakhogy azt megkeressék. Remélte, hogy itt is «üzletet csinál», s míg a szipirtciónak hizelgett, tette magát, mintha áldozatainak szomorú állapotát nem látná, sőt szerencsét kívánt neki ahhoz a vonzódáshoz, mellyel kisdedei iránt viseltetik.

- Kedves asszonyom - folytatá - szabad kérnem, hogy velem egy pillanatra kijöjjön?
- Akar valamit mondani nekem? - kérde a hard, még mindig nyugtalankodva.
- Úgy van, drága asszonyom! ezekről a kisdedekről... és szemrehányásokat kellene magamnak tennem, ha jelenlétükben beszélném meg az ügyet, mert talán fájdalmasan érintené szegénykéket...

Mindketten kiléptek a kunyhóból, becsukták az ajtót és néhány lépéssel odább mentek.

- Nos, jó asszony - kezdé a biztosító ügynök - tehát három gyermeke van?
- Annyi.
- Saját gyermekei?
- Nem.
- Rokonai?
- Nem.
- Most már értem, tehát a donegali szegények házából valók.
- Úgy van.
- Akkor, drága asszonyom, jobb kézbe nem is kerülhettek volna. És mégis, a legnagyobb gond daczára megesik, hogy ilyen kis portékák megbetegednek. Ah, az ilyen gyöngö teremtések élete hajszálon függ, s a mint láttam, egyik gyöngéd ápolja...

- Én minden tölem telhetőt megteszek, uram - szakítá őt félbe a hard, farkasszemeiből nagynehezen könyet surolva elő. - Éjjel-nappal örködöm ezek felett a gyermekek felett... gyakran éhezem inkább magam, hogy nekik meglegyen, a mire szükségük van. A szegények háza vajmi keveset fizet ellátásukért, alig három fontot, drága uram, három font sterling egy egész esztendőre!...

- A' bizony nem elég, kedves asszonyom s bizonyára nagyfokú áldozatkészség kegyedtől, hogy e csinos gyermekek szükségleteiről gondoskodik... Eszerint mostanság két kis leány és egy fiúcska van kegyednél ápolóban?

- Úgy van.

- Bizonyára árvák?

- Minden bizonynyal.

- Gyermekekkel való sűrű érintkezésem feljogosít arra, hogy a leánykák korát négy és hat, a kis fiút két évre becsüljem.

- Mire valók mindezek a kérdések?

- Mire? Mindjárt megtudja, drága lélek.

A hard kémlő pillantást vetett reá.

- A levegő is bizonyára igen tiszta Donegal grófságban - folytatá az ügynök - az egészségi viszonyok kitűnőek... És mégis az ilyen kisdedek nagyon törékeny alkatúak, úgy hogy a kegyed szeretettel teljes gondoskodása daczára megeshetik - bocsásson meg, a szivét megrepesztem - de megeshetik - mondom, hogy egyiket vagy másikat a kisdedek közül elveszíti... Biztosítani kellene őket!

- Biztosítanom őket?

- Úgy van, drága asszonyom, biztosítani a maga előnyére...

- A magam előnyére! - kiáltott fel a hard és felcsillant a szeme a felébredő kapzsiságtól.

- Rögtön meg fogja érteni. Nehány pence-ot kell havonta fizetnie az én intézetemnél s avval biztosít magának két-három fontot, ha egyik vagy másik gyermek megtalál halni...

- Két-három fontot! - ismétlé a hard.

Az ügynök számíthatott már arra, hogy az üzletet megcsinálja.

- Mindenki megteszi, kedves asszonyom - folytatá az ügynök, méznél édesebb hangon. - Mi a donegali majorokban már néhány száz gyermeknek az életét biztosítottuk s habár egy igaz szívből szeretett gyermek halála fölött semmiben vigasztalást az ember nem találhat... mégis... hogy mondjam csak... mégis legalább némi kárpótlás, megvallom, igen kis értékű kárpótlás, ha az ember néhány guinee-t, jó angol arany értékben zsebrevághat, melyeket, hogy rögtön készpénzben kifizessen, az én intézetemnek jut a szerencse...

A hard megragadta az ügynök kezét.

- És az ember minden... akadály nélkül megkapja azt a pénzt? - kérdé rekedt hangon, félénken nézve körül.

- Teljességgel nincsen semmi akadály, jó asszony. Mihelyt valamely orvos hitelesen bizonyítja, hogy a gyermek kimúlt, csak Donegalba kell mennie az intézet képviselőjéhez.

Ekkor a zsebéből papírt húzott ki.

- Íme, itt már az elkészített biztosítási ívek vannak - mondá - s ha kegyed elhatározza, hogy aláírja, kevesebb gonddal nézhet a jövőnek elébe. Azt is megjegyzem, hogy abban az esetben, ha valamelyik gyermek esetleg meg találna halni és ah, oly gyakran megeshetik ilyesmi, kegyed a biztosítási összeget a másik kettő javára felhasználhatja. A szegények háza valóban olyan koldusmódra fizet...

- És mennyibe kerülne az nekem? - tudakolta a hard.

- Havonkint három pence egy-egy gyermekért, tehát kilencz pence.

- A kisebbik leánykát is biztosítaná, nemde?

- Természetesen, drága asszonyom, ámbátor, a mint látom, nagyon beteg. Ha a kegyed anyai gondoskodása meg nem tarthatja életben, két font - értsen meg jól, két font sterling néz kegyedre. Vegye azt is fontolóra, hogy a mit a mi intézetünk tesz, az a drága kisdeded javára van... érdekünkben áll, hogy életben maradjanak, mert sorsuk közelebbről érdekel minket. Vigasztalást nem ismerünk, ha egyik vagy másik kisded jobblétre szenderül.

Vigasztalatlanok e derék biztosítók egyáltalában nem voltak, hahogy a gyermekhalandóság a jól kiszámított közeparányt túl nem szárnyalta. S ha az ügynök hajlandónak nyilatkozott a kis haldokló életének a biztosítására is, azért történt ez, mert tudta, hogy előnyös üzletet csinál, a mint hogy ez az intézet egyik igazgatójának egy hasonló alkalommal tett nyilatkozatából kitetszik:

- Azon a napon, mikor egy biztosított gyermeket eltemetünk, rendesen több új biztosítás történik, mint egyébkor.

Csakugyan így volt ez, mert hiszen azok a nyomorultak még a bűntől sem riadtak vissza, csakhogy a biztosítási összeget megkaparintassák.

Ebből kitetszik, hogy minő szigorú ellenőrzésre szorulnak az effajta intézetek és a gyermek-biztosítók. Ilyen faluban, mint Rindok, természetesen nincs semmiféle ellenőrzés, azért nem riadt vissza az ügynök sem attól, hogy evvel az undok harddal üzleti összeköttetésbe lépjen, bár meg kellett vallania, hogy ez mindenre képes.

- Nos, jó asszony - folytatá mindinkább ostromló hévvel - nincs érzéke a saját haszna iránt?

A hard még mindig vonakodott a kilencz pence-t kiadni, még annak a reményében sem, hogy a kis beteg után járó biztosítási összeget nemsokára bezsebelheti.

- Mennyibe is kerül hát az az izé? - kérdé újolag, remélve, hogy némi kedvezményben részesül.

- Havonta három pence egy-egy gyermekért, tehát kilencz mind a háromért.

- Kilencz pence!

Megpróbálta alkudozni.

- Mind hiába, jó asszony - felelé az ügynök. - Gondolja meg, hogy az a kis leányka, daczára a kegyed önfeláldozó gondoskodásának, holnap... talán még ma meghalhat s hogy az intézet akkor önnek köteles a két fontot kifizetni. Nos, írja hát alá, bízzék bennem; ide írja a nevét!

Tintát, tollat mindig hordott magával. Alá kellett írni a biztosítási ívet s avval minden rendben volt.

A hard aláírta s a zsebében levő tíz shillingből markába olvasott az ügynöknek kilencz pence-t.

Az ügynök ekkor csúfondáros szavakkal vett tőle búcsút:

- Most pedig, jó asszony, ámbátor fölöslegesnek látszik, ajánlom intézetem nevében e kisdedeket a kegyed különös oltalmába. Mi e földön a jó Istennek helyettesei vagyunk, az Istennek, ki a szegények számára juttatott alamizsnát százszorosán megszerelve adja vissza. Isten önnel, jó lélek, Isten önnel! Jövő hónapban újra eljövök, hogy a kis részletet behajtsam; remélem, mind a három gyermek friss és egészséges lesz, a kisebbik leányka is felépül a kegyed anyai hű gondviselése folytán. Ne feledje el, hogy az emberi életnek itt a mi vén Angolországunkban nagy értéke van, s hogy minden halál a társadalmi tőkének vesztesége. Isten áldja meg, jó asszony, Isten áldja meg!

Tényleg úgy áll a dolog, hogy az Egyesült Királyságban pontosan kiszámítják, hogy minő pénzértéke van egy angol életnek, még pedig 150 font, vagyis körülbelül 1500 forint, ez átlag véve egy emberéletnek az értéke, ha ereiben szász, normann, cimber vagy pikt vér csörgedez!

Csöndesen állott kunyhója előtt a hard, nézett a távozó ügynök után, a gyermekek nem mertek kijönni. Eddigélé azt a néhány guinee-t számította, mit a gyermekek élete neki évenként jövedelmezett, s íme, most jövedelemforrása neki! Hiszen csak tőle függött, hogy a kilencz pence-t jövő hónapban ne fizesse be érettek.

Mikor a kunyhóba belépett, olyan pillantást vetett rájuk, mint a vércse a bokor alatt rejtőző madárkára. Senki fia és Sissy, mintha megértették volna a szipirtyó pillantását, ösztönszerűleg tértek ki útjából, mintha a szörnyeteg már a kezét egyengette volna arra, hogy őket megfojtsa. Egy kis orvosságra mégis csak szükség volt. Három gyermeknek hirtelen halála mégis csak gyanút keltene. A maradék nyolcz vagy kilencz shillingből nehányat mégis arra akart fordítani, hogy őket egy ideig még életben tartsa... négy hétig... tovább nem. Ha még egyszer eljön az ügynök, megkapja a kilencz pence-t utoljára, hiszen a biztosítási összeg tízszeres fedezettel kecsegtette. Most már esze ágában sem volt, hogy a gyermekeket visszavigye a szegények házába.

Ötöd napra az ügynök látogatása után meghalt a leányka, anélkül, hogy orvost hivatott volna hozzá a hard.

Október 6-ikának reggelén volt. A hard elment pálinkát inni, a gyermekekre reázárta a kunyhó ajtaját.

A beteg hörgött. Csak víz volt a háznál, avval csillapíthatta égető szomját. Hja, orvosságot Donegalból kellett volna hozni, még pedig pénzért... A hard okosabb dologra fordította idejét és pénzét. A kisdéd áldozatnak már annyi ereje sem volt, hogy megmozduljon. Forró lázának közepette didergett. Még egyszer, utoljára fölnyíltak tágra szemecskéi, hogy a világosságot lássa, mintha mondani akarta volna:

- Ó, miért... miért is kellett nekem születnem?

Föléje hajolt Sissy és vízzel nedvesítette halántékát.

Senki fia reámeredt a két gyermekre, miként egy kalitkára, mely mindjárt megnyílik, s akkor az egyik madár ki fog röpködni...

Mikor a leányka fájdalmasabban kezdett sóhajtani, ajkát harapva kérde Senki fia:

- Meg fog talán halni? - Azt szegényke persze nem tudta, hogy mit tesz meghalni.

- Meg - felelé Sissy - a mennyországba jut.

- Ha az ember nem hal meg, nem juthat a mennyországba?

- Nem, anélkül nem juthat oda senki.

Néhány pillanat múlva görcsös rángás fogta el a hitvány kis testet, melyben az életet már csak egy lehelet tartotta. A szemhéjak felpattantak, a szemek fénye megtört s a kis lélek egy gyöngé, utolsó sóhaj kíséretében elhagyta törékeny porhüvelyét.

Megrémülve hullott térdre Sissy; Senki fia is úgy tett, letérdelt a kis halott mellé.

Mikor a hard egy óra múlva hazajött, erősen kezdett kiabálni, aztán újra kiszaladt a kunyhóból és üvölté:

- Meghalt!... meghalt... oda van! - azt akarta, hogy az egész falu szemtanuja legyen fájdalmának.

De csak egy-két szomszédasszony látta. Ugyan miért is érdekelte volna azokat a szegény nyomorultakat az, hogy egy szerencsétlennel kevesebb van immár a világon? Nem maradt-e még elég életben?... Hiszen napról-napra szaporodik a számuk... ó, ez a mag mindig kihajt.

E komédia játszására az indította a hardot, hogy érdekében áll, mert a biztosítási összeg fölvétele volt legfőbb gondolata.

Most már ki kellett hívni Donegalból a biztosító intézet hivatalos orvosát. Ha nem hívták a beteg gyermekhez, jöjjön el a halotthoz a halálát konstatálni; ezt az eljárást megkövetelte a biztosító társulat.

A hard még aznap felkészülődött az útra s rábízta a halottat a két gyermek gondjaira. Délután két órakor indult el Rindokból s minthogy oda meg vissza tizenkét angol mértföldet tett ki az út, esti 8-9 óránál előbb nem érkezhetik vissza.

Sissy és Senki fia ott maradtak a bezárt kunyhóban. A fiú mozdulatlanul állott a kályha mellett, meg sem mert moccanni. Sissy nagyobb gondot fordított a kis halottra, semmint az valaha életében tapasztalt. Megmosta arczocskáját, rendbe szedte a haját, lehúzta róla a rongyos inget s helyébe fehér kendőcskével betakarta. A kis halottnak ez volt a halotti ruhája; sírja majdan egy kis lyuk, hova sietősen beleteszik, betakarják földdel...

Mikor mindennel elkészült, simogatta Sissy a kis halott arczát. Senki fia is meg akarta simogatni... de nem tudta... borzadt tőle.

- Jer... jer! - monda Sissynek.

- De hát hová?

- Ki innen... jer... ó jer, kérlek!

Sissy vonakodott. Nem akarta egymagára hagyni a kis hült tetemet a kunyhóban. Különben is be volt zárva az ajtó.

- Jer... Jer! - ismétlé a fiúcska.

- Nem... nem, itt kell maradnunk.

- Hiszen ő egészen hideg... én is az vagyok... fázom... nagyon fázom! Jer, Sissy, jer velem... Elvisz még minket is oda le... le, a hol ő van...

Rettegés szállotta meg a fiúcskát. Úgy érezte, hogy neki is meg kell halnia, ha el nem menekül... És mind sötétebb... sötétebb lett a kunyhóban...

Sissy egy gyertyacsutkát gyújtott meg, reáragasztotta egy fatuskócska végére s a kis halott fejéhez állította.

Senki fia még inkább elborzadt, mikor a gyertya fényében körübe a tárgyak mintha mind reszkettek volna. Szerette Sissyt, úgy szerette, mintha testvére lett volna. Ha valaha része volt dédelgetésben, Sissynek köszönhetette... De nem maradhatott itt... nem tudott maradni.

Leguggolt a küszöb mellé, kaparni kezdte gyöngé körmeivel a földet, lyukat ásott oda, elfeszegette egymástól a köveket, melyek az oszlopfa alatt voltak s akkorára szélesítette ki, hogy ügyel-bajjal keresztülférhetett rajta.

- Jer... jer velem! - hívá utoljára Sissyt.

- Nem megyek, nem akarok menni - felelé Sissy. - Nem akarom őt így magára hagyni, nem akarom!

Senki fia megölelte Sissyt, ölelte és csókolta... aztán keresztülmászott a nyíláson, eltűnt s otthagya Sissyt a halott mellett.

Néhány nap múlva a csatangoló kis fiúcska a bábjátékos körmei közé jutott, az olvasó tudja, hogy mi lett ott belőle.

XII. A hazatérés.

Ez idő szerint boldog volt Senki fia s teljes lehetetlenségnek tartotta, hogy ennél valaha boldogabb is lehetne. Egészen átadta magát a jelennek, a jövőre nem is gondolt. Különben is a jövő nem egyéb, mint napról-napra felújuló jelen.

Igaz, no, néha fel-feltűnedeznek lelkében a múlt emlékei. Eszébe jutott a kis leányka, a ki vele együtt annál az ocsmány asszonynál lakott. Sissy most körülbelül tizenegy éves lehetett. De nem tudta: él-e, meghalt-e, mi történt vele? És mégis reménykedett, hogy fog vele még az életben találkozni. Hiszen olyan sokkal tartozott neki a szeretetéért s úgy érezte, hogy a nyomorúság Sissyt neki édes testvérévé tette. A jó Grip iránt is ilyen hálát érzett. A galway-i Rongyosok Iskolájának leégése óta hat hónap telt el, azóta Senki fiát a sors, mint egy labdát, ide-oda dobálta. Talán csak nem halt meg Grip?... Nem, olyan nemes szívek dobogása nem szűnik meg olyan könnyen. Az olyan gonoszok, mint Thornpipe és a hard bezzeg egy részvétkönyre sem érdemesek, ha elpusztulnak, csakhogy, sajnos, rossz fejsze nem vész el...

Senki fia a majorban természetesen mesélt néha egykori barátairól s így irántok bizonyos érdeklődést keltett fel.

Mac Carthy Márton tudakozódott utánok, de bizony Sissyről csak annyit tudhatott meg, hogy Rindokból ő is eltűnt.

Gripre vonatkozólag Galwayból jött értesítés. A szegény fiú, minekutána égési sebeiből felépült, foglalkozás hiánya miatt elhagyta a várost s most valószínűleg munkát keresve vándorol az országban ide s tova. Senki fiának fáj a szíve, tudva azt, hogy ő milyen boldog és Grip bizonyára nem az. Márton maga is melegen érdeklődött Grip sorsa iránt s nagyon szerette volna, ha ő is a majorban lenne, kezére jární, ha ugyan nyomára akadhatnának. Titok leple borítá ez idő szerint Grip sorsát, s így a Ragged-School egykori lakóinak avval a reménnyel kellett beérniök, hogy talán valamikor véletlenül még egymásra találhatnak.

A Kerwan-majorban a Mac Carthy család rendes, munkás életet folytatott. A szomszéd majorok két-három mérföldnyi távolságra estek innen. Nem is igen lehet Irlandnak ezen a vidékén a majorosok között szomszédságról szó. Tralee, a grófság székhelye is igen messze feküdt innen, és Márton meg Murdock csak akkor látogattak el Tralee-ba, ha országos vásárok alkalmával valamit venni vagy eladni akartak.

A major az öt mérföldnyire eső siltoni egyházhoz tartozik, Silton maga mintegy negyven házból álló falu s lakik benne, a templom körül épült házakban, száz lélek. Vasárnaponként az asszonynép kocsin, a férfiak gyalog mentek be délelőtti misére. Nagyanyót aggkora miatt felmentette a pap a templomlátogatás alól, azért hát otthon maradt, kivéve a nagy ünnepeket: karácsonyt, húsvétot és Mária mennybemenetelét, ekkor ő is eljárt a templomba.

A siltoni templomba Senki fia igen tisztességes öltözetben jelent meg. Nem az a rongyokba burkolt fiúcska volt ő többé, a ki a galway-i főtemplom ajtaján belopózva valamelyik oszlop mögött megvonta magát. Most már nem kellett attól félnie, hogy kikergetik, nem félt a szigorú sekrestyésnek hosszú fekete kabátjától, fehér mellényétől és hosszú pálczájától. Itt ült a padon Martine és Kitty mellett, hallgatta a buzgó éneket s jámbor áhítattal vett részt az egész istentiszteletben. Ez aztán helyre egy fiúcska volt, kire büszkén nézhettek, a mint tiszta, rendben tartott finom szövétű tweedjében járt-kelt.

Mise után a majorosék rögtön visszaindultak Kerwanba. Ezen a télen gyakori hófuvás és metszőhideg szelek voltak. Mindenkinnek égett a szeme-szája s felcserepesedett az arcza. Márton és fia bajuszáról hosszú jégcsapocskák lógtak le, olyanok voltak, mint a gipszfigurák.

A nagy kályhában ez alatt pattogott a fagyókerekből és tőzezből rakott tűz, melynek nagyanyó szorgalmasan gondját viselte. E mellett a kályha mellett fűtöztek jól meg a templomból hazatérők s annak utána körülülték a nagy asztalt, melynek közepén párolgott az ízes besózott hús a kelkáposztán, mellette állott egy tál héjában főtt burgonya s végül egy omelette - a tojást ehhez természetesen a kellő sorrendben vették.

Ha az időjárás nem engedte, hogy sétáljanak, otthon töltötték el a vasárnap délutánt; olvasgattak, csevegtek és Senki fia mindabból, a miket hallott, gyarapította ismereteit.

Hónapok teltek el. Február nagyon hideg, márczius nagyon esős volt. Közeledett a tavaszi munka ideje. Úgy tetszék, hogy az általában véve nem igen szigorú télnek nemsokára megtörik az ereje s így a vetést valószínűleg szerencsésen elvégezhetik. Akkor a bérlőknek módjában lesz karácsonyra a haszonbér shillingjeit összegyűjtögetni s nem kell attól félni, mint igen sok vidéken, hogy kiűzik őket, ha rosszul üt ki az aratás,... oh a kiűzés, néha egész kerületeket néptelenné tesz⁵.

A majorház egén, mint mondani szokták, állandóan sötét felleg lebegett.

Két évvel ezelőtt a második fiú, Pat, a liverpooli Marcuart háznak «Guardian» nevű kereskedő-hajóján tengeri útra kelt. A déli tenger keresztülhajózása közben két levél érkezett tőle, a második nyolcz-kilencz hónappal ezelőtt, azóta semmi hír róla.

Magától értetődik, hogy Márton Liverpoolban tudakozódott felőle. Az értesítés nem igen volt megnyugtató. Sem az újságok, sem a külföldi levelezők nem tudtak semmit a hajó sorsáról s Marcuart urak éppen nem titkolták, hogy aggódnak a hajó miatt.

Ezért Patról igen gyakran beszéltek a majorban, Senki fia látta, hogy minő szomorúságot okoz a házbelieknek, hogy tudósítás nem érkezik. Nem csoda, ha izgatottan várták napról-napra a postát. A kis fiú az úton várakozott reá, mely Kerwant a grófság székhelyével összekötötte. Mihelyt a vérvörösre festett postakocsit a távolban megpillantotta, futott eléje, a mint csak erejétől telt, nem úgy, mint a krajcárkákért szaladó utczakölykek, hanem csak azért, hogy megtudja: nem érkezett-e levél Mac Carthy Mártonnak.

A postaközlekedés Irland legtávolabb részeiben is kitűnően szervezett. A postakocsi megáll minden ház előtt, hogy átadja vagy átvegye a leveleket. Kőfalakra és határkövekre pirosra festett öntött-vasszekrények vannak erősítve, avagy fák ágaira zsákok akasztva, melyeket a postaszolga menet vagy jövet kiüresít.

De sajnos, sem Pattól, sem a Marcuart cégtől nem érkezett semmi levél. Mióta a Guardian utoljára az ausztráliai tengereken fölmerült, egyelőre egészen nyoma veszett.

Nagyanyó igen szomorú volt, mert éppen Pat vala a kedvence. Most is folytonosan róla beszélt, attól félt, hogy igen öreg lévén, nem fogja már Patot többé látni. Senki fia nem győzte vigasztalni és biztatni.

- Hazakerül ő megint - mondá. - Én még nem ismerem őt, meg kell ismernem, hiszen ő is a családhoz tartozik.

- Meglásd, ő is úgy megszeret tégedet, mint mi valamennyien.

- Hej, nagyanyó, mégis csak felséges dolog az, ha valaki hajóslegény. Be kár, hogy az ember övétől olyan sokáig távol van. Nem szállhatna egyszerre egy egész család hajóra?

⁵ Egyébiránt 1870 óta a bérlőket nem szabad a házból és udvarból elűzni a nélkül, hogy megfelelő kártérítésben nem részesítenék a megejtett talajjavításokért.

- Nem, fiam, mikor Pat elment tőlünk, nagyon fájt a szívemnek! Oh milyen boldogok azok, a kiknek sohasem kell egymástól elválniok... Itt maradhatott volna ő is a majorban. Lett volna elég munka s nekünk nem kellene aggódással tele emésztődnünk... De hát nem akart... oh, hozza őt vissza a jó Isten!... Ne felejtsd el, hogy te is imádkozzál velem együtt érette.

- Nem, nagyanyó, nem felejttem el, hogy érette és mindnyájukért imádkozzam.

Április első napjaiban megkezdődött a mezei munka. Nehéz dolog volt a fagyos földet föl-szántani, a hengerrel megegyengetni s a felületét boronával meglazítani. Nehány napszámot kellett ehhez fogadni, mert Márton és fiai nem győzték volna. Drága minden pillanat, ha az ember tavasz elején a vetést el akarja végezni. Azonkívül veteményt meg burgonyát is kellett ültetniök, a gumókat nagyon gondosan kellett kiválogatniok.

A marhákat is ki kellett az istállókból hajtaniok. A disznókat az udvaron vagy az utcán magukra hagyták turkálni. A tehenek sem szorultak gondosabb őrizetre, mert a legelőn egy-egy czövekhez lánczolták, legfeljebb, hogy reggelenként ki, esténként be kellett hajtani őket. A fejés az asszonyok dolga volt. Hanem a juhokat őriznie kellett valakinek, mivelhogy egész télen át szecskát, káposztalevelet és répát ettek, a legelőre is, onnan haza is kellett terelni. Senki fia, mintha csak pásztorfiúnak született volna.

Mac Carthynak, mint tudjuk, körülbelül száz juha volt, még pedig szép skót fajta, hosszú és inkább szürke, mint fehér gyapjasok, szájuk és lábuk fekete. Mikor Senki fia először terelte ki a juhokat a csaknem fél mérföldnyire eső legelőre, ugyancsak büszke volt új hivatalára. Érezte, hogy felelős a bégető jószágokért, melyeket előre terelgetett, Birk pedig, a juhász-kutya, a hátramaradókat vagy ki-kicsapókat kergette vissza a többihez, örködött a nyáj élén lépegető kos és az anyáik felé tolakodó bárányok felett. Jaj, ha egyik-másik juh eltévedne!... Hátha farkasok rontanak a nyájra!... Eh, mit, fél is a kis pásztor a farkasoktól, míg Birk csahol az oldala mellett s övében van a bicskája.

Korán reggel indult el hazulról, a tarisznájába jó darab kenyeret, egy keményre főtt tojást és darabka szalonnát tettek, hogy legyen mit ennie ebédre. Menet is, hazajövet is megszámlálta a juhokat. Ugyancsak így tett a kecskékkal, melyek szabadon szökellhettek ide s tova.

Első alkalommal a nap még alig kelt fel, midőn Senki fia már elindult nyájával. Nyugaton még néhány csillag föl-fölcsillámlott. Láta, a mint kialudtak, mintha a hajnali szellő fújta volna ki őket. Akkor előlővelltek a napsugarak s a köveken csillogtak a harmatcseppek. Rendesen Márton vagy Murdock szántogatott valamely szomszéd földön s hosszú fekete barázdák jelölték az ekevas útját, másutt Sim szórta szabályos kézmozdulatokkal a vetőmagvat s utána a fogas borona teregette be apró rögcskékkel.

Ifjúsága daczára inkább a gyakorlati, mint csodálatos oldalát tekintette Senki fia a dolognak. Nem töprengett azon, hogy miképpen lesz az egyszerű magocskából kalászos szár, hanem inkább azt számította, hogy mennyi magot ereszt a búza, árpa vagy zabkalász az aratásnál, azt szerette volna ő kiszámítani, a mint megszámlálta a majorság-ketreczben a tojásokat s az eredményt följegyezte. Ilyen volt a természete. A csillagokat is inkább megszámlálta, mintsem megcsodálta volna.

A felkelő napnak nem ragyogásában, hanem melegében gyönyörködött. Azt mondják, hogy az indiai elefántok üdvözlik a fölkelő napot, mikor a láthatáron föltűnik. Senki fia is úgy tett s nagyon csodálkozott, hogy a juhok csupa háladatosságból nem kezdenek el bégetni... Hát nem olvasztja a nap fel a földet elborító havat?... Oh azok a juhok igazán háladatlanok!...

A nap legnagyobb részét egyedül töltötte nyája mellett Senki fia. Néha Murdock és Sim egy-egy pillanatra ellátogattak hozzá, nem azért, hogy szemmel kísérjék, minő juhászbojtár lett belőle, mert a fiúban teljesen meg lehetett bízni, hanem azért, hogy néhány barátságos szót szóljanak hozzá.

- Nos, hogy-mint viseli magát a nyáj? Jó sűrű a fű?

- Nagyon sűrű és kövér, Murdock úr.

- Hát a juhok szót fogadnak? - kérdi a másik mosolyogva.

- Meg vagyok velök elégedve, Sim. Kérdezze csak meg Birkót, neki ugyan nincs sok vesződése velök.

A nem éppen szép, de nagyon okos és bátor Birk hűséges társa lett Senki fiának. A szó szoros értelmében mulattak egymással. Ha a fiú reászegezte tekintetét és szólott hozzá, úgy tetszék, mintha a kutya megértette volna, mert barna orrcimpái reszkettek s farkát értelmesen csóválta, a melyet méltán el lehetett «hordozható táviró-jelző»-nek nevezni. Körülbelül egyenlőkorú jó barátok voltak ők, kik tökéletesen megértették egymást.

Májusban erősen nekizöldült a mező. Az espartella, vörös lóhere, lucerna sűrű szőnyegként nőtte be a talajt; a gabonaföldeken csak kurtácskák voltak még a vetések szálai, úgy hogy Senki fia csaknem kísértetbe jött, hogy odaterelje a nyáját, hátha akkor hamarabb nő. Egy alkalommal Mártonnal is közölte nagyszerű eszméjét.

- Hát te, fiam, azt hiszed, hogy hamarabb nőne a hajad, ha valaki tépegetné? - viszonzá mosolyogva a bérlő. - Bizony nem; csupán fájna, az volna az egész eredmény.

- Úgy hát azt nem szabad tennünk.

- Nem; soha az ember még egy csemetét se bántson. Hadd jöjjön csak el a nyár, végezze el a munkáját, akkor majd a zöld hajtás rengő szárrá lesz, azt mi szépen learatjuk, mag is, szalma is lesz belőle.

- Mit gondol, Márton úr, jó aratásra számíthatunk az idén?

- Minden jel arra mutat, hogy jóra. A tél nem volt éppen nagyon zord s tavasz óta több volt a napos, mint esős időnk. Adja Isten, hogy legalább három hónapig így tartson, akkor az aratás meghozza a gyümölcsöt, még a haszonbért is kifizeti.

Mindig akadt ellenség, ki ellen védekezni kellett: ott voltak az irlandi mezőkön nagy csapatokban ide-oda csatangoló falánk madarak. A rövid ideig itt tartózkodó fecskék hagyján, azok csak rovarokkal táplálkoznak. Bezzeg a szemtelen, örökké éhes verebek meg a varjak sok kárt okoznak a mezőkben. Ezek az utálatos madarak valósággal dühbe hozták Senki fiát s még úgy tetszék, mintha gúnyolódtak volna vele. Mikor a nyáját a legelőre terelte, felfelröppentek az orra előtt nagy csapatokban, rikító hanggal lármáztak s lábaikat lelógatva röptek tova. Hatalmas szárnyú madarak voltak, igen gyorsan tudtak röpködni. Senki fia buzgón üldözte, sőt Birkot is rájuk uszította, ugatta is Birk torkaszakadtából. De mit is csináljon ezekkel a rablókkal, kiknek még csak közelébe sem férközhetik? - Oda bolondítják az embert tíz lépésnyire is, akkor aztán:

- Krrroá... krrroá - s odébb állanak.

Leginkább azon bosszankodott Senki fia, hogy a vetés közepén felállított madárijesztők sem használnak ellenök. Sim rettenetes formájú, kiterjesztett karú szörnyetegeket csinált, melyeknek rongyai, hahogy a szél fújta, ijesztően lebbentek ide-oda. A gyermekek talán holtra ijedtek volna tőlük... de a varjak?

Eszök ágában sem volt. Hátha ki lehetne eszelni valami még borzasztóbb és nem ilyen néma szörnyeteget? Erre a gondolatra jutott kis hősünk hosszas megfontolás után. Igaz ugyan, hogy elegendő szél fúvására mozgatja a karját a madárijesztő, de se nem szól, se nem kiabál; e tekintetben kellett tökéletesíteni.

Kitűnő egy gondolat volt, mindenki elismerheti s a megvalósításhoz nem kellett egyéb, mint az, hogy Sim a madárijesztőnek fejére egy csörgetőt alkalmazzon, melyet a szél mozgásba hoz.

A varjak első és második nap csodálkozva, de nem megrémülve hallgatták, harmadnap ügyet sem vetettek reá, sőt Senki fiának azt is látnia kellett, hogy a varjak szépecskén reácsücsültek a csörgőfejű madárijesztőre s túllármázták a kelepelést.

- Lám, még sem tökéletes ezen a földön semmi! - gondoló magában a fiú.

Egyébiránt a majorban minden a rendes kerékvágásban ment. Senki fia a lehető legboldogabb volt. A hosszú téli estéken az írásban és számolásban szépen előhaladt. Ha esténként hazaérkezett, mindenekelőtt jegyzőkönyvét hozta rendbe. Most már a tyúkokon és csirkéken kívül a borjakról is pontos följegyzései voltak attól a naptól kezdve, hogy a világra jöttek, bejegyezte, számokkal megjelölte. Malacok, nyulak hasonló sorsban részesültek, merthogy Írlandban a nyulak is háziállatszámba mennek. A gyermek-könyvvezetőnek volt tehát dolga. No de ki is jutott neki a hálás elismerésből. Rendszerető volt a gyermek s ebbeli erényét napról-napra buzdító szóval mintegy megerősítették. Márton minden este hűségesen átadta neki a kavicsot; a többiek közé, a kőkorsóba vándorolt az. Olybá tekintette Senki fia a kavicsokat, mintha shillingek lettek volna. A pénz különben is csak közmegállapodás dolga. A kőfazékban a kavicsok között volt az a guinee is, melyet limericki első fellépteért kapott volt, miről, hogy hogy nem, még csak egy szóval sem tett említést a majorban. Mivelhogy itt egyáltalában nem látta szükségét, csaknem kevesebbre becsülte, mint a kavicsokat, mert ezek buzgóságáról és jó magaviseletéről tanuskodnak.

Minthogy az időjárás állandóan kedvező maradt, már július végén hozzáfogtak a szénakaszáláshoz, pompásan ütött ki. A major minden lakójának akadt dolga. Murdocknak, Simnek és a két napszámosnak kellett az ötven acres-nyi rétet lekaszálniok. Az asszonyok segítettek a szénaforgatásban, aztán boglyákba gyűjtötték, annakutána behordották a csűrbe. Az ilyen esős vidéken minden percz drága, siettek is, hogy a kedvező időt felhasználják. Senki fia, hogy Martinenak és Kittynek kezére járjon, egy hétig a nyáját is kissé elhanyagolta.

Így telt el az év, a legszerencsésebbek egyike, melyet Márton a majorban töltött. Rendkívül aggasztotta őt, hogy Patról semmi tudósítást sem kapott. Úgy látszik, mintha Senki fia a házba szerencsét és áldást hozott volna. Mikor a bérletszedő a majorba beállított, az utolsó fillérig kifizették neki a haszonbért. A lány és inkább esős télre kora tavasz következett, a mely a földművelőknek reményeit megvalósította. Megkezdődött újra a mezei munka. Senki fia és Birk a nyáj mellett töltötték el a hosszú napokat. Látta, miként öltött zöld ruhát a vetés, mintegy hallgatta azt a finom neszt, melyet a rozs és zab szárba szökkenése okoz; kedvét lelte a szélben, mely az árpa hosszú szakállát összekuszálta. És odahaza beszéltek egy másik közeledő aratásról is... nagyanyó pedig titkon mosolygott rá. Csakugyan alig telt el három hónap s a Mac Carthy család egy új taggal szaporodott: Kitty leánykájával.

Az augusztusi szénakaszálás derekán, mikor a munkának éppen dandára volt, lázba esett az egyik napszámos, abba kellett hagynia a munkát. Arról volt szó, hogy ennek a helyébe más kaszást fogadjanak, ha ugyan találhatnak. A legkellemetlenebb a dologban az volt, hogy Mártonnak fel kellett félnapot áldoznia, hogy Siltanba menjen. Ezért örvendett, mikor Senki fia ajánlkozott, hogy ő elmegy helyette.

Bízhattak már abban, hogy lelkiismeretesen elvégzi. Öt mértföldnyi út, mely előtte a vasárnapi templombajárás miatt ismeretes volt, kicsi dolog. Kora reggel indult el a majorból s megígérte, hogy ebéd előtt már itthon lesz.

Senki fia gyorsan szedte lábacskáit, zsebében volt a bérlő levele, mely a siltani korcsmárosnak szólt, tarisznyájában holmi útravaló elemőzsia.

Pompás idő volt, kelet felől üde szellő fujdogált s így nemsokára megtett három mértföldet.

Az országúton meg a szanaszét fekvő házakban egy lélek sem volt. Az egész világ künn volt a mezőn. Amerre csak ellátott, boglyák ezrei tűntek fel, ma-holnap már mind behordják.

Az országút egy helyütt sűrű erdőt érint, mely körül csaknem egy mértföldnyire kanyarog. Senki fia, hogy időt nyerjen, neki vágott az erdőnek. Egy kissé félt ugyan, a mint általában a gyermekek szoktak az erdőtől félni, hol rablók tanyáznak, farkasok üvöltenek, rémdolgok tanyája - legalább esti szürkületkor, így tartja a meseszó. A mi a farkast illeti, Paddy szívesen kéri az összes szenteket, hogy tartsa meg a farkast épp erőben és egészségben, nem is hívja egyébként, mint: «komám uram».

Alig haladt száz lépésnyire Senki fia a keskeny ösvényen, midőn emberi alakot pillantott meg, ki egy fa tövében végignyúlva feküdt.

Vándorlegény volt talán, ki erejefogyottan itt leesett, vagy valami gyalogutas, ki lefeküdt pihenni, hogy majdan folytassa az útját?

Senki fia nézegette s mivelhogy meg sem moccant, még közelebb ment hozzá.

Karjait keresztbe fonva s kalapját mélyen szemére húzva aludt az ember. Úgy látszott, hogy fiatal, legfeljebb huszonöt éves. Sáros csizmája és porlepett ruhája után ítélve talán Traleeből jön s nagy utat tett meg.

Leginkább az vonta magára Senki fia figyelmét, hogy az idegen hajós ember lehet, mert erre mutatott ruhája és egy kátrányos vászon-zsák, melyben bizonyára a ruhái voltak. A zsákon állott a neve is. A fiú még közelebb lépett s elolvasta a nevet.

- Pat! - kiáltott fel meglepetve - hiszen ez Pat!

Csakugyan Pat volt, arról is meg lehetett ismerni, hogy fivéreihez nagyon hasonlított; Pat, kiről semmit sem tudtak egy idő óta s a kit olyan epedve vártak otthon.

Már-már föl akarta Senki fia ébresztetni... de még sem. Azt gondolta magában, ha Pat váratlanul megjelenik a majorban, anyja és nagyanyja a hirtelen öröm izgatottsága miatt még rosszul lehetnének. Jobb lenne tehát, ha előre hirt adna Mártonnak; ő aztán óvatosan előkészítené az asszonyokat a viszontlátásra. A levelet holnap is elviheti a siltani korcsmároshoz. Különben is itt van Pat, ő ugyancsak fölér egy munkással. Az utas csakugyan el volt fáradva, mert Traleeből, hova vasuton jött volt, még éjjel elindult. No de innen már nincs messze a major. Mindenekelőtt arra volt gondja Senki fiának, hogy elébb érkezzék vissza a majorba.

Azt még sem engedheti meg, hogy a zsákot Pat vigye, elviszi majd ő; annál is inkább, mert hajóslegényé az a zsák, messze tengerről jött...

Hamar felkapta, a vállára vette s a major irányában futásnak eredt.

Előbb hadd érjen ki az erdőből, aztán az országútra jut, mely félmértföldnyi távolságban olyan egyenes, mint a nyílvevessző.

Ámde alig haladt ötszáz lépést előre, midőn hátulról nagy kiáltozást hallott. Sem megállani nem akart, sem lépteit lassítani, sőt még inkább loholt előre.

Az utána kiáltozó természetesen mindenütt sarkában.

Pat volt.

Mikor felébredt, nem látta a zsákját. Dühösen rohant ki az erdőből s megpillantotta a szaladó fiút egy kanyarulatnál.

- Hé, tolvaj, megállsz rögtön?...

Senki fia természetesen nem fogadott szót, hanem teljes erejéből szaladt tovább.

A zsák sokkal nehezebb volt, hogysem a gyors matróz elől egérutat vehetett volna.

- Megállj tolvaj... úgyis a körmeim közé kerülsz... majd adok én neked!...

Mikor Senki fia észrevette, hogy Pat alig van hátrább kétszáz lépésnyire, ledobta a zsákot s lelkendezve szaladott tovább.

Pat felkapta a zsákot és tovább üldözte a fiút.

Csak a major kapuja előtt csípte nyakon.

Márton és fiai az udvaron voltak és éppen gabonalerakással foglalkoztak. Egyszerre csak örömkialtásban törtek ki:

- Pat... édes fiam!

- Öcsém... öcsém!

Futott már a majorosné, Kitty, sőt odatipegett nagymama is, hogy szívökre öleljék Patot.

Örömtől csillogó szemmel állott ott Senki fia is és várta, hogy neki kijut-e az üdvözlésből?

- Lám, ez az a fiú, a ki meg akart lopni! - kiáltott reá Pat.

Néhány szóval mindent megmagyaráztak és Senki fia Patra rohant, felmászott a nyakáig, mintha valamely hajó árboczának a csúcsára kellett volna felkapaszkodnia.

XIII.

Kettős keresztelő.

Minő örömnapi is volt ez a Mac Carthy-családnál! Pat hazajött a Kerwan-majorba, együtt van az egész család, egy asztalnál ül a három fivér; nagyanyó maga körül látja unokáit, Márton és Martine gyermekeit!

Az év jól kezdődött, takarmány bőséggel volt, kecsgetetett az aratás is. Hát még a burgonya, hogy feldagadt a barázda minden fészek fölött. Kenyér volt ez a ház számára, csak meg kellett főzni, már pedig izzó parázs még a legszegényebb kunyhó tűzhelyén is akadt.

Legelőször Martine szólott így Pathoz:

- Egy egész évre jöttél haza, fiam?
- Nem, édes anyám, csak hat hétre. Nem szakíthatok kedvelt hivatásommal. Hat hét múlva ott kell lennem Liverpoolban s újra a Guardian fődélzetére kell sietnem...
- Már hat hét múlva! - mondá halkán nagyanyó.
- Az ám; de ezúttal mint főkörmányos, már pedig főkörmányosnak lenni egy nagy hajón, nem megvetendő dolog...
- Derék dolog, Pat, derék dolog - szólott közbe Murdock, melegen megszorítva öccse kezét.
- Addig is, míg elmennék, íme felajánlok nektek két munkabíró, erős kart, rendelkezetek vele.
- Ez már aztán helyén van - felelé Márton.

Most ismerte meg Pat sógornéját, Kittyt is, mert a menyegzőt Pat távollétében tartották volt Murdockék. Őszintén örvendett, hogy olyan derék s bátyjához illő feleség... no meg annak még inkább örült, hogy... ő immár nagybátyja s úgy ölelte meg Kittyt, mintha édestestvére lett volna.

Senki fia e szívömlendezések láttára nem maradt érzéketlen, ámbátor kissé félreállott. Most azonban reákerült a sor, hiszen ő is a családhoz tartozott. Patnak elmondották a fiú élete történetét, mely őt erősen meghatotta. E perctől kezdve a legjobb barátokká lettek.

- No lám, és én őt még tolvajnak tartottam - jegyzé meg mosolyogva - mikor láttam, hogy a zsákkal szalad. Csakugyan veszélyben forgott, mert könnyen kaphatott volna egy-két nyaklevest...

- Nem fájt volna nekem - biztosítá őt Senki fia - mert hiszen én semmit sem loptam öntől.

És nézte az erőteljes, szélesvállú ifjút, kinek naptól, szélfuvástól barnult arcza határozottságot árult el, mozdulataiban természetesség, föllépésében biztosság volt. A tengerészeket különben is rendkívüli embereknek tartotta... Nem csodálkozott tehát azon, hogy Pat volt nagyanyó szemefénye, a kit tenyerén hordozott, mintha meg akarta volna akadályozni abban, hogy korán elmenjen újra.

Pat elmesélte viszontagságait s megmagyarázta, hogy miért nem érkezhettek róla tudósítás, míg a nagy világban kalandozott. Bizony, csak hajszálon függött, hogy egyáltalában sohase térjen vissza. A Guardian az indiai tenger egyik szigetén zátonyra jutott. A hajótörötteknek tizenhárom hónapig ez a tengeri közlekedés vonalán kívül eső sziget volt meneküléshelyök, a világtól teljesen el voltak zárva. Nagynehezen sikerült, hogy a Guardiant újra tengerre bocsáthassák s a hajón kívül a szállítmányt is megmentsék. Pat buzgóságával és ügyességével

úgy kitüntette magát, hogy a Marcuart-czég a kapitány ajánlatára őt a legközelebbi indiai útra mint főkormányost szerződtette. Így tehát minden jóra fordult.

Másnap a Kerwan-major minden lakója munkához látott. Bezzeg kitűnt, hogy a munkából kidúlt napszámos helyett minő kitűnő munkaerőt nyertek Patban.

Szeptemberben aratni kezdettek. A búzatermés csak közepes volt, mint rendesen, de annál gazdagabban eresztett a rozs, árpa és zab. Az 1878-iki év határozottan a termékeny évek közé tartozott. A bérszedő akár karácsony előtt is bekopogtathatott volna, csengő aranyban kifizették volna. Télire való takarmány is bőségesen volt. Valami különös megtakarításra Mac Carthy Márton természetesen még mindig nem gondolhatott. Keze munkájából élt meg, a jelent ugyan biztosíthatta, de a jövőt nem. Különben is az irlandi bérlők jövője mindig az égalji viszonyok szeszélyétől függ. Sokszor gondolt erre Murdock. Az efféle szociális állapotok, melyeknek végét csak az vethette volna, ha eltörlik a landlordizmust s visszaadják mérsékelt díjért a földet azoknak, kik azt megművelik: gyűlöletét még inkább fokozták.

- Bíznod kell a jövőben - vigasztalta őt Kitty.

Murdock reánézett, de egy árva szóval sem felelt.

E hónap kilencedikén bekövetkezett a Kerwan-majorban türelmetlenül várt családi esemény: Kitty, a ki állapota dacára alig került az ágyba, egy leánykának adott életet. Nagyanyó és Martine majd felfalták, Murdock arcza is felderült, mikor ölébe vette leánykáját. Két öccse bámulattal eltelve állottak unokahugok bölcseje előtt. A családfa női ágának, a Kitty-Murdock-ágnak első gyümölcse volt az, és remélték, hogy a más két öccs is követi majd a jó példát. Mindnyájan szerencsét kívántak a fiatal anyának s egymással versenyezve dédelgették őt. Az édes öröm könnyei bőven megeredtek! Csaknem úgy tetszett nekik, hogy a kis portéka születése előtt egészen üres volt a ház.

Senki fia soha életében úgy meghatva nem volt, mint a mikor megengedték neki, hogy a csecsemőt megcsókolja.

Nem is kételkedett abban senki, hogy ez az örömdetes esemény egy kiváló családi ünnepre szolgált majd alkalmat, mihelyt Kitty annyira felépül, hogy abban résztvehet. Egyébiránt nagyon egyszerű módja van az egésznek. A gyermeket majd megkeresztelik a siltoni templomban, azután a pap, s Mártonnak néhány barátja, őt-hat környékbeli bérlő, kik két-három mértföldnyi utat nem sajnálnak, eljönnek a majorba. Gazdag, ízes reggeli várja itt őket. Bizonyára szívesen eljönnek azok a tiszteletreméltó majorosékhoz, kik leginkább annak örültek, hogy Pat is jelen lehet, mivelhogy elutazásának ideje csak szeptember végére esik.

Mindenekelőtt azt kellett eldönteniök, hogy mi legyen a leányka neve. Nagyanyó «Jenny»-t ajánlott, s evvel aztán meg volt oldva a nehéz kérdés, egyúttal keresztanyáról sem kellett gondoskodniok, mert bizonyára szívbeli nagy örömeire szolgált nagyanyónak, hogy ő lesz a keresztanya. Az ám, csakhogy a keresztleányt és keresztanyát éppen három nemzedék választotta el egymástól, talán ifjabb keresztanyára vágyott volna a csecsemő. Csakhogy a szív jogáról volt itt szó, ez előtt pedig minden egyéb szempont tönkresilányul; úgy tetszék, mintha a tisztas aggnő maga lett volna az édesanya; a meghatottság könnyei peregtek le arczán, mikor új tisztét bizonyos ünnepiességgel tudtára adták...

- De hát a keresztapa?... Ez már nehezebb kérdés volt. Idegenről szó sem lehetett, mivelhogy két nagybátyja volt a háznál: Sim és Pat, a kik e tisztségre méltán jogot formálhattak. No, de ha az egyiket hívják meg, elmellőzésnek tekintheti a másikat, ámbár Pat, mint idősebbik, valamicskével előnyben volt. Csakhogy ő, mint tengerész, élete legnagyobb részét távol tölti a háztól, s így nehezen teljesítheti keresztapai kötelességét. Ezt, sajna, neki is be kellett látnia s így csak Simről lehetett szó.

Ekkor egy ötlete támadt nagyanyónak, mely első pillanatra mindenkit meglepett. Annyi bizonyos, hogy neki, mint keresztanyának, jogában állott a keresztapa kijelölése; ő pedig Senki fiát választotta.

Igaz ugyan, hogy árva, a családját sem ismerik, de azt mindenki tudta, hogy eszes, munkaszerető, hozzájuk hűséges, mindenki szerette és tisztelte őt a majorban. No de mégis?... Senki fia?... Hiszen alig volt több nyolczadfél évesnél, egy kicsit fiatal a keresztapasághoz.

- Sebaj! - magyarázgatá nagyanyó - a mi neki a korából hiányzik, nálam fölöslegben van, a kettő kiegyenlíti egymást.

Csakugyan a fiúcska nem volt még nyolcz éves, de nagyanyó már hetvenhat. Középszámítás-sal egyikre is, másira is negyvenkettő jut a nyolczvannégyből. Így számította ki nagyanyó.

- Teszem pedig ezt aggkorom jogánál fogva - tevé végezetül hozzá.

Kívánságát ekkor is, mint egyáltalában mindig, a legnagyobb készséggel teljesítették. Az ifjú anya is, ki Senki fia iránt csaknem anyai érzülettel viseltetett, szívesen fogadta. Csak Márton és felesége estek gondolkozóba, mert a limericki temetőben talált fiúnak családi viszonyairól egyáltalában nem lehetett semmit megtudni.

Ekkor Murdock az utolsó habozásnak is hirtelen végét szakította. Utalt arra, hogy a fiú kitűnő tehetsége és dicséretes viselkedése elég biztosítékot nyújt arra nézve, hogy keresztapai kötelességét is majdan hűségesen fogja teljesíteni. Evvel aztán el volt döntve a kérdés.

- Akarsz-e keresztapa lenni? - kérdezte tőle.

- Akarok, Murdock úr, - felelé Senki fia.

Oly határozott hangon mondta ezt, hogy mindenkinek feltűnt. Nyilván jól tudta, hogy minő feladat vár reá keresztleányával szemben.

Szeptember 26-ikán mindennel elkészültek a keresztelőre. Ünnepi köntösben kocsira ültek az asszonyok, gyalog indultak el a férfiak a siltóni templomba, telve magasztos érzelmekkel.

De alig hogy a templomba értek, eszökbe jutott még egy nehézség, mire eddig egyik sem gondolt, míg a pap nem tette reá őket figyelmessé.

Mikor azt kérdezte, hogy ki lesz a keresztapa, reá mutatott a fiúra Murdock, mondván:

- Senki fia.

- Hány éves a fiú?

- Nyolczadfél.

- Nyolczadfél?... Egy kissé nagyon fiatal ugyan, no de nem törvényellenes. Bizonyára a «Senki fiá»-n kívül van egyéb neve is?

- Nem ismerünk egyebet, tisztelendő úr, - veté közbe nagyanyó.

- Nincs más neve?... - csodálkozék a lelkész.

Aztán a fiúhoz fordult.

- Csak van keresztneved?

- Nincsen, tisztelendő atyám.

- Már hogyné lenne, fiacskám?... Vagy talán téged meg sem kereszteltek?...

Erre természetesen számbavehető feleletet nem tudott Senki fia adni, mert akár megkeresztelték annak idején, akár nem, ő bizony nem tudhatott arról semmit. Csakugyan sajátságos dolog, hogy a különben olyan vallásos Mac Carthy-család erre eddig nem is gondolt. Pedig valóban senkinek még csak eszéágában sem volt.

Elképedve állott ott Senki fia, arra gondolva, hogy most már semmi sem lesz az ő keresztapaságából.

- Nos hát, tisztelendő uram, ha a fiút eddig nem keresztelték meg, keresztelje meg most.
- De hátha mégis meg van keresztelve, - jegyzé meg nagyanyó.
- Sebaj, legalább kétszeres keresztény lesz belőle, - mondá Sim. - Keresztelje csak meg előbb őt, azután a leánykát...
- Miért ne? - viszonzá a lelkész.
- Úgy aztán lehet belőle keresztapa?
- Lehet.
- Nem akadályozza meg semmi e kettős keresztelőt? - tudakolá Kitty.
- Világért sem, csak keresztapja és keresztanyja legyen, - magyarázá a lelkész.
- Keresztapa leszek én, - ajánlkozáék Murdock.
- Keresztanya pedig én, - tévé hozza Martine.

Oh, milyen boldog volt a fiúcska, hogy nevelőszüleihez még szorosabb kapocs fogja fűzni.

- Oh, köszönöm... köszönöm mindnyájoknak, - ismétlé, erősen szorongatva nagyanyó, Kitty és Martine kezét.

Keresztnevéül azt a nevet adták, mely az napra szólott a kalendáriumban; *Edit* lett.

Edit!!... hm, nagyon csinos név, mindazonáltal továbbra is csak Senki fia fog maradni; hiszen mindnyájan úgy hozzászóltak.

Előbb az ifjú keresztapát keresztelték meg; e szertartás után nagyanyó és Senki fia tartotta keresztvíz alá a kis leánykát és megkeresztelé őt a pap nagyanyó kívánsága szerint Jenny névre.

Megkondultak a harangok, s ebből a környék megtudta, hogy vége van a keresztelőnek; mozsarak durrogtak és copperek repültek az utcagyermek közé... Jaj, mennyien gyűltek is a templom elé!... Mintha a grófság minden szegénye ott adott volna egymásnak találkozt.

A legvidámabb hangulatban tértek vissza a majorba. A vendégek: a lelkész, szomszéd bérlők és feleségeik követték őket. Mindnyájan helyet foglaltak a nagy szobában terített asztal körül, az ételeket egy szakácsné készítette, kit külön erre a célra hozattak Traleeből.

Magától értetődik, hogy ez emlékezetes lakomához minden szükséges a majorból telt ki, idegen helyről nem hoztak semmit, sem az ízes mártással készített bárányhátulját, sem a pompás sült csirkéket, a sonkákat meg a nyúlparikást sem; ugyancsak a potykát és a csukát ők maguk fogták a Cashenből.

Senki fia természetesen mindezeket a pompás holmikat a «kiadások» rovatába vette föl, s így könyve a legutolsó kiadásig rendben volt. Így aztán nyugodt lelkiismerettel ehetett és ihatott. Voltak, a kik jó példával szolgáltak a vendégek között, hatalmas gyomruk nem kérdezte az ételek minőségét, de annál inkább érdeklődött mennyiségük után. Nem is volt egy falat maradék sem a reggeliből, sem a három tál meleg ételből, sem a többi hidegből, pedig hát a

rizs-plum-pudding óriási nagyságú volt, azonkívül minden vendégnek külön-külön egy-egy szentjánoskenyér-torta s egy rakás sütemény.

Ráadásul bor, még pedig stout, porter, szódavíz és usquebaugh, brandy, gin, grok, melyet e híres recept szerint készítettek: hot strong and plenty (forró, erős és sok rum): - elég volt minden arra nézvést, hogy a tartomány leghíresebb ivóját az asztal aláitassák vele. A három óráig tartó lakoma vége felé csillogtak is a szemek, kigyúltak az ábrázatok, mint a kályhában izzó szén. A Mac Carthy-család józan életű volt; egyik tagja sem volt kocsmajáró, sem a katolikusok «aether-csapszék»-eit, még kevésbé a protestánsok «alkohol-csapszék»-eit nem látogatták. No de egy keresztelőnél kirúghattak kissé a hámból, aztán a pap is köztük volt, rögtön feloldozhatta bűneik alól.

Márton szemmel tartotta vendégeit, s váratlanul segítője akadt második fiában, Patban, ki szintén nagy mérséklettel ivott, míg Simnek egy kissé «rózsás kedve» kerekedett.

Midőn egyik kövér szomszéd bérlő csodálkozott azon, hogy olyan gyenge ivó egy tengerészember, így felelt neki Pat:

- Azért van ez, mert ismerem a John Playne históriáját.

- John Playne históriáját?

- A históriáját vagy balladáját, a mint éppen tetszik.

- Nosza, énekelje el nekünk azt a balladát, Pat, - biztatá a lelkész, a kinek tetszett, hogy a beszédnek új fordulata lesz.

- Hosszú is egy kicsit, szomorú is.

- Nem baj az, fiam, van elég időnk, hogy végig hallgassuk.

Pat hozzáfogott a siralom-énekhez oly hatalmas, megragadó hangon, hogy Senki fiának úgy tetszett, mintha az egész tenger harsogna szájából.

JOHN PLAYNE SIRALMA.

I.

John Playne, hitemre mondom,
Már vén legény, fiúk,
De inni tud, s a sirig
Örökké inni fog.

Két óra czimborák közt...
Elég bőségesen,
Hogy a fejét megtöltse
S zsebe üres legyen.

Hah, lám az ár dagad már,
Lesz újra jó fogás,
Elissza azt is... el majd...
Ez a vigasztalás.

A kromeri halászok
Így szokták... tudni kell,
Hej, mert nehéz az élet...
John Playne, tengerre fel!

- No lám, már kiment a kocsmából - kiáltott fel Sim.
- Nagy dolog az egy kipróbált ivóra nézvést, - vélekedik a kövér bérlő.
- Valószínűleg eleget ivott már - jegyzé meg Márton.

Pat folytatá:

II.

Hegyes orrú egy jószág
John Playne kis csolnaka,
Van árbocza; s John néki
«Cavan» nevet ada.

Sietni kell már Johnnak,
Bárkája várja őt,
Elhagyták a halászok
Már rég a kikötőt.

A tenger szörnyű pontos,
Ár és apály, ha jár;
Két óra még, s apályra
Zúdulva jó az ár.

Ha nem siet tehát John,
S későbbben útra kél,
S gyül fergeteg esetleg:
Nyomában a veszély.

- Még baj éri a maga hibája miatt - mondá nagyanyó.
- Annál rosszabb reá nézve! - jegyzé meg a lelkész.

Pat folytatá:

III.

Sötét van... dübörög fenn,
A szél is visszacsap,
Fölötte zúg, John kémel,
S elfogja bámulat.

Figyel, körülnéz aggva,
Fülébe mi ropog?
A sziklapart miért zeng?
Bajjal feltámolyog.

A bárka reng erősen,
Hullám-gyűrűn szökik,
Ezer szerencse, hogy még
Szilánkká nem törik.

John Playne szitokba tör ki:

«Az ördög állja ki,
Ha így dühöng a tenger,
Kell rája szállani...!»

Bemászik csolnakába,
Hullámhegy-völgy az út...
Aczél, taplót, kovát fog
S avval pipára gyujt.

Csuklyát kerít nyakába,
Ölt kátrányos ruhát,
Kinnal felhúzz' a csizmát,
A víz ennek nem árt.

S tántorgva állogatja
Fel oszt' az árbocztot.
És a nehéz vitorlát
Felhúzza rá legott.

Szél fúj, dagad a vászon,
Kormányrúdhoz siet,
S megfogja ő hatalmas
Izmos kezével ezt.

A mint meglátj' a parton
Álló feszületet,
Bár szörnyen ing a bárka,
John Playne keresztet vet.

- Egy irlandinak bármily helyzetben legyen is, a kereszttetésről megfélelkeznie nem szabad - jegyzé meg Murdock komolyan.

- Még akkor is, ha egy kicsit többet ivott a kelleténél - toldá meg a szót Márton.

- Legyen az Úr neki irgalmas - végzé a közbeszólást a lelkész.

Pat pedig újra kezdé a siralom-nótát.

IV.

Két mérföld, a javából
Az öbölí az út;
Czik-czakkos itt, félívben
Kanyargó már amott.

Fényes nappal se' mén itt
A félénk biztosan...
Veszélyes út. De Johnnak
Nagy bátorsága van.

John tudja, hol a víz mély,
Hol gübben a fenék;
Biztos szemmel, szilárdan
Kormány'zza járművét.

A sziklafok felé tart,
Alatta tág öböl;
Ott nem dühöng az ár úgy,
Miként a part körül.

John tágít a vitorlán,
Így majd jobban dagad;
S a merre vág a csolnak,
Hullámhegy megszakad.

Észak-kelet felé mely
Irányul vizi út,
Hol nem küzd ár apállyal,
Annak végére jut.

A ringó jelzőket John
Igen jól ismeri:
Föveny-sekély itt balra,
A mely veszélyteli.

Vasgyűrűhöz a rúdat
Csatolja ügyesen.
John, biztos egy kalauz...
Evez nyílt tengeren.

- Nyílt tengeren - gondolá magában Senki fia. - Oh mily dicső egy dolog lehet az!

V.

Előtte puszta tenger,
Sötét, vad pusztaság...
Fösvény a fény, mit rávet
Egy-egy fakó világ.

Fenn viharúzta felhők
Száguldanak tova,
Orkánnak nemsokára
Nem lesz itt, csak nyoma.

Kezdődik im, fűtyül már,
Üvölt a szél vadul,
Hullámot tép izekre.
Örvény, örvénybe hull.

Pat félbeszakította az éneket. Senki sem tett megjegyzést. Mindenki feszült figyelemmel hallgatta, mintha a háborgó viharnek a Kerwan-major felett kellett volna mérgét kiöntenie, a mely olybá tűnt fel, mint John Playne csolnaka.

VI.

John nem fél semmitől sem,
Villámtól nem vakul;
Mint megszoká, viharral
Im összetűz vadul.

Puffodnak a vitorlák,
Írányt ad, mást, nekik
És vakmerőn a vésszel,
John Playne megmérkőzik.

Mit bánja, hogy a tenger
Tajtékházán rajta ront;
Fittyet hány a viharak,
Bár szörnyű munka volt.

A zsákhálót kidobja,
Láncz tartja azt, nehéz,
Hadd ússzék a habokban,
S mindjárt a munka kész.

Ha terhet húz a csolnak,
Bizton halad tova,
S ha még úgy zúg is a szél
Írányt nem vét soha.

Nehéz fejjel míg réved
Körül John tétován,
Nyúl mégis biztos kézzel
A telt palaczk után.

Ajkát reá tapasztja,
Szívj' az erős szeszit...
Míg az evező-padra
Holt-részezen esik.

S a nagy tenger helyett ő
Lát gin-nel telt tavat
S hogy úszik rajta... véli
Kéj-mámora miatt.

- Oh a meggondolatlan! - kiált fel Márton.
- Azt mondják, hogy külön őrző angyala van a részeknek - jegyzi meg Sim.
- No hiszen annak az őrző angyalnak is sok lehet a dolga - vágott vissza Márton.
- Majd meglátjuk! - vélekedék a lelkész; - folytasd csak, Pat.

VII.

És másnap reggel a nap
Oly pompás, úgy ragyog.
Felhő-fodrok az égen,
Mint éji vándorok.

Ha túl vagyunk a vészen,
Miért gondolni rá?
Nyüzsögnek a halászok
A kikötőbe' már.

Siet mindenik bárka,
Egyik mellett a más,
Miképpen egy regatta...
Mert hívja új fogás.

- Hát John Playne? - kérde Senki fia, nagyon aggódva a részeg halász miatt, a ki maga után vonva a zsákhálót, csolnakában elaludt.

- Csak légy türelemmel! - figyelmezteté őt Márton.

- Én is aggódtam miatta - szólott közbe nagyanyó.

VIII.

Ni ott,... mi történt ottan,
Vezér-csónak kitér,
És éppen ott, a hol már
Olyan közel a cél...?

Utána mind a többi,
Kitérnek mind a hány,
Nem szoktak ők kitérni
Csekélyke ok mián.

Csolnak veszett talán el
A vészes éj alatt?
Hullám-sirját találva
Halász pihen alatt?

Nézzétek, ott egy csolnak,
Tótágast a habon...
Gerinccel ég felé néz,
S tévelyg kormánytalan.

- Tótágast áll! - kiáltott fel borzadva Senki fia.

- Tótágast! - ismétlé nagyanyó.

IX.

Gyorsan munkára, társak,
Zsákhálót húzni be,
Hurkot hurokra téve
Egy csolnakba vele!

Zsákháló kötelét ők
Behuzzák számosan,
Rakják be, itt a zsák is...
S im... holttest benne van.

E tengerből kihúzott
Siralmas emberi váz...
John Playne volt egykor, John Playne
A kromeri halász.

X.

Viharral szembe többé
John csolnaka se száll,
Mint gyermek, hajlik eztán
A vitorlája már.

Isten legyen kegyelmes!
Részeg volt és bolond...,
Ilyen halat; magát, hej
Halász még nem fogott.

Mily szörnyű volt a látvány!
A mint őt felvonák...
Elég vizet nyelt, s mégis
Részegnek gondolák.

- Oh a boldogtalan! - sajnálkoztak a jószívű Martine.
- Imádkozni fogunk érte!... - buzgólkodék nagymama.

XI.

Munkára fel, halászok,
Szállítsuk partra hát...
Sirt ássunk a szegénynek,
De a parttól odább.

Pihenjen ott, a hol majd
Itókát nem talál;
Sirján, hogy óvjon, álljon
Egy üveg és pohár.

John Playne, a kromeri, lám,
John Playne el így veszett...
...Apály beállt, halászok,
Tengerre keljete!...

Úgy harsogott Patnak a hangja, mint egy trombita, midőn e szomorú ének utolsó sorait énekelte. Olyan hatással volt az asztaltársaságra, hogy Szent János áldásául - az eddig felhörpintett tíz öblös pohár befejezéseül - egy-egy búcsú-korttyal megelégedtek, azt kölcsönösen egymás egészségére köszöntvén. Annakutána feloszlottak avval az elhatározással, hogy a John Playne példáját nem követik... még a szárazföldön sem.

XIV. Alig kilencz éves korában.

Mikor a keresztelési ünnepségnek vége volt, a majorbeliek újra folytatták a mezei munkát. Pat bizonyára nem érezte, hogy üdülésre kapta a hat heti szabadságot. A tengerészek derekasan tudnak dolgozni, még ha nincsenek is a tengeren. Pat éppen aratás idején érkezett haza, s a gabonabehordás után a vetemény behordására került a sor. Senki fia csaknem folytonosan Pat mellett szorgoskodott, a ki iránta őszinte barátsággal viseltetett... a miképpen szereti a matróz a hajós-fiúcskát. A napi munka után, mikor összegyűltek vacsorára, roppant nagy élvezettel hallgatta Senki fia, a mint Pat mesélt utazásairól, viszontagságairól, a viharokról, melyeket a «Guardian»-nak ki kellett állania, s azokról a dicső tengeri útról. Leginkább a Marcuart cég gazdag rakománya érdekelte őt, azok a kincsek, melyet a háromárbochos hajó Európába szállított. A kereskedelmi ügyek az ő gyakorlati érzékének tetszésére valának. Az ő vélekedése szerint az evező-legény sokkal fölötte állott a kapitánynak.

- Úgy-e, Pat, erről mondják, hogy valaki tengeri kereskedést űz? - kérdé.

- Erről; elhozzák idegen országok termékeit és itt eladják.

- Még pedig drágábban, mint vették, úgy-e?

- Természetesen... valamit csak nyerni kell rajta. No meg a mi földünk iparcikkeit is kiviszik a nagy világba, hogy eladják.

- Ezeket is drágábban, mi?

- Persze, hogy drágábban, ha ugyan szerét ejthetik.

Patnak az efféle kérdésekre felelnie kellett. Csakhogy sajna, erősen közeledett már az elutazás ideje.

Szeptember 30-ikán búcsút vett szeretteitől, hogy meddig marad ismét távol, azt bizony senki sem tudta. Megígérte, hogy gyakran fog írni. Mindenki ölelte, csókolta. Sírt nagyanyó, mert attól félt, hogy Pat őt a kályha mellett, rokkájával fonogatva talán soha többé nem fogja látni, pedig hát mostanság ép és egészséges, csakhogy nagyon öreg. A korán mutatkozó téltől nem volt mit tartaniok, mert mindennel bőven el voltak látva.

Idősebb bátyjához e szavakkal fordult Pat:

- Murdock, ne légy mindig olyan gonddal telt és hallgatag! Ha az embernek bátorsága és jóakarata van, mindent legyőz...

- Igaz, Pat, csakhogy némi szerencse is kell hozzá, annak pedig senki sem parancsolhat. Ládd, öcsém, az ember bátorsága és jóakarata is lassan oda lesz, ha mindig olyan földet kell művelnie, a mely nem az övé, nem is lesz soha az övé... s azonkívül annyira függ az aratás mivoltától.

Erre aztán Pat sem tudta mit feleljen, mégis midőn bátyja kezét utoljára szorítja meg, fülébe susogta:

- Ne vesítsd el a bizalmadat!

Patot Traleeig kocsin vitték, az atyja, két öccse és Senki fia elkísérték őt, s ez utóbbi nagyon szomorúan vett tőle búcsút. Traleeban vasútra ült, mely Dublinig vitte, onnan gőzhajón ment tovább Liverpoolba.

A következő hetekben még sok munka volt a majorban. Mindenekelőtt a gabonát kellett kicsépelniök; Mártonnak aztán a szomszéd vásárookra kellett eljárnia, hogy az eladásra szánt terményt értékesítse. A vetőmagot természetesen félretették.

Senki fia módfelett érdeklődött a gabonaeladás iránt, a bérlő tehát magával vitte őt a vásárookra. Nyereségre azonban nem sóvárgott túlságosan, csak ösztöne ébredt fel hatalmasan a kereskedés iránt. Egyébiránt megelégedett ő a kavicsokkal, melyeket egyenkint adott neki Márton. Örömmel nézegette, mint szaporodnak napról-napra. Az írlandi fajjal mintegy vele született a nyereségvágy. A Zöld Erin lakói szívesen látják a pénzt, hahogy becsülettel szerezték meg. Ha tehát a bérlő a traleei vásáron jó üzletet csinált, szíve szerint örvendett annak Senki fia, mintha éppen az övé lett volna.

Október, november, december elég szerencsésen telt el. A külső munkát már régen elvégezték, mikor a bérszedő karácsony táján egy este bekopogtatott a majorba: készen várta a pénz. No de ezenkívül alig maradt valami pénzmag a majorban. Murdock visszavonult szobájába, a mint a bérszedőt megpillantotta, hogy ne kelljen látnia, mint viszik el a keserves fáradsággal szerzett pénzt. Mindig a jövő bizonytalansága lebegett lelki szemei előtt. Szerencsére elég készlet volt télire, s attól sem kellett tartaniok, hogy a tavaszi munka megkezdéséhez újabb költségre lesz szükségük.

Újévkor rettenetes fagy állott be. Ki sem mehettek a házból, node otthon is akadt elég munka. Ha egyébről nem is, a marhák ellátásáról kellett naponta gondoskodniok. Senki fia magára vállalta a majorság-udvart, no meg is lehetett benne bizni. Csirkék, borjak éppen olyan gondos ápolásban, mint pontos naplózásban részesültek. Arról sem feledkezett meg Senki fia, hogy ő keresztapa. Mily boldog volt, ha karjaiba vehette Jennyt; ha mosolygott reá a kis teremtés, ha elaltathatta a bölcsőben, ringatván őt, mikor édesanyja nem ért rá. Apa helyett apa a keresztszülő; nem is tekintette Senki fia egyébnek a kicsikét, mint leányának. Nagy tervei voltak vele. Ő lesz majd a tanítója. Előbb megtanítja beszélni, azután írni s végül a házvezetés tudományába avatja be.

Senki fia Mártontól, fiaitól, különösen pedig Murdocktól nagyon sokat tanult. Jóval túl volt azon a fokon, ameddig Grip vezetése alatt jutott... az a szegény Grip, mennyiszer is gondol reá...

A kemény télre későcskén állott be a tavasz. Senki fia pajtásával, Birkkel, újra ki-kiterelgette a nyáját. A major körül levő legelőket rendre meglátogatta juhaival és kecskéivel. Mindig fájt neki az a gondolat, hogy a mezei munkára még gyöngye. Panaszkodott is emiatt néha nagyanyó előtt, a ki őt vigasztalta:

- Várj csak... eljön még annak is az ideje!...

- Hátha legalább a vetéshez értenék, nagyanyó?

- Olyan nagyon a sziveden fekszik a vetés, fiacskám?

- Jaj, de még mennyire, nagyanyó! Ha látom, hogy Murdock vagy Sim a karját balról-jobbra himbálva végig szórja a magot, valami úgy ösztökél, hogy én is vessek. Jaj, be szép munka is az, s milyen érdemes fontolóra venni: a kicsiny magvakból majd hosszú-hosszú gabonaszárak nőnek ki. Istenem, hogy is lehetséges?...

- Nem tudom, fiacskám; de tudja a jó Isten, s evvel érjük be mi is.

Néhány napra e beszélgetés után láthatták, miként vet be Senki fia egy jól felszántott földet zabbal, de még milyen ügyesen. Meg is dicsérte miatta Mac Carthy Márton.

Mire a gyöngye vetés kidugta fejét, naphosszat vigyázta a fiú, őrizte az ő kezemunkája eredményét az utálatos varjaktól, kövekkel dobálta, ha reá szállottak. Arról sem szabad

megfeledkeznünk, hogy a Jenny születése napján a major udvarának közepén egy fenyőgalyat ültetett el abban a reményben, hogy a fa is, a leányka is szépen felnőnek. Ezt a csemetét is gondosan őrizgette a tolakodó madarak ellen. Egyáltalában Senki fia meg a kártékony madarak esküdt ellenségek voltak.

1880 nyarán a nyugat-írlandi mezőkön nehéz munka folyt. Az időjárás a termelőtalajra nézve fölötté kedvezőtlen volt. Az egész grófságban sokkal hitványabb volt a termés, mint tavaly. Éhségről azonban szó sem volt, mert legalább a burgonya, ha későcskén is, de jó szüretet ígért, evvel természetesen meg kellett a lakóknak elégedniök, mert rozsot, búzát, árpát és zabot alig arattak a vetőmagra és házi szükségletre elegendőt. A gabona ára felszökött, de a bérlőknek ebből nem volt hasznuk, mert nem adhattak el semmit, sőt vetőmaguk is szűken jutott. A kik valamicskét meg is takarítottak, ráment adóra, s a háznál újra nem maradt egy fillér sem; a bérfizetés ideje pedig fenyegetően közeledett.

A nemzeti mozgalomnak ez mindenütt újabb impulzust adott, a minthogy mindig így volt és így lesz Írlandban, ha valami szerencsétlenség sújtja a föld népét. Sok helyütt hangos panaszok hallatszottak, s az agrár liga izgalmai megújultak. Féktelen fenyegetések voltak napirenden a föld birtokosai ellen, akár idegenek, akár honfitársak voltak is azok, mert tudvalevőleg Írlandban az angol és skót földbirtokosokat idegeneknek tekintik.

Ez év júniusában már így kiáltoztak az éhezők Westpointben: «Ne engedjétek, hogy majorjaitokból elúzzanak az urak!» s a jelszó, mely bejárta az egész országot: «Földbirtokot a földművelőknek!»

Donegal környékén, Sligoban és Galwayban valóságos utczi mozgalmak keletkeztek. Átharapózott ez Kerrybe is. Aggódással telve látta nagyanyó, Martine és Kitty, hogy Murdock éj beálltával gyakran elmegy a majorból, hová a nagy úttól elcsigázottan reggel visszatér. Még komorabban és elkeseredettebben tért vissza a grófságok székhelyein tartott népgyűlésekről, hol arról beszéltek, hogy nyíltan fel kell lázadni a tartomány-grófok ellen, szembe kell szállani, ha kell, ököllel is; hadd kényszerítsék az urakat, ám hagyják parlagon a szántóföldeket.

Murdock miatt azért aggódott leginkább a család, mert a sziget kormányzója a legszigorúbb rendszabályokra elkészülten, titkos rendőrökkel kémleltette a nemzeti párt működését.

Márton és Sim, bár tökéletesen egyetértettek Murdock felfogásával, de még sem szólottak egy árva szót sem, ha ez hosszabb távollét után hazatért. Hanem az asszonyok kérve-kérték, hogy legyen óvatos abban is, a mit tesz, abban is, a mit mond. Megpróbálták, hogy megígértessék vele: a home rule érdekében támadt fölkeléshez nem fog csatlakozni.

Ez ingerelte Murdockot, kitört belőle az elfojtott düh. Heves taglejtés kíséretében áradt belőle a szó, miként ha valamely népgyűlésben vette volna fel a szót.

- Csak nyomor... oh, csak nyomor az élethosszig tartó munka jutalma, - mondá ismételten.

Míg Martine és Kitty reszketve gondoltak arra, hátha valaki meghallja, hahogy véletlenül az ablak előtt egy titkos rendőr talál elsompolyogni, a mellette ülő Márton és Sim némán horgasztotta le fejét.

Senki fia mélyen meghatva volt fül- és szemtanúja e kínos jelenetnek. Néha mintha balsejtelem szállotta volna meg, hogy annyi megpróbáltatásnak utána a Kerwan-majorban sem értek véget szenvedései, hogy a jövő még gonoszabb csapással fenyegeti.

Kilenczedfél éves volt. Korához képest elég erős, a szokásos gyermekbetegségeket is szerencsésen kikerülte; sem a sok gond és szenvedés, sem a czudar bánásmód és ápolás hiánya nem rendítették meg szervezetét. Senki fia az ellenállási képesség végső fokáig csigázottan is kiállotta a tűzpróbát; csodálatos fizikai és erkölcsi ereje volt. Meg is látszott ez széles vállain,

domború mellén, karcsú, de izmos tagjain. Haja sötétebb lett, simán árnyazta be homlokát, nem volt többé felgöndörítve, a mint Waston Anna kisasszony felfodoríttatta. Csillogó, sötétkék szemei rendkívüli élénkséget árultak el, könnyedén zárt ajkai s az erős áll jellemének erélyességéről és határozottságáról tanuskodtak. Mindez feltűnt már a család előtt. Irlandnak e komoly és gondolkozni szerető fiai nagyobb részét jó megfigyelők. A Kerwan-major lakóinak a figyelmét sem kerülte ki a fiúnak rendszeretete, rendkívüli szorgalma s gondoltak arra, hogyha alkalom adódik rá, természetadta hajlamai révén még fel fogja magát küzdeni.

A széna- és takarmányrakodásra korántsem volt olyan kedvező az időjárás, mint a múlt esztendőben. A gabona csakugyan olyan rossz lábon állott, hogy éppen nem volt szükség idegen munkaerő szegődtetésére. A burgonyatermés jól ütött ki s így télire az éhség ellen meg voltak védve. Hogy adóra és haszonbérre honnan veszik a pénzt, azt már senki sem tudta.

A tél is igen korán állott be, már szeptemberben kezdett fagyni, mire aztán a hó is leesett, még pedig nagy hó. Az állatokat is korán kellett az istállóba hajtani, mert a hó oly magasan állott és felül olyan keményen megfagyott, hogy a juhok meg kecskék egy fűszálacskát sem kaparhattak volna ki alóla. Takarmányszükségtől félhettek tehát télire. Az okos bérlők, vagy legalább azok, kik egészen koldusbotra nem jutottak - s ezek közé tartoztak Mac Carthyék is, - pénzen vettek, a mi készletre szükségük volt. A nagy drágaság miatt talán okosabb lett volna a marhaállományt leszállítani, mert hosszú tél esetén igen költséges volt eltartásuk.

A fagy, mely néhány lábnyira csontkeménnyé változtatta a föld hótakaróját, mindenütt gondot okoz, hát még mennyivel inkább ott, a hol a talaj oly laza és kavicsos, mint Irlandban, mely még a reá rakott kevés trágyát sem fogadja be. Ha aztán kemény a tél és sokáig tart, a fagy igen mélyen hatol alá, s az eke nem hasíthat bele a kőkemény talajba. A vetés is elkésik, s nyomában a rettenetes inség! Az ember, fájdalom, nem változtathatja meg az égalti viszonyokat. Csak ölbe rakott kézzel nézheti, mint fogy napról-napra, a mije készletben van.

November vége felé még rosszabbra fordult a helyzet. Hózivatarokra farkasordító hideg következett. A hőmérő gyakran mutatott 19°-ot a zéró alatt.

A kemény hópánczéllal borított major immár az északi sark közelében fekvő grönlandi kunyhóhoz hasonlított. E magas hóállás legalább a kályha melegét tartotta kissé vissza a majorházban; ha azonban ki akartak menni, lévén szerencsére az atmoszféra tiszta, melynek parányai, mintha jég szemecskékké fagytak volna, kissé óvatosaknak kellett lenniök. Ebben az időben kellett Mac Carthy Mártonnak és Murdocknak a néhány hét múlva esedékes haszonbér-összeget előteremteniök, ezért a marha-állomány egy részének eladására gondoltak. Nem is igen tétovázhattak, hogy a traleei marhakupecektől még idejekorán megkaphassák a pénzt.

December 15-dike volt. Minthogy kocsival csak nagynehezen juthattak volna Traleeba, a bérlő és fia elhatározták, hogy gyalog teszik meg az utat. Huszonnégy angol mértföld volt ez (egy mértföld 1609 méter), még pedig 20° hidegben. Ez bizony nem volt gyermekjáték. Előre láthatólag két-három napjukba fog kerülni.

Aggódva vettek tőlük búcsút, midőn kora reggel elindultak a majorból. A levegő ugyan száraz volt, de nyugat felől nehéz köd szállott alá, mintegy előre hirdetve a nemsokára fenyegető időváltozást.

Márton és Murdock 15-dikén indultak el, 17-dike előtt nem érkezhettek vissza..

Estig nem változott meg lényegesen az idő, legfeljebb a hőmérő esett alább két fokkal. Délután szél kerekedett, ettől már félhettek, mert Cashen völgyében rettenetesen szoktak dühöngeni a szelek, ha a tenger felől tévednek oda.

A 16-ikáról 17-dikére menő éjjel csakugyan iszonyú vihar tombolt, hóforgatagos vihar. A hóköpenybe öltözött majort tíz lépésnyiről sem lehetett volna megismerni. Rémesen recsegték a jégtáblák a folyam hátán összetorlódva. Márton és Murdock bizonyosan elindultak már Traleeből, de az is bizonyos, hogy 18-dika előtt nem érkeznek haza.

Éjjel üvöltött, tombolt a vihar szünetlenül, a majorházba szorultak telve voltak aggodalommal. Attól félhettek, hogy a haza igyekvők utat tévesztenek. Talán a majortól alig néhány mértföldnyire kimerülten összeroskadtak, s éhhalál vagy hideg öli meg...

Másnap kissé kiderült az ég, elült a vihar. A szél északnak vette irányát s a frissen hullott hó is csaknem egy pillanat alatt megfagyott. Sim készséggel ajánlkozott, hogy Birkkel apja és bátyja elé megy; a többiek bele is egyeztek, de csak az alatt a föltétel alatt, hogy Martine és Kitty is vele tarthassanak.

Senki fiának, bár szívesen ment volna ő is velök, nagyanyóval és a csecsemővel otthon kellett maradnia.

A többiek is úgy gondolták, hogy két-három mértföldig elébe mennek a haza igyekvőknek, de aztán visszatérnek még úgy is, ha Sim jónak látná tovább haladni.

Negyed óra mulva nagyanyó és Senki fia magukra maradtak. Jenny a nagy szobába nyíló kamrácskában aludt. Egy kosár volt a bölcsője, mely írlandi szokás szerint a gerendához erősített két kötélén lógott.

Nagyanyó karosszéke a kályha mellett állott, melynek hatalmas tüzet időnként Senki fia élesztgette. Közbe-közbe utánanézett a leánykájának, hogy vajjon nem ébredt-e fel; minden mozdulata aggasztotta, készen állott arra, hogy tejet adjon neki vagy újra álomba ringassa.

Szorongó szívvel fülelt nagyanyó minden zörejre, mely kívülről jött; hallgatta a hószilánkok finom koppanását, a mint a kemény tetőre hullottak, a deszkafalak sóhajtásszerű neszt, a mint itt is, ott is meg-megrepedtek a nagy hidegtől.

- Nem hallasz semmit, Senki fia? - kérdé.

- Nem, nagyanyó.

Avval odament az ablakhoz, az üvegtáblára fagyott jégvirágokat lekörmölgette s próbált kinézni a bizonyára hóval takart udvarra.

Fél egy óra tájban egy kissé fölsírt a leányka. Senki fia hozzá sietett. A kisdéd nem nyitotta fel szemecskéit, s így újra álomba ringatta.

Már vissza akart sietni az agg nőhöz, mert nem szívesen hagyta magára, midőn künn sajátságos zörej támadt. Mintha valaki földet kapart volna a Murdock szobájával szomszédos istállóban. Minthogy azonban kőből volt a fal, nem is vette számba. Bizonyára a patkányok szaladgálnak ott a szalma között; csukva volt az ablak is, nem lehetett tehát semmitől sem félni.

Senki fia nyitva hagyta az ajtót s visszatért nagyanyóhoz.

- Nos, mit csinál Jenny? - kérdé nagyanyó.

- Megint elaludt.

- Akkor hát maradj mellettem, fiacskám.

- Itt maradok, nagyanyó.

A kemence mellett üldögélve beszéltek Mártonról és Murdockról, s azokról, kik elejökbe mentek.

Bár csak valami szerencsétlenség ne történt volna velök, a mi ily hízivataros időben könnyen előfordulhat... De mégis... Azok az erőteljes, határozott természetű férfiak majd csak tudnak magukon segíteni. Mikor haza érkeznek, meleg szoba s párolgó grok vár rájuk, az majd fölmelegíti dermedt tagjaikat.

Már két órája, hogy Martine és a többiek elmentek hazulról, mind ez ideig azonban nyoma sincs annak, hogy hazafelé közelednek.

- Nagyanyó, - mondá Senki fia, - nem gondolná, hogy jó volna, ha legalább az országútra kimennék, hadd lássam, jönnek-e már?

- Nem... nem, a ház üresen nem maradhat, már pedig üres az, ha csak én őrzöm.

Tovább beszélgettek tehát, de az agg nő nemsokára szunyókálni kezdett, a mint hogy rendszeren szokott, ha kezdett kimerülni.

Senki fia, mint rendszeren, most is gyöngéd kézzel egy vánkost csúsztatott a feje alá, s nesztelenül az ablakhoz surrant, hogy a jégvirágoktól megtisztított nyíláson kitekintsen.

Vakítóan fehér takaró mindenütt, s oly némaság, mint a temetőben.

Minthogy Jenny is, meg nagyanyó is aludtak, eszébe jutott Senki fiának, hogy hirtelen kiszaladhatna az országútig, hogy körülnézzen.

Zajt nem ütve kisompolygott, maga után óvatosan becsukta az ajtót. Csaknem térden felül süsspedezve a hóban, nemsokára elérte a major kapuját.

Az országúton egy lélek sem volt, nyugat felől egy árva hang sem hatolt a fülébe. Ha Martine, Kitty és Sim hazafelé jövet a közelben lettek volna már, legalább Birk ugatása a majorig elhallatszott volna.

Senki fia az országút közepéig hatolt.

Ekkor újabb kaparásra lett figyelmessé, mely azonban nem az országútról, hanem a majorból hallatszott, nyomában pedig félig elfojtott üvöltés.

Senki fia mozdulatlanul állva figyelt, hanem a szive erősen kezdett dobogni. Majd határozott léptekkel az istállóknak tartott, s lehetőleg nesztelenül fordult be a szögletnél.

Még folyton hallotta a kaparást belülről, a mellől a szöglet mellől, melyben az istálló és Murdockék szobája összeszőgellett. És Jenny éppen ebben a szobában aludt.

Alighogy a szöglethez ért, felsikoltott.

A vakolatja vesztett falban nagy lyukat vett észre, mely éppen abba a szobába vitt, hol a leányka aludt.

- Ki törhetett keresztül a falon?... Ember?... Állat?...

Pillanatig sem habozva át akart mászni a nyíláson.

Ugyanebben a pillanatban menekült ki onnan egy nagy állat, feldöntve a befelé törekvő fiút.

Farkas volt... egyike azoknak a hegyesorrú, erős farkasoknak, melyek tél idején egész csordákban csatangolnak az írlandi mezőkön.

Minekutána a falat áttörte és a szobába behatolt, megfogta erős fogaival Jenny bölcsőjét, a kötél, melyen lógott, elszakadt, s magával cipelte zsákmányát a hóban.

A kis leányka keservesen sírt.

Senki fia kirántotta övéből bicskáját és segítség után kiáltva, utána vette magát a veszedelmes rablónak. Még csak eszeágában sem volt, hogy arra gondoljon, hátha a farkas reá rohan s megöli. Csak a kis leánykát látta, a kit a hatalmas állat ragad magával.

A farkas nagyokat ugorva menekült, mert a könnyed teher világért sem szolgált ebben neki akadályul. Senki fiának legalább is száz lépésnyire kellett előre futnia, csak akkor érte utól.

A farkas megállott, letette a bölcsőt s üldözőjével szállott szembe.

Senki fia neki feszíté lábát a földnek, döfésre készen emelte fel karját, s mikor az állat éppen nyakába akart ugrani, markolatig döfte kését az oldalába. Hanem a farkas azért mégis oly erősen harapott bele a fiú karjába, hogy az félig eszméletlenül rogyott össze a hóba.

Szerencsére, mielőtt eszmélete egészen elhagyta volna, hangos ugatást hallott. Birk ugatott, nyomban reá támadt a farkasra és megriasztotta.

Nemsokára a hely színére értek Mac Carthy Márton és Murdock, kik a majortól mintegy két mértföldnyire találkoztak Simmel, Martine-nal és Kittyvel.

A kis Jenny meg volt mentve, édesanyja kebelére szorítva vitte haza.

Senki fiát, kinek sebét Murdock hamarosan bekötözte, visszavitték a majorba és ágyba fektették nagyanyó szobájában.

Mihelyt eszmélete visszatért, aggódva kérdezte:

- Mi történt Jennyvel?

- Itthon van, - felelé Kitty, - itthon... és él... ezt neked köszönhetjük, derék fiú!

- Úgy szeretném őt megölelni...

Mikor aztán megölelte és megcsókolta, s a leányka mosolygott... elfogta újra a bágyadtság és szemei lecsukódtak.

XV. Egy szerencsétlen év.

Senki fiának a sebe nem volt veszélyes, bár sok vért vesztett. Ha csak egy pillanattal is késnek a véletlenül segítségére jövők, holttestét találták volna csak meg. Kitty nem látta volna leánykáját soha többé.

Senki fiát természetesen, mindaddig, amíg fel nem épült, a leggondosabban ápolták. Soha inkább nem érezte szegény apátlan-anyátlan árva, hogy ő ehhez a családhoz tartozik. Milyen hálás szívvvel fogadta is a gyöngédség és szeretet minden megnyilatkozását, főleg ha arra a sok boldog napra gondolt, melyeket a majorban élt át. Hogy hány napot töltött el itt, kiszámíthatta könnyen, ott voltak a kavicsok, csak azokat kellett volna megszámlálnia; különösen abban a kavicsban telt gyönyörűsége, melyet Márton a fentebb elbeszélt farkaskaland után adott Senki fiának.

Újév kezdetével még egyszer oly hideg volt az idő, most már némi óvintézkedéseket kellett foganatosítaniuk. A major környékén hír szerint nagy farkas-csapatok kószáltak; a ház korhadt falai tehát nem biztosították őket e rablók erős fogai ellen. Márton és fiai gyakrabban lődözgettek köztük. Így történt ez az egész grófságban, éjszakánként rettenetes üvöltés zavarta fel a csendet.

Ez a tél oly rettenetes hideg volt, oly fagyasztó szél süvöltött végig, az ember azt hihette volna, hogy Európa északi részét el akarja hasítani a másik felétől. Állandóan éjszaka felől fújt a szél, ez pedig tudvalevőleg a legfagyasztóbb. Fájdalom, arra sem volt reményök, hogy hamar vége lesz a télnek, veszélyes volt, mint a sokáig tartó sorvasztó láz. Ha pedig a föld beteg, ha arcza eltorzul, mint a haldoklónak, ha kőkeménnyé fagy: az ember azt hihetné, hogy kihál belőle végképpen a termő-erő, a minthogy azokból a világtestekből, melyek nagyszámmal bolyonganak a végtelen űrben.

Így hát méltán félhetett a bérlő és családja a rémítő hideg miatt a legrosszabbtól. Mindazonáltal a marhaállomány egy részének árából mégis csak kiteremtették valahogy az adót és haszonbért, s mikor a middleman karácsonykor beállított, kifizették az utolsó garasig. Csodálkozott is egy kissé, mert a legtöbb majorban nem tudtak fizetni, s így törvény erejénél fogva a majorokból való kiűzetésüket kellett sürgetnie. Azt, hogy jövő esztendőben mitevő lesz, természetesen Mac Carthy Márton sem tudta, mert most már a szükséges vetőmagnak is híjával volt.

Egyéb szerencsétlenség is sújtotta még. A zérón harmincz fokkal alább eső hideg miatt négy ló és öt tehén megdöglött, mert teljesen lehetetlenség volt a dűledező, hitvány istállót, mely a rettenetes hóteher alatt amúgy is roskadozott, elegendőképpen elzárni. A majorságban is a legnagyobb gond daczára nagy kár esett. Napról-napra gyarapodott Senki fia jegyzőkönyvében a «veszteségek» rovata. Legnagyobb baj az volt, hogy a lakóházat is az összeomlás veszélye fenyegette. Márton, Murdock és Sim szüntelenül javígtattak rajta, hogy valahogy fejökre ne szakadjon.

Voltak néha napok, mikor senki egy lépést sem tehetett ki a házból. Az embermagasságban összetorlódott hó elzárt minden utat. A Jenny születése napján ültetett fenyőfának csak zuzmarás csúcsa látszott ki. Az istállóig gyalogösvényt kellett kotorniok, s erről is napjában kétszer lapátolták el a frissen hullt havat. Így az istállókhöz is csak a legnagyobb ügyel-bajjal vihették a takarmányt.

Megfoghatatlan volt, hogy a gyakori havazás daczra sem enyhült némileg a dermesztő fagy. Természetesen nem nagy csillagalakú pelyhekben hullott alá a hó, hanem apró jegeczkékben permetezett roppant sűrűn, mint a záporosó, melyeket a szél örülten szórt jobbra-balra. Az ilyen hó a fákat és bokrokat teljesen megfosztja leveleiktől.

A Cashen két partja közt lassankint roppant nagyságú jégtöltés torlódott fel, csaknem olyan volt, mint holmi jéghegy; félő, hogyha hirtelen eső váltja fel a havazást, mi lesz akkor? Ha a hömpölygő folyó kiárad, hogy fogják megmenteni a dühös ártól a hitvány major-épületeket?...

Egyelőre azonban más gondon évdötek. Táplálniok és életben kellett tartaniok a marhákat. Az orkánok irgalmatlan keze megtépte az épületek szalmafüdeleit, ezeket ki kellett javíthatniok. A maradék juhokat, teheneket és lovakat ki kellett pár napig az istállókból hajtaniok, néhány közülök elpusztult a fagy miatt. Bár metsző szél háborgatta őket, ki kellett a szalmafüdeleket tatarozniok, már úgy, a mint tudták, e célból zsúpszalmára volt szükségök, nem volt tehát egyéb hátra, mint az, hogy az istállóknak utczára néző tetejét leszedjék, s az így nyert szalmával a lyukakat befoldozzák.

A lakóházat is megviselték a viharok. A padlásszoba egy nap beroskadt, Simnek tehát, ki abban lakott, a földszinti nagy szobába kellett költöznie. Minthogy azonban ennek a tetőzetét is veszély fenyegette a reá halmozódó tenger hó miatt, erős póznákkal kellett megtámogatniok.

A dermesztő fagy nem engedett. Februárban éppen olyan hideg volt, mint januárban, a közép-hőmérsék húsz fok volt zérón alól. A major lakói hasonlítottak a jeges-tengeren hajótörést szenvedőkhöz, kik alig tudják bevárni a tél végét. No meg hátra volt még az a veszély is, a mely a Cashen esetleges kiáradásával fenyegette őket.

Szerencsére nem kellett a majorbelieknek attól félniök, hogy kifogy az élelmök; hús is volt, főzelék is; a fagy miatt elpusztult majorság szolgáltatott eleget. Ha a szárnyas jószágban nagy kár esett is, a sertések kiállották a nagy hideget, már pedig a sertések maguk is jó hosszú időre biztosíthaták volna a bérlő családját az éhhalál ellen. Tüzelőanyagról is könnyen gondoskodhattak, csak a vihartördelte galyakat kellett a hóból összeszededegetniök, hogy a lassankint fogyni kezdő tözeget kíméljék.

Az atya és fiai megedzve, hosszú időn át minden baj nélkül kiállották a dermesztő hideg éghajlatot, Senki fia is bámulatos ellenálló képességet tanúsított. Eddigélé Martine és Kitty is egészségesek voltak, bár szokott munkájokat naponta elvégezték. A kis Jenny a jól elzárt, meleg szobában úgy fejlődött, mint a növény a melegágyban, ellenben nagyanyó a szerető gond daczára komolyan megbetegedett. Testi szenvedéseit még fokozta az örökös aggodalom, hogy minő jövő vár szeretteire. Erejét felülmúlta ez, s az egész család tele volt fájdalmas érzéssel.

Áprilisban a hőmérsék normális lett valahára, a fagyponon felül volt. Ámde a talajnak május meleg napsugaraira volt szüksége, hogy jégkérgétől megszabadulhasson. A vetéssel tehát elkéstek, nagyon elkéstek. A takarmánymag talán még rügybe szökken, de a gabonaféle aligha megéri. Azért azt vették tervbe, hogy a vetőmagvat nem fecsérlik el hiába, hanem inkább zöldséget, gumónövényt, főleg burgonyát ültetnek, így az éhenhalástól talán nem kell félniök.

A hóelolvadás után is öt-hat láb mélyre meg volt fagyva a talaj, nem felszántható föld volt az, hanem gránit-réteg, abba ugyan barázdát semmiféle eke nem tud hasítani.

A mezei munkát május végére kellett halasztaniok. Úgy tűnt fel, mintha a föld minden melegét elveszítette volna, oly lassan tünedezett el a hólepel; sőt a grófság hegyesebb vidékein benyult a hóolvadás júniusba is.

Végleg elhatározták, hogy gabonafélét egyáltalában nem fognak vetni, s csak burgonyatermelésre gondolnak. Így történt ez nemcsak a Kerwan-majorban, hanem az egész Rockingham területén. Ugyanez a szándéka volt nemcsak a Kerry-grófság, hanem a minsteri, connaughti és ulsteri grófságok bérlőinek is. Csak Leinster-grófságban volt kedvezőbb a helyzet egész Nyugat-Irlandban, itt gabonát is vethettek, mert hamarabb olvadt el a hó, sőt némi reményök arra is volt, hogy arathatnak.

Mindebből az következett, hogy a nehéz megpróbáltatásra jutott bérlőknek törekedniök kellett a talajt alkalmassá tenni legalább a burgonyatermelésre.

A Kerwan-majorban ez a nehéz munka Mártonra és fiaira várt, annál is inkább terhes volt a feladat, mert megcsappant a száma az igavonó barmoknak. Csak egy felemás fogat állott rendelkezésükre: egy ló és egy számár.

Fáradhatatlan szorgalommal naponta tizenkét órát dolgozván, sikerült nekik lassankint harmincz acrost beültetni, persze folyton attól félve, hogy ismét korán áll be a tél, s akkor hiábavaló volt a fáradságuk.

És ekkor jött az egész Irlandot sújtó közös csapás. Junius vége felé oly perzselően tűzött alá a nap, hogy a hegyek szakadékaiban még ott rekedt hó hirtelen olvadni kezdett. Legtöbbet szenvedett szerte ágazó szakadékaik miatt Munster tartomány. Kerry grófságban valóságos katasztrófa nőtte ki magát. A sok folyó hatalmasan megdagadt és nagy területeket elöntött a víz. Házakat ragadott el az ár. A veszély hirtelen jött, s így a lakók hasztalan vártak segítségre. Csaknem mind elpusztultak a barmok, s a nagy fáradsággal előkészített aratás oda volt.

A Kerry grófságban a Rockingham-uradalom egy része a Cashen hullámaiba temetkezett. Két hétig a Kerwan-major környéke mintegy két-három mértföldnyi távolságra tengerré változott, - tengerré, melynek szilaj kiömlései fákat téptek ki gyökerestől, kunyhóroncsokat, házfedeleket, állatok hulláit ragadták magukkal örvénylő forgatagaikban.

A víz egészen a major istállójáig öntött ki, szinte szétszedte azokat mind. Emberfeletti munkadaczára sem sikerült néhány sertésen kívül a többi barmokat megmenteni; a lakóházat nem vitte ugyan el az ár, de a földszintig hatolt, s minden pillanatban pusztulással fenyegette azt.

A halálos csapást az országnak az adta meg, hogy nem termett burgonya, mert a víz még az elültetett gumókat is kimosta a fészekből.

A Mac Carthy családot sohasem sújtotta a csapásoknak ez az egész sora, az irlandi bérlők ily rettenetes jövőnek elébe még sohasem néztek. Most már csakugyan tarthatatlan volt az állapot, a lakók léte forgott kockán. Márton nem tudta, mit feleljen, ha majd eljön az adószedő, eljön a middleman.

Valóban szörnyű teher nehezedik a bérlők vállaira. Adó és haszonbér fölemészti egész évi keresményöket. Habár a földbirtokosoknak évenként háromezrézezer font sterlinget kell földadó és hatszázezer fontot szegények fölsegélésére fizetniök, a föld népét mégis nagyobb teher nyomja, mert út-, híd-adót kell fizetniök, pénzbe kerül nekik évenként a rendőrség, az igazságszolgáltatás, a börtönök fentartása, a közmunkák, mindez évenként borzasztó összegre, egy millió font sterlingre rúg csupán Irlandban, a koldus Irlandban!...

Még csak megjárja, ha jól üt ki az aratás; a félretett fillérekből valahogy csak kifizeti az állami és községi adót, még a haszonbért is összekuporgatja valahogy. De mit csinál akkor, ha a termés nyomorult, ha téli fagy, vízáradás a vetést tönkre teszik, s ha az éhhalálnak és kiűzetésnek rémei várnak reá ijesztően?... Ám a bérszedőt mindez nem akadályozza meg, hogy a szokott időben bekopogtasson, a bért követelje... akkor aztán a legutolsó fillér is búcsút vesz a háztól. Ez várt most Mac Carthyékra.

Hol voltak azok a vidám, ünnepi napok, melyeket megélt Senki fia ennél a háznál. Veszteg ültek mindnyájan, nem volt mit dolgozniuk. A hosszú nyári napokat az egész család tétlenül töltötte nagymama szobájában, a ki napról-napra gyöngült.

Ezek a szomorú csapások a kerület legtöbb grófságát egyformán sújtották. 1881 telének kezdetén mindenütt arról beszéltek, hogy be kell szüntetni mindenféle mezei munkát, hogy a téli bérletkötést és talaj munkálatokat megakadályozzák: földbirtokosoknak és bérlőknek egyaránt romlását jelentette ez. Ez a meggondolatlan eszköz sohasem fogja Írlandot a hűbérurasság nyűgétől megszabadítani; a kis bérlőket sem juttatja a föld birtokába, s a landlordizmus veszélyes hagyományát sem irtja ki.

A mozgalom kettős dühvel terjedt azokon a környékeken, melyeket annyi csapás sújtott. Leginkább Kerry tűnt ki, a népgyűlések heves szónoklatai ott élénk viszhangra találtak, az autonómiának tüzes szószólói akadtak, melyet a landliga zászlaja alatt sürgettek. Már az előbbi évben is három kerület választotta meg Parnellt.

Murdock feleségének és anyjának nagy ijedelmére, mindenről megfélekezve veté bele magát e mozgalom örvényébe. Éhséggel és faggal daczolva faluról-falura járt, hogy izgasson a haszonbér-fizetés megtagadása mellett, s hogy lehetetlenné tegyék a bérlők kiűzését, s a föld újra való bérbeadását más bérlőknek. Márton és Sim hiába törekedtek volna, hogy őt visszatartóztassák. Szívök mélyében ők is úgy éreztek, mint Murdock, mert hiszen be kellett látniuk, hogy minden fáradozásuknak, becsületes munkájuknak az eredménye csupán az, hogy ma-holnap kiűzik őket a Kerwan-majorból, melyet családjuk annyi éven át művelt.

A kormány azonban előre látván a nehéz esztendő következtében kitörő mozgalmat, megtette már a kellő intézkedéseket. A «mounted constabulary» (lovass rendőrség) emberei csapatokban szállották meg az országot avval az utasítással, hogy az adó- és bérszedőket munkájokban fegyverrel is segítsék. Arra is felhatalmazták őket, hogy a népgyűléseket, ha szükségét látják, erőszakkal szétugrassák, s a hirhedt fanatikus izgatókat letartóztassák. Ha ez idő szerint Murdock még nem tartozik is ezek közé, nemsokára bizonyosan azzá lesz. Egyébként szegény Írland harmincezer katonával szemben, kik minden pillanatban harcra készen állanak, csak nem boldogulhat.

Elképzelhetjük, minő kínos aggodalom gyötörte a Mac Carthy családot! Mihelyt lépteket hallott az országúton, Martine és Kitty holtra sápadt. Nagymama lassan fölemelte a fejét, aztán ismét erőtlenül aláhanyatlott az. Az asszonyok folyton attól féltek, hogy minden pillanatban berontanak a rendőrök, letartóztatják Murdockot, sőt talán atyját és öccsét is.

Gyakran esdekelve kérte Martine Murdockot, hogy a landliga vezetői ellen kiadott fenyegető rendeleteknek élet maga ellen ne fordítsa. A városokban már történtek letartóztatások, most bizonyosan a vidékiekre kerül a sor. Hiszen akkor Murdock el sem rejtőzhetik. Arra tél idején gondolni sem lehet, hogy a tengerpart szikla-barlangjaiban, vagy erdők sűrűjében húzza meg magát. Murdock feleségétől és leánykájától sem akart elszakadni, s hahogy az északra eső grófságok valamelyikében kívánt volna is menekülni, hol a felügyelet nem volt oly szigorú: módjában nem állott, hogy Kittyt és leánykáját magával vigye, s őket eltartsa. A nemzeti párt tőkéje, bár két millió font sterlingre rugott, nem volt elég arra, hogy a landlordizmus ellen sikerrel megküzdjön.

Murdock tehát a majorban maradt, de mindig készen állott a menekülésre, ha a rendőrök esetleg házkutatás céljából be találnának oda állítani. Senki fia és Birk a major környékén örködtek. Egy lélek sem közeledhetett volna félmértföldnyire a majorhoz, anélkül, hogy ők ketten észre ne vegyék, s rögtön hirül ne adják.

Még inkább nyugtalanította egyébként Murdockot a bérszedő legközelebbi megjelenése a majorban, ki majd eljön a karácsonykor esedékessé váló bérért.

Mac Carthy Márton eddigelé mindig megtudta fizetni a major évi jövedelméből, s előbbi évek fölöslegéből maradt az inségesebb esztendőkre is. Csupán egyszer-kétszer fordult elő, hogy rövid időre halasztást kért, s meg is kapta, míg az egész bérösszeget kifizetheti, hanem akkor is nehezen ment. Ma már, fájdalom, nem tudja, hogy honnan teremtsen elő a pénzt, hogy mit adjon el, hiszen nem volt immár semmije, sem házi állatja - nagyobb részek elpusztult, - sem megtakarított fillére, a mi éppen volt is, fölemésztette az adó.

A Rockingham uradalom tulajdonosa - mint már említettük - egy angol lord volt, a ki Irlandban sohasem járt. Ha a legjobb indulattal viseltetett volna is bérlői iránt, nem ismerte őket, s éppen oly kevéssé tudott volna egyes esetekben elnéző lenni, mint a mily kevéssé fordulhattak a bérlők hozzá személyesen. A middleman, ki saját hasznára elvállalta az uradalom kizsákmányolását, Dublinban lakott. Ő is ritkán érintkezett a bérlőkkel, reá bízta az ügyet egy kisebb rangú hivatalnokra, ki a haszonbért a rendes időben beszedte.

Ezt az embert, ki Mac Carthyékhoz évenként bérszedni eljár, Harbertnek hívták. Durva, rideg ember volt, nagyon hozzá szokott az inség látásához; ahhoz, hogy szálnalmat érezzen, sokkal inkább volt törvényszolga, poroszló, kit sem kérés, sem esdeklő szó nem hatott meg. A grófság majorjaiban tett látogatásai alkalmával már többször megmutatta, hogy mire képes; irgalmat nem ismerve kiűzött egész családokat tél idején, még csak arra sem hagyott időt, hogy valami zúgocskát keressenek, a hol magukat megvonhatják. Szorosan ragaszkodva azokhoz az utasításokhoz, melyeket neki adtak, csaknem úgy látszék, mintha ez az ember kedvét lelné abban, hogy azokat az utasításokat a legszigorúbban teljesítse. A «Zöld sziget»-ről kelt szárnyra ez a szálló ige: «Ha valaki egy irlandit megöl, nem szegi meg a törvényt.»

Kerwanban roppant izgatottság uralkodott. Harbert nem késhetik már sokáig. Deczember utolsó hetét szokta rendesen arra fordítani, hogy a Rockingham uradalom majorjait bejárja.

Deczember 29-ikén lihegve szaladt haza Senki fia és a nagy szobában teljes számmal együtt levő családnak tudtára adta, hogy a rettegve várt ember jön.

Együtt voltak mind: az apa, anya, a fiúk, a dédanyó, a dédunoka, kit ölében tartott Kitty.

A hivatalnok betaszította a rácsos kaput, biztos, szilárd léptekkel haladt végig az udvaron, mint a ki érezi, hogy ő az úr, benyitott a szobába, azt sem mondta félkalap, sőt még a kucsmáját sem vette le a fejéről, csak odatelepedett egy székre az asztal mellé, előrántotta zsebéből az iratokat és mindjárt a dologra térve kérdé:

- Az évi bér száz font, Mac Carthy. Remélem, nem tévedek?...

- Annyi, Harbert úr, - felelé kissé reszkető hangon a bérlő, - száz font... De egy kis idő-halasztást kell kérnem... eddig is egyszer-kétszer megadta nekem...

- Halasztást... mindig csak halasztást? - vágott közbe Harbert. - Mit akarnak hát? Minden majorban ezt a refraint kell hallanom. Hát Eldon úr lord Rockinghamnak csak «halasztás»-sal fizessen?

- Nagyon szerencsétlen évünk volt mindannyiunknak, Harbert úr, s elhiheti, hogy a mi majorunkat is igen nagyon sújtotta...

- Mi közöm ahhoz, Mac Carthy? Nem várhatok!

A szoba egyik szögletébe húzódva, keresztbe font karokkal és tágra nyitott szemekkel nézte és hallgatta mindezt Senki fia.

- Kérem, Harbert úr, legyen a szerencsétlenek iránt könyörületes!... Hiszen csak arról van szó, hogy egy kissé váraкоzzék. A tél fele már elmúlt, nem is volt nagyon rideg. A jövő aratás talán lábra segít...

- Fizet most vagy nem fizet, Mac Carthy?

- Fizetnék szívesen, Harbert úr... Kérem, hallgasson meg... becsületek szentségére mondom, hogy most lehetetlenség...

- Lehetetlenség! - kiáltott fel a szívtelen hivatalnok. - Teremtsen a föld alól is elő, adja el...

- Megtettük már azt is, s a mi azontúl sajátunk maradt, a tavaszi vízáradás elpusztította. Ezekért a butorokért száz shillinget sem kapnánk.

- Úgy? S most, mikor a mezei munkához sem tudnak majd hozzáfogni, - kiáltott fel a hivatalnok, - még arra gondol, hogy az aratás kirántja a sárból? Azt hiszi, Mac Carthy, hogy én a fejem lágyára estem?

- Nem, Harbert úr, Isten ments! Legyen könyörülettel irántunk, ne fosszon meg utolsó reményünkötől!

Mozdulatlanul, némán állott Murdock és Sim, csak nagynehezen tudták leküzdeni belső felháborodásukat, mikor látniok kellett, mint hajtja meg fejét ez előtt az ember előtt apjuk.

S ekkor félig fölemelkedve karosszékéből megszólalt komoly hangon nagyanyó:

- Harbert úr, hetvenhét éves vagyok, hetvenhét éve lakom ebben a majorban, melynek apám, utána férjem és most fiam a bérlője. Ennyi időn át az utolsó fillérig megfizettük mindig a hasznobért, most, hogy először kérünk rövid időre halasztékot a legközelebbi aratásig, nem, semmiképpen sem hiszem, hogy lord Rockingham ki akarna minket űzni...

- Nincs is itt lord Rockinghamról szó, - vágott közbe Harbert durván. - Lord Rockingham nem is ismeri magukat egy cseppet sem, de bezzeg ismeri John Eldon... tőle kaptam határozott utasítást, ha nem tudnak fizetni, kurtán-furcsán elhagyják a Kerwan-majort.

- Kerwant elhagyjuk! - kiáltott fel Martine halottsápadtan.

- Még pedig nyolcz nap alatt.

- És hol találunk hajlékot?

- A hol tetszik.

Senki fiának kijutott már eddig sok szomorú jelenetből az életben, szenvedett ő maga is eleget, s mégis úgy tetszék, hogy ennél kétségbeejtőbb helyzetet sohasem látott. Köny nem folyt, panaszszó nem hangzott, s mégis úgy belemarkolt a szívbe.

Ekközben Harbert felállott, összerakosgatta az iratokat, zsebredugta s kérdezé:

- Nos, hát utoljára kérdem, akarnak-e fizetni?

- Honnan fizessünk?

Felelt rá evvel a kérdéssel erőteljes hangon Murdock.

- Hát honnan, mondja meg, honnan fizessünk, - ismétlé s lassú léptekkel a hivatalnok felé közeledett.

Harbert régóta ismerte már Murdockot: tudta azt is, hogy Murdock egyike a landliga leg-buzgóbb harcosainak a landlordizmus ellen; s kétségenkívül az a hátsó gondolat is bizgette, hogy most éppen jó alkalom kínálkozik az országot tőle megszabadítani. Úgy vélekedvén, hogy őt kímélni egyáltalában nem szükséges, metsző gúnnyal és megvető vállvonogatás mellett felelt neki:

- Honnan fizessenek, azt kérdezi maga?... Hm, avval bizonyára nem fizethetnek ki, ha minden izgató népgyűlésre elfutkároznak, a lázongókhoz csatlakoznak; avval nem, ha a boycott segítő eszközhöz folyamodnak a földbirtokosok ellenében... Csak a munka...

- A munka, úgy-e, - áradt a szó Murdock ajkáról, s izmuktól duzzadó karját a hivatalnok felé kinyújtá, - hát ez a kéz nem dolgozott? Azt hiszi, hogy atyám, anyám, öcséim annyi éven át kezöket az ölükbe sülyesztve éltek le napjaikat ebben a majorban?... Harbert úr, nekem ezt ne mondja, mert effélét meghallgatni nem tudok...

Murdock e szavakat olyan fenyegető kézmozdulattal kísérte, hogy a hivatalnok hátrálni kezdett. Murdock szívéből pedig kibuzogott mind az a sok keserűség, mit a szociális viszonyok igazságtalansága ott eddig összehalmozott; oly ostromló, erőteljes hévvel beszélt, a minőre csak az írlandiak nyelve képes, melyről közmondásos a nézet: «ha életedet akarod védeni, véd meg írlandi nyelven!» - Csakugyan úgy a maga, mint szerettei életéről volt szó, midőn oly rettenetes fenyegetésekre vetemedett.

Mikor kiöntötte mindazt, a mi szívét nyomta, félre állott és leült.

Simnek is forrt... forrt a szívében a harag, a mint lobbanó lángra kap a tűz a kemenczében.

Mac Carthy Márton lehorgasztott fejjel állott némán; a kínos hallgatást, mely Murdock szavaira következett, megtörni nem merte.

Harbert azonban most is, mint előbb, megvetően nézegette hol az egyiket, hol a másikat.

Ekkor felállott Martine s a hivatalnok felé tartott.

- Harbert úr, - így kezdé a szót, - engedje meg, hogy én is esdekelnem merészeljek... egy kis halasztékot... módját keressük, hogy fizethessünk... csak néhány hónapot... szorgalmasan fogunk dolgozni... ha belehalunk is valamennyien... Kérem... térden állva könyörgök... legyen irgalmas!

A boldogtalan asszony térdre roskadt a szívtelen ember előtt, a ki gögös tartásával is már vérig sértette.

- Elég, anyám!... több a soknál is... több a megaláztatásnál! - kiáltott fel Murdock, anyját kényszerítve, hogy álljon fel. - Nem könyörgéssel, nem rimázkodással felelnek meg ilyen nyomorult gazembereknek!

- Bizony nem, - jegyzé meg Harbert, - nem is tudom, mitől jók ezek a hiábavaló szavak. Pénzt... pénzt ide, még pedig ebben a pillanatban, vagy nyolcz nap múlva már nincs helyetek a majorban!

- Nyolcz nap múlva meglehet, - kiáltott fel Murdock, - de most magára kerül a sor, kidobom ebből a házból, melynek ma még mi vagyunk az urai...

Ezt mondva reárohant a hivatalnokra, mellen ragadta, fölemelte s kilódította az udvarra.

- Mit tettél, fiam, oh, mit tudtál cselekedni? - kérdé Márton, a többiek pedig némán alácsüggesztett fejjel voltak szemtanúi e jelenetnek.

- Csak azt, a mit minden írlandinak tennie kellene, - felelé Murdock, - el kellene űzni az írlandi lordokat úgy, a mint én elűztem udvarunkról ezt a pribéket.

XVI. A kiűzetés.

Így állottak a dolgok a Mac Carthy-családnál az 1882-ik év elején. Senki fia betöltötte tizedik évét. Rövid volt ez az élet, ha az évek számát tekintjük, de hosszú, ha a fiú viszontagságait vesszük tekintetbe. Mindössze három évig volt boldog, - a mióta a majorba került.

Most összecsapott a szerencsétlenség tengerének hulláma azok feje fölött is, kiket a világon legjobban szeretett; a felett a család felett, melyet magáénak mondhatott. El kellett szakadniuk mind a gyöngéd kötelékeknek, melyek a család tagjait egymáshoz fűzték. El kell egymástól válniuk, talán Irlandot is el kell hagyniuk, mert a haza földje sem nyújthat immár nekik otthont. Az utóbbi években negyedfél millió bérlőt űztek ki majorjaikból: a csapás, mely annyi embert sújtott, miért kímélte volna meg a kerwaniakat?

Isten legyen irgalmas az iránt a szegény ország iránt! Úgy szedi áldozatait az éhség itt, mint holmi népirtó pestis, mint holmi rettenetes háború. Ugyanazok a csapások, ugyanazok a következmények!

Még élénk emlékezetökben van az 1740-1741-diki tél, továbbá az éppen oly rettentő 1847-diki év, a «fekete év», mely a lakók számát ötszázezer lélekkel megapasztotta.

Ha rosszul üt ki az esztendő, egész falvak néptelenné válnak. A majorok kapui tárva-nyitva vannak, egy árva lélek sincs bennök. A bérlőket irgalmatlanul kiűzték, a földművelésre halálos csapást mértek. Ha csak a búza-, rozs-, zab- és árpatermés volt rossz, reménykedhettek még jobb esztendőben. Ha aztán a burgonya sem terem a téli fagy miatt, akkor a föld népe nem tehet egyebet, mint bemenekül a városokba, zsúfolásig megtölti a «work-house»-okat, ha ugyan jobbnak nem tartja kivándorolni. Ebben az évben egy egész rakás földművelő vándorolt ki. Többen már előre összebeszéltek. Emiatt több grófságnak a lakossága jelentékenyen megcsappant. Hajdanában tizenkét millió lélek lakott Irlandban, ezek közül az észak-amerikai Egyesült Államokban hat-hét millió keresett új otthont.

Úgy látszik a Mac Carthy-családra is ez a sors várt. Sem a landliga izgatásai, sem a Murdock által látogatott népgyűlések nem változtattak a dolgok állásán.

A «poor-board» (szegényeket segítő intézet) tőkéje nem volt elegendő ennyi szűkölködőnek az istápolására. A «homeroule»-isták által alapított pénztár is hamar kiürülő félben volt. A kormányzónak pedig szigorú felelősség terhe alatt kötelességévé tették, hogy teljes erővel akadályozzon meg minden a földbirtokosok ellen irányuló forradalmat s az evvel együtt járó fosztogatást. Tanuskodtak is erről a számos rendőrügynökök, kik a legveszélyesebb, vagy a mi evvel egyértelmű, a legnehezebben sújtott grófságnak városaiban és falvaiban mind többen és többen fel-feltűnedezték.

Murdocknak is bizonyára a legnagyobb óvatosságra kellett volna törekednie, de ő mitsem törődött a veszéllyel. Dűhtől tajtékozva, mintegy eszét vette a kétségbeesés, s magánkívül a legfélelmesebb fenyegetések közepette fölkelésre izgatta a parasztokat. Példája után indulva gyanússá vált apja és öccse is. Semmi sem tarthatta immár féken őket. Senki fia állandóan kémszemlét tartott az országúton, félve a rendőrök váratlan megjelenésétől.

És ezalatt a maradék élelmiszereket fogyasztották. Hogy egy kis pénz-magra tegyenek szert, néhány butodarabot adtak el. A tél pedig még eltartott néhány hónapig! Hogy miből fognak tengődni, míg beáll a tavasz, egyikök sem tudta.

A jelen és jövő miatti nagy gondhoz még újabb is járult, a nagyanyó állapota miatt való. A szegény aggnő napról-napra hajlott a sír felé. A rettentő sorscsapások miatt nem tarthatott

sokáig életerejére. Senki fia állandóan mellette volt. A szobából sem mozdult ki, szüntelenül a beteg ágyánál üldögélt. Jól esett az öregasszonynak, hogy a fiút mindig maga körül látta és örvendezett a szíve, mikor a harmadféléves Jenny a fiú karján ülve reá mosolygott. Néha-néha oda kívánta magához a leánykát és meg-megczirógatta. De eszébe ötlött az a kínos gondolat is, hogy majd... majd mi lesz az ártatlan portékából...

Ilyenkor kérdezte Senki fiától:

- Te is nagyon szereted őt, úgy-e?

- Erősen szeretem, nagyanyó.

- Nem fogod őt soha elhagyni?

- Soha... soha!

- Adja Isten, hogy boldogabb legyen, mint mi valánk! Ő a te leánykád, ezt soha el ne feledd!... Belőled szép, nagy ifjú lesz majd, mikor ő még kicsiny leány számba jő. A keresztapa annyi, mint az édesapa.

- S ha eltalálná egyszer veszíteni szüleit...

- Ne, oh ne, nagyanyó, ne is beszéljen ilyeneket!... Nem tarthat örökké ez a szerencsétlenség... ezt a néhány hónapot kell valahogy kihúznunk... aztán majd nagyanyó is újra egészséges lesz; látni fogjuk, mint eddig, a vén karosszékekben és Jenny játszik a lába előtt...

Mig így beszélt, szívébe, mintha kést döftek volna, úgy érezte Senki fia, forró könnyek szöktek a szemébe, mert jól tudta, hogy nagyanyó beteg, halálos beteg. És mégis volt annyi ereje, hogy legalább, míg mellette volt, leküzdötte fájdalmas érzéseit. Csak künn sirt, a hol könnyeit senki sem láthatta. S amellett félt, hogy egyszer csak meglátja a rendőrökkel közeledő Harbertet, a kik jönnek, hogy a családot egyetlen hajlékukból kikergessék.

Január első hetében még rosszabbra fordult nagyanyó állapota. Gyakran ájult el, egyszer oly sokáig feküdt eszméletlenül, hogy már halottnak hitték.

Hatodikán Traleeből egy irgalmas szamaritánus (egy orvos) jött a majorba, ezek a szegény betegeket is meglátogatták, bár pengő pénzre nem számíthattak. Ez az orvos véletlenül azon a pusztai vidéken lovagolt keresztül, Senki fia ráismert, ugyanis egyszer látta volt a székvárosban, kérte szépen, hogy nézzen be a majorba. Az orvos konstata, hogy nagyanyónak előrehaladott szívbaja van, ezt a sok nélkülözés meg az akkor még inkább elmérgesítette, így tartaniok lehet hirtelen katasztrófától.

Ezt a tényállást a család előtt nem titkolhatta el. Már nem hónapjai, de hetei sem voltak nagyanyónak, néhány nap múlva be fog következni a halál. Szelleme most is, és bizonyára végső percig tisztán, öntudatosan fog működni. Ebben az egyszerű parasztasszonyban oly hathatós életerő, akkora ellenálló képesség volt, hogy bizonyára nehéz halálos tusakodás vár reá. De végre felülkerekedik a test gyöngesége, el-eláll lélekzete, megszűnik szívének dobogása...

Az orvos, mielőtt a majorból távozott volna, holmi kenőcsöt rendelt, mely a beteg szenvedéseit némileg enyhíteni fogja. Azután elment, maga után hátra hagyva a kétségbeesést abban a házban, hova őt emberi szánakozás vezette.

Traleeba menni, az orvosságot elkészíttetni és a majorba visszatérni, mindezt huszonnégy óra alatt el lehetett volna végezni; csak hogy miből fizessék ki az orvosságot?... Az adó fölémésztette utolsó filléröket is, a család abból élt, mit a major termelt, semmit azonkívül nem vehettek. A fiókban egy krajcár sem volt. Butort, ruhát sem adhattak el, mert alig volt. Oh ez a legkiáltóbb nyomorúság vala!

Ekkor jutott valami eszébe Senki fiának. Megvolt neki még az a guinee-je, mit Waston kisasszonytól kapott a limericki színházban. Szeszélyes tréfája volt csupán a művésznőnek, de hát ő Sib szerepét nagyon komolyan vette, s úgy hívé, hogy az aranyat becsülettel megszolgált. Oda tette volt a kavicsok közé a kőkorsóba, már persze nem gondolhatott arra, hogy ezek a kavicsok majdan penceokká fognak változni.

A majorban egy lélek sem tudta, hogy Senki fiának egy aranya van, mikor neki az az ötlete támadt, hogy orvosságot hoz nagyanyónak. Attól az orvosságtól fájdalmai megenyhülnek, talán életét is megmenti vele - ki tudja?... hátha még felépül. Senki fia még mindig szeretett volna remélni, pedig szívében kialudt már a remény szikrája.

Elhatározta, hogy szándékáról nem szól senkinek sem. A pénz az övé volt, tehetett vele azt, ami tetszett. Mindenekfelett sietnie kellett. Hogy észre ne vegyék, éjjel akart elindulni. Egy kissé hosszú út ugyan főleg gyermekre nézve tizenkét mértföld oda és vissza Traleeig, de hát Senki fia arra legkevésbé sem gondolt.

Az sem volt bizonyos, hogy egy napig tartó távolléte nagyon feltűnik a majorban, mert eddig is, ha nagyanyó mellett nem volt, a nap legnagyobb részét a majoron kívül az országúton töltötte, s arra vigyázott: vajjon nem közeledik-e a middleman hivatalnoka a rendőrökkel, hogy a családot az utcára kidobja, vagy Murdockot letartóztassa.

Másnap Senki fia éjjeli két órakor fölkel, odament nagyanyóhoz, megölelte és megcsókolta. Nagyanyó tovább aludt, a fiú pedig nesztelenül kisompolygott a szobából, óvatosan becsukta kívülről az ajtót, megsimogatta Birket, a ki buzgón csóválgatta a farkát, reá ugrott, mintha kérdezte volna: «Gazdácskám, elkísérhetlek?...» Nem, a kutyát otthon akarta hagyni. Hadd örködjék helyette a hűséges állat. Végig ment az udvaron, kinyitotta a kaput, s avval künn volt az úton, mely Tralee felé vitt.

Szuroksötétség volt még. Január első hetében, a télnapfordulat után alig három héttel ezen az 52-53 fok alatt fekvő vidéken a nap csak nagyon későn kel fel a délkeleti láthatáron. Még hét órakor is csak halvány fénysávok vetődnek a hegyek csúcsaira. Így hát Senki fiának az út felét sötétben kellett megtennie, de ő ettől nem ijedt meg.

A levegő igen tiszta volt, átható a hideg, pedig aligha lehetett tizenkét fok a zéró alatt. Az ég boltozatán ezer meg ezer csillag tündökölt. Messze-messze kanyargott a betakarta országút, a lépteknek pedig száraz viszhangja keletkezett.

Senki fia éjjeli két órakor elindulván, úgy számította, hogy még éj beállta előtt odahaza lesz. Reggel nyolcz órakor Traleeba megérkezik. Hat óra alatt tizenkét mértföldet megtenni olyan fiúra nézve, ki hozzá volt szokva a megerőltető munkához, s azonfelül két ép és erős lábbal rendelkezett: nem is volt nehéz feladat. Gondolta, Traleeban két órát pihen, a kocsmába eszik egy kis kenyeret és sajtot, megiszik egy meszely sört. Mindez belekerül két-három pence-ba. Azután felkerekedik, hozza az orvosságot, délután haza érkezik.

Ehhez a nagy gonddal kieszelt úti-tervhez a legpontosabban akart ragaszkodni, ha valami előre nem látott dolog közbe nem jön. Az út jó volt, az idő is kedvezett. Örvendett, hogy a hideg legalább az időjárás hirtelen változását megakadályozta.

Ha most is olyan heves nyugati szél fújna, mint pár nappal előbb, s hófúvás csapkodna volna szembe, bizonyára nem jut tovább Senki fia. Hálás szívvel köszönte meg a Gondviselésnek, hogy a körülmények olyan kedvezőek voltak.

Mindazonáltal egész biztos nem volt az út, mert esetleg találkozhatik farkasokkal. Az aránylag enyhe tél dacára a grófság erdei gyakran viszhangzottak üvöltéseiktől. Senki fia is gondolt erre, hevesebben is dobogott a szíve, a mint a pusztai mezőségen egymaga haladt, az út végtelen hosszúnak tetszett, az útszéli fák pedig úgy meredeztek fel, mint ember-vázak.

Gyors léptekkel és pihenés nélkül tett meg a fiú hat mértföldet, még pedig két óra alatt.

Reggeli négy óra volt. Nyugatra sűrű sötétség, kelet felől azonban némi fakó világ kezdett derengeni, a csillagok fényétől elűtő. Persze még legalább négy óra kell ahhoz, hogy a nap felkeljen.

Senki fiának néhány pillanatnyi pihenőre volt szüksége. Leült egy bütykös fa gyökérre, hatalmas étvággyal fogyasztott el egy sült burgonyát. E sovány táplálékkal indult neki a traleei útnak. Negyed ötkor újra folytatta útját.

A Kerwanból Traleeba vivő utat el nem téveszthette, hiszen vásárok alkalmával elég gyakran megtette kocsin. Hej, boldog idők is valának azok, a megelégedés napjai... hova lettek?... Be elmúltak azok tőlük!...

Az országút üres volt, az is maradt mindvégig. Egy árva utassal, szekérrel sem találkozott és ha találkozott volna is, mit érdekelték azok Senki fiát? A szekeren talán szorítottak volna neki helyet, s megkímélték volna a nehéz gyaloglástól. Így hát csak ifjú, de erős lábaira kellett számítania.

Végre még csak négy mértföld maradt hátra. Nem olyan gyorsan ugyan, mint a hat elsőt, de hátrahagyta mégis emberül, még csak két mértföld s aztán Traleeban van...

Fél nyolczra járt az óra. A nyugati láthatáron kialudtak az utolsó csillagok is. A borongós hajnali szürkület gyöngye világot vetett az égboltozatra, míglen a napsugarak áttörtek a sűrű párázatok övéen. Legalább meglehetősen tág volt a szemhatára.

Ekkor az út egyik dombos részén egész csapat embert vett észre, a kik Tralee felől jöttek.

Első gondolata az volt, hogy elrejtőzik, habár egy gyermeket bizonyára nem bántanak azok. Mégis letért sietősen az útról s egy hóval takart útszéli bokor mögött húzta meg magát. Onnan megfigyelhette, hogy miféle emberek a közeledők.

A fiú nemsokára felismerte, hogy rendőrök azok, lehettek tizen-tizenketten, egy tizedes haladt az élükön. Mióta ezt a vidéket szigorúbban szemmel tartják, az efféle czirkáló rendőrök nem is tartoztak a ritkaságok közé.

Senki fiát sem lepte meg, hogy rendőrcsapattal találkozik, de szinte hangos kiáltásba tört ki, midőn közöttük meglátta Harbertet, kit két vagy három végrehajtó fogott közre. Ezek szokták a bérlőket törvény erejénél fogva a majorokból kiűzni.

Hogy elfacsarodott a szíve, midőn arra gondolt, hátha éppen Kerwanba mennek; s a rendőrök éppen talán Murdockot akarják letartóztatni... Senki fia ezt a gondolatot nem viselhette el. A mint a csapat eltűnt, előugrott a bokrok mögül, s futott, a mint csak erejéből telt, úgy, hogy fél kilenczkor Traleeba érkezett.

Legelőször is egy gyógyszerárba ment, elkészíttette az orvosságot; mikor fizetésre került a sor, odaadta a guinee-et, - egész vagyonkáját. Az orvosság szörnyű drága volt, s így mindössze tizenöt shillinget kapott vissza a gyógyszerésztől.

Alkudni természetesen nem lehetett, node Senki fia nem is gondolt erre, hiszen nagyanyó javáról, egészségéről volt szó, helyett majd a reggelijén fog valamicskét megtakarítani. Sem sajtot, sem sört nem vett, hanem egy hatalmas karéj kenyeret, mohón megette, s reá egy darab jeget szopogatott. Kevéssel tíz óra után elindult Traleeból Kerwan felé.

Ha más idők jártak volna, bezzeg pezseg vala köröskörül az élet. Az országúton rendesen kocsik, «jauntig-car»-ok zakatoltak végig, melyek a grófság különböző vidékeire árukat és embereket szállítottak, mindenütt élénk sürgés-forgás mutatkozott volna. A mult évi csapások az éhség, nyomor a tartományt csaknem néptelenné tették. Bizony sok paraszt nehéz szívvél

adta rá a fejét, hogy elhagyja azt a földet, mely őt táplálni nem tudja. Rendes körülmények között is évenként mintegy százezer irlandi vándorol ki hazájából részint Ausztráliába, részint Dél-Amerikába, hogy ott egy darabka földet szerezzen, mely az éhhaláltól megmenti. A nagyfokú kivándorló kedvet egyes társaságok még élesztik is; ezek az emigránsokat két font sterlingért Dél-Amerika partjaira szállítják.

Ebben az évben még sokkal több irlandi hagyta el főleg a nyugati grófságokat; s úgy tűnt fel, mintha a különben élénk forgalmú országutak most holmi pusztába vagy, a mi még rosszabb, egy elhagyott országba ágaznának szét.

Senki fia mindinkább gyorsította lépteit. Nem akarta észre se venni, hogy fáradt, s rendkívüli erélyt tanúsított. Az persze teljes lehetetlenség volt, hogy a rendőröket utólérje, hiszen azok már két-három órai előnyben vannak. A hóban látható lábnyomok világosan bizonyították, hogy a rendőrök, meg a Harbertet kísérő végrehajtók is a Kerwan-major felé vették útjokat. Emiatt még inkább sietett a fiú, pedig már úgy fájt a lába. Még egy-két perczre sem állott meg, mint menet tevő. Délután két órakor már csak két mértföldre volt a majortól. Fél óra múlva előtűnt a sikságon a major udvara a végtelen hómezők közepette.

Senki fiának kissé feltűnt, hogy a kémény nem füstölög, holott a nagy szobában tűznek kell lennie, tüzelő anyagban nincs hiány.

Azonkívül a major maga is olyan pusztának, elhagyottnak látszott...

Senki fia még inkább sietett, összeszedte minden erejét és futásnak eredt. Elesett, újra fel-tápáskodott, s a major rácsos kapuja elé érkezett...

Minő látvány! A kapu össze volt zúzva. Az udvarban szanaszét mindenütt lábak nyomai. Az istállóknak csak a négy csupasz fala látszott, tető sehol. A szalmatetőt letépte valaki róluk. Ajtó, ablak épen sehol nem maradt. Nyilván mindent összezúztak-rontottak, hogy menedéket benne a család ne találhasson. Emberi kéz csinálta szomorú romhalmaz volt.

Senki fia úgy állott ott, mintha villám sújtotta volna. Iszonyat, rettegés fogta el, reszketett minden porcikájában. Nem mert a kapun bemenni, a házhoz közeledni...

És mégis reá szánta magát. Ha a bérlő vagy övéi közül valamelyik itt van még, meg kell tudnia...

Az ajtóig tápolygott. Hangosan bekiáltott...

Semmi felelet.

A küszöbre roskadt és zokogásban tört ki.

Míg ő távol volt hazulról, a következők történtek.

A szomorú kiűzések, melyeknek nemcsak egyes majorok, de néha egész falvak áldozatul esnek, Irland grófságaiban nem tartoznak a ritkaságok közé. Csakhogy azok a szegény emberek, kiket elűznek születésük helyéről, s a kik remélik, hogy ott is halnak meg, visszatérhetnek ám az elhagyott majorba, kifeshíthetik az ajtókat, s újra megtelepednek ott, minthogy más helyütt hajlékot nem találnak.

Nos, hát nagyon egyszerű módon meg lehet ezt akadályozni. A házakat egészen lakhatatlannak teszik. Fölállítanak egy «battering-ram»-ot (faltörő-kos), lánczon függő gerenda, mely három, csúcsban érintkező póznához van erősítve. Ez a kos elrombol mindent. Letépi a ház födelét, bedöntik a kéményt, tövel-heggyel összehányják a tűzhelyet; szétzúzzák az ajtókat, letördelik az ablak keresztfáit. Csak a csupasz falak maradnak meg... Szél járja keresztül-kasul, eső mossa a törmelékeket, belepi a hó: így aztán a landlord és alárendelt közegei nyugodtak lehetnek afelől, hogy emberi állat e romok között hajlékot nem talál.

Csoda-e tehát, ha efféle vadállati kegyetlenséggel foganatosított végrehajtások oly gyakran ismétlődven, az írlandi parasztnak szívében oly emésztő gyűlölet halmozódik fel?

Itt Kerwanban a kiűzetést még sokkal szomorúbb mellékkörülmény tette irtózatossá.

Gyűlölet és bosszú együtt működtek közre ebben az embertelen munkában. Harbert, a ki kamatosztul meg akart fizetni Murdocknak, nem elégedett meg, hogy czimborái közreműködésével a middleman nevében járjon el, hanem följelentette a rendőrségnél az ifjú bérlőt, s így a rendőrök avval az utasítással jöttek Kerwanba, hogy őt kézrekerítsék.

Először Mártont, feleségét és gyermekeit űzték ki a majorból; ezalatt a poroszlók a ház belsejét rombolták össze. Nagyanyót sem kímélték. Kirántották őt az ágyból, az udvarra vonszolták, még csak egyszer tudott felemelkedni, hogy a gyilkosokat, Írland gyilkosait, megátkozza... aztán holtan összerogyott.

Ebben a pillanatban Murdock, bár még menekülhetett volna, a nyomorultakra rohant. Eszeveszetten forgatta fejszéjét. Atyja is, öccse is, az ő példáján felbuzdulva, családjukat meg akarták védeni... Mindhiába! A poroszlók túlerőben voltak, győzött a törvény, ha szabad ezen a néven nevezni a merényletet, minden ellen a mi igazságos és emberi.

Csakugyan napnál világosabb, hogy a törvény emberei ellen való erőszakról volt itt a szó, elfogták tehát Murdockon kívül Mártont és Simet is. S habár 1870 óta egy kiűzetés sem történt anélkül, hogy az illetőket kártérítésben ne részesítették volna, ők még ezt is kockáztatták.

A majorban nagyanyót nem temethették el keresztény módon. El kellett a szomszéd faluba vinni, hol templom volt. Két unokája egy nyújtóztató-padra tette holttestét és vitte, míg a rendőrök által közrefogott Márton, Martine és Kitty követték őket.

A gyászmenet Limericknek tartott. Lehet-e ennél szívet tépőbb gyászmenetet csak képzelni is?... Egy letartóztatott család viszi és kíséri egy szegény, öregasszony holttestét...

Senki fia legyőzve végre borzalmát, keresztül-kasul járta a puszta házat, a roncsokban heverő butordarabok ott heverték a padlón... kiabált... de senki, senki sem felelt.

Eszébe jutott kincse, a kőkorsóban gyűjtött kavicsok, annyinak kell lennie, ahány napot Kerwanban töltött. Kereste a kőkorsót, éppen találta egyik szögletben.

Oh ezek a kavicsok! Leült a küszöbre, kezdette számlálni. Ezeröttszáznegyven kavics volt együtt.

Négy évnek és 80 napnak feleltek meg; 1877 október 20-dikától 1882. január 7-dikéig. Ennyi ideig élt a majorban.

Most el kell hagynia ezt az otthont, fel akarta keresni a családot, melyet a magáénak is joggal mondhatott.

Mielőtt elindult volna, egy ruhába összekötözte a fehérneműjét, melyet egy félig összevagdalt szekrény fiókjában megtalált. Az udvar közepén álló fenyőfának - ő ültette volt Jenny születése napján - a tövében lyukat ásott, oda temette el a kavicccsal telt kőkorsót.

Azután még utoljára fájó szívvél nézett a romba döntött házra és elindult az országúton, melyre az esti szürkület immár árnyékot vetett.

**MÁSODIK KÉSZ.
AZ UTOLSÓ ÚT.**

I. Ő kegyelmességök.

Lord Piborne, a nélkül, hogy előkelő nagyúri tartását megtagadta volna, az íróasztalán heverő különféle iratok között babrált, rendbeszedte a szanaszét heverő újságokat, aransárga bársony hálókabátja zsebeiben kotorászott, kiforgatta aczélszürke felöltőjének a zsebeit is, mely a szék karfájára volt hanyagul vetve, aztán hátrafordult, mialatt szemöldökének alig észrevehető megrándulása redőt vont homlokára.

Ezen a felséges arisztokrata módon szokott ő kegyelmessége kifejezést adni a legnagyobb kellemetlenségnek is, fölöslegesnek tartván arcvonásai egyéb elváltoztatását.

Teste felső részének kis mértékben való előrehajlása arra mutatott, hogy szándékában volt ő kegyelmességének egyszer talán meghajlani is, hogy alája pillantson a nehéz takaróval borított asztalnak. No de gondolt egyet s megelégedett avval is, hogy kegyelmesen megnyomta a kandalló felett levő villamos csengőnek a gombját.

Csaknem ugyanabban a pillanatban jelent meg a küszöbön John, a komornyik és feszesen állott, mint egy czövek.

- Nézd meg, nem esett-e a pénztárczám az asztal alá, - mondá lord Piborne.

John lehajolt, kissé félrebillentette a redőkben aláhulló terítőt, s üres kézzel emelkedett fel.

Ő kegyelmességének a tárczája nem volt a fönt nevezett helyen.

Lord Piborne homloka újfent megrándult egy kissé.

- Hol van lady Piborne? - kérdé.

- Lakosztályaiban, - felelé a komornyik.

- És Asthon gróf?

- A parkban sétálgat.

- Jelentsd ő kegyelmességének, lady Pibornenak, hogy tiszteletemet küldöm, s értésére juttatom, miszerint minél előbb óhajtanék annak a szerencsének részesévé lenni, hogy vele beszélhessek.

John mereven *«fordulj»*-t csinált, - mert egy stílszerű urasági inas, ha szolgálatban van, nem hajlik meg, - szigorúan kimért léptekkel hagyta el a szobát, hogy ura parancsát teljesítse.

Lord Piborne ő kegyelmessége ötven éves, - ez az ötven esztendő méltó vala a több száz esztendő család nemességéhez, melynek becsületét soha egyetlen makula sem szennyezte be. Mint az angol főrendiháznak tagja, jóhiszeműleg sajnálja, hogy a hűbér-korszak sok szép kiváltsága megszűnt; oh, az a szép jobbágyi intézmény, a zsellérség, a hűbér-uradalmak, a kegyuraság, a dicső úri székek; mily boldogok voltak ősei, kikhez csak hódoló alázattal közeledtek a jobbágyok. Minden teremtetett állat, kinek a születése, az ősi családfája nem olyan ódon, mint az övé, reá nézve egyenlő a paraszttal, a polgárral, ha ugyan nem a zsellérrel avagy rabszolgával. Ő marquis, a fia tehát gróf. A bárók, lovagok vagy más közsorsú nemesek saját külön véleménye szerint alig méltók arra, hogy az igazi főúr előszobájában csak meg is jelenjenek. Magas, sovány, simára borotvált állú, szemeinek a fénye mintha kialudt volna, annyira hozzászoktak e szemek a megvető lenézéshez; ha beszélt, alig egy-két szót eregetett ki, s azokat is szárazon ajkai közül: lord Piborne méltó képviselője azoknak a gőgös főuraknak, kik porlepte pergamentek közé temetkeznek, s a kik - szerencsére - még az arisztokratikus jellegű Nagy-Britanniában és Írlandban is, mintha kihalófélben lennének.

Ehhez járul az is, hogy a marquis angol származású és hogy rangján alul nem házasodott, midőn a skót születésű marquisnőt vette el feleségül. Ő kegyelmességeiket az Úristen csakugyan egymásnak szánta; mind a ketten erősen elhatározták, hogy arról a magas polcra soha le nem szállanak, s valószínűleg a Gondviselés arra is kiszemelte, hogy utódaiknak még magasabb rangra való jogosultságot fognak örökül hátrahagyni. Azt is kétségen kívül előre elképzelték ők, hogy a Mindenható odafönn a fényes mennyországban előbb keztyűt húz a kezére, hogy méltóképpen fogadhassa.

Az ajtó kinyílt, s mintha valamely fogadóterembe egy előkelő hölgy lépett volna, jelenté a komornyik:

- Lady Piborne ő kegyelmessége!

A marquisné belépett. Jócskán benne volt már a negyvenes években magas sovány, szögletes. Haját széles szalag tartotta a homlokán, ajka keskeny, sasorra arisztokrata módra meggörbült, termete karcsú, vállai kiszögellők: szép bizonyára sohasem volt; de a mi előkelőségét és modorát, a hagyományok és kiváltságok tekintetében való rokongondolkodást illeti: lord Piborne magához illőbb hitvestársat keresve sem találhatott volna.

John egy czímeres támlájú zsöllyét gurított elő, a marquisné erre leereszkedett, John pedig némán hátrább vonult.

Az előkelő férj így szólott a hölgyhöz:

- Marquisné kegyed megbocsát, hogy kérnem kellett, miszerint lakosztályait elhagyván, engem abban a szerencsében részesítsen hogy saját szobámban intézhessem kegyedhez szavaimat.

Világért sem kell azon csodálkoznunk, hogy ő kegyelmességeik meg magánbeszélgetéseikben is ilyen dagályos szóczifraságokat faricskáltak. Ez itt a divat. Különben is mind a ketten meg a «rizspor és paróka-korszak» gyermekei voltak. Soha annyira nem feledkeztek volna meg magukról, hogy bizalmat, csevegéseikben a hétköznapi nyelvet használják. Ezt nevezte el Dickens tréfásan «peruccobolivernage»-nak.

- Rendelkezésére állok, - viszonzá lady Piborne. - Minő kérdést kíván hozzám intézni?

- Kérni szeretnem marquisné, hogy emlékezőtehetségével engem gyámolítani kegyeskedjék.

- Értem.

- Nem kocsikáztunk mi tegnap délután három óra tájban Newmarketbe Laird úrhoz, a mi astorneyunkhoz?

Az astorney teljhatalmú ügyvéd, a ki megbízójának az Egyesült Királyság polgári törvénytörvény-székei előtt képét viseli.

- Kétségen kívül... tegnap... délután, - felelé lady Piborne.

- Ha jól emlékszem, fiúnk, Ashton gróf is velünk volt a hintóban?

- Úgy van, marquis, velünk szemközt foglalt helyet.

- A két inas pedig, nemde, hátunk mögött állott a hintón?

- Igen, a mint hogy tisztök parancsolja.

- Jól van, - felelé lord Piborne, megbillentvén kissé a fejét, mivel tudtul adta, hogy nejjével egy véleményen van, - akkor kegyed, marquisné, arra is emlékezni fog, hogy zsebemben volt a tárcza, melyben a periratok voltak, annak a pernek az iratai, melyet az egyházkerülettel folytatunk?

- Annak az igazságtalan pernek, melyet elég vakmerőek és szemtelenek voltak nyakunkba akasztani, - tévé hozzá lady Piborne jelentős arczkifejezéssel.

- Abban a pénztárczában - folytatá lord Piborne - nemcsak fontos okmányok voltak, hanem száz font sterling is, melyet jogtanácsosunknak szántunk.

- Mindenre pontosan emlékszik, marquis.

- Azt is tudja, marquisné, hogy folyt le az egész út. Newmarketbe megérkeztünk, a nélkül, hogy a hintóból kiszállottunk volna. Laird házában a küszöbén fogadott minket. Megmutattam neki rögtön az iratokat, s hajlandónak nyilatkoztam, hogy a pénzt nála letétbe helyezem. Ő azt felelte rá, hogy sem az egyikre, sem a másikra szüksége nincsen még, hozzá tévén, miszerint személyesen eljön a kastélyba, ha eljön az ideje az egyházkerület vakmerősége ellen sorompóba szállani.

- Igen, a gyalázatos vakmerőségek ellen, melyeket hajdanában a földesúri jogok ellen elkövetett merényletnek tekintettek és mint ilyet megbüntettek volna...

Evvel a marquisné oly felfogásnak adott kifejezést, melyet a marquis felesége előtt gyakran ugyanilyen értelemben hangoztatott.

- Ebből az következik, - vevé át újra a szót ő kegyelmessége, - hogy pénztárczám nálam maradt, hogy nemsokára visszaültünk a hintóba és este felé, midőn már sötétedni kezdett, hét óra tájban visszaérkeztünk a kastélyba.

Az este sötét volt, mert mindez április utolsó hetében történt.

- Azt a pénztárczát tehát, - folytatá a marquis, - melyet én a bundám jobboldali zsebébe tettem, tudom bizonyosan, nem találom sehol.

- Talán, mikor hazaérkezett, dolgozó-asztalára tette, marquis?

- Én is gondoltam arra, marquisné, de hiába keresem a papírok között.

- Tegnap óta senki sem járt itt?

- De... mégis... John, a komornyik... benne azonban megbízhatom...

- Mindig jó, ha az ember gyanakszik a szolgálszemélyizetre, - viszonzá lady Piborne.

- Egyébiránt az is meglehet, hogy tárczám a kocsi párnák közé csúszott, - folytatá a marquis.

- Azt az inasok valamelyike észrevette volna, s ha a száz fontot nem tartotta megvetendő zsákmánynak...

- Ah, mit az a száz font, arra nem is akarok gondolni, - szakítá félbe a lord, - de a családi okmányok, melyek jogainkat az egyházkerülettel szemben megvédik...

- Az egyházkerülettel szemben... eh! - szólott megvetően lady Piborne.

Szavaiból kitetszett, hogy belőle most az egész főrendiház beszélt, s hogy az egyházkerület összes lakóit alárendelt hűbéres szolgáltnak tekinti, kiknek az igénye éppen oly sajnálatra méltó mint tiszteletnélkül való...

- Ha mi most az igazság gyalázatára eltalálnók veszteni a pert...

- Pedig elvesztjük bizonyosan, ha azok a fontos okmányok elő nem kerülnek...

- Akkor az egyházkerület birtokába venné azt a száz acresnyi erdőt, mely parkunkkal szomszédos, s a mely a Plantagenetek óta a Piborne-uradalomhoz tartozott.

- Úgy van, marquisné.

- Utálatos egy dolog volna!...

- Undok, mint minden, a mi Írlandban a hűbér-uradalomra teszi kezét, a homerule-istáknak az a követelése, hogy a parasztnak engedjük át a földet... a landlordizmus ellen való agyarkodás!... Oh, be sajátságos egy időben élünk! Ha a kormányzó haladéktalanul nem állítja vissza a rendet, s a landliga kolompóseit fel nem akasztatja, nem tudom... azaz, hogy nagyon is jól tudom, hogy mi lesz a komédiának vége...

Ekkor kinyílt a szoba ajtaja, s a küszöbön egy ifjú jelent meg.

- Ah, kegyed az, Ashton gróf?

A marquis és marquisené a világ minden kincseért sem mulasztotta volna el, hogy fiuknak ezt a címet adja, a ki viszont attól félt volna, hogy a születése révén nyakába szakadt összes kötelességét elhanyagolja, ha így nem válaszol:

- Jó napot, mylord, én atyám!

Annakutána anyjához lépdelt és méltósággal teljesen kezét csókolt neki.

Az ifjú gavallér tizennégy éves volt, arcvonásai szabályosak, de kifejezéstelenek, s valószínűleg később sem fognak sem értelmet, sem élénkséget kifejezhetni. Hiszen törvényes sarjadéka volt egy marquisenak és marquisenének, kik legalább kétszáz esztendővel maradtak hátra koruktól, az új idők minden reformjától idegenkedtek; Cromwell korának két típusa, régi szabású, hamisíthatatlan és javíthatatlan tory-k. A faji ösztön sugallta, hogy ez a gyermek tele volt «illemszabályos» mozdulatokkal, hogy tetőtől-talpig gróf maradt, ámbátor anyja túlságosan elkényeztette, s a kastélybeli szolgaszemélyzetnek utasítása volt arra nézve, hogy a grófúri minden szeszélyéhez alkalmazkodjék. Így hát azok közül a tulajdonságok közül, melyek korának jellemzői szoktak lenni, nem volt meg benne egy sem: virgoncság, érző szív, lelkesedés.

Olyan úrfi volt, a ki mindenkit alárendeltjének tekintett, a szegényt nem sajnálta, járatos volt a sport minden nemében: lovaglásban, vadászásban, lófuttatásban, krocketben és lawn-tennisben. Egyébként szörnyen tudatlan, bár egy rakás házitanítót nyűtt el, kik hasztalan kínlódtak vele.

Igaz ugyan, hogy manapság már fogy a száma az efféle előkelő származású gavalléroknak, kik minden finomságuk daczára siralmas tökfilkók maradnak életük fogytaig; ámde van még elég, Ashton Piborne gróf is föltétlenül ezek közé tartozott.

Hallotta, hogy atyja elvesztette a pénztárczáját, s emlékezett, hogy atyja, a mylord, kezében tartotta, mikor a jogtanácsos házából kilépett, hogy mikor visszaindultak Newmarketből, nem tette zsebre, hanem a hintó ülésére fektette.

- Biztosan tudja, hogy így történt, Ashton gróf? - kérde a marquisené.

- Igen, mylady, s nem hiszem, hogy a tárcza a hintóból kiesett.

- Akkor tehát a hintóban kellett akkor lennie, mikor a kastélyba visszaérkeztünk, - vélekedék lord Piborne.

- A végső következtetés az, hogy valamelyik a szolgák közül ellopta, - tévé hozzá lady Piborne.

Ashton gróf is természetesen ezt a nézetet vallotta. Egyáltalában semmi bizalma sem volt ezekben a «ficzkók»-ban, a kik örökké kémkednek, ha ugyan nem lopnak, - de legtöbbszörre mind a kettőt művelik, - kikkel szemben bírniok kellene ma is a nagybritanniai lordok ős jogával, hogy őket, mint jobbágyaikat, bármikor tetszés szerint kikorbácsolhassák. Isten tudja, honnan és kitől tanulta meg, hogy Nagy-Britanniában jobbágyok is voltak. Csak a miatt

panaszkodott, hogy a marquis és marquisné melléje nem állított külön komornyikot, vagy legalább egy groomot, no hiszen azt tudom, hogy megismerkednék az ura kezével, stb....

Ez más szóval kereken kimondva annyit jelent, hogy efféle beszédekhez a Piborneok kék-vére szükséges.

Az értekezlet eredménye tehát oda lyukadt ki, hogy a pénztárczát valaki ellopta, még pedig valaki a kastélybeli szolgák közül; hogy a szolgálazemélyzet egytől-egyig megmotozandó, s a kire csak a legcsekélyebb gyanú háramlik, a rendőrségnek kiszolgáltatandó, mivelhogy a Piborneokat megfosztották az igazságszolgáltatás jogától.

Ashton gróf tehát megnyomta a villamos csengő gombját, s néhány pillanat múlva megjelent a várnagy ő kegyelmességeik színe előtt.

Ez a Scarlett úr, lord Piborne intézője, valóságos álszent volt, macskahunyászkodású, hízalgő, a ki a legbecsületesebb ember álarczát öltve magára, a szolgák előtt rettenetesen gyűlöletes volt, mert alárendeltjeivel bár nem kiabált és fenyegetőzött, nagyon czudarul bánt.

Mikor a marquis, a marquisné és Ashton gróf színe elé járult, maga volt a megtestesült alázatosság, mint a legalsóbb rendű templomszolga a parochia plébánosa előtt.

Elmondták neki, hogy mi történt. A tárczát minden bizonnyal a hintó-ülésre tették, s ott később nem találták meg.

Scarlettnek is ez volt a véleménye, már csak azért is, mert lord és lady Piborne így kegyeskedtek vélekedni. Mikor a hintó hazaérkezett, ajtajától tiszteletteljes távolban állott Scarlett, s minthogy sötét is volt, nem láthatta, hogy a tárcza ott van-e a fentnevezett helyen.

Ha esetleg Scarlettnek eszébe jutott volna is, hogy a pénztárcza talán kiesett az országúton a kocsiból, óvakodott volna elmondani, mert hiszen evvel lord Piborneot hallgatagon is avval gyanúsította volna, hogy vigyázatlanságot követett el; megelégedett avval a megjegyzéssel, hogy a tárczában mindenesetre rendkívül fontos iratok lehetnek, már csak azért is, hogy oly szerencse jutott osztályrészéül (már mint a pénztárczának), miszerint egy kastély urának képezte a birtokát.

- Kézze fogható, - mondá a lord, - hogy itt a talált jószág elkezeléséről van szó...

- Mondjuk: lopás, ha kegyelmességeitek megengedik.

- Úgy van, Scarlett úr, lopás; még pedig olyan lopás, mely nemcsak arra a csekély pénzösszegre vonatkozik, mely a tárczában volt, hanem ősi jogainkat az egyház-kerület ellen védő fontos okmányokra is...

A ki nem látta ezek hallatára az intéző úr ábrázatát, midőn arra gondolt, hogy az egyház-kerület egyáltalában csak mert is igénnyel föllépni az előkelő Piborne-család ellen - oly arczátlanság ez, mely a családi kiváltságok korában teljességgel érthetetlen lett volna, - ő, a ki Scarlett úr elszörnyűködését nem látta, félig az ég felé emelt kezének reszketését és földre szegezett szemeit; annak egyáltalában fogalma sem lehet, hogy a képmutatásnak, mely arczfintorítására képes egy ilyen derék talpnyaló.

- De ha lopást követtek el... - mondá végre.

- Micsoda... csak *ha* lopást követtek el? - szólott közbe kelletlenkedő orrhangon a marquisné.

- Bocsásson meg, kegyelmességed - sietett hozzátenni, az intéző, - azt akartam mondani, hogy lopás történvén, csak olyan...

- Csak olyan követhette el, ki a házhoz tartozik! - vágott közbe Ashton gróf és igazi hűbérúr módjára rittyentett hozzá lovag korbácsával.

- Scarlett úr - vevé újra át a szót lord Piborne - végezi a motozást, fölfedezi a tettest és affiderit⁶ útján kieszközli a törvényes eljárás megindítását, mert hiszen ma már az sem szabad, hogy a nemes a maga portáján igazságot szolgáltatson.

- Hátha kutatásaimat siker nem találná koszoruzni - jegyzé meg az intéző - mit szándékozik kegyelmességed cselekedni?

- Akkor az összes szolgaszemélyzetet elbocsátom, Scarlett úr, hallotta... Az összest!...

E határozat után eltávozott Scarlett, a marquisné visszament saját lakosztályaiba és Ashton gróf is fölkereste kutyáit a parkban.

Scarlettnek nyomban foganatosítania kellett a rendeletet, ámbátor biztosra vette, hogy a tárcza a newmarketi úton kiesett a hintóból. Minthogy azonban ő kegyelmessége lopást állapított meg... úgy hát neki tolvajt kell fognia, fog is, mégha sorshúzás útján kellene a szolgák közül egyet kijelölnie.

Az inasoknak, komornyikoknak, komornáknak, főszakácsnak, kocsisoknak és lovászfíuoknak a szigorú intéző előtt meg kellett jelenniök. Természetesen mindenik ártatlannak vallotta magát, s bár Scarlett erről az ügyről már véleményét megalkotta, mégis sértő szemrehányásokat tett nekik, s fenyegette őket, hogy a rendőrséghez kísérteti be, ha a pénztárcza elő nem kerül. Mert nemcsak száz font sterling ellopásáról volt a szó, hanem a tolvaj, vagy tolvajok olyan okmányokat is elkezelték, melyekre a Piborneok egy folyamatban levő perben hivatkoztak. Mily könnyen juthatna eszébe egyiknek másiknak az, hogy a Piborne-családot az egyházkerülettel szemben jogilag megcsorbítsa! Talán erre a lopásra föl is bérelték. Nos, hát ha előkerül a tettes, bizvást számíthat arra, hogy a norfolk-szigeti fegyházba sétál, mert lord Piborne elég hatalmas úr volt ennek a kieszközlésére, s egy ilyen előkelő urat meglopni egyenlő értékű a királyi család valamely tagjának vagyonbeli megkárosításával...

Scarlett ezt mindeniknek erősen a szívére kötötte. De sajna, egyik sem volt hajlandó bevallani, hogy ő a tettes, s a rettentően kínos kihallgatás befejeztével sietett a lordhoz, hogy az eredménytelen puhatolózásról tudósítsa.

- Ezek a ficzkók mind egy húron pendülnek - mondá a marquis, - s ki tudja, vajjon nem osztottak-e meg a lopott dolgokon.

- Azt hiszem, kegyelmességednek igaza van - viszonzá Scarlett. - A szolgaszemélyzethez intézett kérdéseimre is egyöntetű volt a felelet, ez elegendő bizonyíték arra nézve, hogy ez a népség már előre megegyezett.

- Szobáikat, szekrényeiket, ládáikat is kikutatta, Scarlett?

- Még nem. Kegyelmességed beláthatja, hogy ezt sikerrel csak egy rendőrközeg jelenlétében eszközölhetem.

- Helyes - mondá lord Piborne. - Küldjön valakit Kanturkba... azaz, jobb lesz, ha ön végzi el. Természetesen egy léleknek sem szabad a vizsgálat befejezése előtt a kastélyt elhagynia.

- Kegyelmességed parancsai teljesítve lesznek.

- A rendőrtisztviselő ne mulassza el, hogy néhány embert magával hozzon, Scarlett...

- Tudatni fogom vele kegyelmességed óhaját, s ő bizonyára sietend azt teljesíteni.

⁶ Esküvel egyenlő értékű nyilatkozat, melyet a törvény előtt kell megtenni oly ügyben, mely törvényes eljárás tárgyát képezi.

- Jogtanácsosomat, Laird urat is értesíteni fogja, hogy vele erről az ügyről beszélnem kell, kívánom, hogy sürgősen látogasson ide!

- Még ma tudatom vele.

- Mikor indul el?

- Rögtön, úgy hiszem még este előtt itthon leszek.

- Jól van.

Az, a mit itt elbeszéltünk, április 29-én reggel történt. Anélkül, hogy valakinek orrára kötötte volna, hogy mit akar Kanturkban, megnyergeltette Scarlett a legjobb lovak egyikét, elővezettette, s már fel is akart reá ülni, midőn a gazdasági épületek mellett levő kapu harangja megszólalt.

A kapu félszárnya kinyílt, s mintegy tíz esztendőös fiucska állott előtte.

Senki fia volt.

II. Négy hónap alatt.

Munster tartományban van Cork grófság, Limerickkel és Kerryvel tőszomszédos. A déli részen terül el a Bantry-öböl és Yougal-kikötő között. Fővárosa Cork, s legjelentékenyebb kikötője Queenstown a hasonló nevű öbölnél, egész Irland legélénkebb kikötővárosainak egyike.

A grófságban különféle vasutvonalak vezetnek keresztül; az egyik Mallowon és Killarneyn túl Traleeig visz. Ezen felül, a vonalnak azon a részén, mely körülbelül a Blackwater folyó hosszában fut, Newmarkettől hat kilométerre fekszik Kanturk mezővárosa, ettől két mértföldre a Trelingar-kastély.

Ez a pompás, hatalmas uradalom az ősrégi Piborne-család birtoka. Százezer acresnyi egy tagban levő birtok, kitűnő termőtalaj, 5-600 majorja van, ezeknek a kizsákmányolása folytán az egész környéken legtöbb a jövedelme lord Pibornenak, Piborne marquis már csak ezek után is nagyon gazdag, nem is beszélve azokról a jövedelmekről, miket feleségének skót-orosz birtokai hajtanak.

Ha lord Rockingham a Kerry grófságban levő óriási uradalmát sohasem látta, bezzeg lord Pibornet senki sem vádolhatná a «gyűlöletes távolléttel». Négy-öt hónapi edinburgi vagy londoni tartózkodás után rendesen Trelingar-kastélyba jött, s ott maradt áprilistól novemberig.

Ekkora birtokon természetesen sok bérlőnek is kell lennie. A földművelőnépség, mely a marquis birtokán lakott, tekintélyes falvat képezett volna. Ha a Trelingar-casteli földművesekre nem is nehezedett Rockingham herczeg főbérlőjének, John Eldonnak az igája, s ha nem is szipolyozta ki John Eldon megbízásából egy második Harbert: ebből mindazonáltal nem szabad következtetnünk, hogy jobb bánásmódban részesültek. Itt csak látszólag volt nagyobb a részvét. A főintéző szigorúan őrködött, hogy a haszonbért a legpontosabban fizessék meg a bérlők, ő is kiűzte, ha meg nem fizették. Csakhogy persze a maga módja szerint tette; sajnálkozott, aggосkodva hánytorgatta, hogy vajjon mi lesz belőlük hajlék és táplálék híján; biztosította őket arról, hogy ilyen kiűzések megtörik a lord szívét... hanem azért mégis csak kiűzik a szegényeket; s azt bizonyára nem veszik a nyomorultak nagy vigasztalásnak, hogy ő kegyelmessége bánkodik miattuk.

A Stuartok korában épült kastély körülbelül háromszáz esztendő volt, nem nyúlt vissza tehát a Plantagenetek korszakába, mire pedig a Piborneok olyan büszkék voltak.

A mostani tulajdonos külsőleg restauráltatta, hogy hasonlóbbá tegye egy hűbéri-székhelyhez. Pléhekkal fedték a tetőt, csúcsos tornyokat, őrházacskákat csináltak reá és a sáncon keresztül vezető felvonó-hidat, a melyet sohasem; húztak fel, továbbá csapó-ajtót, melyet sohasem eresztettek le.

Igen sok szobája volt és kényelmesebbek, mint IV. Eduard vagy Földnélküli János korában divatosak voltak. Ez a stíllelenség megfelelt persze az elkényeztetett birtokos igényeinek.

A kastélytól balra és jobbra voltak a «commun»-ek (a cselédek lakóházai), a gazdasági épületek, istállók, színek, csűrök. Előtte tágas dísz-udvar terült el, pompás bükkök kerítették be, az útfelől két pavillon és egy rácsos kapu zárta el, egyikben a portás lakott.

Ennek a pavilonnak a kapujánál húzta meg a harangot ifjú hősünk s éppen akkor, mikor megnyílt, hogy Scarlett úr kilovagolhasson. Körülbelül négy hónap telt el azóta a feledhetetlen nap óta, mikor a Mac Carthy-család fogadott fia a Kerwan-majort elhagyta. Röviden megemlékezünk arról, hogy vele ezalatt mi történt.

Midőn Senki fia az összerombolt házból este öt órakor elment, lassanként besötétedett, minthogy Mártonnal és családjával a traleei úton nem találkozott, az az ötlete támadt, hogy Limerick-nek veszi az útját, mert a rendőrök valószínűleg oda kísérték be az elfogottakat. Szent kötelességének tartotta, hogy a Mac Carthy-családot fölkeresse, s bárminő sors vár is rájuk, azt velük megossza. Istenem, ha ő nagyobb lehetett volna, hogy dolgoznék érettök! Bizonyára nem ülne veszteg, nem riadna vissza semmi fáradságtól... de csak tíz éves volt, ugyan mi reménye lehetett szegénykének?... Majd ha valamicske jövedelme lesz, segíteni fogja nevelőapját, nevelőanyját, azután pedig, ha kedvez neki a szerencse - és szentül meg volt győződve, hogy ennek be kell következnie - mindent, de mindent elkövet, hogy azokat a jótéteményeket hét tetővel fizesse vissza, melyekben a Kerwan-majorban részesült.

Most azonban ezen az elhagyott országúton, az Isten csapásától sújtott vidéken, melyet azok, kiket a föld táplálni nem tudott, elhagytak, tévelyegve a hidegben, a sötét éjben Senki fia még sokkal elhagyatottabbnak érezte magát, mint valaha életében. Ilyen korban, mint ő volt, nagyon ritkán történik, hogy a gyermekeket akár valamely családhoz némi kötelék ne fűzné, vagy valamely intézet ügyét fel ne fogná. Senki fia hasonlatos vala egy falevélhez, melyet a szél letépett ágáról, s viszi... ragadja szárnyain, míg széttördelözve meg nem semmisül. Nem volt ezen a kerek világon senki, de senki, hogy védő szárnyai alá vehette volna az Istentől-embertől elhagyott fiúcskát. Ha Mac Carthyékat nem találja meg, hamarjában azt sem tudta, hogy mihez fog, de meg arra nézve is teljesen tájékozatlan volt, hogy mi úton-módon tudakozódják utánok. Ha nem tartóztatták őket le, akkor bizonyára ők is, mint annyi más kiűzött bérlő, elhatározták, hogy az új világba vándorolnak ki... és akkor...

A fiú tehát neki indult a hóval borított vidéken torony irányában Limericknek. Olyan hideg volt, hogyha hirtelen metsző szél kerekedik, ember ki nem állhatta volna. Ámde tiszta volt a levegő, minden zörej messzire elhallatszott. Így tett meg, Istenre bizván sorsát, mintegy két mértföldet, a nélkül, hogy csak egy lélekkel is találkozott volna ezen az úton, melyen még soha életében sem járt. Köröskörül a sűrű fenyvesek még sötétebb keretbe foglalták a szemhatárt.

Senki fia, a kit már a traleei út is erősen megviselt, érezte, hogy ereje fogytán van, lábai reszektek, inai meg-megcsuklottak és még sem akart megállni, s ereje végső megfeszítésével még félmértföldnyi utat tett meg, de ekkor egy magas fákkal benőtt lankás dombon összegyógyott, feje felett a zúzmárás galyak, hóterhök alatt görnyedeztek.

Éppen itt kereszteződött két út; ha Senki fiának elég ereje lett volna az út folytatására, nem tudta volna, hogy melyiket válassza. Elterült a hóban dermedt tagjaival, már-már szemei is lecsukódtak, gondolatai összezavarodtak, s még csak annyi ereje volt, hogy ezt kiáltssa:

- Segítség!... segítség!...

Csaknem ugyanebben a pillanatban hallatszott távolról egy kutyának ugatása. Mind közelebb jött a hang, s a szomszéd út kanyarulatánál maga a kutya is előtűnt, a mint földre szegezett orral, lelógó farkkal tüslött, szemei pedig, mint a macskáé csillogtak.

Néhány ugrással ott termett a fiúcska mellett,... de nem azért, hogy megharapja, hanem melengesse, mert ime végigterült mellette a havon.

Senki fia rögtön föleszmélt, szemhéjai felpattantak és érezte, hogy valami meleg, szerető nyelv nyalogatja a kezét.

- Birk!... - mormogá halkan.

Csakugyan Birk volt, az ő egyetlen barátja, a Kerwan-majorban hűséges kísérője. Ő is viszonzta az állat dédelgetéseit, mert dermedt kezével a lábait szorongatta. Erőt öntött beléje az állat hűsége. Láta, hogy még sem áll egyedül a világon. Most már ketten indulnak el, hogy

Mac Carthy-családot fölkeressék. Birk bizonyára nyomon kísérte őket a kiűzés alkalmával s csak azért jött vissza, mert a pribékek és rendőrök kövekkel hajigálva, visszariasztották. Valósággal így történt, s a szívtelenül visszahajtott kutya a major felé vette útját. Senki fia bízhatott a kutya ösztönében s remélhette, hogy őt ismét nyomra vezeti.

Beszélgetni kezdett tehát Birkkel, a mint ezt Kerwanban, a legelőn töltött hosszú órák alatt tenni szokta. Felelt is kérdéseire Birk a maga módja szerint egy-egy vakkanással. Senki fia pedig jól megértette.

- Előre hát, hűségese pajtásom, előre!

A kutya rögtön az útra kanyarodott s kis ura előtt tüszkölve szaladgált.

Node véletlenül úgy történt, hogy Birk a kegyetlen bánásmódra gondolva, melyben a limericki úton részesült, másfelé tért, azt választotta inkább, mely a Kerry grófság határán Newmarketbe, a Cork grófság felé vitt. Így Senki fia, nem is sejtve, mindinkább távolabb jutott a Mac Carthy-családtól, s midőn pitymallani kezdett, éhségtől, fáradságtól kimerülve, megállott egy korcsma előtt mintegy tizenkét mértföldnyire a majortól délkeleti irányban, hogy egyék valamit, s megerősödve folytathassa útját.

A fehérműs batyún kívül, a mint az olvasó emlékszik, Senki fiának volt még néhány shillingje, a mit a traleei gyógyszerész a guineéból visszaadott... rengeteg összeg, éppen tizenöt shilling. Ez ugyan nem sok, ha két személyről kell gondoskodnia az embernek, még akkor sem, ha éppen csak az égetően szükségesre szorítkozik s naponta egy-két pence adna ki. Fontolóra is vette ezt a fiú s a korcsmaiban való 24 órai tartózkodás után - a szénapadláson hált és burgonyát evett - felkászolódt Birkkel és tovább ment.

Kérdősködött a korcsmárosnál Mac Carthyék felől, de a korcsmáros még csak névről sem ismerte őket. Ezen a rideg télen a majorokból való elűzés is oly gyakran fordult elő, hogy ilyesmi egyáltalában nem tűnt fel.

Senki fia ment tovább... tovább Birk után Newmarket felé.

Elképzelhetjük, hogy azt az öt hosszú hetet, míg e mezővároskába ért, hogyan tölthette el. Egyetlenegyszer sem nyújtotta ki kezét alamizsnakérően. Az ő régi, vele született büszkeségét ez újabb megpróbáltatás sem tudta megtörni. Egyik-másik könnyőre szűz embernek a szíve megesett a fiúcska láttára, adott neki jókora karéj kenyeret, szalonnát vagy ilyesmit, hahogy szállást kért s egy-egy pence-szal fizette azt, a mi kétszer annyit ért volna - node ez még nem koldulás. Megosztott mindenben Birkkel: együtt háltak a csűrökben, együtt bújtak a melegítő széna közé, éhséget, szomjúságot közösen szenvedtek, s a guinee maradékából minél kevesebbet költöttek el...

Néha-néha kedvezett nekik a szerencse is. Senki fia egy kis keresetre tett szert. Így két hétig helyettesítette egy majorban a juhászt. Bért nem kapott ugyan, de a mindennapi kenyér és a hajlék kijutott neki is, Birknek is. Mikor a juhász újra beállott a szolgálatba, ő vette a vándorbotját és ment tovább. Nehány shillinget avval is szerzett, hogy egyik faluból a másikba ment, egy-két megbízást elvégzett. Sajna, állandó foglalkozást nem kapott sehol, mert nyomorúságos idők lévén, más munkabíró kéz is tétlenül hevert, főleg ezen a gonosz télen.

Senki fia mindazonáltal nem mondott le a reményről, hogy Mac Carthyékat feltalálja, habár tudakozódásai hiábavalók voltak s tulajdonképen azt sem tudta általán barangolásainak közepette, hogy közeledik-e hozzájuk, vagy mind távolabbra vetődik tőlük. Hanem ezt egészen bizonyosra vette, hogy ha majd valamelyik városba jut, ott adnak neki felvilágosítást róluk.

Emellett örökös aggodás gyötörte a miatt, hátha reá teszi a kezét valaki, mint amolyan kósza fiúra s újra visszaviszi a Ragged-Schoolba, vagy valamely dologházba. Inkább kiállja a kóborlás minden nyomorúságát, hogysen ily gyűlöletes menedékhelyre kerüljön, hol őt hűséges pajtásától, Birktól, is elszakítanák.

- Ugy-e bár, Birk - mondá a kutya hatalmas fejét térdére fektetve - mi nem is tudnánk egymás nélkül élni?

- Bizony, gazdikám - felelé a kutya a maga módján - ez teljes lehetetlenség.

Gondolatai Birkról hajdani pajtására tévedtek a galwayi iskolában, s azon tűnődött: vajjon Grip is olyan hajléktalan-e most, mint ő? Hej, ha ők most találkoznának, bezzeg, ketten könnyebben boldogulnának... hát még hárman; s ekkor a derék Sissy jutott eszébe, a kiről semmit sem hallott, mióta a hard kunyhójából elmenekült. Most - tizennégy-tizenöt éves lévén - bizonyára nagy leány. Ebben a korban már szolgálatban lehet falun vagy városban, keservesen ugyan, de mégis csak megkeresi a mindennapi kenyerét. Ha ő tizenöt esztendősen volna, bezzeg nem törné a fejét, hogy miképpen éljen meg. Sissy sem feledte őt el, bizonyosan nem. Gyermekekorának legelső emlékei csodálatos élenken tűntek fel lelkében: a gonosz boszorkány czudar bánásmódja, Thornpipe kegyetlensége... most szabad s elhagyatott is, de sokkal boldogabb, mint azokban a szomorú időkben!

És tovább... mindig tovább járta az országutat, teltek a napok anélkül, hogy sorsában valami változás állott volna be. A február, szerencsére, nem volt olyan hideg, s a szegényeknek nem kellett emiatt sokat szenvedniük. A búcsúzó tél legalább arra nézve nyújtott reményt, hogy a mezei munkát a rendes időben megkezdhetik majd. Ha mindez így történik, a juhokat is kihajtják majd a legelőre és Senki fia is számíthat arra, hogy valamelyik majorban foglalkozást talál.

Öt-hat hetet természetesen még úgy, ahogy, ki kell addig húznia, s így az időközben szerzett shillingekből meg a guinee maradványából márczius közepe felé még csak öt-hat pence-a maradt a fiúnak. Pedig olyan takarékos volt, olyan keveset költött a betevő falatjára, sőt volt nap, a mikor semmit sem evett, arról pedig, hogy tisztességesen jóllakott volna, szó sem lehet. Le is soványodott, arcza fakószínűvé vált, teste pedig a megerőltetéstől kimerült.

Birknek sem volt különbség sorsa, bőre a kiálló csontok felett ránczokat vetett. A faluhelyeken talált sovány hulladékfalatokra volt szegény utalva, melyen nemsokára talán Senki fiával is kell osztoznia.

És még elég erős jelleme volt a fiúnak arra nézve, hogy kétségbe ne essék. Koldulni még mindig nem tudott. Mit fog majd akkor tenni, ha utolsó krajcárját is kiadja kenyérért?

Szóval, Senki fiának hat-hét pence-a volt csak, midőn márczius 13-dikán Newmarketbe érkezett.

Harmadfél hónapja kóboroltak a grófság országútain, ő meg Birk, anélkül, hogy valahol megtelepedhettek volna.

Newmarket mintegy húsz mértföldre esik Kerwantól, nem is nagy, nem is népes mezőváros. Egyike azoknak, melyekből az irlandi közönyösség sohasem fog várost fejleszteni, inkább hanyatlás, mint előrehaladás a sorsa.

Talán sajnálatos, hogy a vak eset Senki fiát nem vitte Traleeba vissza; a tenger a fiúra mindig csodálatos hatással volt: a tenger, ez a kifogyhatatlan táplálója mindazoknak, kik elég bátrak rajta és belőle megélni. Ha a városokban és falvakban munka nem akad, bezzeg ki nem fogynak munkából az Oczeán napszámosai, mert ezer meg ezer hajó hasítja szüntelenül a tenger hátát. A tengerésznek korántsem kell úgy félnie a nyomortól, mint a földművesnek és

napszámosnak. Elég bizonyosság erre nézve Patnak a példája, szemben az elűzött Mac-Carthy-család többi tagjaival. S habár Senki fiára inkább a tengeri kereskedés gyakorolt vonzó erőt, mint a hajózás maga, mégis úgy vélekedett, hogy ő elég nagy volna hajósinasnak valamely vitorlás hajón.

Azért hát mondogatta magában, hogy Newmarketből Cork felé veszi útját a tengerpartnak. Cork élénk hajóállomás, remélte, hogy valamelyik hajóra fölveszik. De addig is élnie csak kell, gondja volt tehát, hogy a tovább utazásra szükséges néhány shillinget megszerezze. Öt hét múlva Newmarketbe való megérkezése után azonban még mindig csak ott időzött.

A mint már említettük, leginkább attól félt, hogy csavargónak tekintik s valami jótékony intézet oltalmába adják.

Szerencsére ruhája még mindig elég tisztességes volt, s így nem tűnt fel benne koldusfiúnak. Fogyatékos fehérneműjével is beérte; czipőit sem nyűtte el hosszas kóborlásaiban. Külseje miatt pirulni tehát oka nem volt, ha valahol megjelent, s remélte, hogy a jótékony árvaházak védő szárnyai alá sem fog kerülni.

Newmarketben gyermekekhez való apró foglalkozással kereste meg a kenyerét, leveleket vitt, csomagokat hordozott, gyufát árult, melyet egy félkoronán vásárolt, s veleszületett kereskedő ösztönének segélyével meglehetősen haszonnal árusította el. Komoly arcza érdeklődést keltett, s a járókelők szívesen vettek tőle, mikor csengő hangon kínálgatta:

«Some light, sir... some light»⁷

Mindent egybevéve, neki meg Birknek e mezővárosban nem kellett annyit szenvedniök, mint kóborlásaik alatt. Sőt csaknem úgy tetszék, hogy Senki fia életrevalóságával keresetforrást nyitván magának, állandóan Newmarketben marad, midőn április 29-ikén hirtelen kapta magát és Cork felé vette útját.

Birk természetesen követte a fiút, kinek a zsebében éppen három shilling és hat pence volt.

A ki őt az elindulás előtt való nap óta figyelemmel kísérte volna, bizonyára feltűnik vala arczának bizonyos változása. Sajátságos aggodás tükröződött le arról, félénken nézett körül, mintha attól félt volna, hogy valaki leskelődik reá. Léptei gyorsak voltak, csaknem szaladott, oly gyorsan ment, a mint csak lábacskaival győzte.

Délelőtt kilencz óra volt, mikor Newmarket utolsó házait elhagyta. Fényesen ragyogott a nap az égen. Ápril végén kezdődik «Zöld Erin»-ben a tavasz.

Itt-ott dolgoztak már a mezőn. Ámde a fiút annyira foglalkoztatták gondolatai, hogy sem az ugart hasogató ekét, sem a szántóvető embereket, sem a legelésző barmokat nem vette észre, melyek őt mind a kerwani életre figyelmeztették. Csak ment... ment előre. Birk kémlő pillantásokat vetett reá, ezúttal nem ő vezette a gazdáját.

A Newmarket és Kanturk között levő hat-hét mértföldnyi utat két óra alatt tette meg. Több falun ment keresztül a nélkül, hogy megpihent volna. Útközben egy darab kenyeret vett elő, felét ő ette meg, felét Birknek adta, mikor megállott, a Trelingar-kastély őrőrnán éppen déli tizenkettőt ütött az óra.

⁷ Gyufát, uram... gyufát.

III. A Trelingar-kastélyban.

Midőn a pavillon mellett levő kapu kinyílt, Scarlett éppen a díszudvart készült elhagyni, hogy a kastély urának parancsához mérten Kanturkba menjen. Asthon gróf kutyái vicsorgatták fogaikat Birkre, mert valószínűleg nem tetszett nekik és hangos ugatásban törtek ki.

Minthogy Senki fia attól félt, hogy ebből kutya-csetepaté támadhat, s Birknek túlerővel lesz dolga, intett neki, hogy odébb álljon, s a szófogadó állat egy bokor mögé bújt, hol őt nem láthatta senki.

Mihelyt Scarlett meglátta a kapu felé közeledő fiút, durván reá rivallt:

- Mit keresel itt?

Mert a nagy urakkal szemben csúszó-mászó volt ez a jó ember, ámde az alárendeltekkel s főleg gyermekekkel szemben sohasem tagadta meg brutális természetét.

Az ő pöffeszkedése azonban nem ijeszthette meg hősünket. Sokkal durvább megszólításokban volt már neki része a hardnál, Thornpipenél és a rongyosok iskolájában. Illemtudóan levette a sapkáját, midőn Scarlett elé lépett, kit éppen nem tartott már első tekintetre sem lord Pibornenak, a kastély urának.

- Megmondod rögtön, hogy mi keresni valód van itt? - mordult reá ismét Scarlett. - Ha kéregetni akarsz, kotródjál innen. Olyan magadfajta kis semmirekellők egy coppert sem kapnak nálunk.

Ezek csakugyan kárbaveszett szavak voltak. Senki fia még csak feleletre sem méltatta, már csak azért sem, mert az uradalmi intéző ficáncoló lova előtt ügyelnie kellett magára. No meg a kutyák is vicsorgatták a fogaikat és acsarogtak reá. Olyan láрма támadt, hogy a beszédet sem igen lehetett hallani.

Scarlettnek is hangosabbra kellett fognia a fenyegetést:

- Ha el nem tisztulsz innen rögtön, s még meglátlak a kastély körül csavarogni, a fülednél fogva viszlek Kanturkba, hol a dologházban akad még hely efféle ficzkók számára.

Senki fiát sem a fenyegetés, sem a hang, melyen Scarlett reá mordult, nem félemlítette meg. Mikor a zaj kissé megszűnt, így felelt:

- Nem koldulni jöttem, sohasem koldultam életemben.

- És talán el sem fogadnád az alamizsnát, he? - kérde Scarlett gúnyosan.

- Nem... senkitől.

- Mi egyéb szándékoz lehet hát itt?

- Lord Piborneval akarok beszélni.

- Ő kegyelmességével, magával.

- Úgy van, ő kegyelmességével, magával.

- S te azt hiszed, hogy színe elé fog bocsátani téged?

- Minden bizonynyal, mert olyan ügyről van szó, mely lord Pibornera nézve nagyon fontos.

- Nagyon fontos?...

- Az, uram.

- És mi legyen az?
- Csak lord Pibornenak magának mondom meg.
- Akkor hát, pusztulj innen... a marquis nincs itthon.
- Úgy hát várni fogok reá.
- De csak nem ezen a helyen?
- Jól van, eljövök még egyszer.

Az undok Scarlettten kívül mindenkit meglepett volna a fiú feltűnő állhatatossága és határozott beszéde. Mindenki azt gondolta volna, hogy a fiút különös ok készítette arra, hogy a kastélyba jöjjön; bizonyára figyelmére is méltatta volna. Ámde Scarlett ettől csak még inkább belejött a «dühbe» és zsörtölődött:

- Hja, olyan kurtán-furcsán nem lehet ám lord Piborne ő kegyelmességével beszélni. Én vagyok a kastély várnagya. Ha valakinek itt dolga van, előbb hozzám kell fordulnia, s te még azt sem akarod megmondani, hogy miféle ügyben...
- Senkinek sem mondhatom meg, csak lord Pibornenak, azért kérem önt, jelentsen be nála.
- Téged, te kötélrevaló? - viszonzá Scarlett, egyet suhintva lovagló ostorával. - Eltakarodj innen, vagy reád uszítom a kutyákat!... Úgy vigyázz!

Scarlett csattogó hangja még inkább ingerelte a kutyákat.

Senki fia attól félt, hogy Birk előtör a bokor mögül, segítségére siet, s akkor a helyzet még veszélyesebb fordulatot vesz.

A kutyák dühös ugatására megjelent az udvaron Ashton gróf s a rácsos kapu felé tartott.

- Mi történik itt? - kérde.
- Ezt a kölyket, a ki koldulni akar...
- Nem vagyok koldus! - ismétlé Senki fia.
- Hát akkor szemtelen csavargó...
- Hordd el magad, akasztófavirág, mert nem állok jól a kutyáimért! - kiáltott rá Ashton gróf.

A kutyák, melyeket az ifjú Piborne csitítani igyekezett, tényleg mind dühösebbekké lettek és fenyegetően közeledtek.

Ekkor jelent meg a középkapu kölépcsőjén a kastély ura, lord Piborne az ő egész méltóságában, s midőn látta, hogy Scarlett még mindig nem ment el Kanturkba, kimért léptekkel ereszkedett alá a lépcsők fokain, keresztül szelte feszes tartással a díszudvart, s kérdezte, hogy mi az oka Scarlett késedelmének, meg a lármának.

- Méltóztassék kegyelmességed megbocsátani - dadogá az uradalmi igazgató, - ez a kölyök, ez a koldusficzkó...
- Harmadszor is figyelmeztetem önt, hogy én nem vagyok koldus - vágott szavába Senki fia.
- Mit akar tehát ez a fiú? - kérde a marquis.
- Csupán kegyelmességeddel magával akar beszélni.

Lord Piborne egy lépéssel hátrált, a lehető legelőkelőbb poseba vágta magát s teljes magasságában kiegyenesedett.

- Mi mondani valója van?

Nem tegezte, pedig kis gyermekhez szólott. Csupa merő előkelőségből senkit sem szokott tegezni a marquis, még a feleségét, a fiát sem - ötven esztendővel ezelőtt valószínűleg a szoptatós dajkáját sem.

- Beszéljen! - tévé hozzá.

- Marquis úr tegnap Newmarketben volt, úgy-e?

- Ott.

- Tegnap délután?

- Úgy van.

Scarlett majdnem magánkívül volt. - Lám a csavargó kérdéseket tesz és ő kegyelmessége felelget reá!...

- Marquis úr - folytatá a gyermek - nem vesztett el útközben egy pénztárczát?

- Nos, és a pénztárca?...

- Megtaláltam a newmarketi országúton, eljöttem, hogy önnek visszaadjam.

Ekkor lord Piborne felé nyújtotta a tárczát, melynek eltűnése oly sok nyugtalanságot okozott, annyi gyanút keltett a Trelingar-kastélyban és annyi ártatlant kompromittált. Mindennek oka, bármily sértő legyen is ez ő kegyelmessége hiúságának, mindennek az oka ő kegyelmessége volt; fölösleges lett volna vádat emelni a szolgaszemélyzet ellen, s bár ő kegyelmessége nagyon sajnálta, de szükség már arra sem volt, hogy Scarlett rendőri segélyért Kanturkba menjen.

Lord Piborne átvette a tárczát, melynek belső oldalán neve és címe állott, s meggyőződött arról, hogy az okmányok és a bankjegy is benne vannak.

- Tehát ön találta meg ezt a tárczát?

- Én, marquis úr.

- Ki is nyitotta, természetesen?

- Ki kellett nyitnom, hogy megtudhassam, kié.

- Láta benne a bankjegyet... az értéke ön előtt bizonyára ismeretlen?

- Az éppen nem; száz font sterlinges bankjegy - felelt Senki fia nyugodtan.

- Száz font, vagyis...

- Kétezer shilling.

- Ah, ezt is tudja tehát és még sem jutott eszébe, hogy a pénzt eltulajdonítsa?

- Nem vagyok tolvaj, marquis úr, éppen oly kevésbé, mint koldus - viszonzá büszkén Senki fia.

Lord Piborne becsukta a tárczát, hanem a bankjegyet zsebre dugta. A fiú tisztelettel meghajtott magát, s már néhány lépést tett visszafelé, midőn ő kegyelmessége újra megszólította, a nélkül, hogy csak legkisebb jelét adta volna elismerésének e becsületes cselekedet miatt.

- Miféle jutalmat kíván ön a tárcza visszaszolgáltatásáért?

- Eh mit... néhány shilling... - veté közbe Ashton gróf.

- Vagy egy pár pence... bőségesen elég lesz ennek a ficzkónak - sietett megjegyezni Scarlett.

Senki fiának sértette önérzetét, hogy azok alkudozni kezdenek vele, holott ő maga semmit sem kért, így szólott tehát:

- Sem pence, sem shilling nem jár érte nekem.

Evvel kapta magát s az országút felé tartott.

- Várjon, - kiáltott rá lord Piborne. - Hány éves ön?

- Nemsokára tizenegyedfél leszek!

- Atyja?... Anyja?

- Nincs sem apám, sem anyám.

- Rokonai?

- Nincsenek.

- Honnan jött tehát?

- A Kerwan-majorból, négy évig voltam ott, s négy hónapja, hogy elhagytam.

- Miért?

- Mert a bérlőt, ki ügyemet felfogta, elűzték családotul onnan.

- Kerwan... Kerwan... - dörögte lord Piborne. - Úgyhiszem Rockingham herczeg uradalmához tartozik.

- Kegyelmességed nem méltóztatik tévedni - jegyzé meg a jószágigazgató.

- Mi szándéka van önnek most? - szólott a marquis újra Senki fiához.

- Hát visszamegyek Newmarketbe, hol eddig becsülettel megkerestem a mindennapi kenyéremet.

- Ha itt akar a kastélyban maradni, egy vagy más foglalkozást találhat.

E bizony csábító ajánlat volt. A gögös, rideg szívű lordnak nem szívéből jött, nem is tevé mosollyal avagy nyájas arczczal.

Senki fia jól érezte ezt, s ahelyett, hogy rögtön felelt volna, gondolkozóba esett. A mit eddig a Trelingar-kastélyban tapasztalt, gondolkozóba ejthette.

Nem érzett rokonszenvet sem ő kegyelmissége, sem fia, Ashton iránt, a ki gúnyos, ellen-szenves arczú úrfi volt, még kevésbbé Scarlett jószágigazgató iránt, a kinek durva viselete fellázította őt. No meg Birkre is gondolt. Ha őt szolgálatba fogadják is, Birket elkergetik, arra pedig gondolni sem akart, hogy hűséges társát akár bal, akár jó sorsban elhagyja.

Mindazonáltal a fiúcskának ezt az ajánlatot mintegy a Gondviselés rendeltetésének kellett tekintenie, mert hiszen sorsa épenséggel nem volt biztosítva. Esze azt tanácsolta, hogy fogadja el, mert hátha talán majd meg kell bánnia, ha Newmarketbe visszatér. Csak a kutya volt akadály, de szóba hozni épenséggel nem lett volna tanácsos. Hátha mégis befogadják, ha egyébnek nem is, házőrző ebnek. Neki nagy előnyére válhat csak a kastélybeli alkalmazás, s ha nagyon takarékoskodik...

- No... meghánytad-vetted már a dolgot?... - mordult reá a jószágigazgató, ki inkább szerette volna, ha a pokolba megy innen.

- Mi lészen a bérem? - kérde Senki fia, mert gyakorlati esze őt sohasem hagyta cserben.

- Két font sterling havonta - mondá lord Piborne.

- Két font havonta!... - rengeteg összegnek tetszett előtte, s valóban, egy tizenegyesztendős fiú aligha számíthatott ennyire.

- Köszönöm, kegyelmes uram, - mondá. - Elfogadom az ajánlatát, s igyekszem, hogy tőlem telhetőleg teljesítsem kötelességemet.

A marquisné beleegyezésével még ugyanazon a napon fölvtették a szolgaszemélyzet közé s egy héttel azután Senki fia Ashton gróf groomja volt, a mi pedig nagy felelősséggel járó hivatal.

Szegény Birket a gazdája ezalatt a hét nap alatt nem mutatta be a kastélyudvarban, mert attól félt, hogy rossz fogadtatásban részesül.

Ugyanis Ashton grófnak három kutyája volt, melyeket csaknem annyira szeretett, mint jó magát. Ínye szerint való volt, hogy kutyái társaságában éljen, ez a környezet épen megfelelt az ő intelligenciájának. Valódi fajkutyák voltak, törzsfajuk legalább a normannhódítás koráig nyúlt vissza; három szép, de nagyon harapós skót pointer (vizsla). Ha a rácsos kapu előtt valamely kutya haladt el, sietnie kellett, hogy egérutat vegyen, mert ez a három dühös állat szétszedte volna, mert hát a vadásznak nagy kedve telt a kutyák uszításában. Birk megelégedett avval, hogy a gazdasági épületek körül csatangolt, s türelmesen megvárta, míg az új groom este lopva némi ennivalót hozott neki, a mit a maga részéből tett Birk számára félre. Ebből az következett, hogy mindaketten lesóványodtak. Ej, no, majd jobb idők lesznek, akkor majd lesz miből meghízniok.

Senki fiára, kinek szomorú történetét beszéljük el, most olyan élet várt, mely az eddigitől lényegesen különbözött. Nem is szólva a hardnál meg a Ragged-Schoolban töltött napokról, helyzete és a Kerwan-majorban töltött évei között is nagy volt a különbség.

A Mac Carthy-családnál családtag volt, nem nyomta vállát a szolgaság igája. A kastélyban nem volt ő senki és semmi. A marquis olybá tekintette őt, mint alamizsnás perselyt, melybe havonként beletesz két font sterlinget; a marquisné előszobában heverésző kutyácskának nézte; a gróf meg épen játékszernek, melyet a kezébe nyomtak, s még csak arra sem figyelmeztették, hogy ne törje szét. Végül Scarlett esküt tett arra, hogy őt állandóan gyötörni fogja s így érezteti vele megvetését, erre pedig bőségesen kínálkozott alkalom. Maguk a szolgák is mélységes megvetéssel néztek az apátlan-anyátlan fiucskára, kit lord Piborne a Trelingar-kastélyba fogadott. Hja, ezeknek a jó családból származott cselédeknek is megvan a maguk büszkesége, merthogy régi cselédek s egyáltalában nincs ínyökre, hogy ilyen utczáról felszedett semmiházival egy tálból egyenek. Éreztették is Senki fiával, mikor ebédre-vacsorára összegyülekeztek. Senki fia egy zokszót sem hallatott, nem felelt, végezte a kötelességét lelkiismeretes pontossággal, habár urának utolsó parancsát teljesítvén, mintegy megkönnyebbült szívvel ment a kamrácskájába.

Ennyi rosszakarát közepett is talált egy asszonyra, a ki pártját fogta, Kat volt, a mosóné, ki jelenleg ötven esztendő volt, s mindig a Piborne-uradalomban szolgált, s valószínűleg itt is fog meghalni, ha ugyan Scarlett el nem űzi, mivelhogy egy kissé gyűlölte őt. Sir Edward Kinney, a marquis sógora, a ki nyilván nagyon szellemes egy úri ember volt, megjegyezte, hogy Kat már Hódító Vilmos korában is ott állott a mosóteknő előtt. De Kat asszonyt nem hozta ki semmi a sodrából. Igen jó szíve volt és Senki fia boldognak érezte magát, hogy nála a sok keserűség után vigasztalást talált.

Gyakran elbeszélgettek együtt, ha Ashton gróf elment hazulról, s ha a jószágigazgató vagy a cselédek valamelyike megbántotta a fiút, Kat biztatgatta:

- Csak türelem, fiam! Ne törődj te avval, hogy miket mondanak azok, közülök a legderekabb sem ér sokat, én legalább nem tudom, hogy helyedben melyik adta volna vissza a pénztárczát.

És talán igaza volt a mosónénak, mert azok a lelkiismeretlen cselédek Senki fiát az ő becsületessége miatt Fajankónak nevezték el.

A groomot tehát Ashton grófnak mintegy játékszerül adták, s csakugyan, mint egy szeszélyes, makacs gyermek úgy játszott vele az ifjú gróf. Legnagyobbbrészt oktan parancsokkal gyötörte, melyeket nagy hirtelenében újra visszavont. Egy órában tízszer csöngette be, hogy ezt vagy azt rendbe szedje, vagy széthordja. Most a kurta, majd a hosszú livréet huzatta fel vele, melyen száz meg száz gomb volt, mint kora tavasszal bimbó a rózsatőn. Húsz lépéssel utána kellett lépkednie, kezét pedig feszesen a nadrág varrásán tartania, nem csak a faluba vezető országúton, hanem a kastély parkjában is: ez volt a hiú grófocskának a legnagyobb gyönyörűsége. Senki fia teljesített minden szeszélyes parancsot, úgy engedelmeskedett, mint holmi gép. Csak látni kellett volna, mint állott keresztbe font karokkal, mereven urának a lova előtt, míg az úrfi a nyeregbe vetette magát, vagy a mint az örült sebességgel tova robogó cabriolet leeresztett födelébe fogózva állott a hátsó lépcsőn, míg ura hegynek-völgynek neki hajtott, s néha embereket gázolt el, miről Ashton gróf fogata már hirhedt volt Kanturkban.

Nem tekintve azt, hogy Senki fiának alkalmazkodnia kellett ura minden balgatagságához és eszeveszettségéhez, még sem volt egészen boldogtalan. Ez előre láthatólag addig fog így tartani, míg az úrfinak tetszik a játékszer. Ennél a beszámíthatatlan úrfinál természetesen minden váratlan fordulat bekövetkezik. A gyermekek könnyen megúnják a játékot s eldobják, ha ugyan el nem törik. Senki fia természetesen erősen föltette magában, hogy ezt az eshetőséget lehetetlenné teszi.

A Trelingar-kastélyban való tartózkodást csak ideiglenesnek tekintette, s abban a reményben bizakodott, hogy majd jobb sors is vár rá. Gyermeki becsvágya magasabbra tört, hogysem groom legyen sokáig. Lealacsonyítónak tartotta magára nézve, hogy a Piborne-utóddal szemben saját énjét megtagadja, holott érezte, hogy többet ér nála. Úgy van, többet ér, habár Ashton gróf még most is kínlódott a latinnal, történelemmel stb. és házi tanítója törte magát, hogy néminemű ismeretet töltsön a fejébe. Hanem az ő latin tudománya a kutyáknak való volt, s történeti ismerete csak a «lovak származási aranykönyvé»-nek lapozgatására szorítkozott.

Ha Senki fia ezekből nem is tudott semmit, e tízéves kora daczára tudott gondolkodni, megfontolni. Ő a család sarját való értéke szerint ismerte, s gyakran elszégyelte magát azok miatt a szolgálatok miatt, melyeket teljesítenie kellett. Ó, mennyire vágyva gondolt ilyenkor arra az erősítő, egészséges foglalkozásra, mely rá a Kerwan majorban, Mac Carthyéknál naponta várt; s hogy róluk semmit sem tudhatott meg! A mosóné volt az egyetlen lény a kastélyban, kihez bizalommal lehetett.

Egyébiránt nemsokára kínálkozott alkalom, hogy a jó asszony barátságát próbára tegye.

Még csak azt kell megemlítenünk, hogy az egyház-kerülettel folytatott pert a Piborne-család nyerte meg, de csak azért, mert a Senki fia által visszahozott okmányokat előmutathatták. Azt persze régen elfelejtették már, hogy a fiú mit tett, miért is érezhették volna iránta hálát?

Május, junius és julius eltelt. Birk a lehetőséghez képest megkapta eledelét. Az állat, mintha megértette volna, hogy óvatosnak kell lennie, s a kastély parkjában nem szabad mutatkoznia. Senki fia már háromszor dugta zsebre a két fontot, naplójának *bevételi rovatába* kerültek, a *kiadási rovat* azonban üresen állott.

E három hónap alatt lord és lady Piborne egyebet sem tettek, mint vendégeket fogadtak és látogatóba jártak, s a szomszédos kastélyok uraival kölcsönösen mindennemű udvariassági aktusokat teljesítettek. A beszéd tárgyát állandóan az írlandi lordok helyzete képezte. Bezzeg volt heves kifakadás elég a bérlők meg a landliga igényei, a hetvenhárom éves Gladstone és Parnell ellen, kit a legmagasabb akasztófán szerettek volna látni. Így telt el a nyár egy része.

Ekkor a lord és lady meg a fiuk rendszeren több hétre el szoktak utazni a marquise skótországi birtokaira. Ebben az évben másfelé akartak kirándulni, olyan helyre, mely kedvelt volt az előkelő világ előtt, de ők még nem látták. Arról volt szó, hogy a felséges környékű Killarney-tavakra mennek, s augusztus 3-dikára tűzték ki az elindulás határidejét.

Senki fia azt remélte, hogy ezalatt az idő alatt szabad lesz, de reménye füstbe ment, mert lady Piborne magával vitte Mariont a komornát, a marquis inasát, Johnt, s így Ashton gróf sem lehetett el groomja nélkül.

Senki fia nagy zavarba jött Birk miatt, mert nem tudta, hogy ki fogja helyette majd táplálni.

Elhatározta tehát, hogy Katot beavatja titkába, a ki szívesen magára vállalta, hogy a kutyáról gondoskodik, a nélkül, hogy valaki tudna róla.

- Légy nyugodt fiam - mondá a jó asszony. - A kutyádat is éppen annyira szeretem, mint tégedet, nem fog szükséget szenvedni távolléted alatt.

Senki fia megölelte Katot e szíves ajánlatért, s minekutána aznap este még megismertette Birket Kattal, elbúcsúzott a hű állattól.

IV. A Killarneyi tavak.

Augusztus 3-án reggel indultak el, a mint azt a *legmagasabb fórum* elrendelte. A komorna és komornyik a kastély omnibuszára szállottak fel, melyen a podgyászt vitték a három mértföldnyire eső állomásra.

Senki fia is követte őket külön azért, hogy az úrfinak holmiját őrizze. Marion és John megengedték, hogy Senki fia is segítsen nekik, már úgy, a mint tud.

A groom kitűnően végezte feladatát és Ashton gróf podgyásza az ő felügyelete alatt a leggondosabban került az állomásra.

Déltájban érkezett a kastélybeli fogat az állomáshoz, lord Piborne és felesége kiszállottak. Minthogy az előcsarnokból számos utazó csődült ki, hogy az előkelő utasokat - természetesen tiszteletteljes távolból - megbámulja, Ashton gróf nem szalaszthatta el az alkalmat hogy groomjával egy kissé ne tüntessen. Reá kiáltott: boy (ficzkó), a mint már megszokta volt, s midőn a fiú a hintó ajtajához sietett, egész rakás lábtakarót dobott az ölébe, úgy, hogy attól csaknem hátra esett, ezen a körülöttük ácsorgók szemmel láthatólag mulattak.

A marquis és marquisné egy első osztályú kocsiba szállottak fel, melyet számukra készen tartottak. John és Marion egy másodosztályúban helyezkedtek el, de a groomot nem kínálták meg, hogy mellettök foglaljon helyet. Egy egészen üres kocsiba ült fel, a mit éppenséggel nem bánt.

A vonat rögtön elindult. Úgy látszott, mintha csak a szörnyen előkelő Trelingar-kastélybeli uraságra várt volna.

Már utazott egyszer Senki fia vasúton, még pedig Waston Anna kisasszony ölében, de alig emlékezett az útra, mert nagyobb részt aludt. Az egymáshoz csatolt és gyorsan tovagördülő vasúti kocsikat látta már Galwayban. Most beteljesedik legforróbb vágya, hogy őt is viszi magával keresztül a tartományon ez a prűszkölő gőzparipa, mely merő aczélből és rézből van.

Senki fia kinézett az ablakon, mely le volt eresztve. Habár közepes sebességgel haladt a vonat, mégis rendkívül gyorsnak tűnt fel előtte, mert íme házak, fák szaladnak visszafelé, a táviró-oszlopok csak úgy elsurrantak szeme előtt, hát még minő villámgyorsan röppennek tova a sodronyokon a sürgönyök; ha aztán egy-egy gyorsvonat elrobogott mellettök, olybá tűnt csak fel, mintha egy elmosódó, dübörgő tömeg lett volna. Mind új benyomás volt ez az ő képzelő tehetségére, a mely emlékezetéből soha ki nem törlődött.

Néhány mértföldnyire a Blackwater folyó bal partjának gyönyörű vidékén haladt a vonat. Két óra tájban több apróbb állomást érintve a millstreeti állomásnál huszonöt perczig vesztegelt.

Az előkelő család a vasúti kocsiban maradt, minekutána Mariont odahívták, hogy kiszolgálja őket; John is ott állott a kocszi ajtajánál várva, ő kegyelmességének parancsait. A groomnak azt parancsolta Ashton gróf, hogy vegyen számára valami szórakoztató olvasmányt, mellyel 2-3 órát agyonüthessen. A perronon levő könyvbódéhoz sietett tehát, hol a sok könyv és ujság miatt zavarba jöve hamarjában olyan könyvet választott, a mi inkább neki volt kedvére, mint ifj. Piborne-nak. Bezzeg szörnyű megvetéssel fogadta az úrfi, midőn átadta neki a «Kalauz a Killarney-i tavakhoz» című könyvet. Mintha a Trelingar-kastély örökösének eszéágában volna egy turista-zsebkönyvet tanulmányozni! Mintha őt egyáltalában érdekelné az a vidék, hova utazik! Elmegy, mert viszik. A groomnak tehát holmi élclapot kellett sietősen hoznia, melyben unalmas szöveg és gyatra illusztrációk voltak, ez inkább megfelel az úrfi ízlésének.

Millstreetből félháromkor indultak el. Senki fia megint a nyitott ablakhoz húzódott. Változatos, hegyes-halmos vidéken robogott a vonat keresztül. Az idő szép volt, a napot nem borították el sűrű felhők. Lord Piborne szerencsésnek mondhatta magát, hogy a kirándulás idejét olyan jól eltalálta. A marquisné nagyobb hasznát veheti napernyőjének, mint esőköpenyének. A levegőben vékony felhőrétegek úszkáltak, melyek a hegycsúcsokat olyan csodaszépekké teszik, mert a meredek ormokat mintegy leszegik. Senki fia a vasútvonaltól délre felismerte a grófságnak két legnagyobb hegycsúcsát a Caherborne-yhot és a Pant: ezek kétezer lábnyira nyúlnak fel. Éppen Killarney környékén láthatók legjobban Irlandnak geológiai átalakulásai.

A vonat nemsokára túl volt Cork és Kerry grófságok határán. Senki fia lapozgatva az úrfi által megvételgetett kalauzt, a legnagyobb érdeklődéssel nézte a vidéket, mely a vasútvonal mentén terült el. A Kerry névre felelevenedtek emlékei. Húsz mértföldnyire északra teltek el gyermekkorának legszebb évei, ott a most már pusztán álló Kerwan-majorban, ahonnan a szívtelen middleman elűzte a Mac Carthy-családot. Nem nézett többé arra felé. Lelkébe mélyedt, s kínos hatása az emlékeknek még akkor is megvolt, midőn a vonat a killarneyi állomásra berobogott.

Ennek a kis városkának sok európai város fölött az az előnye, hogy egy szép kettős-tónak a partján fekszik. Killarney bizony ennek a lábai előtt végig húzódó iker-tónak köszönheti szerencséjét. A turisták bizonyára nem azért sereglenek ide nyár elején, hogy lássák a grófság katolikus püspökének a palotáját, a székesegyházat, az örültek házát, sem pedig azért, hogy a francziskánusok kolostorát vagy a szegények-házát bámulják, meg. Csak tavai miatt adnak itt találkozót egymásnak a kékutazók. Ha nem volna ilyen felséges környéke, akkor úgyszólván eljátszotta volna játékát, nagy szomorúságára a Kenmar családnak, mert e család kilenczven-ezer hektárnyi birtokának egy részét képezi a városka. Szálló is van elég itt, meg a negyed-órányi távolságra eső Lough-Leane partján is.

Lord Piborne a legelőkelőbbet választotta; szerencsétlenségükre ezt akkor épen «boycott»-álták. Ez az új irlandi szó egy Boycott nevű kapitány nevéből származott, a ki rendőri segítséggel hordatta be gabonáját, mivelhogy a munkások az ő szántóföldjén beszüntették a munkát. Az a bizonyos szálló tehát «meg volt átkozva», minthogy tulajdonosa néhány bérlőjét elűzte a majorokból. Most tehát sem szakácsnéja, sem pinczérei nincsenek, s még a szállítók sem törődnek vele.

Lord Piborne és felesége, már akár tetszett nekik, akár nem, más szálló után néztek, s a tavakon való kirándulást másnapra halasztották.

A groom elintézte urának podgyász-ügyét, s annakutána azt a parancsot kapta, hogy egész este rendelkezésre készen álljon. Nem volt tehát szabad az előszobát elhagynia, mialatt ifjabb Piborne a szalonban olvasó, beszélgető és játszó turisták között adta a nagyurat.

Másnap kocsi várt rájuk a szálló kapuja előtt. Nagy, kényelmes utazó-hintó volt, az egész kocsitetőt le lehetett eresztetni, hátul pedig John és Marion számára külön saroglya-féle ülés. A groomnak a bakon a kocsis mellé kellett telepednie. A ládákban ruhán és fehérneműn kívül jó sok enni- és innivalót is vittek magukkal, előre leszámolván avval az eshetőséggel, ha útközben el találnának késni, vagy nem volna hely a vendéglőkben... azért az előkelő család a megszokott időben étkezhessék. Mindazonáltal midőn Killarneyből elindultak, ő kegyelmességeik lemondottak a kocsi használatáról.

Lord Piborne gyakorlati esze - mellyel még a főrendiház ülésein is szokott dicsekedni - két részre osztotta a kékutazást. Az első rész kiterjeszkedik a tavakra magukra, ezt vízen kell megtenni; a második rész a grófság területére egészen a tengerpartig, ezt kocsin fogják megtenni. A nagy utazókocsinak hasznát tehát az előkelő utazók csak a kirándulás második részénél vehették. Mindazonáltal elindult a kocsi, hogy a Killarney-tavak másik partján levő

Brandon-cottagenál várjon rájuk. Minthogy lord Piborne az ő feneketlen bölcsességével három napra tervezte a vízi kirándulást, a komornyik, komorna és groom nem maradhattak el tőlük oly sok időre. Senki fia a maga részéről nagyon örvendett a csillogó tó tükreán teendő útnak.

Tenger ugyan nem volt... mérhetetlen tenger, mely egyik szárazföldről a másikig nyúlik... csak tavak, szűk határok közé szorított tavak, melyeken turisták csolnakai siklanak végig. No de elég volt ez is hősünknek. Tegnap ült életében másodszor vasúton, ma pedig először fog csolnakba szállani.

Mig John, Marion és a groom gyalog mentek az egy mértföldnyi távolban levő északi végéhez a tavaknak, addig a marquis, marquisé és a gróf egy könnyű hintóban kocsikáztak a kiindulás helyére. Egy tér szögletén megpillantotta Senki fia menetközben a székesegyházat is, de nem volt ideje, hogy közelebből megnézzé. Az utcán kevés járó-kelő volt, azok is jobbra sétálgatok, nem üzletemberek voltak. Killarneyben élénkebb sürgés-forgás csak azalatt a három hónap alatt szokott lenni, midőn évenként a 10-12 ezer turista fölkeresi. Akkor úgy tűnik fel, mintha a város lakói csupa fuvarosok és evezőslegények volnának, kik nyakra-főre hajba kapnak egymással a vendégek miatt.

A kikötőben egy nagyobbacska csolnak várt ő kegyelmességeikre, öt evezőslegénnyel, négy az evezőlapátot forgatta, egy a kormányrúdnál volt. A csolnakban kipárnázott padok voltak, kopottas vászonernyő fölötté, mely az úri vendégeket a nap tüzeitől védte meg. A lord és lady meg Ashton gróf a puha vánkosokon foglaltak helyet, a cselédség a csolnak elő részében helyezkedett el. A kötelet eloldották, az evezőlapátok egyszerre belemerültek a habokba s a csolnak elindult.

A Killarney-tavak mintegy huszonegy négyszög kilométernyi területűek. Három tó van: a Felső-tó, melybe a környéknek két folyója, a Grenshorn és Doopary ömlik bele; a Muckross vagy Tore-tó, melybe az Owengariffe folyónak a vize szakad, minekutána a keskeny Lough-Range-csatornán végig folyt; végül az Alsó-tó, a Lough-Leane, mely a Lawnen keresztül meg néhány ér-csatornáján a Dingle-öbölbe foly ki. A tavak ömlésének iránya délről északra tart, úgy, hogy az Alsó-tó fekszik északra.

A három tó összképe egy hatalmas úszó-madárhoz hasonlít, például pelikánhoz vagy ilyesvalamihez, melynek lábát a Lough-Range, lábaszárát a Felső-tó és törzsét a Muckross vagyis Lough-Leane képezi. Minthogy a Lough-Leane északi partján indultak el, s folyó ellenében eveztek, előbb az Alsó-, tavon, azután a Muckross-taván, végül a Lough-Range csatornán keresztül a Felső-tavon át vették útjokat. Lord Piborne programja szerint minden tóra jut egy nap.

E vidék déli és nyugati részein vannak a Zöld Erin legmagasabb hegycsúcsai, el egészen a Cork grófságban mintegy belehasított pompás öböl: Bantry-ig. Itt van az a kis halász-rév is, hol Hoche partra szállott, midőn 1796-ban tizennégyezer emberével a Francia-köztársaság rendeletére segélyt hozott írlandi testvéreinek.

Lough-Leane a három tó közül a legnagyobb: öt mértföld hosszú és három mértföld széles. Keleti partját a Carn-Tual hegyláncz sötét erdői foglalják keretbe, melyek nagyobb részt a Muckross uradalomhoz tartoznak. Számos szigete van: Brown, Lamb, Heron, Mouse stb. Ezek közül a legnagyobb Ross és a legszebb Innishallen.

Ez utóbbi felé tartott legelőször a csolnak; gyönyörű idő volt, s a mi itt ritkán fordul elő, derült égről mosolygott alá a nap. Sugarak tánczoltak a tó tükreán. Senki fia mámorosan szívta az üde levegőt, s bámulta a csodaszép tájképet, mely előtte feltárult. De egy árva szóval sem adott kifejezést érzelmeinek, mert hiszen azt parancsolták neki, hogy hallgasson.

A lord és lady bizonyára nagyon elcsodálkoztak volna azon, ha egy ilyen származás és nevelés nélkül való teremtmény merészkedett volna fogékonysággal birni a természet szépségei iránt, melyek csak arisztokraták szemének gyönyörködtetésére valók. Különben is, a mint tudjuk, ő kegyelmességeik csak azért vállalkoztak erre a kirándulásra, merthogy a rangjukbeliek előtt divattá vált e helyet fölkeresni, s hihetőleg semmi maradandó emléket nem hagy hátra mindez emlékezetökben. Ashton gróf előtt ez az egész kirándulás közönyös volt. Nehány horgot hozott magával, s halászni szottyant kedve, míg fenséges szülei valószínűleg kötelességszerűen is a várakat és romokat fogják nézegetni.

Nagyon fájt ez Senki fiának. Midőn Innishallenbe érkeztek, a marquis és marquise kiszállottak, de a szeretetreméltó gróf arra az ajánlatukra, hogy tartson velők, így felelt:

- Köszönöm szépen; amíg önök sétálnak, én majd halászok.

- No de - viszonzá lord Piborne - itt ezen a szigeten egy hires apátság romjai láthatók és barátom, lord Kenmare zokon venné, ha...

- De ha a grófnak jobban tetszik... - veté oda hanyagul a marquisné.

- Bizonyára jobban tetszik - mondá Ashton gróf, - és groomom majd gondoskodik a horogra való békákról.

A marquis és marquisné tehát Johnnal és Marionnal elindultak, s így Senki fia, kinek ura szeszélyét túrníe kellett, sajnos, nem ismerhette meg az innishalleni régiségeket. Egyébiránt sem a marquis, sem a marquise nem jöttek el onnan állandó benyomásokkal megterhelten. Hogy is lehetett volna az ő közönyös, fásult lelkökre hatással a kolostor szépsége, melyet még a VI. században építettek, a négyszárnyú épület berendezése, a román stílusú kápolna remek faragott kő iverével, s a mindezt sűrű lombjaival elfedő sátora a taxus, éger, szederfáknak, melyeknek legszebb fajtái éppen e szigeten - a «szentek szigetén», mint Bouret kisasszony találóan elnevezte - voltak honosak.

Ashton gróf, bár nem volt hajlandó ő kegyelmességeiket az egy órai kirándulásra elkísérni Innishallenbe, a világért sem vesztegette el haszontalanul idejét. Egy szép pisztrángot igaz hogy saját hibájából kétszer is kiszalasztott, node meg is kapta ezért a szegény groom a magáét, pedig olyan ártatlan volt a dologban, mint a ma született gyermek. Az a néhány angolna, mely horgán vergődött, mégis többet ért neki, mint azok a nyomorúságos romok, melyek őt egy körömfeketényit sem érdekelték.

Az is kedvére való volt, hogy Ross-szigetet sem nézte meg, hol ő kegyelmességeik egy teljes órát töltöttek. Itt is halászással vesztegette el idejét, Senki fiának pedig vele kellett maradnia, míg a lord és lady Kenmare lord árnyas erdejében méltósággal teljes léptekkel sétálgattak.

Ugyanis a huszonnégy hektár terjedelmű sziget a Kenmare lord birtokához tartozott, a ki a tónak keleti partjától pompás országutat csináltatott ősi várához. Ez az ódon hűbérkorszakbeli vár a XIV. században épült. A marquisné és marquis előtt méltán feltűnt az, hogy a sziget is, meg a várpark is mindenki számára nyitva volt, a kinek kedve szottyant a pompás azalea- és rhododendron-csoportokkal ékeskedő kerti utakon barangolni.

Két órai gyakori pihenéssel meg-megszakított séta után visszatértek ő kegyelmességeik a csolnakhoz. Ashton gróf éppen abban fáradozott, hogy a groomot tisztességesen leszidja, a mit ő kegyelmességeik nagyon helyén valónak tartottak, a nélkül, hogy tudták volna, adott-e reá okot vagy nem. Pedig egyéb oka nem volt reá, mint az, hogy a halak óvakodtak az úrfi horgára kerülni. Emiatt Ashton gróf nagyon kedvetlen volt, s az is maradt egész nap.

A társaság újra beült a csolnakba. Most már inkább a tó közepének tartottak, hogy a nyugati parton megnézzék még az O'Sullivan mormoló vízesését, mielőtt beveznének a Lough-Leane torkolatába. Közel ehhez van a Dinish-cottage, hol lord Piborne az éjszakát eltölteni szándékozott.

Senki fia az igazságtalanul szenvedett sérelem miatt szomorúan ült helyén a hajó elő részében. De csakhamar megfeledkezett bánatáról és képzelete a szunnyadó víz tükrén csapongott. A «Kalauz»-ban csodaszép regét olvasott a Killarney-tavakról. Hajdanában boldog völgy volt a tó helyén, melyet hatalmas zsilip választott el a környéktől. Egyszer az őrizettel megbízott leányka gondatlanságból felvonta a zsilip csapóját, s azon keresztül örvénylő zúgással tódult be a víz. A falvak, lakóikkal és bírásaikkal - «thanist»-nak hívták a bírakat - mind odavesztek. A monda szerint tovább élnek ma is azok ott lenn a tó fenekén, s a kinek jó füle van, még ma is hallhatja a Lough-Leane hullámaiban, az angolnak és pisztrángok országában, ha vidám ünnepet ülnek.

Négy óra volt, midőn ő kegyelmességeik a Dinish-cottagenál kiszállottak. Ez a cottage a Lough-Range torkolatának közelében, az úgynevezett Glenov-öbölnek jobb partján volt. Meglehetősen kényelmes szállásra találtak. Mindazonáltal Senki fiának, mikor kilencz órakor elvégezte minden dolgát, azt parancsolták, hogy menjen szobájába, s így a szabadságot még ekkor sem élvezhette.

Másnap a Muckross-tó került sorra. Ez a harmadfél mértföld hosszú s alig félekkora széles tó meglehetősen szabályos alakú, tulajdonképpen nem egyéb, mint egy használatnak nem örvendő uradalom közepén levő halastó; a körülötte levő pompás erdő inkább csak nyert azáltal, hogy visszaesett ősi állapotába.

Ez alkalommal leereszkedett Ashton gróf és kegyeskedett fenséges szüleit követni. A groomnak is csatlakoznia kellett hozzájuk; ő vitte a vadászpuskát és a tarisznyát. Hajdanában sok vaddisznó volt ebben az erdőben. Most vörös däm vadat lehet találni, a mi pedig az Egyesült Királyságban kiveszöféiben van.

A gróf bizonyára nagy hőstettet vitt volna véghez, ha egy ilyen félénk állat neki megy a pus-kája csövének. Ebből azonban nem jutott ki neki, habár két evezöslegényt megtett hajtónak, Senki fiát pedig - vadászkutyának. Ez utóbbi a festői szép Tore-zuhatagot sem láthatta, sem a XIII. századból való ferencendi kolostort meg a templomot, melyeknek a megtekintéséről ő kegyelmességeiket jobb lett volna, ha valaki lebeszéli.

Ebben a kolostorban van egy óriási tölgy, melynek a törzse tizenöt láb vastag. A marquisné, talán azért, hogy holmi emléket vigyen magával a muckrossi kolostorból, egy levelet akart a fáról szakítani, már fel is nyúlt a kezével, midőn a kalauz hirtelen visszahúzta.

- Óvakodjék attól, kegyelmességed...

- Óvakodjék?... Miért? - kérde lord Piborne.

- Úgy van, mylord!... Ha a marquisné leszakította volna azt a levelet...

- Nos, talán Muckross tulajdonosa megtiltotta? - pattant fel a lord gögösen.

- Nem, marquis úr, - viszonzá a kalauz, - de a ki erről a fáról egy levelet leszakít, még abban az évben meghal...

- Még egy marquisné is?

- Még egy marquisné is.

Lady Pibornet ez úgy meghatotta, hogy csaknem rosszul lett. Csak egy pillanat választotta el attól, hogy a falevelet le nem szakította. Az efféle régi mondák babonáiban úgy hisznek a Smaragd-sziget lakói, mint az evangéliumban, s főleg Paddy úgy a városi, mint a falusi mind csaknem nevetségesen babonás.

Lady Piborne annak a veszélynek tudatában, melyben forgott, izgatottan érkezett vissza a Dinish-cottageba. Lord Pibornnak, habár csak két óra volt még, reá való tekintetből másnapra kellett a Felső-tóra való kirándulást elhalasztania.

Ashton úrfi szörnyen lehorgasztotta az orrát a miatt, hogy vadász-zsákmány nélkül kell hazatérnie. Ő is el volt fáradva, hát még a szegény kis groom, kit unos-untalan hajszolt hol ide, hol oda. De sokkal büszkébb volt, hogysem panaszkodott, volna.

Másnap mindjárt a reggeli után csolnakra szállottak ő kegyelmességeik. Az evezősöknek «derekasan neki kellett az evezőlapátot feszíteniök» - mint Mac Carthy Pat mondaná, hogy ár ellenében a Lough-Range-ba feljussanak. A torkolat szűk és örvény örvényre torlódik ott, meg is rázódtak tisztességesen az utasok. Hősünknek élvezet volt ez, de nem a lordnak és ladynek. A marquis felesége miatt aggódván, már-már vissza akart térni, Ashton gróf is siralmas állapotban volt. No de néhány evezőcsapással átsegítették a csolnakot a legveszedelmesebb helyeken, s azután az aránylag elég csendes tó tükrén nyugodtan úszott tova a vízililiommal benőtt part mellett. Másfél mértföldnyire innen nyúlt fel az ezernyolczsáz láb magas hegy, melynek neve Sasfészek, mivelhogy seregestül tanyáztak rajta a sasok.

Az evezőslegények figyelmeztették ő kegyelmességeiket arra, hogy ez a hegy felelni fog, hahogy méltóztatnak hozzá kérdéseket intézni. És csakugyan a turisták mind meg szokták bámulni ezt a rendkívüli viszhangot. A lord és lady azonban méltóságukon alól való dolognak tartották, hogy szóba álljanak olyan visszhanggal, mely nekik «nincs bemutatva». Ashton gróf azonban el nem mulasztotta volna világ kincseért sem, hogy oda ne kiáltson egy-két otromba szót, végül pedig kérdezte a visszhangtól, hogy ki ő?

- Tökfilkó! - felelt a Sasfészek helyett egy ember, ki éppen a hegy oldalán sétálgatott a sűrű bodzabokor mögött.

Ő kegyelmességeik, mikéntha mérges pók csípte volna meg, összerezzentek és úgy vélekedtek, hogy az az arczátlan viszhang bizonyára megkapná méltó büntetését, ha még megvolnának a hűbértorszakbéli úri-székek. Az evezősök nagybuzgóan lapátolták a vizet, hogy minél előbb otthagyják azt a helyet és négy óra felé a Felső-tóhoz érkeztek.

Ez körülbelül olyan, mint Muckross-tó, csak az alakja szabálytalan, s emiatt még vonzóbb. Délen a Cromaglan meredek oldalai nyúlnak fel, északon a Tomie és Biborhegy ormai, melyeket élénk vörös lombsátor von be. A déli partot sűrű koronáikkal pompás fák övezik, melyek árnyékot vetnek a killarneyi völgybe. Elragadóan szép volt ez a vidék, de ő kegyelmességeik nem igen gyönyörködtek benne; Senki fián kívül egyiknek sem telt az egész kirándulásban valami nagy öröme. Lord Piborne ki is adta nyomban a rendeletet, hogy a Geanhmeen torkolata felé evezzenek, hogy minél hamarább eljussanak a Brandon-cottagebe. Ott majd tisztességesen kipihenik fáradalmaikat, mielőtt a kocsin teendő kirándulásra felkészülődnek.

Ő kegyelmességeiknek ily kimerítő fáradság után természetesen nyugalomra volt szükségük. Ez a csolnakázás az ő szemükben fölért holmi tengeri úttal. A komornyiknak, komornának és groomnak a szállóban kellett maradnia. Senki fiának legalább húsz egymásnak homlokegyenest ellenmondó parancsot csupán azért nem kellett teljesítenie, mert Ashton grófot a tizenkilenczediknél mélységes álom nyomta el.

Másnap korán kellett talpon lenniök, mert jókora út állott előttük. A ladynak nem igen volt nagy kedve. Fáradt és sápadt volt, s már-már azon voltak, hogy egyenesen a Trelingar-kastélyba indulnak vissza. A lady emellett volt, de a lord emlékeztette őt, hogy barátja, Francastar herczeg és Wersgalber herczegnő egészen Valentiáig jutottak el: erre aztán elhatározták, hogy ők is úgy cselekesznek.

Bezzeg örvendett Senki fia, ki már aggódni kezdett, hogy hazamennek anélkül, hogy tengert látott volna.

Délelőtt kilencz órakor várt már reájok az utazókocsi. A lord és lady hátul, Ashton gróf velük szemben helyezkedett el. John és Marion a kocsisaroglya ülésében, a groom pedig a kocsis mellett foglalt helyet. A kocsi födelét egyelőre nem húzták fel. Minekutána a Brandon-szálló szolgaszemélyzete alázatos hódolattal elbúcsúzott ő kegyelmességeiktől, valahára elindultak.

A két délczeg ló mintegy negyed mértföldig ügetett a Felső-tó lefolyásától eredő Doogary-folyónak partja hosszában, azután a Gillyenddy-Recks heglánczának néhol meredek hegyi útjára kanyarodtak be, itt azonban csak lépést mehettek. Minden út kanyarulatánál új meg új kép tárul szemeik elé. Ez Kerry grófságnak, sőt egész Irlandnak hegyben legdúsabb része. Délkeletre mintegy kilencz mértföld távolságra a Gillyenddy-Reckstől innen tűnt elő a felhőkbe vesző ormával a Carrantuohill. A hegy lábánál szanaszét szirtdarabok, kőtuskók hevertek egymás mellett, a folytonos hegyomlás maradványaiként.

Dél tájban érkezett a kocsi a Gillyenddy-Recks egyik szűk hasadékaiba, minekutána a Tomie és Biborhegyet megkerülte. Messze földön híres hegyszakadék ez. Óriás Roland sem szelhetette ketté hatalmasabb kézzel a Pyrenäi heglánczot. A vadregényes vidéken itt is, ott is tengerszemekként tavak tükrei csillámlanak. Senki fia egész mondával mulattathatta volna ő kegyelmességeiket, ha ugyan érdeklődtek volna mindezek iránt. Mert a kis fiú buzgóan olvassatta a «Kalauz»-t. Csakhogy ugyan bizony ki hallgatta volna meg őt?

Áthatolva e hasadékon, sebesebben robogott alá a meredékes úton a kocsi észak-nyugat felé. Három óra alatt elérte a Lawne partját, mely a Killarney-tavak fölösleg vizét a Dingle-öbölbe vezeti le. Ennek a folyónak a mentén haladtak négy mértföldnyire, úgy hogy épen hatot ütött az óra, midőn a kilencz mértföldnyi úttól elfáradva Kilgobinetben, egy kis mezővárosban, pihenőt tartottak.

A vendéglőben kevés kényelmet, de annál nagyobb alázatosságot találtak, úgy látszik evvel igyekeztek azt pótolni. Az éjszakát nyugodtan töltötték el. Másnap reggel ő kegyelmességeik újra szóvá tették, vajjon ne forduljanak-e le az útról jobbra, hogy egyenesen Killarneybe hajtassanak, vagy tartsanak balra, hogy Valentiába menjenek. A vendéglős értésére adta ő kegyelmességének, hogy három hónappal ezelőtt Kardigan herczeg és felesége is ellátogattak Valentiába, ez aztán döntő befolyással volt elhatározásukra. Lord Piborne kijelentette lady Piborne-nak, hogy nekik okvetetlenül a herczegi vendégek nyomdokain kell haladniok.

Kilgobinetből délelőtt kilencz órakor indultak el. Esős idő volt, a kocsi födelét tehát fel kellett húzniok. Sőt ő kegyelmességeik még arra is gondoltak, hogy a kis groom a szél heves rohamát aligha ki tudja tartani a kocsis mellett. Nevetséges dolog, mintha az nem daczolt volna már különb fergeteggel is!

Így a gyermeknek módjában volt a szép tájképeket látni, de meg is bámulta a keleten végighúzóódó, felhőtakarta hegyeket, a nyugaton felmeredő sziklafalakat, melyek lenyúlnak a tengerig. A természet szépségei iránt való fogékonyság mind inkább felébredt lelkében, s a mit látott, bevésődött mélyen emlékezetébe.

Délután, a mint kelet felé a Carrantuohill mellett eltörpülő hegyek lassankint eltűnedezték, mindinkább előtérbe nyomult a láthatár másik részén az Iverogh hegye. Azontúl a kalauz szerint kényelmes kocsíút vezet le a kicsiny cahersiveei kikötőbe.

Estefelé, mintegy tíz mértföldnyi utat téve még Carramore helységbe érkeztek ő kegyelmességeik. Minthogy sűrűn látogatják ezt a vidéket a turisták, számos, kellően berendezett vendégfogadó van itt, s így nem kellett a magukkal hozott készlethez nyulniok.

Másnap is esett az eső, de azért ők csak folytatták tovább az útjokat. A tenger felől heves szél fújt, az égen felhők kergetőztek. Csak hébe-korba lopózott át a felhők sűrű fátyolán egy-egy napsugár. Senki fia tele tüdővel szívta a tenger sós páráival telített levegőt.

Már csaknem délfelé járt az idő, mikor nyugatnak kanyarodott a kocsi, hegynek le az Iverogh szirtes szoroson, köveken át nagyokat zökkenve, volt dolga a fékezőnek, hogy némileg meglassítsa a sebes alágördülésben. Öt órakor utazásuk célpontját elérték, s a kocsi megállott az egyik cahersiveei szálló kapuja előtt.

Senki fia sajnálkozva gondolt arra, hogy ezek az előkelő nagyurak mily édes-kevés élvezetet találtak a természet szépségeinek szemléletében. De mikor olyan közönyösök!

Akkor még nem tudta, hogy a «kiváltságolt tízezer» közül igen sokan csak azért utazgatnak, hogy éppen elmondhassák: ők is utaztak.

Cahersivee falva a Valentianak bal partján fekszik, mely itt valóságos fia-öböllé szélesedik ki, Valentia-Harbour néven nevezték el. Előtte van a hasonló nevű sziget, rajta a Brag-Head, Irlandnak nyugaton ez a legkiemelkedőbb pontja. Erről a faluról különben mindenki tudja, hogy O'Connel születési helye.

Másnap ő kegyelmességeiknek néhány órát arra kellett szánniok, hogy a szigetet is megnézzék, mert hát elhatározták hogy programjukhoz körömszakadtáig ragaszkodnak, Ashton grófnak sirály-vadászatra szottyant kedve, s így Senki fiának nagy öröme a groom is hivatalból követte az urát.

Egy személyszállító gőzös közvetítette Cahersivee és a sziget között, mely egy mértföldnyire volt a falutól, a közlekedést. Lord Piborne, lady Piborne és kísérete reggeli után hajóra szállottak, s a Ferry-Boat átszállította a kis kikötőbe, hol a halászbárkák vihar idején menedékhelyet szoktak találni.

Távolról nézve vad, komor ez a sziget, de ásványban meglehetősen gazdag, sok a palabánya rajta. Az egyik falvában vannak házak, melyeknek teteje és födele egyetlenegy palatáblából készült. Turisták számára vendéglők is vannak, de a jó ellátás dacára alig egy-kettő látogatja ezeket. Ugyan miért is? Hiszen, ha az utazó megnézi annak az erődítménynek a romját, melyet hajdanában Cromwell építtetett, meg a világítótornyot, a tengeren bolyongó hajók ez útmutatóját, ha távolról megbámulta a Skellingeket (két magas tűzhányó hegy, mintegy tizenöt mértföldnyire onnan) ennél több látni való nincs Valentiában. Legalább ő kegyelmességeik így gondolkoztak. Elvégre is efféle sziget Irland nyugoti tengerpartján száz meg száz van.

És mégis három nevezetessége van Valentiának:

Ez volt a kiinduló pontja annak a háromszögnek, melynek segélyével a föld egyik ívét megmérték. Ez az ív Európán keresztül az Uralhegységig húzódik.

Ez a sziget nyugat felé a legszélsőbb meteorologiai állomás, hol legelőször törnek meg az Amerika felől jövő vihar hullámai.

Végül van egy elszigetelten álló épülete, hova a lord és lady magát elkalauzoltatta. Itt kezdődik az első tengeren túl vezető kábel, melyet az ó- és új-világ között húztak. Anderson kapitány a «Great-Eastern» nevű óriási gőzhajóról hengergette le 1858-ban, de 1866-ban adták át a forgalomnak, akkor egyedüli volt a világon, később négy ilyen rézfonal kötötte össze Európát Amerikával.

Ide érkezett az első sürgöny az egyik kontinensről a másikra. Buchanan, az Egyesült Államok adta fel, így hangzott:

«Dicsőség Istennek a magasságban és békeesség földön a jóakarató embereknek.»

Szegény Irland! Te nem mulasztottad el, hogy megadd Istennek a magasságban a dicsőséget; vajjon az emberek megadják-e valaha neked a békeességet, visszaadják-e függetlenségedet?

V. Juhászkutya és vadászkutya.

Cahersiveeből augusztus 11-ikén, reggel indultak el az Iverogh-hegy elágazásánál végig vezető tengerparti úton. Rövid ideig pihentették a lovakat a Dingle-öböl közelében fekvő Kells falvában, s éjjeli szállásra este Killorglinbe érkeztek. Egész napon át esett az eső és fújt a szél; másnap valósággal fertelmes idő kerekedett. Jég esett, fergeteg dúlt, míg ő kegyelmességeik megtették a Valentiától Killarneyig tartó harmincz mérföld utat. Éppen ilyen utálatos hangulatban voltak ő kegyelmességeik is, hogy a kirándulás utolsó éjszakáját itt eltöltsék.

Másnap vonatra ült a társaság és három óra tájban tíz napi távollét után otthon voltak újra a Trelingar-kastélyban.

A lord és lady a Killarney-i tavakra meg a Kerry-hegyvidékre tett hagyományos kiránduláson - szerencsésen túlestek.

- No, ugyan érdemes is volt ennyi kellemetlenséget nyakunkba venni - mondá a lady.

- És olyan rettenetes unalommal megbirkózni! - tévé hozzá a lord.

Bezzeg Senki fia sok szép emléket hozott magával.

Első dolga az volt, hogy Katnál Birk felől tudakozódják.

A kutyának nem történt semmi baja. Kat nem feledkezett meg róla. Minden este eljött a szokott helyre s a mosóné tőle kitelhetőleg adott neki enni.

Senki fia még aznap este, mielőtt szobácskájába tért volna, felkereste Birket a gazdasági épületek mögött, a rendes találkozó helyén. Elképzelhetjük minő örvendetes volt ez a viszontlátás! Egy kissé lesoványodott ugyan, mert nem igen lakhatott jól naponta, no de okos szemei éppen úgy csillogtak, mint annak előtte. Senki fia megígérte neki, hogy lehetőleg minden este fölkeresi, s evvel jóéjszakát kívánva ott hagyta. Birk, mintha érezte volna, hogy ennek így kell lennie, belenyugodott a változhatatlanba. Hja, okosoknak kellett lenniök. A Trelingar-kastély környékén sejteni kezdték Birk létezését, mert a kutyák már gyakrabban ugattak gyanakodva.

A kastélyban újra minden a rendes kerékvágásba zökkent - tovább vegetáltak. S ez a kifejezés nagyon ráillik a kastély úri lakóinak életére. Úgy beszéltek meg, hogy szeptember végeig maradnak itt, aztán télire beköltöznek Edinburgba, s ha a parlament ülései megkezdődnek, Londonba költöznek át. A lord és lady ezalatt egyebet sem tettek merő nagyúri szokásból, mint unták magukat, a szomszédos uraságokkal megkezdődtek a kétségbeejtően pontos látogatások. Legalább módjukban volt a killarney-i kirándulásról beszélni. A lord és lady egy-két barátjuknak úti emlékeivel összevissza kevergették a maguk benyomásait. Jóformán még a nevére sem emlékeztek annak a szigetnek, honnan az «elektrikus hajókötel» kiindult, melyet Európában megrántottak és Amerikában megszólalt a csengő, szakasztott azon mód a mint ők szoktak Johnnak és Marionnak csöngetni.

Senki fiára szörnyen nyomasztólag hatott ez az egyhangú élet. Napról-napra túrnie kellett Scarlett durva bánásmódját; mert ez a jó úr csihésnek tekintette őt. Ashton gróf bogarai miatt sem volt soha nyugta. Minden perczen újabb meg újabb dolgokat parancsolgatott neki, hogy a következőben visszavonja és egészen más rendeleteket osztogasson ki, úgy hogy a kis groom azt sem tudta, hol áll a feje. Úgy érezte, mintha kezét-lábát zsarnoki önkénnyel megkötötték volna, s hol ide, hol oda rángatnák őt. Az előszobában, a cselédházban egyaránt kacagták a miatt, hogy ide küldik, vissza kiáltják és valójában csak bolonddá tartják. Ó mennyire fájt ez neki!

Esténként, ha fáradtan felment szobácskájába, tépelődött helyzete fölött, melybe őt a nyomor kényszerítette. Örökké csak nem lehet Ashton grófnak a groomja. Érezte, hogy többre tarthat számot. A vele született becsvágy és önérzet fellázadt benne még csak annak a gondolatára is, hogy örökké másnak a szolgája legyen, holott telve volt függetlenségre való vágygal... A majorban... ő be másképpen volt ott; egyenlőnek tekintették magukkal, gyermekük gyanánt bántak vele. Ki olyan gyöngéd iránta itt, mint nagymama volt? Ki érezteti vele szeretetét, mint Martine és Kitty? Ki buzdítja, mint Márton és fiai? Bizony többre becsüli azokat a kőkor-sóban gyűjtögetett kavicsokat, mint a guineake-t, melyekkel lord Piborne havonta megfizet az ő rabszolgáskodását. Kerwanban tanult, dolgozott, ismereteket szerzett, hogy majdan a maga emberségéből is megtudjon élni... Itt pedig egyebet sem tesz, mint alázatosan teljesíti az elkényeztetett, hiú, tudatlan grófi úrficskának szeszélyes parancsait. Legtöbbször az volt a kötelessége, hogy rendbe hozza újra azt, a mit az úrfi ide-oda széthajigált, még csak nem is hasznos könyvek voltak, mert ugyan mit is keresett volna itt holmi hasznos könyv?

Az úrfi cabrioletje meg éppen kétségbeejtette a fiút. Reszketett, ha csak rá is nézett. A grófnak pokoli kedve telt abban, hogy árkon-bokron ügessen keresztül, s bezzeg mulatott rajta, ha látta, mint kapaszkodik görcsösen a kis groom a könnyed kocsi fedelének a szíjába. Ha az időjárás úgy kívánta a «tilburyn» vagy a «dog-cart»-on kocsikáztak, ilyenkor szegény Senki fiának nem volt oka félelemre. Csakhogy a «Smaragd-sziget»-en, sajna, igen sokszor erednek meg az ég csatornái.

Alig volt nap, hogy a cabriolet ne szerzett volna gyötrelmet kis hősünknek. Hol Kanturkban akarta magát az úrfi mutogatni, hol pedig a Trelingar-kastély környékén kellett neki kocsikáznia. Az országút hosszában egész rakás félmeztelen koldusgyermek szaladgált a cabriolet után az éles kavicsoktól vérző lábbal, s lelkendezve kiáltoztak: «Coppert.... coppert!» Senki fiának vérzett a szíve ennek láttára. Tudta jól, hogy mi az a nyomor, ette ő is az inség kenyerét; sajnálta szegény fiukat. Az úrfi azonban nyersen rájuk rivalt, s megfenyegette az ostorral, ha közelebb találtak jönni. Szívesen adott volna Senki fia egy-két krajcárt a kéregetőknek, de nem mert, félt az urától.

Egyszer azonban igen nagy volt a kísértés. Egy csinos, székehajú, mintegy négy esztendőes fiucska oly esdően nézett reá nagy, kék szemével és coppert kért. - A kis, csaknem értéktelen pénzdarab oda repült lábaihoz, s a fiucska örömperepve kapott utána.

Észrevette az úrfi. Tetten érte groomját holmi irgalmassági cselekedeten.

- Ficzko, ki engedte meg neked ezt? - kérde szigorú hangon.
- Gróf úr... szegény kis gyermek... az embernek olyan jól esik, ha... csak egy coppert...
- Úgy-e, hajdanában neked is így dobták oda, mikor még utcatekergő voltál?
- Nem... sohasem! - kiáltott fel a fiú. Mert mindig sértette őt, ha szemébe mondták vagy czélozgattak arra, hogy egykor ő is koldult.
- Miért adtál alamizsnát annak a gyermeknek?
- Olyan esdően nézett reám... én is reá néztem...
- Megtiltom, hogy az utcán csavargó gyermekekre nézz! Tartsd az eszedbe!

Senki fiának nagyon rosszul esett, de hát engedelmeskednie kellett.

A nyomorultak iránt való szánalmat tehát szívébe kellett rejtenie, még csak egy krajcárt sem vethetett oda nekik alamizsnául... és mégis megtörtént egyszer, hogy érzelmei nem tudott uralkodni.

Szeptember 3-án történt. Ashton gróf a dog-carten indult Kanturkba. Senki fiának is természetesen vele kellett mennie. Egymásnak háttal ültek, a gróf megparancsolta groomjának, hogy mellén fonja keresztbe karjait és meg se mocsanjon.

Kanturkba érkeztek, nem történt eddig semmi különös velük. A járókelők dicsérték a délczeg mént, melyről habrongyok szakadoztak. Piborne úrfi ezalatt a város legelőkelőbb boltjait járta rendre. A groom a pompás paripa zabláját tartva állott a hintó előtt, nagy gyönyörűségére az utczagyerkőcöknek, a kik nem győzték bámulni cifra ruháját.

Három óra tájban haza indult Ashton gróf, meglehetősen lassan hajtattott. Az országúton nyüzsgött a sok rongyos koldusgyermek. A lassan haladó dog-cart köré sereglettek, ámde az ostor csapója visszariasztotta őket, míg végre elmaradoztak.

De az egyik nem akart tágitani. Hét éves, bátor tekintetű fiacska volt az, kinek az arczáról lemosolygott az irlandiak vidám természete. Szaladnia kellett, hogy a léptetve haladó kocsi oldalán maradhasson. Kicsiny lábait fölsértették a kavicsok, de azért csak futott... futott, még az ostor sem riasztotta el. A kezében áfonyával telt galyat tartott, s azt kínálhatta egy copperért.

Senki fia - mintha sejtette volna, hogy ennek jó vége nem lesz - titokban intett neki, hogy térjen vissza, hanem a gyermek nem akart tágitani.

Ashton gróf is már többször reáivallt, hogy menjen dolgára; mindhiába, a kis vakmerő szünetlenül a kerekek mellett törtetett előre.

Piborne úrfi megtehetette volna, hogy egyet csettint a nyelvével, s a ló sebesebben szedi vala a lábát; de hát eszeágában sem volt; lépést akart menni, mert neki úgy tetszett. A gyerek futása kezdte őt bosszantani, s feléje csapott az ostorral.

Az ostor a kis fiú nyaka köré csavarodott, a ki néhány lépésnyire annál fogva vonszolódott s majdnem megfojtva a földre hullott.

Senki fia leugrott a kocsiról s a fiúcskához rohant. Vörös karika volt a nyaka körül és jajgatott fájdalomában. Felforrt kis hősünkben a düh és kedve lett volna, hogy urára rohanjon... Bizonyára nem ő járt volna rosszul, bár Ashton gróf idősebb volt, mint ő.

- Ide!... ficzkó! - kiáltott reá a gróf, lova gyeplőjét szorosabbra fogva.

- De a szegény fiú!...

- Ide jer, ha mondom! - ismétlé ifjabb Piborne és suhintott egyet az ostorával - tüstént itt teremj, mert te sem jársz különben.

Szerencséje az úrfinak, hogy a fenyegetésnél maradt, mert ki tudja mi lett volna különben a következmény. Senki fia legyőzte önmagát, néhány pence-t dugott a fiúcska zsebébe s újra felült a dog-cartra.

Ashton gróf e szavakkal fogadta:

- Ha még egyszer engedelmem nélkül leugrasz a kocsiról, jól elraklak és azonnal elkergetlek a kastélyból.

Senki fiának villámlott egyet a szeme, de nem szólott semmit. A dog-cart gyorsan elrobogott, s ott hagyta az utca közepén a szegény fiút, ki a pence-okat csörgetve zsebében, mintha kissé fájdalomáról is megfeledkezett volna.

Ettől a naptól kezdve a rosszindulatú úrfi még inkább elkésérítette groomjának az életét; bosszantotta, megalázta őt mindenütt és mindenképpen. Eddig testileg szenvedett, most lelkileg, s talán éppen olyan boldogtalannak érezte magát, mint egykor a hard kunyhójában

vagy Thornpipe korbácsa alatt. Gyakran arra gondolt, hogy ott hagyja a Trelingar-kastélyt. Az ám, csak hogy hova megy? Mac Carthyéknak nyoma sem volt sehol, s ha feltalálja is, vajjon segíthetnek-e rajta? Azt az egyet tudta, hogy a Piborneok örökösének szolgálatában nem marad.

Ekkor történt valami, ami őt nagyon gondolkozóba ejtette.

Szeptember végén szokta a Piborne-család a Trelingar-kastélyt elhagyni. Ha neki is velük kell Skót- vagy Angolországba mennie, akkor még csak nem is remélheti, hogy a Mac Carthy-családot feltalálja.

Birkától sem akart semmi áron megválni.

- A kutya nálam maradhat - mondá egy alkalommal a kedves Kat - majd gondoskodom én róla.

- Jól van, Kat néninek jó szíve van. Magára nyugodt lélekkel bíznom. Megfizetném a tartást...

- No még csak az kellene - vágott a szavába Kat, - nem azért mondtam!... Én is megszerettem a szegény párat...

- De mégsem akarnám, hogy terhére legyen. Ha én innen most elmegyek, nem látom Birket egész télen át... talán nem is látom többé...

- Már miért ne látnád, édes fiam?... Ha majd visszajössz...

- Ha majd visszajövök, Kat? Hát olyan bizonyos az, hogy visszatérek a kastélyba, ha abból egyszer kivettem a lábamat? Onnan, ahova visznek, könnyen elkergethetnek engem... vagy kapom magam egy szép napon s én állok odébb...

- Mit beszélsz?

- Azt mondom, hogy fel is út, alá is út, a többi a jó Istenre bízom... Nem is először tenném.

- Szegény teremtés!... Szegény fiú! - sóhajtott fel a jó asszony.

- Azt is forgatom az elmémbe, Kat, hogy nem volna-e legjobb most rögtön felszedni a sátorfámat... vinném Birket magammal..., valahol a közelben, nem messze a tenger parttól beállnék valamelyik majorba...

- Hiszen még tizenegy éves sem vagy!

- Még nem vagyok, Kat! Hej, ha én tizenkét- vagy tizenhárom éves volnék... nagy legény, lenne két erős karom... tudom, hogy beszegődtetnék... Istenem, milyen lassan is telnek az évek, ha az ember boldogtalan...

- S milyen sokáig tartanak! - mondhatta volna a jó Kat.

Ekkor egy véletlen esemény a bizonytalanságnak hirtelen véget vetett.

Szeptember 15-dike volt. A lord és lady kiadták a rendeletet, hogy készülődjék a szolgaszemélyzet az útra, mert még csak két hétig maradnak ő kegyelmességeik a kastélyban. Senki fia azon gondolkozott: vajjon Scarlett télen át a kastélyban marad-e; aggódott Birk miatt, mert úgy hallotta, hogy a jószágigazgató nem megy a városba télire. A kastély körül csatangoló eb bizonyára szemébe fog ötleni, s bizonyára semmi áron sem engedi meg a mosónénak, hogy magánál tartsa. Katnak tehát titkon kell Birket etetnie, a mint ezt már egyszer tevő. Ha Scarlett megtudja, hogy a kutya a groomé, bizonyosan az lesz az első dolga, hogy Ashton grófnak besúgja, s az úrfi a legelső alkalommal le fogja löni Birket.

Említett napon Birk szokása ellenére már délután a gazdasági épületek felé kullogott. A véletlen, a szerencsétlen vakeset úgy akarta, hogy ugyanekkor szaladgált az országúton Ashton gróf egyik harapós vizslája.

Farkasszemet néztek egymással, morogtak, jeléül ellenséges indulataiknak. Már csak a miatt is, hogy nem egy fajtájúak, nehezen fértek volna meg. A lord kutyája mélységes megvetést érezhetett a parasztkutya iránt, harapós természete sarkalta, hogy reá rohanjon. Mihelyt megpillantotta az erdő szélén csöndesen álló Birket, fogait csattogtatva neki ugrott.

Birk megvárta, míg odaért, folyton szemmel tartotta, hogy meg ne lephesse, ő maga pedig farkát lába közé húzva, ugrásra készen várta a történendőket.

Dühös ugatás után, hirtelen reávetette magát a vadászkutya Birkre és beleharapott az oldalába. Erre aztán megtörtént az, a minek meg kellett történnie. Birk belekapott ellenségének a torkába - s evvel vége volt a küzdelemnek.

Rettenetes üvöltés töltötte be a levegőt, a kastély udvarán ödöngő másik két vadászkutya szintén üvölteni kezdett. Erre figyelmessé lett Ashton gróf és a jószágigazgatóval a helyszínére sietett.

Alighogy a rácsos kapun kilépett, meglátta a Birk fogai között hörgő vizslát. Nagyot kiáltott, de nem mert kutyájának segítségére sietni, mert attól félt, hogy ő is úgy jár, mint az. A mint Birk észrevette az úrfit, még egy utolsót harapott a vizsla gégéjébe s aztán nyugodtan befelé haladt az erdőbe.

Ekkor ifjabb Piborne és Scarlett közelebb mentek, s a küzdelem helyén csak a döglött vizslát találták.

- Scarlett... Scarlett! - ordítá a gróf. - Megfojtották a kutyámat!... Az a dög fojtotta meg... Hol van?... Jöjjön, vegyük üldözőbe... Kézre kerítjük... Megölöm!

Scarlettnek nem igen akarózott, hogy üldözőbe vegyék a vadászeb gyilkosát. No, éppen nem került nagy fáradságba, hogy Ashton gróftól a szándékától eltérítse, mert ő kegyelmesége is éppen úgy félt, mint Scarlett a rettenetes Birkől.

- Vigyázzon, gróf úr - mondá - evvel az undok döggel szemben ki ne tegye magát veszélynek!... A vadászok majd elbánnak vele alkalomadtán.

- De hát tulajdonképpen kié az a dög?

- Senkié. Gazdátlan eb, ezek csatangolnak az országutakon szanaszét.

- Még ki talál siklani a körmeink közül.

- Nem igen hinném, mert már néhány hete, hogy a kastély környékén kószál.

- Néhány hete, Scarlett?... És nekem azt senki sem jelentette be? Nem volt, a ki ledurrantsa ezt a dögöt, mely legjobb vizslámat megfojtotta?...

Ez a sivárlelkű, önző ifjú szerette a kutyáit, a mint embert sohasem szerethetett volna meg. A megfojtott vizsla különös kedvence volt mindig magával vitte, ha vadászni ment, s valószínűleg az lett volna a sorsa hogy gazdája egy őrizetlen pillanatban a vad helyett lelövi - így hát Birk foga csak siettetette sorsának beteljesedését.

Ashton gróf nagy elszontyolodva, dühvel teljesen és rémes boszúra gondolva tért vissza a kastélyba. Megparancsolta, hogy a vizsla hulláját hozzák be.

Szerencse, hogy Senki fia nem tudott mind erről semmit. Talán elárulta volna, hogy a gyilkos kutyának ő a gazdája, vagy Birk hozzá szaladt volna s így fődözi fel a titkot. De nemsokára ő is megtudta, hogy mi történt. Az egész kastély viszhangzott a szerencsétlen Ashton gróf

síralmától. A lord és lady hasztalanul igyekeztek egyetlen magzatukat vigasztalni. Nem hallgatott az senkire. Csak a boszú vigasztalja meg. A lord parancsára «tisztességes» temetést rendeztek a néhai való kutyának, ámde ez sem enyhítette az úrfi fájdalmát. Midőn a gyászmenetet meglátta, némán és szomorúan vonult vissza szobájába és egész este nem látták őt a kastélybeliek.

Elképzelhető, minő nyugtalan volt kis hősünk. Mielőtt lefeküdt volna, még egyszer megbeszélte a dolgot Kattal, a ki szintén erősen aggódott Birk miatt.

- Fiam, helyén legyen most az eszünk, senkinek sem szabad megtudnia, hogy a kutya a tiéd, mert ennek te adnád meg az árát, nagy baj lenne - mondá a derék asszony.

Senki fia arra éppenséggel nem gondolt, hogy a kutya haláláért még őt vonhatják kérdőre, csak annyit tudott, hogy ezentúl Birkról alig, vagy talán nem is gondoskodhatik. A kutya nem jöhet immár a gazdasági épülethez a nélkül, hogy észre ne vennék, s így Kat sem adhat neki enni feltűnés nélkül.

Egész éjjel nem aludt semmit, Birk miatt hányta-vetette a gond. Fontolóra vette azt is: vajjon nem lenne-e a legokosabb dolog másnap fölmondani a szolgálatot, s hosszas töprengés után elhatározta, hogy megteszi, mire már hetek óta készülődött.

Három óra tájban nyomta el az álmot. A nap már besütött az ablakon, mikor fölébredt, rögtön talpra ugrott s csodálkozott, hogy gazdája még nem csengette be mint eddigelé szokta.

Megmaradt elhatározásánál. Még aznap el akarta hagyni a kastélyt, azalatt az örv alatt, hogy a groomi szolgálatra nem alkalmas. Nincs senkinek arra joga, hogy őt visszatartóztassa; előre elkészült arra, hogy le fogják hordani. Előszedte azt a ruhát, melyben a majorból útra kelt. Egy kissé elnyűtte már, de még mindig tiszta volt. Gondosan zsebredugta három hónapi bérét. Elmegy a lordhoz - így tanakodék magában - illedelmesen bejelenti, hogy a kastélyt el akarja hagyni, aztán kéri a szeptember 15-dikéig járó félhónapi bérét, megpróbálja, hogy Kattól is elbúcsúzzék. Ha aztán Birkre valahol reábukkan a környéken, útra kerekednek, minekutána a Trelingar-kastélylyal mind a ketten jóllaktak.

Kilencz óra körül járt az idő mikor az udvarba lejtött. Csodálkozva hallotta, hogy a gróf már napfelkelte óta elment hazulról. Máskor mindig a groomjának kellett felöltöztetnie, s ilyenkor az úrfi ki nem fogott a bosszantásból és durva szidásból.

Bezzeg még inkább bámult, mikor látta, hogy sem Bill, a vadász, sem a kutyák nincsenek a kastélyban.

Kat éppen a mosókonyha ajtajában állott, intett neki hogy menjen oda.

- A gróf Billel és a kutyákkal Birk ellen indult az erdőbe - suttogá Kat.

Harag és boszuság miatt hamarjában szólani sem tudott Senki fia.

- Vigyázz, fiam, a jószágigazgató szemmel tart minket; nem szabad, hogy...

- Nem szabad, hogy Birket megöljék - kiáltott a fiú - nekem is van közöm ehhez a dologhoz...

- Mit beszélsz itt, groom - rivallt rá Scarlett, - s egyáltalában mi dolgod van itt?

A groom nem akart szóváltásba keveredni a jószágigazgatóval, egészen nyugodtan felelt:

- A gróf úrral szeretnék beszélni.

- Beszélhetsz, ha majd hazajön, s azt a fertelmes dögöt ledurrantotta...

- Azt ugyan nem fogja tenni - vágott közbe a fiú, kinek nagy erejébe került, hogy nyugalmát el ne veszítse.

- Csakugyan?

- Nem, Scarlett úr, s ha fel is hajszojja a kutyát, megölni nem fogja.

- S ugyan miért nem?...

- Mert én nem engedem.

- Te?...

- Én Scarlett úr, az a kutya az enyém, s nem engedem, hogy megöljék.

A jószágigazgató elképedve állott meg egy ideig, de a fiú rohant az erdő felé, s nemsokára ott volt az erdőszélen.

Bujkált a bokrok között, meg-megállott, hallgatózott, hátha valami nesz figyelmessé tenné arra, hogy merre jár Ashton gróf. Temetői csönd volt az erdőben, kutyaugatás messzire elhallatszott volna. Nem lehetett tudni, hogy merre vadász Birkre az úrfi.

Ez a bizonytalanság kétségbeejtő volt! Lehet, hogy Birk már jó messzire szaladt, ha a vizslák üldözőbe vették. Többször kiáltotta a kutya nevét; azt hitte, hogy a hú állat megismeri gazdája hangját és hozzá siet. Nem tudta, hogy miképpen fogja kutyáját a gróftól meg a vadásztól megvédeni; de érezte, hogy megvédi, hogy lesz arra bátorsága.

A mint így toronyirányában ment, jó két mértföldnyire eltávozott a kastélytól, midőn egyszerre csak mintegy kétszáz lépésről hangos ugatás üti meg a fülét. Egy erdei tó volt ott, körülötte hatalmas fák.

Senki fia megállott; megismerte, hogy a kastélybeli kutyák ugatnak.

Bizonyára fölverték Birket, s talán már össze is tűzött Birk a feldühösített vizslákkal.

Nyomban reá tisztán hallotta e szavakat.

- Vigyázzon, gróf úr... megvan!

- Jól van, Bill... ide... ide!

- Fogd meg!... Fogd meg! - uszítá Bill a kutyákat.

Senki fia oda szaladt, honnan a hangok jöttek. Alig tett húsz lépést előre, midőn lövés dördült el.

- Nem találtam... nem találtam! - kiáltott Ashton gróf. - Bill, lőjj te, jól megcélozd!

Még egy lövés rázkódtatta meg a levegőt, még pedig olyan közélről, hogy a tűz villanását Senki fia a falevelek között megpillantotta.

- Ez talált! - kiáltá Bill, a kutyák pedig dühösen ugattak.

Senki fiának lábainai megtántorodtak, mintha a golyó őt találta volna, s talán le is rogyott volna, ha tőle mintegy hat lépésnyire meg nem zördül a galy, s nem lát meg egy lucskos kutyát, melynek oldalából vér foly, szája pedig habzik.

Birk volt. A vadász golyója oldalát megsértette, s ő a tóba ugrott.

A kutya reá ismert gazdájára. Senki fia befogta Birk száját, hogy ne ugathasson kínjában, s egy sűrű bokor mögé vonszolta, mert attól félt, hogy a vizslák keresni fogják.

Nem keresték. A kutyák szörnyen belefáradtak a hajszába, elég volt az az egy-két marás is, melyet Birk a küzdelem hevében nekik emlékül adott; - Bill mellett maradtak. Nem vették észre Senki fiát és Birket, pedig oly közel haladtak el a bokor mellett, hogy a fiú tisztán hallotta, a mint Ashton gróf így szólott a vadászhoz:

- Te Bill, bizonyosan tudod, hogy agyonlőtted?

- Szentül tudom, gróf úr, fejébe lőttem a golyót, mikor a tóba ugrott. A víz nyomban piros lett a véréből; ott hever valahol a tó fenekén, míg a víz újra fölveti...

- Szerettem volna, ha élve kerül a körmeim közé - kiáltá ifjabb Piborne.

No, hiszen, ez lett volna még csak Trelingar örökösének a kedvére! Minő élvezettel nézte volna, hogy kutyái Birket szétmarczangolják... Mert ezek a kutyák szakasztott oly vérengzők voltak, mint gazdájuk.

VI. Ketten együtt véve tizenhatsz évesek.

Senki fia talán soha életében oly megkönnyebbülten nem lélekzett fel, mint akkor, midőn látta, hogy a gróf, a vadász meg a kutyák eltávoznak; nemkülönben Birk is, mikor gazdája levette szájáról a kezét, azt mondta neki:

- Ne ugass most,... ne ugass Birk.

És Birk nem ugatott.

Szerencséje volt Senki fiának, hogy régi ruháját vette fel, hátára kötötte batyuját, zsebre dugta kis pénzecskéjét. Legalább nem kellett még egyszer visszamennie a kastélyba, hol Ashton gróf eddig bizonyára tudja, hogy kié volt a vizsla gyilkos kutya. Micsoda rettenetes jelenet várt volna a groomra! Igaz, hogy így odavész félhavi bére, de inkább hadd vesszen. Most, hogy háta mögött van a kastély, hogy nem kell látnia Ashton grófot és Scarlettet, mellette pedig hűséges kutyája: nosza útra fel!...

Kis vagyonkája négy fontra, tizenhét shillingre és hat pence-ra rúgott. Ennél több pénze még nem volt. Annyi esze azonban volt, hogy túl nem becsülte, nem tartozott az éretlen gyermekek közé, a kik egész világ kincsét a magukénak tartják, ha egy-két garas zörög a zsebükben. Azt is tudta, hogy ennek a pénznek könnyen végére járhat, ha nagyon nem takarékoskodik, míg Birkkel együtt valami keresetforráshoz nem jut.

A derék állat sebe szerencséjére nem volt veszélyes, csak horzsolta a golyó, hihetőleg néhány nap alatt begyógyul. A vadász is éppen olyan ügyetlen volt, mint a gazdája.

A két jó barát az erdőből kiérve az országútra kanyarodott. Birk vidáman ugrándozott gazdája körül, Senki fia a jövő gondjaival tépelődött.

Nem indult a fiú vaktába neki a jövőnek. Eleinte azt forgatta elméjében, hogy Newmarketbe vagy Kanturkba megy. Mind a két helységet jól ismerte. Newmarketben hosszabb ideig tartózkodott, Kanturkba pedig gyakran elkísérte a Piborne fiút. De itt esetleg találkozott volna egyikkel vagy másikkal a kastélybeliek közül, ezt pedig nem akarta. Így hát bölcsen cselekedte, hogy délnek tartott. Így a Trelingar-kastélytól mindinkább eltávozik, még pedig olyan irányban, a hol őt aligha fogják keresni, no meg közelebb jut Cork grófság székhelyéhez, mely az élénk forgalmú hasonló nevű öböl mellett fekszik.

Innen indulnak ki a hajók... nagy tengeri hajók a szélrózsa minden irányába, nemcsak halászbárkák, mint Westportban és Galway-ban. Rendkívüli üzleti szelleme ragadta a fiút.

Bizony messzi út az Corkig, sok idő eltelik, míg odaér. Eszéágában sem volt, hogy kocsira vagy vasútra pazarolja a pénzét, no meg arra is gondolt, hogy most is szerezhet néhány shillinget, mint akkor, mikor Limerickből Newmarketbe gyalogolt. Harmincz mértföldnyi tisztességes út egy tizenegy éves fiúnak, legalább nyolcz napig eltart, ha itt-ott a majorokban meghál.

Az ég derült volt, sár és pormentes az út, kissé ugyan hűvös az évszakhoz mérten, de a gyaloglóknak éppen megfelelő. Senki fia így első látásra éppen nem látszott szánalomraméltónak: fején posztó-kalap; mellénye, ujjasa és nadrágja jó meleg posztószövetből, cipői megjárták, derekán az öv, benne a bicska - mindkettőt nagyanyótól kapta volt ajándékba - botot egy útszéli fáról vágott le... Bizony inkább attól kellett félnie, hogy valaki megtámadja, mint megszánja. No de ott volt mellette Birk; majd elriasztja tőle, ha valami gyanus pofájú emberrel lenne találkozása.

Első nap öt mértföld utat tett meg, közben két óráig pihent. Költött fél shillinget. Nem sok egy fiúnak meg egy kutyának. Persze csak szalonnát és burgonyát ettek. Jobban esett ez neki, mint a kastély sütte-főzte. Estére Baunteer községen innen egy major csűrében töltötte az éjszakát, a reggelijök egy-két pence-ba került. Azt bekapva másnap folytatták útjukat.

Az idő meglehetősen volt, de bezzeg nem az út, mely hegynek vezetett fél s mind fáradságosabbá vált. Cork grófságnak ez a része nagyon változatos felületű. A Kanturkból Corkba menő országút a Boggeragh-hegy oldalán visz keresztül; meredek ösvények, kanyargó hegyi utak egész tömkelege van itt. Senki fia az országútról nem tért le, ez volt a legbiztosabb kalauz. Egyébiránt oly jól tudott tájékozódni, mint egy kínai, vagy mint a róka. Különben is mezei munkásokkal, egyik faluból a másikba siető fuvarosokkal lépten-nyomon volt találkozása. Mindig akadt olyan, kitől megkérdezhetette volna az utat, de ő nem akarta, hogy feltűnést ne keltsen.

Hat mértföldnyi utat téve meg, Derry-Gouvaba érkezett. Kicsiny falu ez, itt kapaszkodik fel az országút, a Boggeragh-hegy oldalán. Valami idegen utas a falu korcsmájában nyájasan kérdezte tőle, hogy honnan jön, hova megy, s mikor akar elindulni. Úgy látszott, hogy tetszett neki a fiú válasza, mert megkínálta vacsorával. Senki fia köszönettel elfogadta. Pompásan megvacsorált s a vendégszerető Amphytruo Birkről sem feledkezett meg. Kár, hogy a nyájas idegen nem Corkba ment, mert bizonyára szívesen fölvette volna kocsijába a fiút, de hát északnak tartott.

Jól kipihenték magukat, s másnap virradattal elindultak Derry-Gounvaból, most már a boggeraghi szorosok állottak előttük.

Nagyon kimerítő volt ez az út. Hideg szél üvöltött az erdős hegyoldalon, éppen szembe fűjt, s a fiú nem vethette ki a horgonyt ellenében, mint a hajók. Néhol bele kellett a bokrok galyaiba fogóznia, hogy le ne seperje. Csak lassan haladhatott előre. Bezzeg kapóra jött volna most valami szekér vagy jaunting-car; de még színét se látta, kevesen járnak ezen a vidéken. A ki egyik, vagy másik faluba igyekszik, más úton megy. Alig találkozott utassal Senki fia, azok is ellenkező irányba mentek.

Le kellett neki is, meg a kutyának is néhányszor feküdnie, hogy pihenjenek. Délután nagy nehezen a tetőre jutott, mindössze nem tett meg négy-öt mértföldnél többet. Nehéz egy nap volt ez. Remélte, hogy lefelé majd gyorsabban mehet s elérí a hegy keleti oldalát.

Oktalanság lett volna naplemente után még folytatni az utat. E magas hegyoldalon hamar alászáll az éj s hat órától kezdve sűrű sötétség terjed el. Major, korcsma nem volt sehol a közelben, megállott tehát és elhatározta, hogy ott tölti az éjszakát. Biztonságban éppen nem érezte magát, de hát mellette volt Birk, megőrzi őt hűségesen, reá bízhatta magát.

A sziklafal egyik üregében húzódott be, melynek száját sűrű páfrány-lapok egészen benőtték. Végig nyújtózott a puha, száraz földön, Birk a lábához telepedett, s édesen aludtak - Istenre bízván dolgukat.

Másnap korán úton voltak ismét. Nedves, hideg idő volt, felhők kószáltak az égen. Még tizenöt mértföld - és Corkban vannak. Nyolcz órakor kijutottak a Boggeragh-szorosokból. Gyorsan szedték a lábaikat, sarkalta az éhség. A mijök volt, lassanként elfogyasztották. Birk szaglászva, hol ide, hol oda futkosott, ennivalót keresett. Majd gazdikájához ment, s reá nézett, mintha kérdezte volna:

- Nos, nem eszünk ma semmit?

- Mindjárt pajtás, csak várj még egy kicsit! - felelé Senki fia.

Tíz óra tájban megállottak egy csárdánál. «Tíz-mértföldház»-nak nevezték.

Egy shilling erejéig bevásárolt Senki fia: burgonyát, szalonnát és sajtot. Birknek kijutott az ebédből, még húsdarabkákat is talált a tálban. Ebéd után ledültek, egy kicsit pihentek, s meg-erősödve folytatták útjukat. Hegyes-halmos volt a vidék, de itt-ott már szántóföldek terültek el, s a falusiak éppen a kései aratású árpa és rozs behordásán buzgólkodtak.

Senki fia tehát nem volt egyedül az országúton. Tisztelettudóan köszönt azoknak, a kikkel találkozott, s a jámbor falusiak nyájasan viszonzták. Gyermeket egyáltalában nem látott, legalább copper-kéregetőket nem. Turisták nem járták ezt a vidéket, s így a kéregetésnek sem lett volna semmi eredménye. Senki fia bizonyára szívesen adott volna alamizsnát a szegény fiúcskáknak.

Három óra tájban érkeztek arra a helyre, honnan kezdve hét-nyolcz mértföldnyire egy folyó mentén halad az országút. A Dripsey folyó volt ez, a Lee lefolyása, mely a délnyugati öblök egyikében vész el.

Ha azt akarta Senki fia, hogy földél alatt töltse az éjszakát, igyekeznie kellett, hogy a Corktól mintegy három-négy mértföldre fekvő Woodside mezővároskát elérje. Meglehetős távolra volt még az, de hősünk azt hitte, hogy éjjeli szállásra eljuthat oda.

- Előre hát - biztatá magát, s gyorsabban kezdte szedni a lábait. - Ott majd elég idő lesz, hogy kipihenjem magamat.

Ideje... no az lesz elég, hanem pénze?... Emiatt sem aggódott. Megvolt a négy font sterlingje, azonfelül néhány pence-a. Hetekig élélhet még ebből. Az eget felhők borítják, a szél elül. Ha most le talál zuhanni az eső s nem akad egyéb hajléka, mint holmi szénaboglya, bizony az nem lesz irigylendő állapot. Bezzeg, Woodside-ben jobb tanyát foghatna valamelyik korcs-mában.

A fiú és kutyája erejüktől telhetőleg szedték a lábaikat és hat óra előtt néhány percczel már csak három mértföldre voltak céljuktól, midőn Birk feltűnően kezdett morogni.

- Mi a bajod, Birk?

Birk egyet-kettőt vakkantva a folyó felé tartott, melynek a partja mintegy húsz lépésnyire volt onnan.

- Bizonyosan szomjas - gondolá Senki fia - s nekem sem ártana egy ital víz.

Evvel kapta magát s ő is a Dripsey felé indult. Hát Birk hangos ugatásba törve ki, beleugrott a folyóba.

A fiú nem tudta, hogy mire vélje a dolgot, neki iramodott s néhány pillanat múlva ő is ott termett a parton.

A folyóban egy gyermeket látott, kit a víz magával sodort. A kutya belekapott ruhájába, vagy jobban mondva rongyaiba. Hanem a Dripsey nagyon örvényes, veszélyes egy folyó. Birk nehezen tudott a part felé úszni, a fiúcska pedig görcsösen kapaszkodott a kutya bundájába.

Senki fia tudott úszni, megtanította volt Grip. Levetette ujjaskáját, de nem volt immár szükség, hogy a fiú segélyére siessen, mert Birk nagy erőlködéssel partra vergődött.

Senki fia lehajolt s a fiút rongyos ruhájánál megkapva, kihúzta. Birk örömeiben ugatott, s rázta magáról a vizet.

Hat, legfeljebb hétéves fiúcska volt a megmentett gyermek. Szemei le voltak csukva, feje alácsüngött, úgy látszik nem volt eszméletén...

Hogy elcsodálkozott kis hősünk, mikor a fiúcskának homlokáról félresimította az össze-csapzott fürtöket és meglátta arcát...

Hisz ez a szép fiúcska ugyanaz, a kit Ashton gróf két héttel ezelőtt oly kegyetlenül megsújtott volt ostorával, mikor Senki fiát könyörületessége miatt úgy lehordott a Piborne-utód.

Két hét óta bolyongott a szegény teremtés czéltalanul az országúton. Délután érhetett a Dripsey partjára... bizonyára inni akart a folyóból... kicsúszott s az ár elsodorta, s ha Birk észre nem veszi, most hullát forgatna az örvény...

Senki fia buzgólkodott, hogy eszméletre hozza a fiúcskát.

Szegény sajnálatra méltó poronty! Keskeny arcza, sovány teste, lepegő bőre elmondották helyette, hogy mennyit szenvedett: kimerültséget, hideget, éhséget! Gyomra beesett, - mint egy üres zsák. Hogy is élessze csak fel? Mindenekelőtt a vizet, a mit nyelt, kell belőle kifolyatni, aztán levegőt fű szájába. Nemsokára mintha gyöngén lélekezett volna, majd fölnyiltak a szemei és ajkán e siránkozó panasz:

- Éhes vagyok!... olyan éhes vagyok!...

I am hungry! Így kiált fel teljes életében az irlandi, így akkor is, ha szemeinek fénye utolsót lobban.

Senki fiánál volt még egy kis ennivaló. Egy-két falatocska kenyeret és szalonnát tett a fiúcska szájába. Mohón nyelte el az. Senki fiának óvatosnak kellett lennie, hogy a fiú meg ne tikkadjon. Úgy csúszott beléje az étel, mint a levegő tódul az üres palaczkba.

Nagy nehezen fölemelkedett. Tekintetét reá szegezte. Senki fiára, mintha emlékében valami megvillant volna... végül reá ismert és megszólalt:

- Te?... Te vagy?

- Én vagyok, emlékszel reám?

- Emlékszem... az országúton... nem is tudom mikor...

- Én tudom... barátom.

- Kérlek, ne hagyj el engemet.

- Nem... nem, elkísérlek. Hová akartál menni?

- Nem tudom... fel az úton... le az úton...

- Hol lakol?

- Hol lakom?... Sehol.

- Hogy estél bele a vízbe?... Inni akartál talán?

- Nem.

- Megcsúszott a lábad?

- Nem... Akarattal estem belé.

- Akarattal?

- Igen... akarattal, de ha te velem maradsz, többé nem akarok beleesni.

- Légy nyugodt! Én nem hagylak el téged.

Senki fiának kibuggyant a könny a szeméből. Egy hétéves gyermek!... s a halálnak szörnyű gondolata... A kétségbeesés üldözte ezt a gyermeket a halál karjába... a kétségbeesés, mely a nyomorból, elhagyatottságból, éhségből sarjadt.

A gyermek szeme újra lecsukódott. Senki fia nem zaklatta több kérdéssel. Lesz még arra elég ideje. Tudta ő már a fiúcska történetét... Mindegyforma... ilyen az övé is... Őt erélyes természetű megóvta attól, hogy a halálban keressen menedéket.

Határoznia kellett. A fiúcskának nem volt annyi ereje, hogy Woodsideig elmehessen, Senki fia sem vihette volna el odáig. Az éj is alászállott, mindenekelőtt tehát éjjeli szállásról kellett gondoskodnia. Korcsmát nem látott a közelben, sem csolnakot a Dripsey hátán. Balra az úttól sűrű erdő sötétlett. Ebben az erdőben kell majd meghálniok valamelyik fa tövében, száraz falevélből ágyat vet és galyakból tüzet rak. Másnap Woodside-t vagy Corkot könnyen elérhetik, ha a fiúcska új erőre kap. Aznap vacsorára bőven jutott, maradt másnap reggelire is.

Senki fia ölébe vette a fáradtságtól elszenderült gyermeket, bevitte az erdőbe. A százados bükkök aljában már nagyon sötét volt. Birk pedig hűségesen kullogott gazdája után.

Egy vén, odvas fára bukkant az erdőben, mely valóságos bölcsőnek tetszett, avagy fészeknek. Szépen belefektette alvó madárkáját, puha volt a fészek alja, fölötte pedig karokként nyultak fel a száraz levelű galyak, még ő is belefért s így a szegény fiúcska, ha esetleg éjjel felriad álmából, érezni fogja, hogy nincs egyedül.

Csendesen aludt fészékében, kis keble szabályszerűen emelkedett, a mint lélekzetet vett.

Senki fia kiteregette száradni gyámoltjának nedves ruháit - egy tizenegy éves fiú gyámoltja!... Száraz galyakból tüzet rakott s ennek a melegénél száríttatta a galyakra felaggatott rongyokat.

Azután előszedte elemózsiáját, s jóízűen falatozott: burgonyát és kenyeret. Jutott belőle Birknek is, sok ugyan nem, de a hű állat kevéssel is beérte. Majd végignyújtózott a kis fiú mellett, karjával átölelte őt, Birk pedig örködött.

Másnap, szeptember 18-án a kis fiú ébredt fel legelőbb. Nagyon csodálkozott, hogy olyan puha ágyban aludt. Birk farkcsóválva vakkant feléje...

Volt joga ehhez, mert hiszen ő mentette meg.

Senki fia is rögtön fölébredt, s kis gyámoltja megölelte őt.

- Hogy hívnak téged? - kérdé tőle.

- Senki fiának. Hát téged?

- Bobnak.

- Nos, Bob, öltözködjél fel!

Bob engedelmeskedett. Alig emlékezett már arra, hogy tegnap vízbe ugrott. Hiszen neki most már családja, atyja van, a ki őt elhagyni nem fogja; ha atyja nem is, legalább bátyja, a ki a trelingari országúton egy marék coppert adott volt neki. Olyan bizalmas volt, mint a kis gyermekek, főleg az irlandiak szoktak lenni. Senki fia pedig úgy érezte, mintha a Gondviselés vezette volna útjába Bobot, s reá mintegy atyai gondot és kötelességet ruházott volna.

Milyen boldog volt a kis nyomorult, mikor felvette száraz rongyai alá a fehér inget; hogy reámeredt szemével, s hogy kitátotta a száját, midőn bátyja megkínálta kenyérrel, sajttal s a parázsban sült burgonyával. Soha életében pompásabban meg nem reggelizett, mint most kettecskén.

Soha életében?... Apját nem ismerte, de anyját igen - e tekintetben Senki fiánál boldogabb volt, - édesanyja két vagy három évvel ezelőtt éhen halt. Egy kis város szegények-házába felvették - a város nevére már nem is emlékezett. A szegények-házát becsukták később, mert nem volt miből fentartani és Bob az utcára került, mint a többi apátlan-anyátlan árvák. Élt

hát az utcán, ott hált, a hol reáesteledett, evett - ha volt mit ennie, míg két napi éhség után az a szörnyű gondolata támadt, hogy a vízbe öli magát.

Ez volt az élete története. Míg a burgonyán rágsált, elbeszélte Senki fiának, nem is volt új dolog egy olyan fiú előtt, ki már ette a hard kenyerét, a kit Thornpipe «csavarrá» alacsonyított le, s a ki a Ragged-school növendéke volt.

Bobnak az arcza, míg csevegett, hirtelen megváltozott színében, élénk ragyogású szemei elborultak.

- Mi a bajod? - kérdé tőle Senki fia részvevően.

- Úgy-e bár, nem hagysz el engem?

Ettől félt leginkább.

- Nem, Bob.

- És hova viszel engem?

- A hova magam megyek.

No ennél többet a fiúcska nem akart tudni. Meg volt elégedve.

- De hát anyád?... apád?...

- Nincs sem apám, sem anyám.

- Akkor hát még inkább szerethetlek téged.

- Én is téged, pajtikám. Majd megélünk együtt, ha Isten megsegít.

- Majd meglátod, hogy tudok én a kocsik után szaladgálni. Mind odaadom neked a coppereket.

Eddigélé ennél egyebet sem tett a fiúcska.

- Nem úgy lesz az, Bob. Nem kell a kocsik után szaladgálni.

- Miért nem?

- Mert koldulni nem illik.

- No!... - kiáltott fel a fiúcska, nagyon gondolkodóba esve.

- Mondsza, van-e két ép lábad?

- Van, de nem valami nagyok.

- No hát, tudd meg, jó darab út áll előttünk, ha azt akarjuk, hogy az éjet Corkban töltsük.

- Corkban?...

- Persze... szép város az... hajók vannak ott...

- Hajók,... áhá, tudom már.

- A tenger partján fekszik. Láttál már tengert?

- Még nem.

- Majd látsz... jaj, mekkora a tenger!... Most pedig induljunk.

Útra keltek. Birk vidáman ugrándozott körülöttük.

Két mértfölddel odább eltér az országút a Dripsey partjától, s a Lee mentén visz, mely a corki öbölbe szakad. Nehány kocsival találkoztak, melyeken turisták utaztak a grófság hegyvidékeire.

Merő szokásból a kocsik után vetette magát Bob, s kiabálta: «coppert... coppert!...»

Senki fia visszahívta.

- Mondtam már neked, hogy ne kéregess!

- Miért ne?

- Mert nem helyes dolog koldulni.

- Még akkor sem, ha az ember éhes?

Senki fia nem felelt semmit. Bob szörnyen aggódott a reggeli miatt, míglen egy útszéli korcsmában az asztal mellé telepedett. Hat pence itt a három testvér - beleszámítva a kutyát is - jóízűen megreggeliztek.

Bob egészen oda volt a bámulattól, hiszen Senki fiának pénztárczája is volt, a pénztárczában egy rakás shilling csörgött, s még maradt is belőle, mikor a reggelit a korcsmárosnak kifizette.

- Honnan van ennyi pénz?

- Ezt bizony szolgálattal kerestem, Bob, becsületesen megdolgoztam érte.

- Dolgoztál érte?... Én is úgy szeretnék dolgozni, de nem tudom, hogy fogjak hozzá.

- Majd megtanítlak rá, Bob.

- Most mindjárt?

- Nem, odalenn a városban.

Ha azt akarták, hogy még aznap Corkba érjenek, egy perc elvesztegetni való idejük sem volt. Elindultak hát és oly sebesen mentek, hogy négy és öt óra között már Woodsideben voltak. Meg sem állapodtak, hanem folytatták az utat a kikötő város felé.

- Elfáradtál pajtás? - kérde Senki fia.

- Nem én... birom még! - bizonygatá Bob.

Közben egyszer megállapodtak, hogy valamicskét falatozzanak.

Hat óra tájban Cork egyik külvárosába jutottak. Egy korcsmába mentek éjjeli szállásra, s egymást átölelve, reménnyel teljesen szenderültek álomba.

VII. Hét hónapig Corkban.

Vajjon Senki fia zöldágra jut-e Corkban, Munster tartomány fővárosában? Ez a város nagy-ságra nézve harmadik egész Írlandban, ipara és kereskedelme virágzó, s a tudományos élet is számottevő benne. No de egy szerencsét próbáló tizenegy éves gyermeknek mi haszna lehetett mindebből? Talán azért jött ide, hogy a nyomorgók számát eggyel szaporítsa, pedig az ilyen tengerparti városokban amúgy is csak úgy nyüzsögnek a koldusok.

Senki fia Corkba vágyódott, no hát itt volt, a körülmények azonban éppen nem voltak kedvezők arra, hogy szerencsáját megalapítsa. Egykor, midőn Galwayban a tengerparton kószált, s a midőn Mac Carthy Pat tengeri viszontagságairól mesélt: lelkesedett a tengerért! Minő bűbajos álomnak tetszett akkor minden... árukkal megrakodva messze földről haza jönni, azt drágábban eladni... Mióta azonban a Trelingar-kastélyt odahagyta, megtanult komolyabban gondolkozni. Bizony nagy idő és nagy szerencse kellene ahhoz, hogy a donegáli szegények-házának egykori növendékéből hajóparancsnok legyen, oly hajónak a parancsnoka, mely az óceánok hullámain szeli keresztül. Előbb hajóinasnak, majd matróznak, kormányosnak, azután hajóhadnagynak kellene lenni, hogy végül kapitányságig jusson. Hja, most már vége ezeknek az álmoknak. Neki Bobról és Birkéről kell gondoskodnia. Mivé lennének, ha elhagyná őket? Mióta Birk segítségével megmentette a Bob életét, mintegy kötelességének tartotta, hogy róla gondoskodjék.

Másnap megegyezett a korcsmárossal, hogy naponta két pence-t fizet a kis kamráért, melyben egy szalmazsákon kívül alig volt egyéb butorzat. Enni majd ott fognak, a hol a délebéd ideje éri. A két fiúcska meg a kutya korán reggel indult neki a városnak!

- Hát a hajók? - kérde Bob.

- Micsoda hajók?

- A melyekről meséltél nekem, hol vannak?

- Várj csak, majd ha a folyóhoz érünk.

A szegényes külsejű, hosszú külvároson mendegéltek keresztül, hogy a hajókat keressék. Útközben betértek egy pékboltba, s nagy darab kenyeret vásároltak. Birk gondoskodott magáról, a szemétdombokon megtalálta a maga táplálékát.

A Lee partján, mely két ágra szakadva folyja körül Cork városát, láttak ugyan egy-két halászbárkát, de hajót nem, legalább olyant nem, mely a Szent György-csatornán, az írlandi tengeren vagy az atlanti occeánon át vehetné az útját.

A tulajdonképpeni kikötő lejjebb, Queenstownban van, kisebb gőzhajókon hamar és olcsón lehet odajutni.

Senki fia Bob kezét megfogva érkezett a belvárosba.

Cork a folyó által képezett fő-szigeten épült, számos híd köti össze a szárazfölddel. A többi kisebb szigetet kertekké, sétálóhelyekké alakították át. Üde zöld helyek, pompás árnyékos utak kínálóznak itten. Hellyel-közzel egy-egy szobor látható, meg a székesegyháznak nem éppen stílszerű épülete. A torony nagyon régi. Szűz Mária és Szent Patrick templomai is itt vannak. Írlandban különben is sok a templom, a minthogy sok a szegények-háza, kórház és dologház. A Zöld Erinben számos ajtatos hívő, s talán ugyanannyi szegény ember is lakik. Senki fia borzalommal gondolt arra, hogy esetleg a szegények-házába kerülhet vissza. Bezzeg

szívesebben ment volna a Queenscollege-be, csak hogy ahhoz nem elég, ha valaki csupán írni, olvasni és számolni tud, mint ő.

A város utcáin meglehetősen élénk sürgés-forgás volt. Munkára siettek az emberek; nyitogatták a boltokat, szolgálók siettek ki a kapukon, kezökben seprő vagy kosár volt; kocsik zakatoltak, harsány hangon kínálgatták áruikat a házalók, s a mintegy százezer lakosságú város piacjai zúgtak a vásárosok zajától. A kereskedő- és iparosnegyedben bőr-, papir-, posztó-, szeszgyárak kéményei füstölögtek. De ez még mind nem volt a kikötővárosok pezsgő életének mozgalmas képe.

Kellemes séta után letelepedtek egy nagy épület szögletén levő kőpadra. Itt már valóságos világkereskedést láttak. Besózott halak, fűszerek, gyarmatárak, főleg vaj tengernyi volt itt felhalmozva. Cork nemcsak Irlandnak, de csaknem egész Európának legjelentékenyebb vaj-piacza. Senki fia élvezettel szivta ezt az illatot, melyet eddig még nem ismert.

Az a bizonyos nagy épület éppen a Lee két ágának összefolyásánál emelkedett. Az egyesült két ág innen egyenesen az öbölbe folyik. A vámház volt a legélénkebb forgalom középpontja. Híd nincs a Leen ezen alul, s így a hajóforgalomnak Queenstown és Cork között szabad az útja.

Bob most meg arra volt kíváncsi, hogy hol a tenger?

Az ám, a tenger... hiszen a bátyja megígérte neki, hogy meg fogja mutatni azt is.

- A tenger még odább van, Bob; majd eljutunk oda is.

Személyszállító gőzhajóra kell majd szállniok, a mely a város és kikötő között közlekedik. Két személyért csak néhány pence-t kell fizetni, ennyit csak reászámhatnak. Birkért nem kell fizetni semmit.

Senki fia úgy örvendett, a mint a gőzös alásiklott velök a Lee hátán. Eszébe jutott az a kirándulás, melyet a Piborne-családdal tett Valentiába. Útközben számos kisebb-nagyobb hajóval találkoztak. A folyó partján raktárak, fürdők és hajógyárak voltak. Mindezt a földéleten ülő fiúk nagy érdeklődéssel nézegették.

Végre Queenstownba érkeztek. Ez a kikötő mintegy 8-9 mértföld hosszú és keletről nyugatra körülbelül hat mértföld széles.

- Ez hát a tenger? - kérde Bob.

- Nem, csak a tengernek kis részecskéje - viszonzá Senki fia.

- Akkor hát sokkalta nagyobb még ennél is a tenger.

- Bizony nagyobb. Hiába keresnéd a végét.

A gőzös csak Queenstownig szállította őket, s így Bob nem láthatta meg azt, a mi után olyan nagyon epekedett.

Száz, meg száz, mindenfajta hajó horgonyozott a kikötőben. Mert Queenstown nem csak kikötő, hanem rakodóhely is. Az Amerikából Európába érkező nagy hajók itt rakják ki az Angliába szóló posta és teherárukat, mert innen félnappal előbb jutnak Angolországba. Innen mennek tovább a londoni, liverpooli, cardiffi, newcastlei, glasgowi, milfordi, s az Egyesült Királyságok többi kikötőibe. Szóval egy millió kétszázezer tonnányi hajóforgalom van itt.

Bob hajókat szeretett volna látni. No most volt módjában. Sem ő, sem bátyja ennyi és ilyen sokféle hajóról még csak nem is álmodtak. Ez itt horgonyt vetett, azt kikötötték, egyik ment, másik éppen érkezett az újvilágból; a harmadik indulásra készen állt kifeszített vitorlájával; a hatalmas kerekek lapátjai forgatták az örvénylő hullámokat.

Bob tágra nyitott szemekkel, szörnyen elképpelve nézte ezt a nyüzsgő képet, Senki fia agyában pedig motoszkált a gondolat: íme ez hát a tengeri kereskedés... a hajókon levő gazdag rakományokat nézte: itt gyapot, ott óriási göngyölegekben gyapjú, amott borral, szesszel telt hordók; a zsákok tele cukorral, kávéval a ládák... És ezt mind megveszik... eladják...

Órákig bámészkodni nem lett volna érdemes a queenstowni rakparton, hol annyi a gazdagság, és annyi a kiáltó nyomor. Elszörnyedve látták a rongyos fiúk, ügyefogyott öreg asszonyok egész csoportját, a mint kotorásztak a parthoz vetődő tenger iszapában. Úgy hívják őket: «mudlark»-ok. Amott meg a szögleten a hulladékok miatt a kutyákkal verekedtek rongyos kis koldusgyermek.

Visszatértek újra Corkba. A kirándulás élvezetes és tanulságos volt, de sok pénzbe került. Ezentúl arra kellett gondolniok, hogy többet keressenek, mint amennyit elköltenek, mert különben a drága guineek úgy olvadnak kezeik között, mint egy darab jég.

Senki fiának Corkban töltött hat hónapi életének minden apró mozzanatáról nem számolhatunk be. A rideg szél bizonyára káros hatással lett volna rájuk, ha olyan edzetek nem lettek volna. A tizenegy éves fiút a szükség csaknem férfiúvá érlelte. Hajdanában a hardnál semmiből is megélt, most volt mégis valamicskése, s így másodmagával nem veszett éhen. Gyakran megtörtént, hogy vacsorára darabka kenyéren és egy tojáson kellett megosztoznoki, de koldulni mégsem koldultak. Bob most már megértette, hogy a koldulás szegény. Mind a ketten apróbb megbízásokat teljesítettek, csomagokat - néha nagyon nehezeket - hordottak az utazók után, kocsíért szaladgáltak a bérkocsi állomásra.

Senki fia lehetőleg nem költött a Trelingar-kastélyban szerzett bérből. Csak első nap kellett hozzányúlania. Bobnak ruhát és cipőt kellett vennie. Hogy örült a fiúcska, mikor a tizenhárom shillingen vásárolt új ruhát felhúzta. Nem járhatott rongyban, mezítláb, mikor bátyjával, ment az utcán. Ennél többet aztán nem is költöttek a kis tőkéből. Napi keresményökkel kellett beérniök. Olykor, ha erősen korgott a gyomruk, irigykedve néztek Birkre. Bezzeg ő gondoskodott magáról.

Mondotta is egyszer Bob:

- Hiszed-e, hogy szeretnék kutya lenni?

- No, nagyralátó éppen nem vagy - felelé Senki fia.

A szobácska bérét naponta megfizették. A korcsmárosnak tetszett a két fiúcska, s olykor-olykor egy-egy tányér meleg levessel lepte meg őket. Ezt már arczpirulás nélkül elfogadhatták.

Senki fia főleg azért nem akart a bérből megmaradt két font sterlinghez nyúlni, mert csak várta az alkalmat, hogy «valamely üzletbe fektesse» Bob nagyot bámult e szavakra, nem értette. Senki fia aztán megmagyarázta, hogy «üzletbe fektetni» nem egyéb, mint valamit vásárolni és drágábban eladni.

- Valami enni valót?

- Akár azt, akár egyebet.

- Én inkább megehető dolgokat vásárolnék.

- Miért?

- Azért, hogy az ember, ha eladni nem tudja, legalább megehesse.

- Lám, Bob, neked már pompás érzéked van a kereskedés iránt! Csakhogy az a földolog, hogy az ember olyan holmikat vásároljon, a min haszonnal adhat túl.

Ezt forgatta eszébe szünetlenül kis hősünk, eggyel-mással próbálkozott is, még pedig nem siker nélkül. Papírt, plajbászt, gyufát árult eleinte, de igen nagy volt a konkurrenczia, azért inkább újságárulásra adta magát a vasúti állomásnál. Ő is, meg Bob is olyan érdekes alakok voltak, olyan ártatlan becsületesség nézett ki a szemeikből, olyan ügyesen és illedelmesen kínálgatták áruikat, hogy kevés úri ember haladt el mellettük, a nélkül, hogy ne vett volna lapot, vasúti menetrendet, olcsóbbfajta útleírásokat. Senki fiának is, meg Bobnak is egy-egy nyitott fedelű szekrénykéje volt, azokban ügyesen sorjába rakták a lapokat, mindeniknek a címe, sőt néha a cím-képe is látható volt. Aprópénzzel is megtömték a zseböket, hogy rögtön visszaadhassanak. Birk szünetlenül mellettük volt; olybá tekintette magát, mintha üzlettársuk, vagy legalább is segédjük lett volna. Olykor azt is megtette, hogy fogai közé kapva egy-egy lapot a járó-kelőkkel szembe állott, s fel-felugrott, mintha kínálta volna. Máskor a hátán hordotta a szépen sorjába rakott újságokkal telt kosarat, melyre viaszkosvásznat terített Senki fia, hogy meg ne ázzék, ha hirtelen eső kerekedik.

Ez is Senki fiának az ötlete volt, s nem is megvetendő ötlet. A vevőkre bizonyára vonzó erőt gyakorolt ez a kutya, mely telve hivatalos komolysággal lépegetett az utcán. Vége volt a vidám ugrándozásoknak, más kutyákkal való verekedésnek. Ha egyik-másik kutya-pajtása közeledett hozzá, vagy a vakmerőbbje reá akart rohanni, Birk komoran vicsorgatta a fogát. Így aztán nem bántották a négylábú lapelárusítót. A pályaudvar környékén szóbeszéd tárgya lett a kis újságárulók kutyája. Sőt magától a kutyától is kezdtek vásárolni. A vásárlók kivették a kosárból a lapot, az árát pedig belecsúsztatták a kutya nyakán lógó perselybe.

A siker felbátorította Senki fiát. «Üzlete nagyobbításá»-n gondolkozott. Könyveken és lapokon kívül kezdett gyufát, dohányt, olcsóbb szivarkákat is árulni. Ekkor állandóan egy kis szatocsbottot hordott a hátán. Volt olyan nap is, mikor Birk jóval többet adott el, mint gazdái. Emiatt éppenséggel nem voltak azok reá féltékenyek, sőt inkább megdicsérték, czírogatták, s jól tartották. A három üzlettárs igen jó egyetértésben élt, s bizony sok család örvendene, ha így megférnének tagjai, mint a két fiúcska meg a kutya.

Senki fia nemsokára azt is észrevette, hogy Bobban sok jó tulajdonság és tanulásvágy van. A nyolczadfél éves fiúcska nem volt olyan élelmes, mint Senki fia, de eleven természetű lévén, gyermeki vidámságát nem igen titkolhatta. Írni, olvasni nem tudott. Senki fiának legfőbb gondja volt, hogy őt megtanítsa, mert a nélkül el sem lehetett, hogy a lapoknak a címét ne tudja elolvasni. Nagy kedvvel tanult, volt is nemsokára látszatja. Előbb megtanulta a nagy betűket, azután a kis betűket. Ezután következett a számolás mestersége. Bezzeg nehezebben ment ez, de legyőzte a nehézségeket csakhamar. Elképzelte már, hogy könyvkereskedő a Senki fia nagy könyvesboltjában, melynek czégtáblája már messziről feltűnik Cork legszebb utcájában. Árulni is ügyesen tudott, a zsebében csomó pence csörgött, mind ő szerezte becsülettel; szívesen adott az utcán csavargó kis gyermekeknek abból alamizsnát. Nem felejtette el, hogy nem régen ő is kocsik után szaladgált az országúton.

Senki fia a vele született rendszeret folytán rendes kiadási és bevételi naplót vezetett. Napról napra bevezette, hogy ennyit meg ennyit fizetett lakásért, ételért, italért, mosásért, világításért, fűtésért. Minden reggel bejegyezte könyvecskéjébe, hogy mily összeget fordít bevásárlásra, s megcsinálta a kiadási és bevételi mérleget. Értett az előnyös bevásárláshoz, meg a haszonnal való elárusításhoz. Így, 1882 végén mintegy tizenkét font sterling lett volna a kasszájában - ha kasszája egyáltalában lett volna. De volt egy jóindulatú kereskedő Corkban, a kinél állandóan vásárolt, ennél helyezte el a pénzét. Hetenkint átadta neki a fölösleget, sőt némi kamatot is kapott tőkéskeje után.

Takarékosság, szakértelem egyaránt elősegítették őt abban, hogy kis üzlete felvirágozzék, s joggal sarkalta tehát őt becsvágya, hogy üzletét nagyobbítsa. Ha Corkban marad, bizonyára meg is teszi vala.

De nem ok nélkül hajtogatta ő azt, hogy valami még nagyobb városban, pl. Dublinban több reménységgel teheti, mint Corkban. Corkot a hajók csak érintik, az árucsere aránylag csekély... bezzeg Dublinban... csak hogy Dublin olyan nagyon messze van... Miért ne juthatna el oda is az ember. Meglehet, hogy a verebet kiszalasztja a kezéből, a tűzokat pedig nem foghatja meg, ha azt hiszi, hogy álmai mind megvalósulnak Dublinban, de ugyan ki venné zokon a gyermektől, ha álmokép után indul?

Az 1882-dik év tele nem volt kemény tél. Különben is most már az inség nem kényszerítette sem Bobot, sem hősünket, hogy reggeltől estig az utczákon szaladgáljanak. Hanem az sem volt kellemes dolog, hogy a hideg, szeles napokon hosszabb ideig az utca-szögleteken álldogáljon az ember. Ámde ők már ehhez hozzá voltak szokva; nehezökre esett néha, de meg nem betegedtek, pedig csöppet sem kímélték magukat. Bárminő időjárás volt is, ők kora reggeltől késő estig a dolguk után láttak. Megvették a lapokat, pontosan ott voltak a pályaudvaron a vonatok érkezése és elindulásakor, egyébkor pedig a város különböző utcáit járták sorba. Birk türelmesen kísérte őket mindenüvé, hordozta hátán a kis szatócs-kirakatot. Csak vasárnapokon pihentek. Az Egyesült királyságokban szigorúan megülik ezt a napot. Ilyenkor foldozgatták a ruháikat, rendbeszedték a kamrácskát. Az egyik a könyvvezetés körül buzgókodott, másik az írásban, olvasásban és számolásban gyakorolta magát. Délután a két derék polgár felszedelőzködött és Birkkel Queenstownig is elsétálgatott. Egy heti szorgalmas munkával reászolgáltak erre a félnapi üdülésre.

Egy alkalommal kapták magukat s csolnakot bérelve megkerülték a kikötőt. Ekkor látta Bob életében először a végtelen tengert.

- Hátha az ember mind tovább... tovább megy a vizen, hová jut akkor?
- Egy nagy-nagy országba, Bob.
- Nagyobb az, mint a miénk?
- Ezerszer akkora. Ezeknek a nagy hajóknak ni, nyolcz álló napig kell mindig menniök, míg odaérnek.
- Vannak abban az országban is ujságok?
- Ujságok, Bob?... Száz meg száz ujság van ott, még olyan is, mit hat pence-ával árulnak.
- Tudod bizonyosan?
- Hogyne tudnám... még azt is tudom, hogy hónapokig tartana, míg az ember végig olvasná.

Bob csodálkozva nézett Senki fiára, a ki ilyet tudott neki mondani. A Queenstownban horgonyzó nagy gőzhajók láttára Bobban felébredt az a vágy, hogy szeretne egyet közülök belülről is látni, az árbocra felmászni. Senki fiának inkább ínyére lett volna, ha a hajórakományt láthatná szemtől-szembe.

Eddigelé egyikök sem merészelt valamely hajó földézetére menni a kapitány engedélye nélkül. Hja, a kapitány!... minő túlzott képzeateik voltak egy hajókapitányról! Nem volt lelkök, hogy színe elé járuljanak. A kapitány «Isten után a legnagyobb úr» a hajón. Így hallotta volt Senki fia, s így mondotta Bobnak.

Így hát a fiúknak ez a vágya még nem teljesedett be. Remélhetőleg majd ez is beteljesül, miként azok a többi vágyak, melyek lelkökben támadtak.

VIII. Az első fűtő.

Így végződött az 1882-dik év. Senki fiának üzleti-naplójában minő változatos, szomorú és öröndetes tételek voltak erre az évre vonatkozólag följegyezve: a Mac Carthy-család kiűzetése és eltűnése (nem hallott azóta semmit róluk), a Trelingar-kastélyban töltött három hónap, találkozása Bobbal, Corkban való megtelepedése, kisdéd üzletének felvirágzása.

Az új esztendő első hónapjaiban még mindig élénk forgalma volt, de úgy látszik a tetőpontján túl volt már, jobban nem, legfeljebb gyengébben mehet. Ezért hősünk azt forgatta elméjében, hogy más, Corknál nagyobb városban új vállalatot kezd, a mely jövedelmezőbb. Mindig csak Dublinra gondolt. Remélte, hogy adódik majd alkalom e tervének a megvalósítására is.

Január, február és márczius elteltek. A két fiú nagyon takarékos volt, minden pennyt félre-raktak. Kis tőkék szemlátomást gyarapodott is. Ekkor kínálkozott egy valóban kecsegtető üzlet számukra. Megszerezték egy röpiratnak kizárólagos elárusítási jogát, mely Parnell megválasztása mellett kardoskodott. A ki venni akart ilyen röpiratot, Senki fiától vehette csak. Nagyszerűen beütött a vállalat. Április elsején, midőn leszámoltak: harmincz font sterling, tizenhatszilling és hat pence volt a kasszában. Ilyen sok pénzük együtt még sohasem volt.

Sokáig alkudoztak egy kis bódéért, mely a pályaudvar közelében volt. Milyen pompás dolog lett volna, ha saját otthonukba költözhetnek vala. Főleg Bob erősködött, hogy béreljék ki. Ujság- és könyvkereskedésük lett volna, melynek főnöke tizenegy, első segéde nyolcz éves volt. Sőt már adót is fizettek volna. Bizonyára fel is virágzik vala az üzlet, mert általános érdeklődést keltettek mindenfelé. Csakhogy Senki fia ide-oda fontolgot, számba vett minden körülményt. A Dublinba való átköltözködés nem hagyott neki nyugtot, mintha valami sejtelem súgta volna, hogy ott alapíthatja meg szerencséjét. És mégis... mégis hajlandó volt, hogy Bob kívánságát teljesítse, midőn valami olyan történt, a mi sorsukat egy csapással eldöntötte.

Április 8-dikán történt, vasárnap. Senki fia és Bob úgy beszéltek meg a dolgot, hogy Queens-townba rándulnak ki. Erősen kedvük szottyant egy valóságos matróz-kocsmában reggelizni és ebédelni.

- Úgy-e bár, ehetünk ott halat? - kérdé Bob.

- Meghiszem, hogy ehetünk; még tengeri rákot is, ha szereted.

- Én? hogyan szeretném.

A fiúcskák felöltötték ünneplő ruhájukat, fényesre kitisztított cipőiket húzták fel, s a vasárnapiasan megkefölt Birkkel már jó korán elindultak hazulról. Pompás idő volt, a nap csak úgy ontotta alá meleg sugarait, a víz felett pedig könnyű szellő csapongott. A Lee hátán végig sikló gőzösön ülni, már maga is nagy élvezet volt rájuk nézve. A fedélzeten utcai muzsikások, vasárnapi góklerek mulattatták az utazókat. Bob egészen oda volt a nagy élvezettől. Nagyszerűen kezdődött ez a nap, ha így is végződik, ugyancsak meg lehetnek vele elégedve.

Alighogy a queenstowni rakpartra érkeztek, meglátott Senki fia egy kocsmát, az «Old Seaman»-hoz volt címezve. No ez éppen jó lesz, gondolta magában.

Az ajtóban egy cseber állott telidestele rákkal. Ide-oda mászkáltak, már ameddig módjukban volt mászkálni, mert mihelyt valakinek kedve szottyant rákot enni, a forró vízbe vándorolnak ő kelmék. A kocsmában egyik asztala mellől láhatták a hatalmas czövekeket, melyekhez a hajók valának kikötve.

Már éppen be akartak a csapszékbe fordulni, midőn figyelmüket egy nagy gőzhajó kötötte le. Tegnap este érkezett Queenstownbe.

A «Vulcan» volt, mintegy 8-900 tonnás hajó, Amerikából érkezett, s Dublinba igyekezett. Legalább így mondta egy sárgakabátos matróz, kitől Senki fia megkérdezte.

Bámulva nézték a hatalmas jószágot, mely fél kábel hossznyira a part mellett végig nyújtózott, midőn egy kormos arcú, s még kormosabb kezű nagy legény Senki fiának tartott, megállott előtte, nézte, s aztán felkiáltott:

- Te... te... csakugyan te vagy-e?

Senki fia hátra hőkölt, Bob hasonlókép. Az idegen ifjú tegezte őt? Egy szerecsen? Bizonyára tévedésnek kell a dologban lennie.

De a szerecsennek tartott idegent nem hozta zavarba a fiúcskának ez a megrökönyödése.

- Én vagyok, hé! Hát már reám sem ismersz? Én vagyok Ragged-School-beli Grip!

- Grip! - kiáltott fel Senki fia magánkívül.

Csakugyan Grip volt. Ölelték, csókolták egymást, még pedig oly hévvel és szeretettel, hogy Senki fiának az arcza is egészen kormos lett, mint egy kéményseprőé.

Ez volt ám az örömdetes találkozás! A galwayi rongyosok iskolájának egykori felügyelőjéből izmos, erős húsz éves fiatal ember lett, kin a galwayi életnek még csak nyoma sem látszott meg, csupán nyájas arcza maradt a régi.

- Grip... Grip... no lám, hát te vagy... Ó Grip! - mondogatta Senki fia újra meg újra.

- Bizony én vagyok, mindig az eszemben voltál, fiam.

- Matróz vagy úgy-e, Grip?

- Nem, fűtő a «Vulcan»-on.

Bobra nagy hatással volt ez a «fűtő» minőség, mert a főzést juttatta eszébe.

- Mit főznek annál a tűznél, bizonyára levest?

- De nem ám, kis öcsém - felelt Grip mosolyogva - nem főzök én semmit, csak a nagy kazánt hevítem, az a gőzgép lelke, a gőz hajtja a hajót.

Senki fia megismertette Gripet Bobbal.

- Ez az öcsém, vagy legalább efféle, az országúton találtam... jól tudja, hogy ki vagy te, sokszor elmeséltem neki a mi történetünket... Hej, édes Gripem, be sok mondanivalód is lesz neked, hogy éltél, mint éltél azóta a hat hosszú év óta, hogy egymástól elszakadtunk.

- Bizony neked is! - viszonzá a fűtő.

- Most azonban jövel, reggelizzünk együtt, ebben a csapszékben, éppen ide akartunk befordulni.

- De abból semmi sem lesz - vélekedék Grip, - hanem ellenkezőleg, ti lesztek az én vendégeim. Előbb azonban jertek velem a hajóra.

- A «Vulcan»-ra?

- Oda hát.

Micsoda, ők a hajóra fognak menni? Alig mertek Grip szavaiban hinni. Olybá tűnt fel nekik, mintha valaki azt mondotta volna nekik: jertek a mennyországba.

- Az ám, de hát a kutyánk?

- Micsoda kutya?

- Birk.

- Ez, a melyik itt billeg körülöttem? Hát ez a ti kutyátok?

- A mi barátunk, Grip... barátunk, csaknem afféle, minő te vagy.

Ki tudja, vajjon büszke volt-e Grip erre a hasonlatra, annyi tény, hogy a kutya fejét meg-simogatta, mert hogy olyan nagyon dicsérték a gazdái.

- Az ám, hát a kapitány mit szól hozzá? - aggaskodék Bob, kinek szeptet ütött fejébe ez a dolog.

- A kapitány nincs a hajón, a főkormányos pedig úgy fogad titeket, mintha nagy urak lennétek!

Bob szentül meg volt arról győződve, főleg hogy Grippel mennek. Első fűtő! Az ám csak az ember!

- Különben is nekem kissé rendbe kell szednem magamat, tetőtől-talpig meg kell mosakodnom. Ma nem vagyok szolgálatban.

- Egész napod szabad, Grip?

- Egész napom.

- Látod, Bob, milyen derék egy ötlet volt, hogy ma Queenstownba jöjjünk.

- Meghiszem azt - felelé Bob.

- Neked is meg kell mosnod az arcodat, Senki fia - vevé át a szót újra Grip - hiszen egészen bemázoltalak. Úgy-e most is Senki fia a neved?

- A bizony.

- Ezt már szeretem.

- Te Grip, úgy szeretnék még egyszer megölelni téged!

- Csak rajta, fiaskám, egyet se félj attól, majd beledugjuk azután orrunkat a vizes dézsába.

- Hát én? - kérdezte Bob.

- Ölelj meg te is, kis öcsém.

Grip megcsókolta Bobot is, így aztán mind a hármuknak fekete volt a képe. Sebj! Majd lemossák a «Vulcan»-on, abban a kis cabinban, hol az első fűtő aludni szokott... A hajón, egy cabinban!... Bob alig tudta elhinni.

Néhány percz múlva már a hatalmas hajóhoz érkeztek a kis csolnakon, melyet Grip egy-két lódítással oda irányzott. Birk is velök volt, Bob pedig majd elolvadt a gyönyörtől, hogy a csolnak a víz hátán úgy himbálózott.

A főkormányos nyájasan intett az első fűtőnek, hogy hozhatja vendégeit, s így hárman a kazánhoz vezető lépcsőn lementek, Birk a fedélzeten szaglált ide-oda.

Grip egy hordót megtöltött meleg vízzel, s mindhárman megmosták az arcukat. Grip, míg felöltözködött, elmesélte, hogy mi minden történt vele.

A Ragged-School leégésekor súlyosan megsebesült, hat hétig feküdt a kórházban, de Istennek hála, teljesen kigyógyult sebeiből; ámde midőn kibocsátották, a világon semmije sem volt,

csak egészsége. A városban mozgalom indult meg, hogy a rongyosok iskoláját újra felépítsék, mert hát nem lehetett a kis boldogtalanokat az utcán hagyni. Gripnek azonban a keserű tapasztalatok után csepp kedve sem volt, hogy ott keressen menedéket. Nem igen kecsegtette az a gondolat, hogy O'Bodkinssal, Krissel és olyan vásott fia-gazemberekkel, mint Carker, egy föld alá jusson. Senki fia sem lesz többé ott. Tudta, hogy őt egy szép úri hölgy magával vitte, de azt nem, hogy hová... hiába tudakozódott utána, senki sem tudta útbaigazítani.

Elment Galwayból, s keresztül-kasul járta csak úgy vaktában az országot. Aratás idején néha egyik-másik majorban talált foglalkozást, de állandóan sehol sem szegődötték be. Emiatt tele volt aggodással. Városról-városra járt, gyakran még keservebb inséget szenvedett, mint a rongyosok iskolájában.

Egy évvel utóbb Dublinba ment, vágyott a tengerre. Matróz szeretett volna lenni, mert nagy bizalma volt, hogy úgy a legbiztosabban megélhet. Tizennyolczéves létére hajósinasnak öreg volt már; ahhoz, hogy matrózként vegyék fel, nem volt elegendő ismerete, beállott tehát szénlapátolónak a «Vulcan»-ra. Igaz no, nem a legkellemesebb dolog a hajófenékén a sötét, kormos levegőben, meg iszonyú hőségben élni, de Grip határozott jellem volt és nagyon szorgalmas. Hamar hozzá szokott a fegyelemhez és rendhez. Soha sem adott okot szidásra. A kapitány és hadnagyok megszerették, becsülték és érdeklődtek a szegény teremtés iránt.

A «Vulcan» Dublin és New-York között vagy Amerika keleti partjának egyéb kikötői között közlekedett. Két év leforgása alatt Grip gyakran megtette az utat az oczeánon keresztül és vissza. Kötelességét mindig pontosan teljesítette. Fölébredt végül a becsvágya. Kérte, hogy fűtővé léptessék elő. Ideiglenesen alkalmazták, s ő teljesen megfelelt. Rövid idő alatt első fűtővé lett. Ebben a minőségben találkozott vele Ragged-School-beli egykori társa a queens-towni kikötőben.

A derék ifjú fizetésének legnagyobb részét megtakarította, mert nem volt kicsapongó, mértékten ivásra nem adta magát, mint a kikötőkben veszteglő többi matrózok nagyobb részét. Volt is némi tőkéje, mintegy hatvan font sterlingje; s ez a tőke folyton gyarapodott. Arra nem is gondolt, hogy gyümölcsöztesse. Kamatról éppenséggel nem is álmodott. Nem volt-e elég, hogy Gripnek félretett pénzecskéje van?

Ezt mesélte el vidáman Grip, utána Senki fia is a magáét. No ez a történet bezzeg változatosabb volt. Grip alig akart a fülének hinni, mikor Waston Anna kisasszony művészi sikeréről s a Kerwan-majorban töltött boldog évekről, s a derék család szerencsétlen sorsáról hallotta a történetet. Neki is fájt, hogy Senki fia nem tudhatott meg semmit erről a jóra való családról; őszintén bámulta a Trelingar-kastély nagy fényét, a Piborneok gazdagságát; megbotráncozott Ashton gróf dolyfösségén, minek oka az lőn, hogy Senki fia otthagya állását.

Bobnak is el kellett mesélnie egyet-mást élete sorjából. Nagyon egyszerű volt az, jóformán nem is volt szegénykének története. Tulajdonképpen attól fogva kezdődött, mikor Senki fia felfogta ügyét.

Birknek a története ugyanaz volt, mint a gazdájáé, azt hát külön elmesélni nem kellett.

- No, most már ideje, hogy reggelizzünk, - mondá a «Vulcan» első fűtője.

- Előbb mutasd meg nekünk a hajót! - kérte Senki fia.

- Én még előbb az árboczon szeretnék mászkálni - tévé hozzá Bob.

- A mint nektek tetszik, fiaim, - viszonzá Grip.

Lementek a hajófenékre. Ebben telt a mi kis kalmárunknak a legnagyobb kedve. Láta a gyapot-göngyölegeket rakáson, cukorral, kávéval telt ládákat, a tengerentúli terményekkel telt szekrényeket. Mohón szívta illatukat. Ezek a kincsek mind a hajó tulajdonosáé voltak,

melyeket Amerikában vásárolt, s az Egyesült Királyságokban el fog árusítani... Hej, ha Senki fiának is egyszer módjában lenne...

Grip ezt a szép álmot avval zavará meg, hogy menjenek vissza a fedélzetre, hogy a kapitány és a hadnagyok kabinjait nézzék meg a hajó hátsó részében. Bob ezalatt kedvére mászkált a korlátokon s csaknem a főárbocz csúcsáig feljutott. Soha világéletében ilyen boldog nem volt és ilyen ügyesen mászni nem tudott.

Talán hajósinasnak született a fiú.

Tizenegy óra tájban az «Old Seaman»-hoz címzett csapszék egyik asztala mellett ült Grip, Senki fia és Bob. A hátuk megett Birk csücsült, orrával egészen az asztalig ért. Hatalmas étvággal reggeliztek.

No de volt is mit enniök. Grip volt a vendéglátó gazda. Ettek tojást barna vajjal, hideg sonkát reszkető, sárga kocsonyával, sajtot, s ittak reá habzó alet. Azonkívül tengeri rákot, nem olyan szegény embereknek való nyomorúságos rákot, hanem a gazdagok pompás eledelét: fehérés vöröses húsú tengeri rákot. Bob úgy vélekedett, hogy ennél finomabb eledellel a gyomrot kibélelni nem lehet.

Evés közben folyt a szó. Uri társaságban illetlen dolog beszélni, ha az embernek étellel tele van a szája, de hát a mi embereinknek fel kellett a rövid időt használniok.

Gripnek és Senki fiának régi emlékei elevenedtek fel... mikor még a Ragged-Schoolban voltak,... mikor a sirályt eltemették... hát a jó meleg gyapjúmellény... Carker gonosz csinjei, stb.

- Ugyan bizony mi is lett abból a semmirekellőből? - kérde Grip.

- Nem tudom, de nem is törődtem vele, - mondá Senki fia. - Legrosszabb az lett volna, ha vele még találkoztam volna az életben.

- Ne félj, nem kerülsz össze vele soha - biztatta Grip; - te újságokat árulgatsz, ugyan, fiacskám, kérlek olvasgasd is néha azokat.

- Hiszen megteszem.

- No, úgy nem sokára megolvashatod, hogy a gazkópé nem régen meghalt - kötélházban.

- Felakasztották?... Oh, Grip!

- Az ám, felakasztották. Hiszen ezt előre gondolhattuk volna.

Ezután a tűzvész egyes mozzanatai kerültek sorra. Grip mentette volt meg a fiú életét, kinek most először volt alkalma, hogy megköszönje.

- Mióta egymástól elváltunk, mindig, de mindig gondoltam reád, - mondá a fiú.

- Örvendek szivemből ennek, fiacskám.

- Csak én nem gondoltam Gripre, - kiáltott fel nagy sajnálkozva Bob.

- Hiszen te csak névleg ismertél engem, kis öcsém. Most már ismersz személyesen is...

- Fogok is rólad beszélni, mindig, ha majd együtt diskurálgatunk ketten, Birk.

Birk nagyot vakkant beleegyezőleg, s ezért aztán jó darab kenyeret és szalonnát kapott. A tengeri rák nem igen ízlett neki, hiába dicsérte Bob olyan áradozva.

Kérdezték Griptől, hogy milyen Amerika? A «Vulcan» fűtője mesélt Amerika nagy városairól, iparáról, kereskedelméről. Senki fia olyan feszült figyelemmel hallgatta, hogy még az evésről is megfeledkezett.

- No de Angolországban is vannak nagy városok, - jegyzé meg Grip, - s ha valaha Londonba, Liverpoolba, Glasgowba kerülsz...

- Isten tudja, Grip. Olvastam az újságokban, hogy azok mind nagy-kereskedő városok, csakhogy igen messze vannak innen...

- Dehogyan is vannak messze...

- Könnyű a tengerészeknek, de bezzeg a magunkfajták...

- Hát például Dublin? - kérde Grip. - Csak háromszáz mértföldre van innen. Vasúton egy nap alatt ott van az ember, hajóra sem kell ülnöd...

- Az ám... Dublin! - sóhajtott Senki fia.

Annyira szíven feküdt ez, hogy szólni sem igen akart.

- Lásd, fiacskám, Dublin gyönyörű egy város, élénk forgalmú. Ott a hajók nemcsak ideig-óráig vesztegelnek, mint itt Corkban. Teherrel megrakodva érkeznek meg, s indulnak el.

Senki fia hallgatta... hallgatta... lelki szemeivel szinte látta is Dublint.

- Ott kellene szerencsét próbálnod, fiam, - mondá Grip. - Erősen hiszem, hogy könnyen boldogulnál. És ha esetleg pénzre volna szükséged...

- Raktunk már én meg Bob néhány garast félre, - vágott közbe Senki fia.

- Meghiszem azt! - dicsekedék Bob, előszedve a zsebéből egy shillinget és hat pence-t.

- Nekem is van valamicském, - mondá Grip, - s nem tudom, mit csináljak vele.

- Miért nem helyezed el... valahol... valamely banknál?

- Nem bizom bennök.

- Így elveszted a kamatokat, pedig kaphatnál kamatot érte, Grip...

- Inkább a kamat vesszen el, mint a tőke. Másban nem bizom, de benned bizom, Senki fia. Neked odaadnám. Lásd, ha te Dublinban lagnál, ott van a «Vulcan» is itthon, gyakrabban láthatnálak. Ha valamihez kezdenél és pénzre volna szükséged, én szívesen odaadnám...

A derék ifjú már oda akarta adni. Olyan nagyon boldog volt, hogy barátját újra megláthatta. Úgy tetszék neki, hogy őket egymástól ezentúl senki és semmi sem fogja elszakítani.

- Jer Dublinba! - mondá másodszor is Grip. - Megmondjam, mi berzenget engem?

- Csak ki vele, édes Gripem.

- Hát... én sejtem, valami azt súgja nekem, hogy ott zöld ágra kell jutnod.

- Én is úgy sejtem... mindig sejtettem, - válaszolá Senki fia. - Szemei pedig úgy csillogtak.

- Az ám, - válaszolt Grip, - én szinte látlak már Dublinban tégedet, mint gazdag, szörnyen gazdag embert. Corkban nem szerezhetsz te annyit. Gondolkozzál azon, a mit mondtam. Az ember sohase cselekedjék megfontolás nélkül.

- Igazad van, Grip.

- Minthogy nincs többé mit ennünk, - vágott közbe Bob, az asztaltól felállva.

- Éhes sem vagy többé, nemde, ezt akartad mondani, kis öcsém, - egészíté ki Grip.

- Talán... nem is tudom, hogy és mintha, de... először történik meg velem az életben, hogy így jól laktam.

- Sétáljunk egyet! - indítványozá Senki fia.

Így telt el a délután. A három jó barát keresztül-kasul barangolta a révpártot, Queenstown utczáit, egyre-másra szövögetve a terveket.

Mikor aztán el kellett egymástól búcsúzniok, a két fiú elkísérte Gripet a csolnakig. Grip még búcsúzóul ennyit mondott:

- Találkozunk még. Az nem lehet, hogy többé ne lássuk egymást.
- Bizonyosan találkozunk, Grip... itt Corkban, ha a «Vulcan» megint ki fog kötni.
- Miért nem Dublinban, hol rendesen egy-két hétig vesztegel?... Az ám, Dublinban... s ha el találnád határozni, hogy...
- Isten veled... Isten veled, Grip!
- Viszontlátásra, fiacskám.

Megölelték egymást meleg szeretettel. Mindketten meg voltak erősen indulva, nem is titkolták.

Bob és Birk is elbúcsúztak tőle, s már messze járt a csolnak Grippel, de az még mindig nézett... nézett a parton álló barátjára.

IX. Bob spekulációja.

Egy hónappal később két fiú - tizenegy éves volt az egyik, nyolcz a másik - tologatott egy kis szekeret, melybe egy kutya volt befogva, a Corkból Youghall felé menő országúton.

A két fiú Senki fia és Bob, a kutya pedig Birk volt.

Grip biztatásának megvolt a sikere. Mielőtt a «Vulcan» első fűtőjével találkozott, hősünk csak álmodott arról, hogy Corkból elköltözik és Dublinban próbál szerencsét. Mióta vele találkozott, ezt az álmát törekedett megvalósítani. Jól meghányta-vetette a dolgot, mert tudta, hogy biztos megélhetést kockáztat bizonytalanért. Azt is tudta azonban, hogy Corkban sok előhaladásra nem számíthat, míg Dublinban tágabb tere nyílik tevékenységének. Bob is a Dublinba való költözés mellett emelt szót, már pedig Bob szava nyomott ám valamit a latban.

Kis hősünk kivette pénzét a kereskedőtől, a ki hibáztatta, némileg nagyralátó terveit. Nem használt, mert a fiúcska korán érett esze nem szokott agyrémektől megijedni, holott ez a Paddyt általában jellemzi. Senki fia többre akarta vinni, mint eddig jutott, s valami azt súgta neki, hogy Dublinban sikerülni fog, a mi Corkban nem.

Csakhamar megállapította a Dublinba jutás módját és az oda vivő útirányt.

A legrövidebb út a Limerickbe vivő vasút, onnan Leinster tartományon keresztül egyenesen Dublinba juthatni. Egyebet sem kell tenni, mint az ember felül Corkban a vasútra és Dublinban, Irland fővárosában, kiszáll. Az ám, csak hogy személyenkint egy-egy guinee-ba került volna ez a multság nekik, már pedig Senki fia éppen nem dobálódzott a guineekkel. Ha az embernek két ép lába és elegendő ideje van, miért rázassa magát a vasúti kocsiban. Gyaloglásra éppen a legalkalmasabb idő volt, májustól szeptemberig a grófság országútai elég jó karban szoktak lenni. Hátha útközben valamicskét kereshetnek is, holott a vasúton csak kiadásuk lenne. Ez számba vehető előny.

Az ifjú kereskedő tehát útközben is faluról-falura, városról-városra menve, újságot, papírt, röpiratokat akart elárusítani.

Még egy kis szekérre volt szüksége, hova áruit elrakosgathassa, arra viaszosvászon takaró kell, hogy eső, por ellen megvédje. A szekérébe befogja majd Birket, ők pedig ketten hátulról tolják. A tengerpart mentén fognak haladni, mert itt számos jelentékeny város fekszik: Waterford, Wexford, Wicklow és több látogatott fürdőhely. Igaz, hogy csak két, esetleg három hónap múlva jutnak el Dublinba, de sebaj, ha útközben némi keresetre tehetnek szert.

Április 18-án, egy hónappal a Grippel való találkozás után. Senki fiát, Bobot meg Birket a Corkból Youghall felé menő országúton találjuk. Nem is volt az út nagyon kimerítő, délután már Youghallba érkeztek.

Panaszra nem volt okuk. Birknek eszéágába sem jutott, hogy morogjon. Különben is nem kellett magát megerőltetnie, mert a hol az út dombnak ment fel, a két fiú erejétől telhetőleg tolt a hátulról a szekeret. A kétkerekű szekérke, melyet Senki fia Corkban egy kereskedőtől kéz alatt vett, nagyon könnyű volt. Ebbe rakosgatták be az újságokat, politikai röpiratokat, - egyik-másik szörnyű nehézkes stílusban volt írva, - papírt, plajbászt, tollat, s több ilyesmit; továbbá dohányt, ha kifogy, vesznek majd útközben megint, - végül sok mindenféle apróságot.

Mindez nem volt nehéz, s hihetőleg tisztességes haszonnal árulgatják el.

A falusiaknak mindenütt megtetszett a két fiú: komoly volt az egyik, mint holmi öreg kereskedő; nyájasan mosolygó a másik. Senkinek sem jutott eszébe, hogy bántsa őket.

Youghallba érkeztek. Hatezer lakossal bíró mezőváros Youghall, a Black-Water folyó torkolatánál fekvő kikötője van. Itt részesül a «Szent burgonya» a legnagyobb tiszteletben. Az írlandi sohasem feledheti el, hogy Sir Walter Raleigh Youghall környékén kezdett először burgonyát ültetni, burgonyát: Irland kenyerét.

Senki fia a nap hátralevő részét Youghallban töltötte el. Addig azonban nem is gondolt pihenésre, míg fogytékán levő áruit ki nem pótolta új bevásárlással. Azután egy kis korcsmában jól megvacsoráltak, éjjeli szállás is akadt s mindezért nem sokat kellett fizetniök. Másnap reggel felszedték a sátorfaikat és tovább mentek faluról-falura, betértek a majorokba is, melyek errefelé kettesével-hármasával elég sűrűen találhatók. Az éjszakákat is többnyire egyik vagy másik majorban töltötték el, mert a sötét országúton éjszakázni nem volt tanácsos, ámbár Birk ott volt velök, s bizonyára megvédte volna két kis gazdáját, meg a kétkerekű taligát.

Minő más út volt ez, mint a connaughti, mikor szegény Senki fia annyit szenvedett! A Thornpipe meg az ő szekere között is mily óriási volt a különbség... abban a sötét kordéban szegényke majd megfulladott. Éppen oly kevésbé hasonlítottak ezek a dolgok egymáshoz, mint Birk a bábjátékos lompos kutájához. Bezzeg nem kellett mozgatnia a gépezetet, hogy tánczra perdítse vele a királyi családot és az egész angol királyi udvart... Nem alamizsnából élt, hanem becsületes keresetéből. Ez újabb reményt csepegtetett a szívébe, hogy Dublinban is szerezhessen annyit, sőt jóval többet, mint Corkban a félesztendő alatt.

Corkból kiérve, egy hídon kellett keresztül menniök, hogy a Dungarvan felé menő országútra jussanak.

- Micsoda hosszú egy híd ez, sohasem láttam ilyet! - kiáltott fel Bob.

- Én sem! - viszonzá Senki fia.

A Black-Water öblön átvivő híd csakugyan hosszú, 270 toisnyi (527 méter). A kétkerekű szekér végig dőcögött a híd deszkáin, a kis utasok arcát friss nyugati szél csapta meg.

- Mintha az ember hajón ülne! - jegyzé meg Bob.

- Az ám, Bob, mintha hajón ülnénk, s hátulról fujna a szél, nem veszed észre, hogy taszigál előre?

A híd másik fejétől kezdődik Waterford grófság, mely viszont Leinster tartományhoz tartozó Kilkenny grófsággal határos.

Senki fia és Bob nem fáradtak el erősen, nem is igen siettek. Főgondjuk az volt, hogy a Youghallban vásárolt árukat eladják, míg Dungarvanba érkeznek; hol majd újra vesznek mindenfélét. Huszonöt-harmincz mértföldnyi út állott előttük, néhány napig eltart, míg oda jutnak. Falu nincs erre felé sok, de annál több a magára álló major. Annál inkább számíthatnak arra, hogy sokat fognak árulni. Vasút sincs itt, a falusiak tehát nehezen szerezhetik be apró szükségleteiket. Senki fiának ez a dolog világért sem került ki a figyelmét.

Jól számított. Minden este lefekvés előtt megolvasta Bob a napi bevételt: shillingeket és pence-okat. Senki fia pontosan beírta a «pénztár-napló»-ba, valamint a kiadási rovatról sem feledkezett meg. Az utolsó krajcárig felírt minden tételt: mennyibe került étel, ital, szállás. Bobot a shillingek egymás mellé rakosgatása tette boldoggá, Senki fiát a bevételi tételek összegezése. Birk a lábaiknál hevert és türelmesen várta, míg elkészülnek a számadással. Akkor aztán mindhárman álomra hajtották a fejüket.

Május 3-dikán Dungarvanba érkeztek. Üres volt - nem a mezővároska, hanem - a kétkerekű boltocska. Mindent újra be kellett vásárolniuk. A hatezer lakosságú városban nem ütközött ez semmi akadályba. Dungarvan is kikötőhely; a kikötő két partját 975 méter hosszú töltés köti össze, középütt szabad útja van a hajóknak. Itt is keresztül lehet menni az öblön és nem kell nagy kerülőt tenni.

Két napig tartózkodtak Dungarvanban. Az a pompás ötlete támadt Senki fiának, hogy a hajósoktól gyapjú-árakat vett, remélve, hogy a környékeliek majd szívesen megveszik. No de Birknek a terhe azért nem szaporodott.

Ez a jövedelmező utazás mind lassan-lassan haladt előre. Sem nagyfontosságú eseményekben, sem, hála Istennek, balesetekben nem volt részök. Az időjárás állandóan kedvezett nekik. Kaland semmi. Ugyan ki is bántotta volna ezeket a gyermekeket? Különben is Irland déli partvidékein nem durvák és erőszakosak a lakók. Ez a környék nem is oly szegény, mint a connaughti és ulsteri grófságok. A tenger gazdag zsákmánnyal szolgál a hajósoknak, matrózoknak. Sok halat fognak, s a parti hajózás is elég jövedelmező.

Szerencsésen megtették az utat Dungarvanból a hetven mértföldre eső Treumoreba, s két héttel később az ugyanolyan távolságra fekvő Waterfordba, mely Munster tartománynak a határán van. Búcsút kellett Senki fiának vennie attól a tartománytól, melyben életének olyan változatos eseményei folytak le: limericki tartózkodása, élete a Kerwan-majorban, a Trelingar-kastélyban, kirándulás a Killarneyi tavakhoz és végül üzlet alapítása Corkban. Szomorú emlékeit mind elfelejtette. Csak az fájt még mindig, hogy a jó Mac Carthy családot elvesztette... pedig olyan boldog napokat töltött e nyájas körben. Az otthon örömeit sohasem felejtí el az ember.

- Nem mondtam volt neked, Bob, hogy Waterfordban kipihenjük fáradozmainkat?

- Úgy emlékszem, hogy mondtad. De én egy cseppet sem vagyok fáradt s ha éppen tovább akarnál menni...

- Szó sincs róla. Pár napig itt maradunk.

- Tétlenül?...

- Valami munkád csak akad, Bob.

Az is valami, ha az ember megnéz egy huszonötezer lakossal bíró várost, a mely a Suir partján fekszik és harminczkilencz oszlopon nyugvó hídja van. Waterford meglehetősen élénk forgalmú kikötő város, legjelentékenyebb mindazok között, melyek Munster keleti részén fekszenek. Rendes hajóközlekedése van Liverpoollal, Bristollal és Dublinnal. Ez már magában véve is érdekelte a mi kereskedőinket.

Elhelyezték a szekeret egy vendégfogadó udvarán, s ők maguk a tengerpartra mentek, s ott sétálgattak néhány óráig. A hajók rakodásának nézése elég élvezetet nyújtott nekik.

- Hej, ha Grippel véletlenül itt is találkoznánk! - kiáltott fel Bob.

- Az teljes lehetetlenség, Bob. A «Vulcan» Waterfordban nem köt ki; úgy hiszem, most messze... nagyon messze jár innét, valahol Amerika partjai körül.

- Arra felé, úgy-e? - kérde Bob egy irányba mutatva ujjával.

- Igen, csak hogy még sokkal messzebb. Úgy hiszem, mire Dublinba érkezünk, ott lesz már a «Vulcan».

- Jaj, hogy örvendek, hogy Grippel újra találkozhatom! - ujjongott a kis fiú.

- Vajjon akkor is olyan kormos lesz a képe?

- Valószínűleg.

- No de azért mégis szeretheti őt az ember.

- Igazad van, Bob. Ő is nagyon szeretett engem, mikor én még nagyon, de nagyon szerencsétlen voltam...

- Igen... igen, úgy mint te engemet... - mondá a gyermek és szemei hálásan csillogtak.

Ha Senki fia nagyon sietett volna, hogy Dublinba érjen, a Waterford és Dublin között közlekedő személyszállító hajó olcsó pénzen elvitte volna őket. A kis szekeret podgyásként feladták volna, s néhány shillingért ők ketten, meg Birk is, tizenkét óra múlva Dublinban lesznek. S milyen nagy élvezet lesz vala a szép írlandi tenger hullámain, a Szent György-csatornát keresztül szelni a pompás nagy hajón.

Nagyon csábító volt ez a gondolat. De kis hősrünk, mint mindig, úgy most is jól meggondolta a dolgot. Nem lett volna tanácsos előbb érkezniök Dublinba, mint Grip, a ki ismeri a várost, s a tengerparti ház között kalauzolni fogja őket, hogy el ne tévedjenek. No meg a jövedelmező gyalogutat miért is hagynák el? A józan okok legyőzték a tengeri út csábítását. Bobbal nagynehezen megértette, hogy ez okosabb lesz így, s elhatározták, hogy, a mint megkezdették, úgy folytatják tovább is az utat.

Három nappal utóbb a két kis utassal Wexford grófságban találkozunk. Birk az újra megtöltött taligát a régi kedvvel húzza. Sem öszvér, sem ló alkalmasabb erre nem lett volna, mint ez a kutya. Ha nagyon meredek volt az út, Bob is a rúdhoz állott, Senki fia pedig hátulról taszította, már a mint tőle telt.

A waterfordi öblön túl eltér az országút a számos öblű tengerparttól, s így a tengert többé nem láthatták onnan kezdve, a hol a Cap-Carasore nyúlik ki, a «Zöld Erin» legkiszögellőbb foka, mely belenyúlik mélyen a Szent György-csatornába.

No de panaszra nem volt okuk. Az országút nem vad, puszta vidéken vezetett keresztül, hanem falvakon, tanyákon, majorokat érintett, hol a kétkerekű boltocska áruit jó drágán eladták. Wexfordba csak május 27-dikén érkeztek. Pedig Waterfordtól Wexfordig csak mintegy harmincz mértföld az út. Csakhogy itt is, ott is, le kellett térniök az egyenes útról.

Wexfordban mintegy 12-13,000 lakos van. A Sancy folyó partján fekszik, közel a torkolatához, s olybá tűnik fel, mintha kis angol város volna egy írlandi grófságnak közepette. Az oka ennek az, hogy Wexford volt az első harczytér, melyet az angolok hatalmukba kerítették, később várossá nőtte ki magát, s eredeti jellegét nem veszítette el. Senki fia nagyon elcsodálkozott, midőn a sok romot, beomlott töltéseket és szétrombolt erődítményeket látta. Nem ismerte e környék történetét III. György korában. Protestánsok és katolikusok között itt folyt az elkeseredett harcz, rémes mészárlások mindkét félen, gyújtogatás, pusztítás voltak napirinden. Talán jó is, hogy minderről nem tudott semmit, mert rettenetes emlékek ezek; Írland történetében véres betűkkel vannak beírva. Elég korán tudja meg, ha majdan ráér olvasgatni a multak történetét.

Wexfordból elindulva, megint búcsút kellett venniök a tengerparttól, s csak tizenöt mértfölddel arrébb az Arklow kikötő mellett láthatták újra. Nem volt okuk sajnálni, még pedig először azért nem, mert a grófságnak ez a része nagyon népes, sok falu, sok tanya van itt, a vasúti közlekedés is teszi ezt. Wexfordot és Wicklowot Dublinnal egyenes vasúti vonal köti össze; másodsor a vidék is kivételesen szép. Az út hatalmas bükk- és tölgyerdőkön vezet keresztül, többek között a gaelföld különleges terménye: a vastölgy is található itt. Két folyó: a Slaney, Ovoca, meg mellékfolyóik, éppen oly dúsan öntözik ezt a földet vízzel, mint a vallásháborúk korában vér folyt. Hogy Írland éppen e részének kellett vad harczok színhelyévé lennie! Rézben és kénben bővelkedik a talaj, a közeli hegyekből dúsan fakad a sok ér,

egyikben-másikban aranypor is csillámlik fel... szóval, a többihez képest gazdag e vidék. Ma is megvan még a nyoma e rémes korszaknak Enniscorthyban, Fernsben és a többi helységeken le egészen Arklowig, a hol György király zsoldosait a harmincezer lázadó - így nevezték a hazájokért és vallásukért fegyvert ragadó írlandiakat - tönkre tette.

Senki fia úgy vélekedett, személyzetének, - ha Birket is emberszámba vesszük - egy napi pihenőt ad az arklowi kikötőben.

Arklownak ötezer lakosa van, nagyjából halászhely, igen élénk kis város. A kikötőt nagy főnytorlatok határolják. A zöld tengeri-cserfával benőtt sziklák aljában sok az osztriga, természetesen olcsó is a helyszínén.

- Te Bob, én azt hiszem, hogy sohasem ettél osztrigát? - kérde Senki fia, az inyenc fiútól.

- Sohasem.

- Szeretnél enni?

- De még hogy!

Bob effélettől nem igen szokott óczkódni. Most az egyszer elég volt neki a kóstolásból.

- Mégis csak jobbak a tengeri rákok.

- Gyermek vagy te még ahhoz, hogy osztrigát egyél.

Bob nagyon vágyódott már arra, hogy megérjék az osztriga-élvezetre. Legalább ilyen értelemben nyilatkozott.

Junius 19-én délelőtt Wicklowig jutottak. Ez a székhelye a hasonló nevű grófságnak, mely tőszomszédos Dublinnal.

Innen kezdve Írland leggyönyörűbb vidékén vitt újak keresztül. A turisták éppen oly sűrűen látogatják, mint a Killarneyi-tavakat. A szem előtt a legváltozatosabb tájképek tárulnak fel. Itt is, ott is magas hegyek merednek föl, melyek a Senegali és Kerrybeli hegyekkel kiállják a versenyt, pompás tavak tükre csillan elő, pl. a Broy és Pan; tiszta vizökben visszatükröződik a partokon levő várromok képe. Az Ovoca folyó medrének mentén nyúlik végig a Glendalough völgye, örökzölddel befutott tornyaival, kápolnáival, csillogó szittyós tavaival; ott van a hét templomú Saint-Kevin völgye, a «Zöld Erin» szent búcsújáró helye.

A gyermekek üzleti szelleme mindinkább kifejlődött. Mindenütt szívesen fogadták a kis házalókat. Igaz, no, Írland leggazdagabb vidéke volt ez, meglátszott, hogy az ország fővárosának szomszédságában van. Arklowtól az országút számos fürdőhelyre visz, melyeket a dublini nemesség szokott ebben az időben látogatni. Az uraknak zsebe pedig tele volt pénzzel. Ezekben a fürdőkben több volt a guinee, mint Donegal meg Sligo grófságok összes falvaiban a shilling. Ha elég ügyességök van a kis kalmároknak, a főúri zsebekből egy-kettő könnyen az ő zsebükbe fog vándorolni. Okkal-móddal sikerült is. Úgy hogy Senki fia bizvást számíthatott arra, hogy mire Dublinba érkeznek, kis tőkéjük megkétszereződik.

Ekkor Bobnak derék ötlete támadt, bátyjának efféle még csak eszéágában sem volt. Ez az ötlet esetleg száz perczent hasznót hajthat nekik a gazdag urak gyermekeinek a révén, kikből a wicklowi rév csak úgy hemzsegett.

Bob igen ügyesen tudott mászni, s gyakorlott volt a madárfészkek kirablásában. Madárfészkek pedig roppant sok van Írlandban az útmenti nagy fákon.

Eddigél Bob nem is igen vette hasznát mászó ügyességének. Mindössze egyszer-kétszer történt meg, hogy madarakat adott el igen olcsón; azokat a madarakat vagy egy-egy magas bükkfa tetejéről szedte ki a fészekből vagy egyszerűen törrel fogta. Mielőtt Wicklowból el-

indultak volna, elhatározta, hogy madarakat árul, s ezért kérte Senki fiát, hogy vásároljon egy nagyobbacska kalitkát, melyben sok veréb, czinke, pintyőke, tengelicze s több ilyen kisebb fajta madár fér el.

- Minek az neked? - kérde Senki fia. - Tán madarakat akarsz tenyészteni?

- Eszemágában sincs.

- Mire kell hát?

- Újra eleresztem őket.

- Ahhoz nem kell kalitka.

Bezzeg mindjárt megértette Senki fia Bob szándékát, mikor megmagyarázta, Bob úgy okoskodott, hogy az összefogdosott madárkákat váltságdíjért szabadon bocsátja. A csicsergő madarakkal az éppen olyan lármás úri gyermekek közé fog menni, s azok bizonyára szívesen megfizetik a váltságdíjat, hogy gyönyörködhesse a szabadon eresztett rabmadárkák vidám elröppenésében.

Bob biztosra vette, hogy beüt az új vállalat, sőt Senki fia is életrevalónak ítélte, s megdicsérte a fiucskát. Megpróbálják, hiszen úgy sem jár sok költséggel. Kalitkát vettek. Alighogy Wicklowtól egy mértföldnyire mentek, már zúgott az apró madarak csicsergésétől a kalitka. Telides tele volt, nyugtalanul röpdöstek idestova.

A számos fürdő-helyen pompás üzletet csinált Bob. Mialatt Senki fia áruait kínálgatta, Bob körülhordozta kalitkáját, s az úrfiúcskák s kisasszonyok szálmalmát felkeltette szegény madárkák sorsa iránt. Örömríadással bocsátották szabadon a megvásárolt madarakat. A kalitka csakhamar kiürült, Bob zsebe pedig majdnem megtelt a váltságdíjúl fizetett penceokkal.

Bob szörnyen örült ez új keresetforrásnak, s minden este megszámlálta bevételét, mielőtt átadta Senki fiának, hogy a főtőkéhez csatolja.

Julius 9-dikén a két fiú Brayban volt. Innen Dublin csak mintegy tizenöt mértföldnyire van. A Wicklow-Mounthoz tartozó hegycsoport egyik előfokának az aljában fekszik Bray, melynél csak a háromezer lábnyi Lugaquilla magasabb.

Szépség dolgában még az angolországi Brightonnál is előbbre való. Legalább Brovet kisasszonynak ez a véleménye, ki a «Zöld Erin» szép vidékeinek leírásában művészi érzéket és kiváló finom ízlést árul el.

Bray nem egyéb, mint szép nyári lakok tömege, pompás villák, ízléses falusi házak vannak itt, s fürdő-évadban mintegy hatezren lakják.

Az országút mentén el Dublinig csinos mezei lakok láthatók. Vasuti összeköttetés is van Bray és Dublin között. A tengerről beáramló párázatok gyakran mintegy elnyelik ezt az utat, mert a tenger habtaréjos hullámai zúdulva rohannak a szűk és délről meredek sziklafallal elzárt Killircey-öbölbe. Mint a «Zöld Erin»-ben mindenütt, úgy itt is számos vár-rom van: itt egy ősrégi Benedek-rendi kolostor maradványai, ott az úgynevezett Martello-tornyok csoportzata, melyek a XVIII. században a tengerpart védelmére szolgáltak. Ha az ember a hegyfok meredekén felkapaszkodik, kedvező időjárás mellett, jó távcsővel megláthatja a franciaországi hegyeket az irlandi tenger másik oldalán. Senki fiának azonban nem jutott ki mindebből semmi, először, mert nem volt távcsőve, másodszor Brayt váratlanul gyorsan kellett elhagynia.

A tenger fővenyes partján, valamint a Bray-molon - úgy hívják ott, hogy «Parade» - igen sok gyermek szokott naponta megfordulni. A pufók, piros arcú úri gyermekek itt szoktak egymással játszani. Ezeknek a gyermekeknek az élete csupa vasárnap; a fiuk élvezik a

vakációt, a leánykák anyjuk vagy nevelőik felügyelete alatt sétálgatnak, Írland nem volna Írland, ha e sok gazdag gyermek mulatóhelyén nem látna az ember egy-egy csapat rongyos csavargó gyereket is.

Az első három nap igen jól ment a dolguk. A kétkerekű boltocskát csaknem kiürítették. Csupa játékszer volt; olcsó holmik, ámde drágán adták el, s így busásan nyertek rajtok. Bob is sokat szerzett madaraival. Reggeli négy órakor ment madárfogni, s csakhamar tele volt újra a kalitka. Délutánonkint nekiestek az úri gyermekek, s rövid idő alatt kiürült a kalitka. Mindazáltal nem feledkeztek meg arról, hogy nekik Dublinba kell menniök. Előre örültek, hogy a «Vulcan»-t már a kikötőben találják és Gripet meglátják... Gripet... hónapok óta nem hallottak róla semmit.

Senki fia tehát másnap tovább akart menni, midőn valami történt, mi elindulásukat váratlanul siettetete.

Julius 13-án történt. Reggel 8 órakor Bob a tele kalitkával visszaérkezett a kikötőbe. Remélte, hogy az utolsó nap megtelik még utoljára a zsebe pence-szal.

A tengerparton és a «Parade»-on senki sem volt még.

Midőn a molóra bekanyarodott, három 12-13 éves, pajkos úrfival találkozott. Nagyuriasan voltak öltözve, a matrózkalapot csaknem a nyakukra ültették, skarlátvörös, aranygombos kabátjuk volt, hajtókáján a szokásos horgony-dísz. Bob azt hitte, hogy most hamarjában kiürülhet kalitkája, s míg megkezdődik a gyermek-vásár a parton, újra megtölti kalitkáját. De a gúnyos arcú és kevés bizalmat gerjesztő úrfiak megvetéssel néztek reá. Bob megijedt, féltette tőlük a madárkákat, némán elhaladt a három mákvirág mellett.

A legidősebb észrevette, hogy a fiú fél, - különben is ennek volt a leggonoszabb az arcza, - útját állotta Bobnak, s durván reátámadt, hogy hova megy.

- Haza megyek! - felelé Bob illedelmesen.

- És ez a kalitka?

- Az enyém.

- Hát a madarak?

- Ma reggel fogtam.

- Áhá, ez az a kölyök, a ki a tengerparton reggelenkint csavarog! - jegyzé meg az egyik úrfi. - Láttam már... ráismerek. Két-három penceért szabadon bocsát egy madarat.

- Most ingyen röpitjük ki őket mind egyszerre, - vágott közbe a legidősebb.

Kikapta Bob kezéből a kalitkát, kiszakította az ajtót, s a madarak mind kiröpültek belőle.

Bobra nézve érzékeny veszteség vala ez, megrettenve kiáltott fel.

- A madaraim!... A madaraim!

A kevély ficzkók gúnyos hahotája volt erre a felelet.

Csúnya tettöknek örvendő már a molo felé vették útjokat, midőn valaki hátulról rájuk kiáltott.

- Czudar csínyt követtek el, úrfiak!

Senki fia kiáltott így. Éppen akkor ért oda Birkkel. Láta, hogy mi történt, s hangosan kiáltott:

- Igazságtalan, hitvány cselekedet volt, halljátok!

S a mint jobban megnézte a legidősebb fiút, még hozzá tevő:

- Különben Ashton gróftól kitelik az efféle gonoszság.

A Piborneok örököse volt az csakugyan. A szörnyen előkelő család ide jött fürdőre a Trelingar-kastélyból s egyik legpompásabb villában lakott.

- No lám, hisz ez a kötélre való groom! - szólott nagyúri megvetéssel Ashton gróf.

- Úgy van, én vagyok.

- S ha nem csalódom, ez a dög itt, az én vizslám gyilkosa... Hát mégis megmenekült?... Azt hittem, hogy megöltük.

- Úgy látszik, hogy még sem ölte meg, - veté oda Senki fia, kit éppenséggel nem hozott zavarba egykori urának gőgös viselkedése.

- Téged, gazkópé, jó, hogy itt talállak, mindjárt megfizetem neked, a mivel tartozom. - Evvel fölemelte a pálczáját és a fiúra rohant.

- Avagy inkább maga... maga fogja megfizetni, a miért Bob madarait szabadon eresztette, Piborne uram.

- Nem,... előbb te... azután én!

Senki fia, bár fiatalabb ellenfelénél, erő dolgában fölért vele, bátorsága pedig nagyobb volt. Egy ugrással reávetette magát Ashton grófra, kicsavarta kezéből a pálczát és jobbról is, meg balról is úgy pofon verte, hogy csak úgy csattant.

A Piborneok utóda vissza akarta adni, de nem volt benne módja, mert a másik pillanatban a földön hempergett és Senki fia a mellére térdelt.

Két pajtása segítségére akart sietni, de Birk résen állt, rájuk vicsorgatta a fogait. Rosszul jártak volna azok az úrficskák is, ha gazdája föl nem áll s vissza nem tartja a kutyát.

Ekkor Bobhoz fordult:

- Jer velem!

Rája sem nézett többé sem Ashton grófra, sem a másik két úrfira, hanem egyenesen a vendéglőnek tartott, a hol szállva voltak. Az úrfiaknak nem akarózott utánok eredni, mert Birkkel gyűlt volna meg a bajuk.

Ifjabb Piborne büszkeségét így megaláztatván, legokosabbnak vélte Senki fia, hogy Brayt sietve otthagyják. Mindenesetre kellemetlen volna, ha a megleckézettett úrfi, daczára annak, hogy ő kezdte a verekedést, bepanaszolná. Persze, ha Senki fia jobb emberismerő lett volna, nem félt volna attól, hogy a hiú grófocska szóbeszéd tárgyává tesz olyan kalandot, mely miatt pirulnia kellene. Erre nem gondolva, kifizette számláját, az üres talyiga elé befogta Birket és nyolcz óra után néhány percczel elhagyta Senki fia és Bob Brayt.

Ugyanaz nap késő este megérkeztek Dublinba. Három hónapja, hogy elindultak Corkból és megtettek csaknem kétszázötven mértföldnyi utat.

X. Dublinban.

Dublinban... Senki fia Dublinban... Mint a vidéki komédiás, ki először lép fel nagy szerepben, vagy hosszas faluzás után először kerül nagy városi színpadra.

Dublinnak, Irland fővárosának, háromszázhuszonötezer lakosa van. Élén a lordmayor áll, ki egyúttal a katonaság főparancsnoka is; az egész szigetnek második főtisztviselője. Huszon-négy alderman, két sheriff és száznegyvennégy tanácsos áll főhatósága alatt. Dublin a brit szigetek egyik legjelentékenyebb városa. Dockjaiban virágzó kereskedelem, gyáraiban ipar, egyetemében és számos iskoláiban a tudomány buzgó művelőkre talál. Az is igaz, hogy szegények-háza, Workhouse-a és Ragged-Schoolja még mindig nincs annyi, amennyi kellene a tenger sok koldusnak.

Ez utóbbi intézetek egyikének sem kívánt Senki fia lakosa lenni, eszerint vagy tudóssá vagy kereskedővé vagy iparossá kellett lennie, ha ugyan tőkepénzessé nem válik nagyhirtelen.

Azt, hogy Corkból eljött, nem igen bánta meg; attól sem riadt vissza, hogy Grip ajánlatát elfogadja, hiszen titokban ő is mindig erre gondolt. A miatt sem aggódott, hogy a mindennapi kenyérért való küzdelem itt, hol annyi a vetélytársa, keserves fáradtsággal jár... jó reménységgel indult el Corkból s ez a reménység őt útközben sem hagyta el.

Dublin grófság Leinster tartományban van. Déli részében hegyes vidék, északi részében síkság, itt-ott dombos. Gazdag len- és kender-termőföld. De nem ez gazdagságának az oka. A tenger teszi gazdaggá, az óriási hajóforgalom: évenként tizenkétezer hajó köt ki Dublinban, negyedfél millió tonnányi teherrel.

A Dublini öböl egyike a legszebbeknek egész Európában, emellett fekszik a tizenegy mértföld területű város. A délen fekvő Kingstown kikötőtől a délre eső Howth kikötőig terjed; a dublinit magát a Liffey folyó torkolatai képezik. A kikötőből a hajók az úgynevezett «Carbile»-hídig feljárhatnak a Liffey folyón, melynek két partján két hatalmas töltés vonul végig. Eredetileg arra szolgáltak ezek a messze benyúló töltések, hogy a fővénylerakodást meggátolják.

Ha az ember napsugaras délelőtt a tenger felől közeledik e városhoz, akkor látja csak teljes pompájában a város képét. Bob és Senki fiának nem jutott ki ebből az élvezetből. Sötét éjszaka volt, midőn a város egyik füledt levegőjű külvárosába érkeztek. Azon az országúton jöttek, mely a Kingstownból Dublinba vivő vasúti sínek mellett fut végig. Kingstownból Dublinba ezen a vonaton éppen húsz perc alatt érkezik meg az ember.

A külváros házai a fogyatékos gázvilágítás mellett, mely alig tudta eloszlatni a sűrű ködöt, nem igen voltak vonzóak. Szűk és tekervényes utcákon vitt az útjuk. A házak rondák, a boltok becsukva, a korcsmákból és lebutyokból a sok hajléktalan nyomorult család szóváltása hallatszott ki, a pálinkás boltok nyitott ajtaján csak úgy áradt ki a fojtó, bűzhödt levegő, itt-ott részek dőlőgöztek, szitkozódottak: a whisky szólt belőlük, veszekedésre, verekezésre, erőszakoskodásra bujtogatva a nyomorultakat.

A két fiu látott már életében effélet, nem volt miért csodálkozniuk. De hány korukbeli gyermek kuporgott a lépcsőkön, házsőgletekben... kotorászott a szemét között... mezítláb, hajadonfővel és rongyokba burkoltan!... Egy óriási nagyságú templom mellett haladtak el; egyike volt annak a két fantasztikus dómnak, melyeket a Guinness Leo és Roe, amaz sör-, emez pálinka-gyáros millióival restauráltak. Éppen kilenczet ütött az óra a nyolczesücsű tornyon, mely mozogni szokott, ha a nyolcznyelvű harangot meghúzzák.

Bob a nehéz, kimerítő úttól, elfáradva, beleült a talyigába. Senki fia tolta hátulról, hogy Birknek ne legyen igen nehéz. Éjjeli szállást keresett. Végighaladtak azon a városrészen, melyet «Szabadság»-nak kereszteltek el, a Saint-Patrick nevű nagy körút bejáratához közel, mely az említett székesegyháztól a másik «Christ-Church» nevűig terjed. Széles utcza, nagy házak vannak benne, melyekre hajdanában még azt is ráfoghatták, hogy kényelmesek. Jobbról és balról piszkos mellékutcák torkolnak belé. Itt vannak ám még csak nyomorúságos odúk, valóságos lyukak, melyekhez képest a hard kunyhója még megjárja. Senki fia borzalommal nézte... s íme, még sincs Donegalban, hanem Dublinban, a Smaragdsziget fővárosában... több guinee van a zsebében, mint a rongyos koldushad mindenikének együttvéve. E gyanús lebujszolgát elkerülve, tisztességes vendéglőt keresett, hol eléggé biztonságban lehetnek s mérsékelt árért éjjeli szállást és vacsorát kaphatnak.

A Saint-Patrick-Street közepe táján véletlenül reábukkant egyre. Egyszerű, de csinos külseje volt. A talyigát elhelyezték a félszerben. Megvacsoráltak és padlásszobácskájukba menve, lefeküdtek. Dublin templomainak minden harangja s a «Szabadság» városnegyed minden lármája sem tudta volna őket álmukból felriasztani.

Másnap korán felkeltek. Körül akartak nézni és esetleg Gripet fölkeresni. Nem is lesz nehéz dolog, ha a «Vulcan» eddig hazaérkezett.

- Birket is magunkkal visszük, úgy-e? - kérde Bob.

- Hogyne vinnők, hadd ismerje meg a várost! - felelé Senki fia.

Birk nem is igen instáltatta magát.

Dublin alakja tojásdad, nagyobbik átmérője három mértföld. A nyugatról kelet felé folyó Liffey két, csaknem egyenlő félre osztja. Ott, a hol a tengerbe szakad a folyam, kettős csatornával egyesül; ezek a csatornák a várost köröskörül mintegy keretbe foglalják. Északról a «Royal-Canal», délről a «Grand-Canal»: az előbbi Midland-Great-Westernig, az utóbbi Galwayig megy s az irlandi tengert összeköti az Atlanti oceánnal.

A Saint-Patrick-Street-en számos, még pedig nagyon gazdag zsidó zsibárus lakik. Tőlük vásárolja Paddy - a szegényebbje - összes ruhaszükségletét: toldozott-foltozott fehérneműt, viseltes ujjast, különböző színű foltokkal ékeskedő nadrágot, leírhatatlan formájú férfi-, és képtelen tolldíszű női kalapot. Itt adják zálogba néhány pence-ért rongyaikat, hogy a szomszédban levő csapszékben nyomban eligyák, hol whiskyt és guint árulnak bőségesen. Ezek a pálinkamérő bódék első pillantásra fölkellették Senki fiának a figyelmét.

Kora reggel lévén, az utcán alig volt járó-kelő. Dublinban későn szoktak az emberek fölkelni, főleg azokban a városrészekben, hol nem laknak iparosok. Műhelyt alig lát az ember, nem számítva a selyem-, len-, gyapjú- s legfőlebb popeline- (félselyem-kelme) gyárakat. Ez utóbbinak a gyártását francziák honosították meg Dublinban, kik a nantesi edictum megszüntetése alkalmával számosan telepedtek meg itt. Sör és pálinka-gyár nagyon sok van. Emitt van a nagyszabású és messze földön híres Roe-féle whisky-gyár, amott Guinness rengeteg nagyságú «sörfőző»-je - állítólag hetven millió forint értéket képvisel - földalatti csatornák kötik össze a Victoria-dock-kal, honnan száz meg száz hajó szállítja az ó- és újvilágba a sört. Ha az ipar nem is valami virágzó, ámde napról-napra előre halad a kereskedelem. Sertés- és vágómarha kivitel dolgában Dublinnak nincs párja az Egyesült Királyságokban.

Senki fia jól tudta ezt, mert az ujságok és röpiratok mezőgazdasági rovatát mindig el szokta volt olvasni.

Míg a Liffey partján sétálgattak, minden figyelemreméltót megnéztek. Bobnak pedig szokása szerint folyton járt a szájacskája.

- Micsoda templom ez!... Ni, az a tér!... Milyen rengeteg ház!... Gyönyörű egy körút!

Az a rengeteg ház a börze volt: a «Royal Exchange». A Dame-Streeten volt a City-Hall, a Commerzial-Building: a kereskedő világ gócpontja.

Távolabb láthatták a Cork-Hill oldalán a várat nagy bádogos tornyával s nehézkes téglafalaival. Ezt az erődítményt hajdanában Erzsébet királyné építtette, most a lord-lieutenant lakik benne, ott vannak a polgári és katonai hatóságok hivatalos helyiségei. Ez alatt menedékes, lépcsőzetes hegyoldal van; messziről feltűnik I. György lovasszobra, körülötte üde gyeppázsit és árnyas fák. Ezek alatt a hegy aljában szomorú emlékü házak sorakoznak. Legnagyobb közöttük a protestáns érsek palotája és a Boardroom. Ettől lejjebb balra nyúlik el a Merion-square, melynek legszebb épületei: a leinsteri ős lovagvár, a «Société Royal» palotája, homlokzatán korintosi, hátsó részén dór oszlopokkal, továbbá O'Connel szülőháza.

Senki fia nem törődött Bob fecsegéseivel, gondolataiba merült. Azon évődött, hogy miként értékesítse mindazt, a mit lát. Még nem határozta el, hogy miként gyümölcsözteti kis tőkéjét, miféle üzletbe kezd.

Az előkelő negyedek körülvevő szegényes utcákban barangolva, gyakran eltévesztették az utat s így egy óra mulva elindulásuk után még mindig nem jutottak a Liffey partjára.

- Úgy látszik, folyó egyáltalában nincsen itt? - kérde Bob.

- Dehogynincs, annak a torkolatánál kezdődik a kikötő, - felelé Senki fia.

Vaktában előrehaladva, egy négyemeletes, portlandi cementből épült nagy házhoz érkeztek, melynek homlokzata száz méter volt; előcsarnoka négy korinthusi oszlopon nyugodott, két szöglet pavillonja pilaszterekkel és attikai oszlopokkal. Nagy, valóságos park veszi körül, melyben a sport minden nemét gyakorló ifjakat láttak. Ez a nagy épület az Erzsébet által alapított egyetem volt a Trinity-college. Az ifjak egyetemi hallgatók voltak, tüzes sportsmanek, kik bátorság és ifjúi tűz tekintetében fölvették a versenyt oxfordi és cambridgei társaikkal. Bezzeg nem hasonlított ez a galwayi Ragged-Schoolhoz, s az egyetem rektora sem lehetett holmi O'Bodkins-féle atyafi.

Bob és Senki fia innen jobbra fordultak s alig haladtak mintegy száz lépéssel előre, midőn Bob felkiáltott:

- Nini, árboczok vannak ott!

- Akkor hát folyamnak is kell ott lennie!

Az árboczoknak persze csak a csúcsait láthatták. Utczát kellett tehát keresniük, mely a Liffeyhez levezet. Birk tüstelve előre szaladt, mintha kalauzolni akarta volna őket.

Gyorsan követték a kutyát s így csak futó pillantást vetettek a Christ-Church dómra, melyek a másik dómtól csak a Saint-Patrick-Street választ el. Ebből láthatni, hogy a fiucskák mekkora kerülőt tettek. Ez a dóm igen érdekes épület, a XIII. században épült kereszt-alakú az alapja, vannak melléktornyai stb. Hiszen megnézhetik majd máskor.

Végre a Liffey jobb partjára érkeztek.

- Jaj, beh gyönyörű! - kiáltá fel az egyik.

- Soha ilyen szépet nem láttunk - vélekedék a másik.

Limerickben vagy Corkban, a Shannonon vagy a Leen hiába is keresnének gránit-rakpartot, melyen jobbról is, balról is pompás paloták emelkednek; jobbra az Usher-ek, Aleschant-ok, Wood-ok, Essex-ek; balra az Ellis-ek, Aran-ok, King's Innék és mások palotái.

A tengeri hajók azonban nem itt horgonyoztak. Az árboczerdők lejjebb látszottak, a Liffey bal partjának egyik öbölszerű bemélyedésében.

- Ott vannak bizonyosan a dockok - vélekedék Senki fia.

- Hallod-e, menjünk oda! - indítványozá Bob, kinek a *dock* szó szeget ütött a fejébe.

Dublin két felét kilencz híd köti össze; a keletre eső utolsó híd a Carlisle-bridge - mely mindannyiok között a legnagyobb - a Westmoreland-Streetről egyenesen a Sackville-Streetre vezet. Ez az egyik, a másik felén van Dublinnak.

A fiúcskák nem fordultak be a Sackville-Streetre, mert akkor a dock-okat nem láthatták volna meg. Figyelmesen nézték a hajókat, melyek a Carlisle-bridgen alól horgonyoztak. Hátha ott találják a «Vulcan»-t is. A Grip hajóját akár ezer közül is fölismerték volna.

Csak hogy a «Vulcan» nem volt a Liffeyen. Lehet, hogy vissza sem jött még Amerikából, lehet, hogy a dockon vetett horgonyt vagy tatarozzák és szárazra vontatták.

Senki fia és Bob folyammentében haladtak lefelé a Liffey bal partján. Bob folyton a «Vulcan»-t forgatta eszében s így észre sem vette a Custom-house (vámház) hatalmas épületét. Nagyszabású egy épület volt ez, száz láb magas a teteje, a «Remény» szobra ékesíti kiemelkedő kupoláját. Senki fia egy pillanatra megállott, nézte. Arra gondolt, vajjon az ő árui fognak-e ide kerülni valaha!... Magasztos érzés is lehet, hogy az ember idegen földről érkezett teherszállítmányát itt vizsgálják felül... Vajjon megvan-e ez róla írva a sors könyvében?...

A fiúcskák a Victoria-dockra értek. A medenczében, a kereskedővilág e szívében, melynek erei minden tengerbe elágaztak, egy rakás hajó horgonyozott. Egyikre rakodtak, a másiktól hordták a teherszállítmányt.

Ekkor Bobból kipattant a szó:

- Ni... a «Vulcan»... ott... ott!...

Csakugyan a «Vulcan» volt a part mellett, éppen berakodtak.

Nemsokára észrevette Grip, ki a fedélzeten tétlenül álldogált, kis barátait.

- Valahára... itt vagytok ti is? - kiáltott fel, s majd agyonszorongatta őket szíves barátságból.

Mindhárman visszamentek a partra, a Royal-Canal felé vették útjukat, hogy zavartalanul beszélgethessenek.

Itt már nem volt olyan zaj.

- Mióta vagytok Dublinban! - kérde Grip karonfogva a két fiút.

- Tegnap este óta - viszonzá Senki fia.

- Csak?... Úgy látszik, fiacskám, későn adtad rá a fejedet, hogy -

- Nem a, Grip. Mióta veled találkoztunk, semmi sem tartóztatott Corkban.

- Három hónapja annak, én azóta kétszer jártam meg Amerikát. Mihelyt visszakerültünk, nyakamba vettem a várost, remélve, hogy titeket valahol megtalálalak. Sehol sem volt semmi nyoma Senki fiának, Bobnak és Birknek. Azért írtam is neked. Nem kaptad meg a leveletem?

- Nem kaptam, Grip. Lehet, hogy mi már nem voltunk Corkban, mikor a leveled odaérkezett. Teljes két hónapja, hogy úton vagyunk.

- Két hónapja!... Mondjátok csak, melyik vonaton jöttetek ide?

- Melyik vonaton? - kérde Bob s csodálkozva nézett Gripre - ezeken a vonatokon ni!... - és reámutatott a lábaira.

- Micsoda, gyalog jöttetek?
- Meghiszem azt, még pedig nagy kerülővel.
- Hm, két hónapig gyalogolni...
- Csakhogy egy pence-unka sem került - jegyzé meg Bob.
- Sőt szépecskén jövedelmezett is - tevé hozzá Senki fia.

Apróra elbeszélték útjokat Gripnek. Hogy a tengerparton jöttek végig, kereskedtek, Bob madarakat fogdosott s pénzért szabadon bocsátotta. Elmondták azt is, hogy Brayban Piborne úrfival találkoztak, hogy az úrfi milyen czudarúl viselte magát.

- Remélem, tisztességesen elnadrágoltad? - kérde Grip.
- Nem; a szálamomraméltó Ashton grófra nézve érzékenyebb büntetés volt, hogy a földre gyúrtam és reátérdeltem, mintha megvertem volna.
- Az mellékes, én a te helyedben tisztességes útravalót is adtam volna neki - tüzeskedék a «Vulcan» első fűtője.

Eközben a három jó barát vidám hangulatban sétált a Grand-Canal jobb partján felfelé. Grip kíváncsi volt az út részleteire. Cseppet sem titkolta, hogy bámulja Senki fiát. Micsoda üzleti lángelme!

Árukat kellett vásárolnia, eladnia, könyvet vezetnie... legalább is olyan pontosan, mint O'Bodkins. Mikor Senki fia elmondta, hogy körülbelül százötven font sterling van a kasszájukban, Grip csodálkozva kiáltott fel:

- Lánczos teringette, fiacskám, hiszen akkor te is olyan gazdag vagy, mint én... Csakhogy én hat év alatt, te pedig hat hónap alatt kapargattad össze... Újra mondom, a mit már Corkban mondtam volt neked: te sokra viszed... gazdag emberré leszel...
- De hol? - kérde Senki fia.
- A föld hátán akárhol, bárhova mégy is - mondá Grip erős meggyőződés hangján. - Dublinban, ha itt maradsz, másutt, a hol megtelepszel.
- Hát én? - veté közbe Bob.
- Te is, tökmag, főleg, ha gyakrabban támad olyan kitűnő ötleted, mint a madárfogdosás.
- Azon nem fog múlni, Grip.
- S mindent előbb a patrónusoddal közölsz, hogysesem hozzáfognál.
- Kivel? A patrónusommal?
- No hát Senki fiával. Hát nem valóságos patrónusod ő, üzleti főnököd?
- Igaz,... igaz. Lesz még arról mondanivalóm...

- Hanem előbb reggelizzünk - indítványozá Grip. - Ma egész nap a tiétek vagyok. Szegről-végre ismerem Dublint, én leszek a kalauzotok. Majd meglátod aztán, fiacskám, hogy mihez lesz a legokosabb kezdened.

Egy matróz-korcsmában jóízűen megreggeliztek. Bár a corki feledhetetlen lakoma csemegéiből ezúttal nem volt részök, Grip élményeiről mesélgetett, Bob majd elnyelte a szemeivel, úgy hallgatta, Senki fia gondolataiba merült. Ez a fiú olybá tűnt fel, mintha húsz esztendősen született volna s most a harminczadikba járna.

Azután elvezette Grip a fiúkat a belvárosba. Ez volt az előkelők városnegyede; a paloták itt világért sem váltakoztak kunyhókkal. Középosztályról szó sincs Irland fővárosában. Jólét és nyomor tözsomszédosak. A gazdagok városrésze egészen a Stephens-square-ig terjed, hol az előkelő polgárság lakik: ez a társadalmi osztály művelt, képzett, kár, hogy vallási és politikai torzalkodások miatt két pártra szakadt.

A Sackville-Street egyike itt a legszebbeknek. A landliga központi bizottsága is itt székel. Aranybetűs cégétábla jelöli a házon.

A pompás utcák is telve vannak nyomorgókkal. Ácsorognak az utcán, ellepik az emlékszobrok talapzatát. Senki fiát erősen megatotta e látvány. A Saint-Patrick negyedben ilyesmi hétköznapi látvány, itt a gazdagok palotáinak környékén rikító ellentét.

Feltűnt nekik a rengeteg sok újságáruló gyermek is, kik lépten-nyomon kínálgatták a «Gazette de Dublin»-t, a «Dublin Express»-t, a «National Press»-t, «Freeman's Journal»-t, a fővárosi protestáns és katolikus lapokat és sok más újságot.

- Ni, mennyi itt az utcán, a pályaudvarokon a kis kereskedő - jegyzé meg Grip.

- Efféle üzletre itt még csak gondolnunk sem szabad - viszonzá Senki fia - Corkban beütött, itt esetleg kudarcot vallhatnánk vele.

Igen nagy volt a konkurrenczia; könnyen megeshetett volna, hogy a reggel újságokkal megtöltött talyiga este is éppen olyan tele lett volna. Sétájok közben még számos monumentális épületet láttak, pl. a főposta palotáját. Középső csarnokát ion-oszlopok tartották. Senki fia elgondolta, mily rengeteg sok levél gyűl itt össze s megy innen szét a világ minden tájára.

- Ezt a palotát a te számodra is építették, fiacskám - mondá Grip. - Ide kerülnek majd a hozzád intézett: «Senki fia úrnak, kereskedő Dublinban».

A fiú nem állhatta meg, hogy Ragged-Schoolbeli pajtásának ötletén ne nevéssen.

Látták a nagy törvényszéki palotát is. Négy udvara van, homlokzata hatvanhárom toise-nyi hosszú, kupoláján köröskörül tizenkét ablak, melyek közül majd az egyik, majd a másik csillogott a napfényben.

- Remélem, evvel a nagy épülettel sohasem fogsz közelebből megismerkedni! - mondá Grip.

- Miért ne?

- Mert ez is kazán ám, mint az enyém a «Vulcan»-on, csak hogy itt nem köszénnel tüzelnek, hanem a vádlottakat szép lassacskán pirítják... a sollicitorok, attorney-k, proktorok s más efféle gépfűtők törvényekkel fűtik a kazánt, hahaha, befűtenek szegényeknek...

- Hja, Grip, a kereskedő aligha kerülheti el a pört.

- Vigyázz, hogy minél kevesebb dolgod legyen a prókátorokkal. Úgyis sokba kerül, ha megnyered, ha meg elveszted, koldusbotra juttat.

Szinte úgy tetszett, mintha Grip tapasztalásból beszélt volna így. Bezzeg milyen egészen más hangon kezdett beszélni, midőn egy köralakú tiszta dór-stilben épült ház előtt állottak meg.

- Az Irlandi Bank! - mondá tisztelettel teljesen. - No fiacskám, kívánom, hogy ide minél gyakrabban kopogtass be. Akkora pénzes-szekrények vannak itt bent, mint egy-egy ház. Szeretnél-e ilyenféle házban lakni, Bob?

- Aranyból valók?

- Nem, de tele vannak arannyal. Tudom biztosan, hogy Senki fia itt fogja majd a tőkét elhelyezni.

Grip szeretett nagyot mondani, még akkor is, ha valamiről meg volt győződve. Senki fia csak félfüllel hallgatott reá. Lelke ott mulatott abban a házban, hol állítólag milliók hevernek rakáson.

Szenyes, nyomorult utcákból ismét fényes, gazdag utcákba kerültek: ott alamizsnakérő inségesek, itt az élet örömeiben úszó tehetősök. Az utcákon rendőrök czirkáltak, kezökben skiff, öveikben revolver. Szükség van erre Irlandban, a sok szenvedélyes politikai mozgalom miatt. Az irlandiak jól megférnek egymással mindaddig, míg vallási vagy homerule-ista kérdések egymásra nem uszítják. Vége akkor a békességnek. Nem az ős gaël-vér foly akkor ereikben. Olyan mértéktelen gyűlölettel vannak egymás iránt eltelve, hogy méltán vált közmondássá: «Húzz nyársra egy irlandit s mindig akad egy másik irlandi, ki a nyársat forgatja».

Grip kis barátainak megmutogatott egy csomó emlékszobrot is. Ha még ötven esztendeig ily buzgón állítatják fel Dublinban a szobrokat, ugyanannyi lesz, mint lakos. Márvány- vagy bronzszobor őrzi Wellington, O'Connel, O'Brien, Burke, Goldsmith, Grawan, Moore Tamás, Crampton, Nelson, Oraniai Vilmos és György király emlékét. Ez utóbbinak ez idő szerint még csak négy szobra készült el. Soha ennyi nagy embert egy rakáson még nem láttak a fiúk.

Majd lóvonatra ültek s ha egy-egy kiválóbb épület mellett haladtak el, Senki fia és társa mindjárt megkérdezték Griptől, hogy miféle ház. Grip hűségesen magyarázgatta. Itt börtönök, ott dologházak, abba az embereket bezárják, itt csekély bérért munkába fogják.

- Hát az ott miféle ház? - kérde Bob a Coombe-Streeten egy rengeteg nagy házra mutatva.

- A bizony, kis öcsém, a «Ragged-School».

Szomorú emlékek ébredtek fel e név hallatára hősünk kebelében. No, de ha sokat kellett is neki hajdanában ott szenvednie, legalább megismerkedett Grippel... a szenvedéssel fölért ez! Azok mögött a falak mögött egész sereg elhagyatott árva gyermek lakik! Kék ujjaskájok, barna posztónadrágjuk, kopogós csizmájuk és sipkájuk van; bezzeg nem olyan rongyosok, mint a galwayi Ragged-School nyomorult növendékei, kikre O'Bodkins úrnak semmi gondja sem volt. Az «Irlandi Egyház Misszió-Társulata» nagyobb gondot fordít az árvákra. Ez tartja fenn a Ragged-Schoolt, iskoláztatja a szegény árvákat, testi fejlődésükre éppen úgy ügyel, mint az anglikán egyház tanainak ismeretére. Ugyanilyen szellemben neveltetik az árvákat a többi katolikus egyesületek is.

Grip kalauzolása mellett leszállottak a fiúk a lóvonatról s a város nyugati részén fekvő nagy kertnek tartottak, mely a Liffey partján terült el.

A Phönix-park volt ez, tulajdonképpen nem is kert, hanem óriási park, ezerhétszázötven acresnyi (709 hektár) területű. Dublin méltán büszke lehet erre a parkra. Gyönyörű szilfák, buja gyeppázsitok váltakoznak e parkban, tehének, juhok legelésznek rajta; a sűrű bokrok között kecskék tépegetik a fűvet; virágágyak pompáznak amott, nagy terek kínálkoznak ünnepségek tartására; emitt játszóhelyek a labdázók és polo-játékosok számára. Valóságos falu a nagyvárosnak közepette. A fő sétaut közelében van a lord-lieutenant palotája, mellette iskola, katonakórház, tűzer-gyakorlótér és kaszárnnyák.

Ez a Phönix-park már gyakrabban volt véres gyilkosság színhelye is. Grip megmutatta a fiuknak azt a helyet, hol alig három hónappal azelőtt, május 6-dikán a «Leigázhatatlanok» töre halálos sebet ejtett Irland államtitkárán és annak helyettesén: Burke-n és Lord Frederick Canvendish-en, csaknem szemeláttára a lord-lieutenantnak.

Ezen a parkon keresztül sétáltak egészen az állatkertig, mely a park végén van, s avval befejezték kirándulásukat. Délután öt órakor búcsúztak el Griptől s visszatértek lakásukra a Saint-Patrick-Streetre. Előbb még elhatározták, hogy a hajó elindulásáig naponta fognak találkozni.

Grip így szólott búcsúzás közben Senki fiához:

- Nos, fiacskám, nem támadt valami jó ötleted séta közben?
- Ötletem, Grip?
- Az hát, nem tudod még, hogy mihez fogsz kezdeni?
- Hogy mihez kezdek? nem, azt még nem tudom, de azt tudom, hogy mihez ne kezdjek. Corki üzletünknek itt nem volna semmi eredménye. Igen sokan árulnak gyufát és ujságot.
- Én is úgy vélekedem - mondá Grip.
- Ugyan mit is árulhatnánk? A talyiga-boltok száma is több a soknál itt Dublinban. Azt hiszem, legokosabb dolog lesz, ha mindjárt egy kis boltot nyitok.
- Ez az igazi, fiacskám!
- Élénk forgalmú utczában, hol nem a nagyon gazdag emberek laknak. Talán a «Szabadság»-utczában.
- Pompás! - kiáltott fel Grip.
- De hát mit fogunk árulni? - tudakolá Bob.
- Csupa hasznos holmit, mire naponta van az embereknek szüksége - felelé Senki fia.
- Tehát élelmiszereket, például kalácsot? - vélekedék Bob.
- Te nyálánk macska, te! - feddé Grip - hát a kalács a szükséges holmik közé tartozik?
- Bizony oda, csak jóízű legyen.
- Az nem elég, a holmiknak nagyon szükségeseknek kell lenniök... Hiszen majd meglátjuk... Előbb majd körülnézek... Úgy látszik, hogy a játékszer-bódék nagyon látogatottak... Talán valami bazar...
- Helyes... bazárt nyitunk! - ujjongott Grip s lelki szemeivel már-már látta barátja bódéját telides tele szép árukkal, olvasta aranybetűs czégét.
- Meghánynom-vetem a dolgot még, Grip. Nem szabad elsietnem a dolgot. Jól meg kell fontolnom előbb, csak azután határozhatom el.
- Arról se feledkezzél meg, fiacskám, hogy a mi pénzecském van, az mind rendelkezésedre áll. Úgy sem tudom, mit csináljak vele. Isten bizony, terhemre van, hogy folyton a zsebemben kell hordanom.
- Miért nem teszed be valahova?
- Nagyon szívesen elhelyezem - nálad. Kell?
- Majd elvállik... talán később... ha jól megy az üzlet. Egyelőre csak házra van szükségem, hol boltot nyithatok s a hol nem igen kockáztatok sokat...
- Ne aggódjál, fiacskám! Meglásd, gazdag ember lesz még belőled. Szentül meg vagyok arról győződve... Szinte látom már, hogy száz meg ezer... sőt sok ezer font sterlingnek vagy az ura...
- Grip, mikor indul el a «Vulcan»?
- Körülbelül egy hét múlva.
- S mikor tértek vissza?

- Két hónap előtt semmiesetre sem, mert Bostonba, Baltimoreba s az Isten tudja még, merre mindenfelé megyünk, hogy megrakodva térjünk vissza.

- S azt mind ide szállítjátok! - mondá Senki fia sóvárgó lélekkel.

Végre elváltak. Grip a dock-ok felé vette útját, Senki fia Bobbal és Birkkel a Liffey hídján keresztül ment és a Saint-Patrick-utcza felé tartott. Hány istenverte szegény emberrel találkoztak menet! Ó de hányan voltak olyanok is, kik whiskyvel és guinnel torkig lakva, undok módon ide-oda tántorogtak.

Mitől volt jó tehát, hogy János érsek az Irland fővárosában 1186-ban tartott zsinaton oly szenvedélyes tüsszel mennydörgött az iszákosság ellen? Hétszáz esztendővel azután is éppen olyan mértéktelenül ivott Paddy; s bizonyára sem egy másik érsek, sem újabb zsinat nem fogja soha kiirtani ezt a szomorú, öröklött hibát belőle.

XI. Bazár a «kis pénzes zacskóhoz».

Hősünk tizenkettedfél, Bob éppen nyolcz éves volt, úgy hogy együttvéve sem lettek volna nagykorúak. És Senki fia merészen arra gondolt, hogy üzletet nyit a nagy városban. Grip elfogultsága kellett ahhoz, hogy ennek az üzletnek fényes jövőt jósoljon, Senki fiából pedig tőkepénzest nézzen ki.

Annyi tény, hogy a Saint-Patrick negyedben két hónappal azután, hogy a fiúcskák Irland fővárosába érkeztek, egy új bazár nyílt meg, mely általános feltűnést keltett s nagy vevőközönségre tett szert.

De nem a «Szabadság» szegény utcáiban volt ez a bazár, melyek szomszédosak a Saint-Patrick-Streettel.

Senki fia inkább a Liffey környékét választotta ki, a Bedford-Streeten telepedett meg, hol a szükséges árucikket szokták bevásárolni Dublin lakosai. Efféle áruk mindig kelendők, ha jóminőségűek és nem nagyon drágák. Ezt az ifjú kereskedő már akkor tapasztalta, mikor a kétkerekű boltocskával Corkból Dublinba jött a Munster és Leinster grófságokon keresztül.

Valóságos áruház volt, Birk hűségesen őrizte; ezentúl már nem alacsonyították le igavonó barommá. A bolt czégtáblája már messziről feltűnt, ez állott rajta: «A kis pénzes zacskóhoz», alatta pedig: «Little Boy and Co.» Little Boy: Senki fia; Co: bizonyára Bobot és Birket jelentette.

Az a ház, a melyben az üzlet volt, háromemeletes vala; az első emeleten lakott a ház tulajdonosa: O'Brien úr. Egykor virágzó fűszerkereskedése volt; meggazdagodott és felhagyott az üzlettel. Egyébiránt mintegy hatvanöt éves, erőteljes agglegény volt, kit méltán tiszteltek és becsültek. O'Brien szörnyen elcsodálkozott, midőn egy szép napon beállít hozzá a tizenkettedfél éves Senki fia és bérbe kéri tőle a több hónapon át üresen álló földszinti üzlethelyiséget. A fiúnak okos, praktikus gondolkodásra valló feleletei nagyon megtetszettek O'Briennek, mindjárt megegyeztek, főleg azért, mert a kis kereskedő nyomban előre kifizette az egész évre járó házbért.

A nyájas olvasónak nem szabad arról megfeledkeznie, hogy Senki fia elég nagytermetű és szélesvállú volt, így bátran nézhették idősebbnek a koránál. Ámde ha akár tizenöt vagy tizenhat évesnek ítélték volna is, még mindig túlságosan ifjúnak látszott arra nézvést, hogy önálló üzletet nyisson, habár a céget a «kis pénzes zacskóhoz» keresztelte el.

O'Brien nem alkudozott, mint helyében sok más háztulajdonos megtette volna. A fiú tisztességesen volt öltözve, határozottan és világosan megtette ajánlatát. O'Brien nem mutatott neki ajtót, hanem nyugodtan végighallgatta. A fiú elmondta röviden élete történetét, elmesélte, hogy kezdett Corkban kereskedni, miként jött Dublinba. Mindez rendkívül érdekes volt. Bámulta Senki fiának érett esztét, világos gondolkozását s éppenséggel nem kételkedett abban, hogy felviszi még a dolgát. A tapasztalt kereskedő megígérte Senki fiának, hogy tanáccsal gyámolítani fogja s figyelemmel kíséri a kis üzlettulajdonos minden vállalatát.

Aláírták kölcsönösen a szerződést, Senki fia kifizette az évi bért s evvel a bedford-streeti földszinti üzlethelyiség tényleges tulajdonosává lőn.

A Little Boy and Co.-nak bérbeadott bolt két szobából állott, egyik az utcára, másik az udvarra szólt. Az előbbi boltnak rendezték be, az utóbbit hálósobának szánták. Volt még konyha és egy kis benyiló - itt esetleg ellehet majd a szakácsné - ha lesz. Egyelőre nem volt reá a fiúnak szüksége. Akkor ebédelnek, ha vevő nem váraozik rájuk, ha ráérnek. Első az üzlet!

Kelendőségre számíthatott a kis kereskedő, mert csinos üzletét dús választékú áruval töltötte meg. A mi pénze még megmaradt a bolt bérének kifizetése után, azon a nagykereskedőtől és a gyárakból vásárolt be holmit, készpénzzel fizetett mindent. S a «kis pénzes zacskóhoz» címzett bazár felszerelése teljesen megfelelt az igényeknek.

Mire a boltot szekrényekkel, állványokkal felszerelte, a százötven fontnak csak harmadrésze volt a kasszában. Ebből aztán bölcs előrelátással nem is költött, hogy szükség esetén legyen némi tartaléktőkéje. A napi bevételből kiegészíti majd a fogyatékán levő árúkat.

Természetesen bevételi naplóra is volt szükség, továbbá főkönyvre. - Senki fia és főkönyv! - A kiadásokat és bevételeket a legpontosabban be kellett naponként jegyezni, hogy esténként a napi forgalmat ellenőrizhesse. O'Bodkins sem tehetett volna túl e tekintetben Senki fián.

A Little Boy-czég a világon mindent árult, mire ebben a városrészben szükség volt. Papír-, rövidárú-, vas-, könyvkereskedés volt egymagában. A «kis pénzes zacskó»-bazárban mindent szabott, de jutányos áron lehetett vásárolni. Ezenkívül árult Senki fia gyermek-játékszereket dús választékban, de csak 5-12 évesek számára. A játékszer-osztályt Bob kezelte nagy kedvvel és pontossággal. Olykor-olykor ő is reáfanyalodott arra, hogy egyikkel vagy másikkal játszani kezdett. Legkivált a néhány pence-os hajókkal és csolnakokkal babrált, de a viláért sem rontotta el, mert főnöke nem ismerte a tréfát, komolyan megintette néha.

- Ne gyerekeskedjél, Bob! ha most nem komolyodol meg, félek, hogy soha többé ebben az életben.

Fölösleges volna nyomról-nyomra követni a «Little Boy and Co.» előhaladását. A vevőközönség mindinkább megszerette és bizalommal viseltetett a kis bazár árúi iránt. Pompásan beütött. O'Brien nem győzte csodálni a kis bazáros ügyességét és szerencsés érzékét, a ki mindig előnyösen vásárolta és haszonnal adta el holmiját. Szakasztott így csinálta volt hajdanában ő is, no de meg is szedte magát. Csakhogy ő huszonöt, nem tizenkét éves korában kezdte. Csakhamar ő is úgy vélekedett, mint Grip: ez a fiú még fölviszi a dolgát.

A váratlan sikernek magyarázatjául szolgáljon az a körülmény is, hogy Dublinban villámgyorsan terjedt a kis bazár híre, melyet egy tizenkét éves gyermek alapított s nyolcz esztendő segédjével egészen önállóan vezet. Ez egymaga divatba hozta Senki fiának a bazárját. A kis cégfőnök jó borsos áron a lapokban is hirdettette üzletét. Nemsokára a legelőkelőbb lapok is megemlékeztek róla - még pedig díjtalanul - elküldték a bazárba tudósítóikat interviewre. A riporterek épen olyan képpel kérdezték ki Senki fiát, sőt Bobot is, mintha lord Gladstone-ról lett volna szó. Szóbeszéd tárgya lett a bedfort-streeti bazár és gyermektulajdonosa. Így általános érdeklődéssel kísérték üzletének fejlődését. Ő lett a nap hőse - s a mi a legfontosabb, valóságos ostrom alá fogták bazárját a vevők.

A közönséget a legnagyobb gonddal és előzékenységgel szolgálták ki. Senki fia mindent látott, mintha ezer szeme lett volna, a szőke fürtös Bob hol ide, hol oda szaladt, hogy minden vevőt a legnagyobb meglepedésére elégítse ki. A legelőkelőbb hölgyek közül is sokan ide hajtottak fogataikon s ha egyebet nem is, de a játékszerek számát jól megapasztották, sőt néha mind egy szálig megvették.

Szóval Senki fiának nagyszerűen beütött a vállalata s hogy tovább is így menjen, mindent elkövetett.

Mikor a «Vulcan» Dublinba hazaérkezett, Gripnek az első gondolata természetesen az volt, hogy kis barátait felkeresse. A bedfort-streeti bazárt majd elnyelte szemeivel s úgy vélekedett, hogy ez a bazár az egész utcának a képét is egészen megváltoztatta, hiszen ennél az utcánál még a Sackville-Street, de a londoni Themse-partja, a new-yorki broadway, a párisi boulevard des Italiens se lehet szebb.

Valahányszor a bazárba jött, mindannyiszor kutyakötelességének tartotta, hogy vásároljon valamit - «ne pangjon az üzlet» - szokta mondogatni. Pedig a jó fiúnak arra, a mit vásárolt, nem is volt szüksége.

Egyszer vett egy pénztárczát, ahelyett, a mely neki egyáltalában sohasem volt; másszor egy tarkára festett brigg-et, hogy ajándékul vigye valamelyik ismerőse fiának. Sőt annyira vete-medett, hogy holmi drága pipát is vásárolt - hamis tajtékból, - melynek a szopókája borostyánkővel ékeskedett.

Senki fiának pedig, akár akarta, akár nem, tőle is el kellett vennie a pénzt, mint bárki mástól.

- Lásd, fiacskám, jól megy a dolog! Mint a karikacsapás úgy megy! A «kis pénzes zacskó» fedélzetén parancsnok vagy. Csak arra legyen gondod, hogy a tűz ki ne aludjék. Régen volt az, talán igaz sem volt, hogy a galwayi «Ragged School»-ban rongyosan, éhezve, fázva együtt nyomorogtunk mi ketten. Most jut eszembe te, felakasztották már Carkert?

- Tudtommal még nem, Grip.

- Nem késhetik már soká, te, azt a lapot tedd félre nekem, a melyikben részletes tudósítás jön az ő felakasztásáról.

Grip újra elvitorlázott a «Vulcan»-nal. Alighogy visszaérkeztek, megint ott volt a bazárban s majdnem tönkrevásárolta magát.

Egy napon így szólott hozzá Senki fia:

- Most is az a meggyőződésed, Grip, hogy belőlem valaha gazdag ember lesz?

- Meghiszem azt, fiacskám, olyan erős ez az én hitem, a mint bizonyosra veszem azt is, hogy Carker előbb-utóbb akasztófára kerül.

- Hát te, édes Gripem, te magad sohasem gondolsz a jövődre?

- Már mint én? Miért is gondolnék arra? Nincs-e hivatalom, melyet semmi másért oda nem adnék?

- Nehéz hivatal az, nem is igen jól javadalmazott.

- Micsoda? Havonta négy font s még azonkívül ellátás, lakás, fűtés olyan, hogy néha csaknem megsül mellette az ember.

- S ráadásul egy hajón! - kiáltott fel Bob lelkesedéssel, ki nem adta volna oda a félvilágért, ha a tengerben egyszer úszkálhatott volna.

- Nem elég az, Grip - folytatá Senki fia. - Ha valaki első fűtő is, vagyonra szert nem tehet, már pedig Isten is úgy akarja, hogy az ember boldoguljon a földön.

- Tudod biztosan, hogy ezt akarja? - kérde Grip vállát vonogatva. - Benne van a tízparancsolatban?

- Benne - felelé Senki fia. - Isten azt akarja, hogy vagyont szerezzünk, de ne csak a magunk, hanem embertársaink javára is, kik nem tudnak boldogulni, pedig megérdemelnék.

A fíu ekkor Sissyre gondolt, az ő jó testvérére a hard kunyhójában, meg a Mac Carthycsaládra, kis keresztleányára, Jennyre. Még mindig nem tudhatott meg róluk semmit. Ki tudja, milyen szomorú lehet a sorsuk, míg ő...

- Grip, gondold jól meg a dolgot, mielőtt felelnél, miért nem akarsz a szárazföldön maradni? - kezdé a beszédet Senki fia.

- Hogy én a «Vulcan»-t otthagyjam?

- Úgy van, ott hagyod és társam leszel az üzletben. Hiszen tudod, a cég: «Little Boy and Co.» Bob nem elég e címhez, de ha te beállanál...

- Édes, kedves Grip! - vágott közbe Bob - tedd meg, jaj mekkora boldogság volna is az!

- Bizony boldogság volna az reám nézve is - mondá meghatottan Grip - de mondanék nektek, fiacskáim, valamit.

- Csak ki vele!

- Hát... Hát... kicsit nagy kanyó vagyok én már.

- Nagy kanyó?

- Az. Ha az emberek meglátnának egy ilyen magamfajta hórihorgas legényt a boltban, megcsappanna a jövedelem... Nem volna az többé «Little Boy and Co.» Kicsi legénykék valók ide, hogy vonzzák a vevőket. Károtokra, nem hasznatokra válnék, azt pedig nem akarom. Az üzlet azért virágzik olyan öröndetesen, mert gyermekek vagytok.

- Meglehet, hogy igazad van, Grip - viszonzá Senki fia. - De lásd, idővel mi is meg fogunk nőni.

Bob is erősen bizonyítgatta, hogy ők napról-napra nőnek, váltig ágaskodott a lába ujjaira.

- Meghiszem, hogy nőttök, csak attól őrizkedjete, hogy nagyhirtelen meg ne találjatok nőni.

- Hja, azt az ember nem akadályozhatja meg! - veté közbe Bob.

- Azt ugyan nem. Éppen azért sietnetek kell, hogy addig szerezzetek, amíg gyermekek vagytok. Kakas csípje meg a dolgát, én öt láb és hat hüvelyk magas vagyok, a ti bazárotokba pedig nem illik bele, a ki öt lábnál magasabb. No, de ha üzlettársad nem vagyok is, azt jól tudod, hogy a pénzemmel rendelkezhetel.

- Nincs reá szükségem.

- Hát tégy úgy, a mint jónak tartod. Ha azonban eszedbe jutna, hogy a bazárt nagyobbítsd...

- Hja, úgy nem győznők ketten.

- Miért nem szegődtettek a házhoz holmi vászoncelédet, ki a háztartásról gondoskodjék?

- Gondoltam is már arra, Grip, s a derék O'Brien úr is tanácsolta nekem.

- Bizony igaza van annak a jó embernek. Nem ismersz olyan fehérnépet, a kiből megbízhatnál?

- Nem ismerem.

- Majd akad, csak keresni kell!

- Megállj, csak... eszembe jut egy jó lélek... Kat...

A mint ezt a nevet kimondta, Birk örömeiben felvakkant. A hú állat azt hitte, hogy Kat itt van, ide-oda ugrált nagybaldogan.

- Birk, te is emlékszel úgy-e Katra, a derék Katra? - kérdé Senki fia a kutyától.

Birk az ajtóhoz szaladt, kaparta, mintha arra várt volna, hogy gazdája küldje Kat után a kastélyba.

Senki elmesélte Gripnek, hogy ki az a Kat. Keresve sem találtak volna kitűnőbb gazdasszonyt. Kat vezetné a kis háztartást, főzne. A vevőközönség sem látná s így nem árthatna a «Little Boy and Co.» cégnek.

De vajjon ott van-e még a Trelingar-kastélyban vagy nincs? Az a kérdés.

Senki fia még aznap írt neki s postafordultával megjött a Kat válasza. Ormótlan ákom-bákom írás volt, de el lehetett olvasni; negyvennyolcz órával utóbb kiszállott Kat a dublini állomáson.

Elképzelhetjük, hogy minő szíves barátsággal fogadta őt Senki fia a tizenhatsz hónapi távollét után. A kis bazáros össze-vissza csókolta, Birk pedig a nyakába ugrott. A jó lélek azt sem tudta, melyikhez szóljon, csak úgy hullottak szeméből a könnyek, a konyhában fogadta őt Bob. Akkor meg újra kezdődött a csók és ölelés.

Az nap a Kat főzte ebédre meghívták Gripet is. S mikor másnap a «Vulcan» fölszedte horgonyát, a kerek világ legboldogabb fűtője vitorlázott a nyílt, nagy tengeren.

A feltételeket hamarjában megbeszélték. A derék Kat éppenséggel nem tartotta megalázónak, hogy a Trelingar-kastélyból a «Little Boy and Co.» szolgálatába lépett. Új gazdáját azonban nem volt lelke tegezni, mert nem az Ashton gróf groomja volt immár, hanem a «kis pénzes zacskóhoz» címzett bazár cégfőnöke és tulajdonosa. Még Bobot is meg urazta, csupán Birknek volt része a bizalmas megszólításban. Volt is látszatja nemsokára annak, hogy a derék Kat vezette a háztartást. A szobában és boltban roppant rend és tisztaság volt. Egy segéd eljárhatott volna ugyan vendéglőbe étkezni, de az üzlettulajdonosnak és cégfőnöknek meg kellett lennie a maga kényelmes otthonjának és háztartásának.

Az 1882. évet nagy nyereséggel zárta le a «Little Boy and Co.» cég. Karácsony és újév táján alig győzték a sok vevőt kiszolgálni. A játékszer-osztályt legalább húszszor fel kellett frissíteniök. Bob páratlan buzgósággal adta el a csolnakokat, hadihajókat, goeletteket, briggeket, háromevezősokeket, sőt önműködő gőzhajókat is. A többi árúkat is csak úgy kapkodták. Az előkelő világ nagyon felkapta a kis bazárt, nem is volt igazi ajándék, melyen a «Little Boy» cég firmája nem volt rajta. Hja a «divat» nagyon sokat ér, ha gyermekek csinálják és a szülők kötelességszerűen hódolnak neki.

Senki fiának nem volt oka megbánnia, hogy Corkból elköltözött s az ujságáruulást abbahagyta. Irland fővárosában megtalálta a kívánt nagy piacot. O'Brien szívből örvendett annak, hogy kis bérlője saját erejéből s a maga esze után indulva, oly buzgósággal vezeti üzletét. Jóakaró tanácsát Senki fia mindig köszönettel fogadta és követte is, de pénzét, melyet az üzletbe fektetni hajlandónak nyilatkozott, tisztelettel visszautasította.

Az első év leltározásának befejeztével, melynek a legapróbb részletekig menő pontosságát O'Brien elismerte, Senki fia nagyon meg lehetett elégedve. Hat hónap alatt Dublinban megháromszorozódott a tőkéje.

XII. A találkozás.

«A ki valamit tud Mac Carthy Mártonról és családjáról (egykor bérlői voltak a Kerry grófságban levő Kerwan majornak, mely a siltani egyház területéhez tartozik) sürgősen kérjük, tudassa a Little Boy and Co.-pal Dublin, Bedford-Street.»

Ez a hirdetés jelent meg a «Gazette de Dublin» 1884. április 3-diki számában. Senki fia személyesen vitte el a kiadóhivatalba és soráért két shillinget fizetett. Másnap ugyanaz a hirdetés az összes dublini lapokban megjelent. Senki fia okosabbra nem is fordíthatta volna azt a fél guineet, mert ugyan bizony megfeledezhetett volna-e arról a derék családról, mely őt tagjává fogadta s annyi jóban részesítette? Szent kötelességül tekintette, hogy a családot mindenáron felkeresse, tőle telhetőleg gyámolítsa, s nagy tartozását némiképp lerója.

Hogyan tudhatta volna meg: mi történt a szerencsétlen családdal? Vajjon Írlandban vannak-e s napról-napra tengődnek keserves munka árán, avagy Murdock az üldözéstől féltve, Amerikába vagy Ausztráliába vándorolt ki, a család pedig követte őt? Patról sem tudott semmit. Matróz-e még? Fájt a gondolat, hogy ezek a becsületes emberek esetleg nyomorban sínylődnek.

A hirdetések minden szombaton ismétlődtek az összes dublini lapokban, de mind hasztalan. Ha Murdock valamelyik írlandi börtönben szenvedett volna, bizonyosan tudomást vesz róla. Így valószínű, hogy a család idegen világrészbe vándorolt ki, onnan talán nem is térnek soha vissza, mert új hazára találtak.

Ezt a feltevését: hogy a család Ausztráliába költözött ki, O'Brien értesülése megerősítette, mert egykori üzlettársai révén tudakozódott ő is a család felől. Belfastból kapott egy levelet, melyben az állott, hogy a kivándorlási ügynökség naplójában be van jegyezve Mac Carthy Márton és családja - három férfiú, két asszony és leánya. - Ezelőtt két évvel szállottak hajóra, mely őket Melbourneba szállította. További sorsukról teljességgel nem tudhatott meg semmit O'Brien. Senki fia eszerint csak arra számíthatott, hogy Pattól tudhat meg valamit, ha ugyan még Liverpoolban van a Marcuard-család szolgálatában. Írt a Marcuard-czégnek s azt a választ kapta, hogy Pat tizenöt hónappal ezelőtt felmondta a szolgálatot s azóta nem tudnak róla semmit.

Eszerint csak az a sovány reménye maradt Senki fiának, hogy Pat esetleg, ha visszatér hajója Írlandba, tudomást vesz a hirdetésről. Egyelőre várnia kellett.

O'Brien váltig biztatta a kis bazárost, hogy ne csüggedjen, egy napon, mikor ismét ez a tárgy került szőnyegre, így szólott hozzá:

- Csodálnám, kis barátom, ha te ezt a családot előbb vagy utóbb nem találod föl.

- De mikor Ausztráliában vannak... ezer meg ezer mértföldre innét!...

- Már hogy is beszélhetsz így, édes fiam?... Hiszen Ausztrália itt van az orrunk előtt. Manapság nincs távol semmi, megszüntette a gőz a távolságot. Az a bizonyos Márton és felesége ismét haza fognak térni. Az írlandi sohasem felejtheti el Írlandot... Ha majd valamiske vagyont összekuporgattak...

- Ó, ha én ezt hihetném, O'Brien úr!

- Hogyne hihetné, hiszen, a mint elmesélted, olyan derék, munkás emberek.

- Bátorság és okosság nem mindig elég az üdvösségre, kell szerencse is, O'Brien úr. A Mac Carthykat mindig csak üldözte a sors.

- A mi késik, nem múlik, fiacskám. Azt hiszed, hogy nekem is mindig kedvezett a szerencse?... Bizony, sok bajom volt, néha reám járt a rúd, sokat vesztettem, míg újra talpra állhattam. Nézz a magad sorsára! Nem nyomorúsággal kezdetted-e te is, most pedig...
- Igaza van O'Brien úr; néha magam is azt hiszem: vajjon nem álmodom-e?
- Nem álom ez, kedves gyermekem, hanem szép, örvendetes valóság. Az persze rendkívüli dolog, hogy tizenkét esztendő létedre ily éretten gondolkoztál. No de az okosság nem függ mindig a kortól, te pedig okosnak és józannak születtél.
- Okosnak?... meglehet. Ha azonban előhaladásom okát keresem, látom, hogy a kedvező véletlennek köszönhetek a legtöbbet.
- Az életben, fiam, nem a véletlen az uralkodó, mindennek megvan a maga szükségszerű következetessége. Majd megérted később. Az is ritkán fordul elő, hogy borúra ne következzen derű.
- Hiszi, hogy így van ez, O'Brien úr?
- Szentül hiszem. A te példád ebben a hitemben még inkább megerősített. Gyakran gondoltam erre, ha életed történetén elmélkedtem. Hogy a gonosz harci körmei közé kerültél: az szerencsétlenség volt...
- De szerencse is, mert legalább a jó Sissyvel megösmerkedtem. Sohasem felejttem el, hogy milyen nagyon szeretett engem. Vajjon mi lett az én drága bajtársammal... vajjon összekerülök-e még vele az életben?... Az ám, szerencse volt...
- Szerencse volt az is, hogy a hard olyan undok szipirtyó volt, különben mindaddig Rindockban maradtál volna, míg a donegali szegények házába vissza nem visznek. Így elszöktél a hard kunyhójából s a bábjátékos körmei közé jutottál...
- Ó, az a vadállat! - kiáltott fel Senki fia.
- Még ebben is szerencsét látok, mert ha nem lett volna bábjátékos, talán ma is kószálnál vele az országúton; azután a Ragged-Schoolba kerültél...
- Úgy van, ott találkoztam Grippel... a drága jó Grippel, kinek olyan sokat, életemet köszönhetem, melyet a maga életének kockáztatásával mentett volt meg...
- Annak utána a szeszélyes színésznő fogta fel ügyedet. Megengedem, hogy nála igen kényelmesen éltél, de vajjon mi lett volna később veled, ha reád ún? Nem szerencse volt-e, hogy egy szép napon levette rólad a kezét?...
- Nem is haragszom én reá, O'Brien úr. Igen sok szeretettel halmozott el és azóta... azóta sok mindent más szemmel néztem az életben. No meg ő juttatott abba a helyzetbe, hogy a Kerwan-majorba kerültem - úgy-e, azt akarta mondani?
- Azt, fiam; lásd ott is...
- O'Brien úr, azt már nehezen fogja velem elhitetni, hogy e derék család szerencsétlensége reám nézve szerencse volt.
- Szerencse is volt, szerencsétlenség is - felelé O'Brien.
- Nem volt szerencse, O'Brien úr, nem volt szerencse - mondá Senki fia nagy határozottsággal. - Mert ha én valamire viszem is, mindig fájni fog a szívemnek, hogy azután szereztem, miután a Mac Carthy-család tönkrement. Ó be boldog lettem volna, ha örökké a Kerwan-majorban élhettem volna! Szemeim előtt nőtt volna fel keresztleányom, Jenny. Második szüleim boldogságának látásánál nagyobb boldogságot el sem képzelhetek.

- Értelek, fiam. Ámde az sem kicsi dolog, hogy idővel módodban lesz azt a sok jót a nemes-szívű családnak visszafizetni.

- Az még jobb lett volna, ha ők mások segítségére egyáltalában nem szorultak volna.

- Tisztelem, becsülöm benned ezeket az érzelmeket. No de elmélkedjünk tovább. A Trelingar-kastélyba jutottál...

- Huj, azok a kellemetlen urak: a lord, lady és Ashton gróf... Mennyi keserű sértést kellett elnyelnem!... Ez volt életemnek legsíralmasabb szaka...

- És mégis szerencséd, hogy oda kerültél. Mert lásd, ha tisztességesen bántak volna veled, ott maradsz...

- Nem én, O'Brien úr, groom nem lettem volna... a világért sem. Csak addig akartam ott maradni, míg jobbat találok, s némi tőkécskét szerzek.

- No de az a szerencséd mégis volt, hogy ott ismerkedtél meg a derék Kattal.

- Az áldott jó lélek!

- No meg Bobra nézve is szerencse volt, mert különben reá akadtál volna-e, hogy megmentsd a haláltól, magaddal vidd Corkba, onnan ide Dublinba, hol mind a ketten olyan derekasan dolgoztatok s a hol Grippel újra találkoztatok... lám, lám, ennek köszönheted azt is, hogy most Dublinban vagy.

- És hogy bizalmasan beszélgetek a világ legnyájasabb emberével, a ki irányunkban mindig olyan nagyon barátságos volt - mondá Senki fia O'Brien úr kezét melegen megszorítva.

- A ki téged ezután is örömet támogat, ha szükséged lesz reá, szóval és tettel.

- Köszönöm, O'Brien úr, köszönöm. Igaza van; tapasztalata nem csalhatja meg. A világon minden ok és okozat láncolata. Bár a jó Isten segítene meg engem, hogy mindazoknak hasznára lehessen, kiket szeretek s kik engem szerettek.

A fiú üzlete napról-napra mindinkább felvirágzott, a vevők tömegesen tódultak a bázárba. Újabb meg újabb keresetforrás nyílt meg Senki fia előtt.

O'Brien tanácsára fűszerneműt is kezdett árulgatni. Idővel szűk lett a helyiség, a mellette levő boltot is kibérelte Senki fia. Rövid idő múlva az egész városnegyed csak a «kis pénzes zacskó»-ból akart vásárolni. A fűszerosztályt Kat vállalta magára s dicséretes buzgósággal végezte feladatát. Bezzeg volt reggeltől késő estig tenger dolog. Senki fia a könyveit nem is tarthatta volna kellő rendben, ha O'Brien úr nem segített volna.

Második segédre lett volna szüksége, ámde az ifjú főnök nem tudta magát rászánni, hogy merőben idegen embert fogadjon az üzletbe. Be más lett volna az, ha Grip reá adja a fejét. Pedig mintha csak arra született volna, hogy a magas széken ülve a megrendelők számláit rendbe tartsa. Pedig mennyivel kellemesebb foglalkozás volna, mint a «Vulcan» kazánja előtt sülni-főni. Hiába akarták vele megértetni. Valahányszor a «Vulcan» Dublinba visszatért, az első fűtő minden szabad idejét a bázárban töltötte, elvégzett örömet mindenféle munkát, de csak addig tartott, míg a «Vulcan» megint fölszedte a horgonyt. S negyvennyolcz órával utóbb Grip már néhány száz mértföldnyire távol volt a Smaragd-Szigettől. Szomorúságot okozott távozása, örömet a megérkezése, mintha a két fiúnak édes bátyja lett volna.

Ezután is, mint eddigelé, rendszeren vásárolgatott a Little Boy and Co.-nál. Mindig magával hurcolta egész vagyonkáját, míg végre Senki fia megszabadította őt ettől a tehertől, átvette pénzét, de nem fektette az üzletbe, nem volt reá szüksége, hiszen ekkor már szép összegecskét rakosgatott be ő is az Irlandi Bankba; cheque-számlája is volt, s így pénz dolgában nem szorult meg. Grip tőkét a takarékpénztárba tette. Elegendő biztosítékot nyújtott a takaré-

pénztárnak csaknem négy milliónyi alaptőkéje. Grip nyugodt lehetett, sőt pénze a tőkéhez csatolt kamatokkal évről-évre csak nőtt.

Grip nem volt ugyan hajlandó a tengerész-ujjast az irodai elegáns kabáttal felcserélni, de arra bezzeg gondolt, hogy a Little Boy and Co. vevőinek a számát szaporítsa. A «Vulcan» összes személyzete mind családotul kizárólag innen vásárolt mindent. A kikötőben veszteglő hajók minden matróza előtt oly hévvel dicsérgette a kis bazárt, mintha megfizetett utazó ágense lett volna a «kis pénzes zacskó»-nak.

- Meglásd, fiacskám, később majd a hajófelszereléseket is mind innen fogják vásárolni. Akkor tarts nagy választékban mindent, a mi egy hosszú tengeri úthoz szükséges: fűszert, húskivonatot. Nagykereskedő lesz belőled.

- Nagykereskedő? - kérde Bob.

- Bizony... lesznek áruhelyiségeid, pinczéid, raktáraid, mint Roe és Guinness uraknak.

- Ejha! - kiáltotta Bob.

- Úgy lészen az «and Co.» uram - viszonzá Grip enyelegve - jusson eszedbe, hogy én mondtam.

- Minden útnál - vága közbe Senki fia.

- Az hát, minden útnál - ismétlé Grip. - Belőled még gazdag ember lesz, dúsgazdag ember.

- Hát akkor miért nem akarsz üzlettársunk lenni Grip?

- Micsoda? Hogy a hivatásomat elhagyjam?

- Reményled talán, hogy többre viszed a fűtősnél? Gépész leszel?

- Nem, éppenséggel nem hinném. Olyan nagyravágyó nem vagyok. Több ismeretre volna szükségem, attól már elkéstem. Meg vagyok elégedve a sorsommal.

- Hallgass reám, Grip. Segédre volna szükségünk, kiben teljesen megbízhatnánk. Miért nem akarsz hozzánk segédnek beállni?

- Kukkot sem értek a könyvvitelhez.

- Nagyon hamar beletanulnál.

- Emlékszem, hogy O'Bodkins úr is eleget vesződött vele a «rongyosok iskolájá»-ban. Szó sincs róla, fiacskám, szó sincs róla! Míg a szárazföldön éltem, nagyon boldogtalan voltam, mióta a tengeren élek, olyan boldog vagyok. Szinte félek a szárazföldtől. Hiszen, ha majd nagykereskedő léssz és hajód jár a tengeren, akkor... akkor a te hajódon leszek fűtő, szavamat adom reá!

- Beszéljünk komolyan, Grip. Gondold meg, hogy később majd érezni fogod elhagyatottságot. Hátha talán megházasodnál.

- Meg... háza... sodjam? Én?

- Az ám, te!

- Micsoda? Hogy a sehonnai Grip megházasodjék? Sőt gyermekei is legyenek?

- Természetesen, mint akárki más teszi - vélekedék Bob olyan hangon, mintha tapasztalatokban gazdag férfiú lett volna.

- Mint akárki más teszi?

- Úgy hát, Grip, akár magam is la...

- No nézze meg az ember ezt a tökmagot, milyen szakértően beszél.
 - De igaza van - jegyzé meg Senki fia.
 - Hát fiacskám, te is gondolsz ilyesfélére?
 - Később majd erre is rákerülhet a sor.
 - Nagyszerű! Az egyik tizenhárom, a másik kilencz éves és házasságról álmodoznak!
 - Rólunk ezúttal nincsen szó, Grip, hanem rólad. Ma holnap huszonöt éves leszel.
 - Nem, fiacskám, vedd fontolóra a dolgot. Én házasodjam meg, én a gépfűtő, ki életemnek kétharmadrészében olyan fekete vagyok, mint a szerecsen.
 - Áhá - kiáltott fel Bob - Grip attól fél, hogy gyermekei néger-fiókák lesznek.
 - Meglehet - viszonzá Grip. - Nekem tulajdonképpen vagy néger asszonyt vagy legalább is amerikai indiánus nőt volna szabad feleségül vennem.
 - Grip, nem kellene neked ebből tréfát üznöd. Mi csak a javadat akarjuk. Később meg találád banni.
 - De hát mit is akarsz, fiacskám. Jól tudom, hogy okos vagy, no meg szép dolog is volna, ha mindig együtt lehetnénk. Eddig megéltem a magam emberségéből, Isten bizony, el sem lehetnék nélküle.
 - A mint gondolod, Grip. A mi boltocskánkban mindig találsz helyet. És erősen hiszem, hogy idekerülsz te még, mint üzlettársunk.
 - Gyökeresen meg kellene változnom.
 - Meg lesz az is, Grip. Minden ember megváltozik; helyén van ez, mert javulnia kell mindenkinek.
- Gripen nem fogott az okos szó. Szerette a foglalkozását, feljebbvalói: a «Vulcan» kapitánya, a hajóhadnagyok becsülték, pajtásai szerették. Hogy azonban meg ne keserítse nagyon Senki fiát, így szólott végezetül:
- Majd meglátjuk, ha visszajövök!
- S valahányszor visszatért egy-egy útról s faggatni kezdték, így felelt:
- Hiszen majd meglátjuk... majd meglátjuk.
- A «Little Boy and Co.»-céznek más segédet kellett alkalmaznia. O'Brien úr ajánlott nekik egy Balfour nevű öreg könyvvivőt, kiért jótállott, a ki töviről-hegyire értette a dolgát. Hja, még sem volt Grip!
- Ez az év is nagyszerű nyereséggel záródott le. Midőn Balfour a végszámadást megcsinálta: kitűnt, hogy a cég vagyona árukban és az Irlandi Banknál elhelyezett tőkével ezer font sterlingre rúgott.
- Ekkor - 1885 januárjában - Senki fia tizennegyedik évében járt, Bob tizedfél éves volt. Erősek, egészségesek mindketten, az egykor kiállott szenvedéseknek nyoma sem látszott meg rajtuk. Nemes gaël vér folyt ereikben, miként a Shannonban, a Leeben és Liffeyben, melyek végigfolynak Irland földjén s mindent új életre keltenek.
- A bazár virágzott. Senki fiának a szerencse kedvezett, a meggazdagodás útján haladt előre. Vakmerően nem kockáztatott semmit, de nem is szalasztotta el soha a kínálkozó jó alkalmat.

Aggódva gondolt únos-untalan a Mac Carthy-családra. Tudakozódott Melbourneban is a család felől. Mindössze annyit tudhatott meg, hogy annak a családnak teljesen nyoma veszett. Így szokott ez lenni e világrész bevándorlóinál. Mártonnak pénze nem volt s így valószínűleg valami Istentől-embertől elhagyatott vidéken holmi juhnyáj mellett kapott munkát. Hogy hol, ki tudná megmondani?

Patról sem tudott meg semmit, mióta a Marcuard-czég szolgálatából kilépett. Valószínűleg szülei után kiment Ausztráliába.

A Mac Carthy-családon kívül még Sissy is eszébe jutott gyakran Senki fiának, Sissy, az ő hűséges testvére a hard kunyhójában. A hardra, a vaslelkű Thornpipere és a Piborneokra sohasem gondolt.

Legföljebb Waston Anna kisasszonyon csodálkozott, hogy a dublini színházban még nem vendégszerepelt. Azt sem tudta, hogy vajjon elmegy-e a színházba vagy nem, ha a kisasszony esetleg eljön Dublinba.

- Hát Carkert végre felakasztották-e?

Ezt kérdezte Grip, valahányszor Dublinba visszatérve a bazárba belépett. Nem elégedett meg a tagadó felelettel, hanem feltúrta a régi ujságokat, a nélkül, hogy reábukkant volna arra a számra, melyben részletes tudósítás ad számot a «Carkernak, a Ragged-School kötélrevaló növendékének felakasztására»-ról.

- Akkor hát várunk még. Csak türelem, egy kis türelem!

- Miért ne lehetett volna Carkerből tisztességes ember?

- Belőle? - szörnyülködött Grip - abból a gazemberből? Hiszen akkor rosszul esnék, hogy az ember becsületes.

Kat is, a ki ismerte a galwayi iskola növendékének történetét, úgy vélekedett, mint Grip. Egyáltalában Kat osztani szokta Grip véleményét mindenben, csak abban az egyben nem, hogy Grip nem akart a tengertől megválni. Grip még mindig makacszkodott. Az év végén is csak a régi szándéka mellett maradt.

November 25-dikén történt; tél volt már; nagy pelyhekben hullott a hó, melyek hasonlatosak voltak a tollakhoz. Pogány idő volt, ilyenkor legjobb az élet a jó meleg szobában.

Senki fia azonban nem maradhatott otthon. Reggel Belfastból egyik szállítójától levelet kapott. Egy számla kiegyenlítéséről volt szó, mely esetleg pört vont volna maga után, már pedig a pert lehetőleg kerülni kell. O'Brien legalább így vélekedett. Senki fia is jónak látta Belfastba menni, hogy az ügyet személyesen intézze el.

Mindössze arról volt szó, hogy száz mértföldet tegyen meg vasuton. Ha kilencz órakor elindul, még aznap délelőtt megérkezik, délután rendezi az ügyet s éjjel előtt remélhetőleg ismét otthon lesz.

Ily szakmány módra szabott idő alatt az utazó nem igen figyelhet minden apróságra. A vonat is gyorsan röpült előbb a tengerpart mentén, majd az ország belseje felé Dublin grófságon átrepülve, Meath grófságba ért, csupán Droghedában állt meg néhány pillanatra. Drogheda elég jelentékeny kikötő, csak hogy Senki fia jóformán semmit sem látott belőle, valamint az onnan egy mértföldre eső híres csatahelyet: Boyne-t sem látta, hol a Stuart-dinasztia végkép elbukott. Még csak egyszer állt meg a vonat a Louth grófságnak Dunkalk nevű városában. Ez egyike Irland legrégebbi városainak. Itt koronázták meg hajdan a híres Bruce Robertet. Innen Ulster grófságba jutottak, hol Donegal fekszik. Ifjú hősünk visszaemlékezett egykori szenvedéseire. Armagh és Down grófságokon keresztül hatolva végre Antrim határához ért a vonat.

Antrimnak, melynek földje vulkánikus és sivár barlangokkal tele, Belfast a székvárosa. Fontos kereskedő hely, nagy hajóforgalma van (három millió tonna évenként), Irlandnak második legnagyobb városa, mintegy kétszázezer lélek lakja. Sok lent termelnek a lakosok; a százhatvan szövőgyárban hatvanezer munkás dolgozik. Tudományos életéről a «Queen-s College» tanuskodik.

Belfast a Lagan folyó szűk torkolatánál fekszik, innen a fővenytorkolatig egy csatorna vezet. Könnyen elképzelhető, hogy ilyen roppant élénk iparúzó és kereskedő városban protestánsok és katolikusok közt igen gyakori a torzsalkodás, mert a vallási és politikai okokhoz a személyes érdekek összeütközése is mérgesítőleg hat közre. A protestánsok ellenségei a függetlenségnek, míg a katolikusok függetlenségre törekszenek. Az egyik pártnak «Orania» a jelszava, a másik párt sárga szalagot köt a karjára, gyakran véres verekezésbe keverednek; legkivált július 7-dikén, a boyni csata évfordulóján.

Aznap ugyan nem volt július 7-dike, sőt a hőmérsék is négy fokon állott zéró alatt, ámde a város tele volt lármás izgalommal. A Parnell-házfiak, a landliga és landlordizmus hívei állottak egymással szemben. A «Lenipar-fejlesztő társulat» épületét valósággal ostrom alá vették.

Senki fiának ehhez a mozgalomhoz semmi köze sem lévén, egyenesen szállítójához hajtatott s őt szerencsére éppen otthon találta.

A liferáns szörnyen elcsodálkozott, mikor a fiú beállított s a «Little Boy» cég főnökéül mutatta be magát, hát még mikor látta, hogy minő éles elmével és megfontoltsággal szólalt fel a maga érdekében. Csakhamar mindkettőjük javára békésen elintézték az ügyet. Két óra alatt rendben volt minden; ekkor Senki fia az állomás közelében levő egyik vendéglőbe sietett, hogy megebédeljen. Nem volt oka megbánni, hogy Belfastba jött, mert egy pernek vette elejét, ámde várt reá még egyéb meglepetés is.

Lassankint alászállott az est, elállott a havazás, csak a hideg nem akart engedni. Egy nagy gyár előtt óriási népcsődület volt. Senki fia elől elzárta az utat. Éppen fizetési nap volt s mivelhogy a gyár igazgatója tudtára adta a munkásoknak, hogy a bért a jövő héten leszallítja, a munkások roppant izgatottan fenyegetőztek.

Belfastban a nantesi edictum megszüntetése miatt hazájukból kivándorló francziák honosították meg a lenipart s azóta ma is üzik szorgalmasan a lakosok. Az a bizonyos gyár egy anglikán társulaté volt, a munkások pedig nagyobbreszt katolikusokból telt ki. E miatt még vadabbúl, még elkeseredettebben adtak kifejezést elégedetlenségüknek.

Előbb csak ordítottak, majd fenyegetőztek, végül közápor hullott a gyár ajtaira és ablakaira. Ekkor azonban egy csapat rendőr rohant a csöcselékhadra, hogy szétszórja s a kolomposokat letartóztassa.

Senki fia nem akart a vonatról lekésni, igyekezett tehát a zajongók elől kitérni; csak hogy nem lehetett ám. Hogy el ne tapossák vagy a lovasrendőrök el ne gázolják, egy nyitott kapu aljába menekült. Ugyanebben a pillanatban sújtottak le a rendőrök öt vagy hat munkást.

Éppen mellette roskadt a földre egy ifjú nő; szegény, halvány arcú, gyári munkásleány volt, a ki bizonyára lehetett tizenhét éves, de nem mutatott többet tizenkettőnél. Midőn a földre hullott, fölkiáltott még utoljára.

- Segítség! Segítség!

Ez a hang! Mintha ismerné! Régi emlékek elevenedtek fel a fiú lelkében, a hang a torkán akadt, a szíve úgy vert, mintha a keblét ketté akarta volna repeszteni.

Midőn a csöcselék egy részét a rendőrök a gyár mellől visszanyomták, a fiú odament a leányhoz, följe hajolt. Nem volt eszméletén. Fölemelte a fejét s arcát a gázláng felé fordította.

- Sissy! Sissy! - rebegte.

Csakugyan Sissy volt, de nem hallotta a fiút.

Nem sokat gondolkozott, hogy mitevő legyen; karjára emelte a leányt, miként ha édes öccse lett volna s a közeli pályaudvarba vitte.

Midőn a vonat elindult, Sissy egy első osztályú kocsi pamlagán feküdt félig eszméletlenül, mellette térdelt Senki fia, szólitgatta, biztatta, megölelte.

Végre is volt joga arra, hogy Sissyt, egykori martir-társát, elszöktesse s ha a szegény leány valaki részéről számíthatott könyörületességre: leginkább ehhez a fiúhoz fordulhatott, kit hajdanában az undok szipirtyó ellen oly szeretettel vett védelmébe.

XIII. «Pál fordulása».

1885. november 16-dikán egész Irlandban, sőt talán az egész föld kerekiségén sehol olyan nagy boldogság nem volt, mint a «kis pénzes zacskóhoz» címzett bazárban.

Sissy a lakás legkényelmesebb szobájában pihent még, ágya mellett állott Senki fia. Most már megismerte a fiút, ki hajdanában a hard kunyhójából egérutat vett, és ime, előtte áll, mint szép, erőteljes fiú.

Mikor egymástól elváltak, csak a hetedik évében járt Sissy, most a tizenhatszadikat tapossa. Vajjon lesz-e belőle a kiállott sok szenvedés, megpróbáltatás és nyomorúság után olyan szép leány, mint a minővé szerencsés körülmények között bizonyára fejlődhetett volna? Tizenegy éve már annak, hogy utoljára láttak egymást és mégis reáismert hangjáról; Sissy is visszaemlékezett a kis, gyöngye fiúcskára benne.

Régi emlékeikről beszéltek, egymás kezét fogva s miként egy tükörbe, visszapillantottak nyomorúságos múltjukba.

Kat is ott volt. Meglátszott az arcán, hogy mennyire együtt érez velők. Bob ujjongott örömben, Birk sem állhatta meg, hogy közbe-közbe ne vakkanjon. O'Briennek is ott kellett lennie. Sőt talán Balfour is beállított volna, ha bokros hivatalos teendői a «Little Boy and Co.» főkönyvéhez nem lánczolták volna. Mindenki annyit hallott már a Mac Carthy-családról, meg a cég többi hozzátartozójáról, hogy éppen csak a személyes ismeretség hiányzott. Sissyt mindnyájan olybá tekintették, mintha Senki fiának a testvére lett volna, ki tegnap ment el hazulról s ma újra hazajött.

Csak Grip hiányzott a familiából; arra azonban akár mérget is vehetnénk, hogy Senki fia testvére már első látásra is reáismer, pedig soha életében nem állott vele szemtől-szembe. Egyébiránt a «Vulcan» is nemsokára visszatér Dublinba s akkor a kis család mind együtt lesz.

Sissy élete eddigéig olyan volt, mint a többi szegény leányé Irlandban. A hard hat hónappal azután, hogy Senki fia a kunyhóból megszökött, delirium tremensben meghalt, Sissyt visszavitték a donegali szegények házába. Ott élt két esztendeig, azután más szerencsétlen leánynak kellett helyet csinálnia. Kilencz éves volt, a keze munkája után kellett ebben a korban a szegény leánynak megélnie. Ha szolgálatba nem állhat - bért nem kap, csak ellátást - akkor valamely gyárba kell beszegődnie. Belfortba küldték Sissyt, a hol egész rakás szövő-gyár volt. Itt tengette életét napról-napra abból a néhány penceből, a mit naponta keresett; ide dobták, oda dobták, durván rárivalltak és nem akadt egy árva lélek sem, a ki pártját fogta volna. És ő mégis mindig jó, türelmes, szorgalmas volt. Az élet viszontagságai korán hozzászoktatták a türelemhez.

Akkortájt, hogy Senki fia reátalált, még csak nem is gondolhatott arra, hogy sorsa megváltozik; már-már kétségbeesett:... s ime, feléje nyújtotta védő karját az a fiú, ki iránt életében először volt jó és gyöngéd... az a fiú pedig egy áruháza tulajdonosa és főnöke ma. A pokolból szabadította ki, most nála van, az üzletbe alkalmazza, mint elárusítónót, avagy... szolgálója.

- Ő?... Szolgáló?... No hiszen meg is engedte volna Kat, hát még Bob... Senki fia pedig még kevésbbé!...

- A háznál akarsz tartani engem? - kérdé Sissy.

- Azt mondom én is, hogy a házamnál, Sissy.

- De legalább dolgozom, hogy terhedre ne legyek.

- Dolgozol, édes Sissy.

- Mi lesz a dolgom?

- Egyelőre semmi, Sissy.

Evvel egyelőre be kellett érnie. No de egy hét múlva már ott találjuk a boltban. Bezzeg szépen helyrejött, csinos, kedves alak volt, hamar beletanult az új foglalkozásba s a kis bazár újabb vonzóerővel csalogatta magához a vevőközönséget.

Sissy nagyon várta már, hogy a «Vulcan» első fűtőjét szemtől-szembe láthassa. Senki fiától hallotta, hogy ki volt Grip a Ragged-Schoolban, mintegy utódjának tekinté őt; ki a kis fiú oltalmazója lett, minek utána a hard kunyhójából a rongyosok iskolájába került. Ő megvédte a hardtól, Grip Carkertől s a többi czudar gézengúztól. Ha életét kockáztatva, ki nem viszi az égő házból, a kis fiú odaveszett volna. A «Vulcan» első fűtője tehát, ha majd újra beállít a bazárba, a legmelegebb fogadtatásra számíthat. Bizonyos körülmények miatt azonban csak az év vége felé érkezhetett vissza a «Vulcan».

Az 1886. december 31-dikén készített üzleti mérleg szerint a kis bazár ebben az évben minden eddiginél fényesebb üzletet csinált. A «kis pénzes zacskó» vagyona kétezer font sterling-nél többre rúgott már. O'Brien maga revideálta az üzleti könyveket és konstataulta, hogy úgy van. A derék kereskedő szerencsét kívánt Senki fiának ehhez az eredményhez. Ámde szívére kötötte, hogy ezentúl is olyan óvatos és megfontoló legyen.

- Nehezebb dolog a vagyont megtartani, mint megszerezni - mondá O'Brien, midőn az üzleti könyveket újra visszaadta a fiúnak.

- Igaza van, uram. Higgye el, nem is térek le soha a józan megfontolás útjáról. Örökké sajnálom, hogy az Írlandi bankban elhelyezett pénz tulajdonképpen nem hajt elég hasznot. Veszteg hever ott, alszik mintegy s a ki alszik, az nem dolgozik.

- Nincs igazad, fiam, pihen az s a pénznek éppen úgy szüksége van pihenésre, mint az embernek.

- Látja, O'Brien úr, ha valami jó alkalom kínálkoznék...

- Nemcsak jónak, hanem kitűnőnek is kellene lennie.

- Nem bánom, hát, kitűnő alkalom kínálkoznék, azt hiszem, ön is azt tanácsolná, hogy -

- Hogy felhasználja?... Természetesen, fiam, főleg ha a te szakmádba vágna a dolog.

- Én is úgy gondolkozom, O'Brien úr, eszemágában sincs, hogy olyan vállalatba fogjak, melyhez semmit sem értek. Ha az ember okos megfontolással kezd hozzá, talán szélesebb alapokra fektethetné esetleg üzletét.

- Nem cselekedném helyesen, fiam, ha erről téged le akarnálak beszélni... s ha esetleg megtudok valamit... valami biztosan jövedelmező vállalatot... később talán... hiszen majd beszélünk még róla.

Bölcs előrelátással többet ennél mondani nem akart O'Brien úr. Február 23-dika olyan nap volt, melyet a «kis pénzes zacskó» lakói akár veres plajbással húzhattak volna alá a kalendáriumukban.

Ekkor történt, hogy Bob egy létra tetejéről szinte alábucskázott, midőn valaki reákiáltott, még pedig ilyeténképpen:

- Hahó, ki az ott az árbocz tetején? Hahó!

- Grip! - rikkantott le Bob s egy pillanat múlva a létra fáján alácsúszott, mint pajkos gyermekek a lépcső karfáján.

- Nem is más, «and Co.» úr! Senki fia, remélem, jól van, te tökmag?... Kat is, he?... O'Brien úr is?... Úgy hiszem, senkiről sem feledkeztem meg?

- Senkiről?... Hát én senki vagyok, Grip?

Egy szép, ifjú leányka kérdezte ezt tőle, a ki örömtől sugárzó arccal lépett a «Vulcan» első fűtőjéhez s himezés-hámozás nélkül jobbról is, balról is megcsókolta az orcáját.

- Mi-ki... ez? - szólalt meg Grip képtelen zavarodottsággal - kisasszony,... én magát nem ismerem... Itt csak úgy vaktában ölelgetik és csókolgatják az embereket?

- Jól van, ismerkedjünk meg, akkor ismét elülről kezdem az ölelést és csókot.

- Hisz ez Sissy!... Sissy... Sissy! - kiáltozta féktelen jókedvvel Bob.

Senki fia és Kat éppen akkor nyitottak be. Gripnek, a kópénak, most már nem volt szüksége bővebb magyarázatra, mind egy szálíg visszaadta a csókot és ölelést. Szent Patrickra! Hiszen ez a Sissy olyan megennivaló édes egy jószág! Minthogy Amerikából Senki fiának ajándékkul - ha majd felnőtt - férfitazó-készletet hozott, volt abban csizmahúzó, borotva, habtégely; most egyet gondolt s azt mondta, hogy tulajdonképpen Sissynek szánta, mert sejtette, hogy a «Little Boy» czég bazárjában fogja találni. Sissynek el kellett az ajándékot fogadnia. Senki fia éppenséggel nem vette zokon.

A bedford-streeti áruházban olyan boldogok voltak az emberek. Ha Gripnek a hajón nem akadt teendője, bezzeg nem őrizte a horgonyt. Úgy látszik, hogy a kis bazárban valami mágneskő van, melynek vonzó ereje elhat a dockig és Gripet Sissyhez vonzza. Hja, a természet törvényeivel nem lehet ujjat húzni. Senki fia hamar észrevette a dolgot.

- Úgy-e, szemrevaló egy teremtés ez az én nővérem? - kérdé egyszer Griptől.

- A te nővéred, fiacskám?... Bizony cseppet sem volna szép,... határozottan csúnyaság volna, ha amúgy jószántából nem lenne a nővéred... Mondom, csúnya volna...

- Csúnya?... Sissy?... kövesd meg szavaidat, Grip!

- Tudom, hogy számárságokat beszélek össze-vissza.... nem is telik tőlem egyéb... hiszen ha értenék a szép szóhoz...

Pedig Kat bizonyosságot tehet róla, hogy Grip ért a szép szóhoz s alig három hét telt el hazaérkezése óta, midőn Kat ezt mondta Senki fiának:

- Olyan mostanság ez a mi jó Gripünk, mint a vedlőfélben levő állatok. Eddigélé fekete volt a képe, lassankint fehér színt ölt... Úgy sejtem, hogy nem sokáig marad a «Vulcan»-on.

O'Brien is hasonlóképpen vélekedett.

És mégis, mikor a «Vulcan» márczius 15-dikén Amerikába indult, Grip újra ott állott régi helyén a kazán nyitott ajtaja előtt, mintha annak a hajónak éppen az első fűtőre lett volna égető szüksége.

Május 13-án vetett újra horgonyt Dublinban a «Vulcan». Grip «színeváltozása» most még szemmeláthatóbb volt, mint előbb. Mondanunk sem kell, hogy a lehető legszívesebben fogadták. Senki fia, Kat és Bob nyakába borultak. Sissyvel szemben Grip szörnyen tartózkodó volt, megelégedett avval, hogy a bal orcáját megcsókolta; Sissy is beérte avval, hogy Gripnek a jobbik orcájára lehelt egy csókot. Grip napról-napra hallgatagabb, Sissy komolyabb lett, ha Sissyvel együtt volt. Ez a tartózkodás a kis család bizalmas együttléte alkalmával is feltűnt. Mikor esténként elbúcsúztak, Senki fia rendesen így szólott Griphez:

- Viszontlátásra - holnap reggel!

Grip ezt felelte:

- Nem... nem hiszem, hogy holnap eljöhessek... sürgős dolgom van a gépházban... nem jöhetek el semmiesetre!

Hanem azért másnap reggel mégis csak beállított a jó Grip, még pedig egy órával előbb, mint tegnap... És csodák csodája!... az ábrázata napról-napra fehéredett.

Grip aligha nem hajlandó lett volna most már belépni a «Little Boy and Co.»-ba s elhagyni volna eddigi foglalkozását. Csakhogy Senki fia bölcsen hallgatott róla. Hadd pedzze Grip maga a dolgot.

Junius elsején kerülgette is már a jó Grip ezt a dolgot, mint macska a forró kását.

- Nos, jól megy még mindig az üzlet? - kérde Grip.

- Ítéld meg magad, Grip? Láttad üresen a boltot?

- Mindig van vevő...

- Még pedig sok, Grip; főleg mióta Sissy árul.

- Cseppet sem csodálom, fiacskám!... Nem értem, hogy is lehet ember Dublinban... sőt egész Írlandban, a ki nem tőle vásárol.

- Nem is szolgálhatná ki senki úgy, mint ez a kedves...

- Több,... ó sokkal több ennél - vágott közbe Grip, a nélkül, hogy meg tudta volna találni az alkalmas kifejezést.

- Nos hát, mint ez az elbűvölő ifjú leány! - segíté ki Gripet zavarából a fiú.

- Így hát jól megy a dolog?

- A mint hallád.

- És Balfour?

- Ő is jól van.

- Nem az egészségéről tudakozódom - veté közbe élénken Grip. - Mit törődöm én a Balfour úr egészségével?...

- De én törődöm, Grip. Nagyon hasznavehető emberünk. Kitűnően érti a dolgát.

- Jól érti hát a dolgát?

- Nagyszerűen.

- Kissé mintha már öreg volna.

- Nem, alig tűnik fel.

- Hm!

Ez a hm, azt akarta jelenteni, hogy a jó Balfournak nemsokára már a munkaképesség határát kell elérnie.

A párbeszéd megszakadt. Senki fia elmesélte Katnak, Kat nem állhatta meg, hogy kissé ne kaczagjon.

Bob sem fért meg a bőrében. Nehány nappal utóbb evvel a kérdéssel fordult Griphez:

- A «Vulcan» ugyebár, nemsokára fölszedi a horgonyt?

- Az... mondják legalább... meglehet - felelé Grip borus arczczal.

- S te újra a kazán mellé állasz, úgy-e? - faggatózik «and Co.» úr.

Az első fűtő szemei fellobbantak, mintha a kazán gyomrába vetett kőszemet avval akarta volna lángra szítani; pedig nem volt egyéb oka ennek a szemfellobbanásnak, mint Sissy, a ki éppen akkor tartott feléjük s Grip előtt megállva, így szólott hozzá:

- Grip, legyen szíves, adja le azt a láda csokoládét, nem érem el...

A «Vulcan» első fűtője rögtön levette azt a ládát.

Vagy:

- Kérem, édes Grip, segítse levenni azt a süveg czukrot, nem birom...

Grip rögtön leemelte a polcra a süveg czukrot.

- Hosszú lesz az utatok, Grip - faggatózik tovább Bob hamiskás szemhunyorgatással. Úgy látszik, kedve telt abban, hogy Gripet meg-megbosszantsa.

- Attól félek, hogy nagyon hosszú lesz. Eltart legalább négy-öt hétig.

- Hát az sok? - Azt gondoltam, hogy négy-öt hónapig.

- Öt... hónapig?... Már miért nem mindjárt öt évig! - kiáltott fel rémülten Grip, mintha öt évi fegyházzól lenne szó.

- Remélem, nagyon örülsz az útnak, Grip?

- Lánczos adtát!... hogyne örülnék... mikor örülök.

- Hallod, Grip,... te nagyon oktondi legény vagy!...

Bob elfintorította az arcát és elszaladt.

Szegény Grip mostanság tulajdonképpen nem is élt; mert élet-e az, ha valakinek az esze soha sincsen helyén, ha ébren álmodik s kicsi híja, hogy a fejjel nem megy neki a falnak? Hogy-hogy nem, még egyszer reáadta fejét a tengeri útra s a «Vulcan» június 22-dikén elhagyta a dublini kikötőt.

Azalatt, míg távol volt, a «Little Boy and Co.» cég még fényesebb kilátásoknak nézett elébe. Senki fia megszerezte egy szabadalmazott új játékszernek kizárólagos elárúsítási jogát.

Ennek a játékszernek már az is óriási kelendőséget biztosított, hogy a «Little Boy and Co.»-nál lehetett csupán kapni. A nyaralóba készülő gazdag családok gyermekei napról-napra ostromolták Bobot, mert egyik sem akart a nélkül a játék nélkül falura menni. Pedig nem is igen volt olcsó ám. Bob nem győzte a kiszolgálást, Sissy is segített neki, így aztán még nagyobb volt a vásárlási kedv és busásabb a napi bevétel. Csupán ebből az egy árucikkéből néhány száz guinee hasznuk volt. A karácsonyi piac eredményét is beleszámítva, ez év végén mintegy háromezer font sterling volt a «Little Boy» vagyona.

Senki fia számíttatott már arra, hogy Sissyt tisztességesen kiházashatja, ha ugyan kedve lesz férjhez menni. Grip szemrevaló ifjú volt, tetszett is nagyon Sissynek, bár a viláért sem árulta el. Csak az a Grip nem mert még nyilatkozni. A jó fiú azt gondolta, hogy nélküle a «Vulcan» nem érne semmit, sőt a midőn Senki fia czélozgatott arra, hogy ő maga is, ha embernyi emberré lesz, megházasodik, Grip majd megpukkadt nevetében.

Mikor a «Vulcan» július 29-dikén útjáról visszatért, az első fűtő még ügyetlenebb, akadékoskodóbb, komorabb: szóval boldogtalanabb volt, mint annakelőtte. Szeptember 15-dikén fog újra elindulni a «Vulcan». Vajjon Grip újra a kazán előtt áll-e majd?

Valószínűleg, mert a gonosz Senki fia egyáltalában egy lépést sem szándékozott tenni a dülőre álló kérdés megoldásának siettetésében. Hadd kezdje meg Grip. Menjen hozzá s kérje meg a nővérének a kezét annak rendje és módja szerint. Ő felelős azért, hogy nővére boldog legyen. Csakhogy persze ő föltétlenül azt kívánta, hogy Grip szakítson a tengerészettel, lépjen be az üzletbe társul. E nélkül szóba se áll vele.

Ezt a jó Gripet valaki úgy a falnak szorította szíve ügyében, hogy szinte kipattant belőle a vallomás.

Kat volt, a jó öreg Kat ludas a dologban. Grip gyanútlanul állított be hozzá és Kat csakúgy odavetőleg kérde:

- Grip, nem vette maga észre, hogy ez a mi Sissynk napról-napra gyönyörűbb lesz?

- Nem... nem vettem észre... Miért is vettem volna észre?... Hiszen nem igen ügyelem... vagy mi!

- Az már más... hát nem igen ügyeli? Nézze csak meg egyszer, de jól, majd meglátja, milyen szépséges egy teremtés. Hát azt tudja-e, hogy ma-holnap tizenkilencz éves lesz?

- Micsoda? már annyi volna? - pedig hát igen jól tudta, hogy annyi. - Téved Kat néni.

- A mint mondom, tizenkilencz éves, nemsokára bekötik a fejét. Senki fia keres majd neki egy jóra való férjet. Úgy huszonhat-huszonhét évest, éppen mint maga. Persze-persze, olyannak kellene lennie, a kiben teljesen megbízhatnék. Olyannak nem szabad lennie, a ki tengerész, miféle férj is egy tengerész? Nem illik össze a kettő. No meg Sissynek szép hozománya is...

- Nem kell neki hozomány - veté közbe nagy hirtelen Grip.

- Igaz, ilyen bájos teremtés, no de a hozomány végre is jó dolog. Kis urunk majd talál Sissynek való férjet.

- Talán szemelt is már ki?

- Úgy hiszem, hogy kiszemelt valakit.

- Gyakran jár az a bizonyos úr a bazárba.

- Nagyon gyakran.

- Ismerem én is?

- Nem, úgy látszik, hogy maga nem ismeri őt! - Kat lopva rápillantott Gripre, ki szemét földre szegezve ült a széken.

- Sissy leányasszonynak is tetszik az az izé? - kérde szörnyen akadozva.

- Hja, azt nem lehessék tudni! Hja, vannak olyan titkolózó természetű emberek, akik...

- Uram teremtőm, már hogy lehet valaki olyan agyalágyult! - kiáltott fel Grip.

- Én is amondó vagyok! - bizonygatá a jó Kat néne.

Még ez a kézzelfogható célzás sem hatott Gripre. Egy héttel utóbb ismét útra kelt a «Vulcan»-nal s midőn október 29-dikén hazajött, le lehetett az arczáról olvasni, hogy most már tudja, mitevő legyen. Hanem szólani arról még mindig nem akarózott.

Pedig lett volna elég ideje, mert a «Vulcan» ezúttal két hónapig vesztegelt a kikötőben, mert sok tataroznivaló akadt rajta. Két hónap alatt az Isten szerelmére, csak kimondhat az ember egy icike-picike kurta szócskát.

Kattól első látogatása alkalmával először azt kérdezte:

- Remélem, Sissy kisasszony még nem ment férjhez?

- Még nem, de nemsokára férjhez fog menni. Megérett már a dolog - viszonzá a jó asszony.

Minthogy a teljesen leszerelt hajón már nem akadt semmi dolga, rendesen - mondjuk inkább - mindig a «Little Boy» bazárban volt. Még ha itt lakott volna, sem őrizhette volna annyira a boltot. Hanem az a bizonyos ügy csak nem akart végleg dűlőre jutni.

A «Vulcan»-t ma-holnap újra tengerre bocsátják. Egy hét múlva ismét fölszedi a horgonyt. És ez az élehetetlen Grip még mindig hallgatott. Vagy legalább azt nem mondta, a mit tőle annyira vártak.

Ekkor, december első hetében, váratlan dolog történt.

Levelet kapott O'Brien Ausztráliából. Ez volt a levél tartalma:

«Mac Carthy Márton, Martin, Murdock a feleségével meg leánykájával, továbbá Sim és Pat Melbourban vannak és egy Irlandba induló hajóra szállottak. A szerencse nem kedvezett nekik s éppen olyan inségesen térnek haza, mint kivándoroltak. A hajó, melyen hazaindultak, a «Queensland», aligha három hónapnál előbb köt ki Irland partján».

Senki fiát nagyon elszomorította ez a hír. Az a derék család tehát az újvilágban csak szerencsétlen volt, ügyefogyottan, támasz nélkül állanak majd a hazai földön. No hát, fogadott gyermeküket meg fogják legalább látni, ő nem hagyja el őket. Hej, ha tízszer ilyen gazdag volna, hogy tízszer olyan jó helyzetet teremthetne számukra!

O'Brientől elkérte a levelet. Gondosan eltette. És ettől a perctől kezdve egy árva szóval sem hozta szóba sem a levelet, sem a Kerwan-majorbeli családot.

Ez a hír roppant hatással volt Gripre. Hja, az emberi szív mindig egyforma, még egy első fűtő szíve sem lehet kivétel. A Mac Carthy-fiuk majd hazajönnek, Sim is, Pat is derék szál legények, Senki fia pedig úgy szereti őket, mintha bátyjai volnának. Hátha egyiknek vagy másiknak szánta Senki fia Sissyt? Grip irtózatossképpen féltékeny lett, úgy hogy december 9-dikén szilárdul el volt határozva, hogy ennek a bizonytalanságnak végét veti. Lám Senki fia éppen ekkor hívta őt félre s azt mondta neki:

- Grip, jer az irodába, beszélni valóm van veled!

Grip belesápadt. Sejtette, hogy valami nagyon fontos dologról lesz a szó.

Midőn egymással szemben leültek, a «kis pénzes zacskó» főnöke száraz, üzleti hangon kezdé a beszédet.

- Nagy terjedelmű üzletbe akarok fogni, szükségem volna a pénzedre.

- Hja, fiacskám, valami sok nincsen. Mennyi kellene?

- Mind, a mit a takarékpénztárba tettél.

- Vedd ki, fiacskám és használd!

- Itt van a takarékpénztári könyvecske, ird alá, hogy a pénzt kivehessem.

Grip aláírta a nevét.

- A kamatokról, melyet fizetni fogok, most nem szólok.

- Kár is volna.

- Még pedig azért nem, mert te mától fogva a «Little Boy» cég tagja vagy.

- Miféle címen?
- Mint üzlettárs.
- Mi lesz a hajómmal?
- Felmondod a szolgálatot.
- Hát a hivatásom?
- Szakítasz vele.
- Ugyan miért?
- Mert feleségül kell venned Sissyt.
- Feleségül? Én? Sissy kisasszonyt? - kérde Grip azt sem tudva hamarjában, hogy fiú-e vagy leány.
- Úgy van, Grip, úgy, Sissy a te feleséged akar lenni.
- Mi? Ő maga akar?
- Akar; s mert te is szeretnéd őt feleségül venni...
- Én is?... Őt feleség... hm... hát úgy van... bizony...

Többet aztán a jó Grip egy árva szót sem értett abból, a mit Senki fia mondott neki. Elővette a kalapját, a fejébe gyúrta, aztán újra levette, a székre tette, aztán reáült, a nélkül, hogy észrevette volna.

- Vigyázz, Grip! lásd most a menyegzőre új kalapot kell venned.

Bezzeg szívesen vett Grip új kalapot a menyegzőre, de azt holta napjáig sem tudta megérteni, hogy és mint házasodott meg. Senki vele elhitetni nem tudta, hogy immár ő férj, még Sissy sem. No de az efféléhez lassanként hozzászokik az ember.

Annyi bizonyos, hogy karácsony előestéjének reggelén talpig feketébe öltözött, mintha temetésre menne, Sissy pedig fehérbe, mintha bálba készülne. Senki fia, Bob és Kat is ünneplő ruhájokat öltötték fel, pedig hát pénteki nap történt mindez. Két kocsi állott meg a «Kis pénzes zacskó» előtt, azokra felültek s a bedford-streeti kápolnához hajtottak. Félóra mulva úgy jött ki Grip és Sissy a kápolnából, mint férj és feleség.

Mindössze csak ez a lényegtelen különbség volt köztük, midőn a vidám társaság a «Little Boy and Co.» bazárjába visszaérkezett. Tüstént hozzáláttak újra az áruláshoz, mert hát karácsony este csak nem csukhatták be a gazdag kirakatú bazárt a vásárlók ezrei előtt.

XIV. Három oldalról tenger.

Mintegy három hónappal Grip és Sissy esküvője után, márczius 15-dikén, a «Doris» nevű teherszállító hajó elindult Londonderry kikötőjéből s kedvező északkeleti szél által hajtva, nekivágott a nyílt tengernek.

Londonderry a hasonló nevű grófság székhelye, Irland északi részén, Donegal szomszédságában van, London lakói Londonderrynek hívják, mivelhogy a grófság legnagyobb része a brit szigetek fővárosának a birtoka s mert a várost is londoni pénzzel építették fel újra romjaiból. Az irlandiak egyszerűen Derrynek nevezik és a London név ellen csupán így tehetnek óvást. Ugyan ki vehetné ezt tőlük rossz néven?

A Toyle balpartján, éppen a torkolatja közelében fekvő város igen számottevő. Tizenötezer lakója van, ámde a széles, szellős nagy utcákon még sem nagy a forgalom. A régi védgát mentén vannak sétái, egy dombon emelkedik a püspöki dóm s némi nyomai láthatók a Szent Colomba apátságnak, végül a XII. században épült ritka nevezetességű Tempal More a látnivalók.

A kikötő eleven forgalmú. Sokféle áruval megrakodva indulnak innen el a hajók: palával, sörrel, vágómarhával és - számos kivándorló is száll itt hajóra. És minő sokan térnek vissza ezek közül a nyomorüldözte irlandiak közül!

Ugyan mi fontossága lehet annak, ha a londonderry-i kikötőből egy «Doris» nevű teherszállító hajó elindult, mikor száz meg száz efféle hajó fordul meg évenként a Lough Toyle szűk öblében, mikor itt a hajóforgalom évenként hatszázezer tonnára rúg.

Igaz... igaz. S mégis figyelmünkre méltó ez a «Doris», minthogy hősünk szerencsésével volt megrakodva: a mi annyit jelent, hogy e hajó rakománya Senki fiának a vagyona lészen.

A «Little Boy and Co.» gyermek-főnöke a «Doris» fedélzetén volt, még pedig azért, mert:

Grip és Sissy esküvője után a «kis pénzes zacskó»-nál igen sok volt a dolog, lévén új esztendő. Leltározni, a sok vásárlót kiszolgálni kellett, továbbá abban is fáradoztak, hogy a bazárt nagyobbítsák stb. Grip derekasan beledolgozta magát az új foglalkozásba, bár házassága még mindig úgy tűnt fel előtte, mint egy álom, mindig attól félt, hogy ebből az álomból egyszer csak hirtelen fölébred.

- Becsületemre mondom, Grip, te házasember vagy - mondogatta neki Bob.

- Igaz, igaz, Bob. Lásd nekem is úgy rémlik, hogy az vagyok és néha mégis kételkedem benne.

Az 1887-dik év igen szerencsésen kezdődött. Bár csak továbbra is így maradna. Csak azon a gondon évődött Senki fia szüntelen, hogy a Mac Carthy-család sorsát, ha majd Irlandba visszatérnek, biztosítsa.

A «Queensland»-ról, melyen elindultak, még semmi biztosat nem hallott, pedig szorgalmasan olvasságta a hajóforgalomról szóló értesítéseket.

Csak márczius 14-dikén olvasta a «Shipping-Gazette»-ben a következő sorokat: A «Burnside» gőzhajó e hó 3-dikán Assuncion mellett találkozott a «Queensland» vitorlás hajóval.

A délről jövő vitorlás hajók nem vehetik a rövidebb utat, mely a Suez-csatornán át vezet, mert a Vörös-tengeren fel gőzerő nélkül nagyon nehéz az út. Így hát Ausztráliából Európának tartva, a Jó Reményfok felé kellett jönnie a «Queensland»-nak. Alighanem még a nyílt tengeren van. Várni kell még türelmesen.

A két hajó találkozása annyiban fontos, hogy mintegy figyelmeztette hősünket. No meg jól tette, hogy a «Shipping Gazette»-nak azt a számát olvasta, mert ez a hirdetés is szemébe ötlött:

«Londonderry, márczius 13. Holnapután, e hó 15-dikén, a Hamburgból jött «Doris» rakományát nyilvánosan elárverezik. Százötven tonna áru van benne: szesz, bor, szappan, kávé, fűszer stb. Az elárverezést Harrington Testvérek, mint hitelezők, eszközlik».

Senki fiának, olvasván ezt a hirdetést, az az ötlete támadt, hátha előnyös volna a «Doris» szállítmányát megvenni, mert ilyen árveréseknél olcsóbban juthat hozzá. No meg azok az áruk is mind az ő szakmájába vágnak. Felment O'Brienhez és tanácsot kért tőle.

A nyugalomba vonult kereskedő elolvasta a hirdetést, meghallgatta a fiú érvelését és rövid gondolkodás után így szólt:

- Igazad van, itt nyereséges üzlet kínálkoznék. Az árukat mind haszonnal lehetne eladni, ha először jóminőségűek, másodsor a piaci áron 50-60 százalékkal olcsóbban vehetné meg.

- Én is így gondoltam a dolgot, O'Brien úr - felelé Senki fia. - Mindenekelőtt látnom kell a «Doris» szállítmányát, előbb hozzá sem fogok. Még ma el akarnék Londonderrybe utazni.

- Helyes, fiam, veled megyek én is. Szakértő vagyok az efféle áruk megítélésében, mert teljes életemben ezekkel kereskedtem.

- Köszönöm, uram, valóban nem tudom, mivel háláljam meg jóságát.

- Próbáljuk meg, hogy jó üzletet csináljunk, egyéb nekem nem kell.

- Úgy hát nincs elvesztegetni való időnk, mert az árverést holnaputánra tűzték ki.

- Én készen vagyok az útra, fiam, csak az útításkámat szedem elő. Holnap jól megvizsgáljuk a «Doris» szállítmányát. Holnapután vagy megvesszük, vagy otthagyjuk, már attól függ: jó-e ez és mi az ára. Estére már Dublinban leszünk.

Senki fia tudatta Grippel és Sissyvel, hogy olyan vásárt akar kötni, mely majdnem minden készpénzét fölemészti. Rájuk bizta két napra a «Kis pénzes zacskó»-t.

Az elválás csak két napra szólott s mégis alig tudtak beletörödni - főleg Bob nem. Ötödfél éve van együtt Senki fiával s ez volt az első eset arra, hogy nem tartott vele. Két édestestvér sem szokhatott volna inkább egymáshoz, mint ők ketten.

Sissy aggodalommal vette a hírt, hogy «kedves fia» elmegy. No de végre is, csak néhány napról van szó. A vállalat miatt nem aggódtak, mert azt O'Brien is tanácsolta, különben is tudták, hogy Senki fia vakmerően semmit sem kockáztat. Az esti tíz órai vonattal elutazott az ifjú és vén kereskedő. Érintették Down grófság székhelyét, Belfastot, itt hozta őt a sors össze Sissyvel újra. Másnap reggel nyolcz órakor szerencsésen megérkeztek Londonderrybe.

Minő szeszélyes játéka a sorsnak! Csak harmincz mértföldre volt innen Rindock falva, Donegal grófság közepén, hol életét oly nyomorúságosan kezdte meg, s íme most egy nagy-szabású üzletkötés miatt időzik Londonderryben.

Évek teltek, évek múltak el, bebarangolta Irland nagy részét: mennyi viszontagságot kellett kiállania, mennyi nehézséget leküzdenie! Minő sorsfordulat, minő változás!

O'Brien szegről-végre megvizsgálta a «Doris» szállítmányát. A minőség egészen megfelelt a «Kis pénzes zacskó» igényeinek. Ha olcsón megvehetik, nagy haszonra számíthatnak. Legalább is megnégyszereződik a tőke. A tapasztalt O'Brien akár a maga szakállára is megvette volna, sőt Senki fiának azt tanácsolta, hogy mielőtt árverésre kerülne, kínáljon érte elfogadható vételárat a Harrington Testvéreknek.

Senki fia követte a tanácsot. Megegyezett a «Doris» hitelezőivel s az összes szállítmányt elég jutányos áron megvette, annál is inkább, hogy rögtön készpénzzel fizetett. Már az a körülmény is, hogy ilyen ifjú akarja a szállítmányt meg vásárolni, bámulatra ragadta a Harrington Testvéreket, hát még midőn hallották, minő éles elmével tudta érdekeit védni! O'Brien is kezeskedett érette s így az üzletet hamar lebonyolították és az Irlandi Bankhoz szóló chequeket elintézték.

Háromezeröttszáz font sterlingen - körülbelül ennyi volt Senki fiának egész vagyona - megvette a Doris szállítmányát. Nem tagadhatta, hogy a végén mégis kissé izgatott volt.

A szállítmányt legokosabb volt a «Doris»-on tovább Dublinba vitetni, így legalább nincs szükség átrakodni más hajóra. A «Doris» kapitánya hajlandó volt erre is, ha a fuvarbért Dublinig megkapja. Kedvező szél mellett két nap alatt Dublinban kiköthetnek.

Minekutána mindent elintézték, O'Briennek meg ifjú társának csak az esti vonathoz kellett sietnie, hogy másfél napi távollét után Dublinba visszaérkezzenek.

Ekkor Senki fiának az az ötlete támadt, hogy O'Briennek azt az ajánlatot teszi, hogy menjenek a «Doris»-on vissza Dublinba.

- Köszönöm, fiam, de a tenger meg én sohasem voltunk valami jó barátságban. Ha neked kedved tartja...

- Én a hajón megyek, a szállítmány mellett az én helyem. Az út nem hosszú, nincs mitől félnem.

O'Brien egyedül ment vissza Dublinba. Reggel korán szerencsésen meg is érkezett.

Ugyanekkor indult el a «Doris» a Toyle-csatornán lefelé a szűk medrű folyóban, mely a kikötőt az északra eső csatornával összeköti.

Az északnyugati szél kedvező volt rájuk nézve; ha így tart tovább is, pompás útjuk lesz. A vitorlás hajó a part mentén haladott, hol a tenger a magas sziklapart oltalmában rendesen nyugodt szokott lenni. No de márczius közepén a napéjegyenlőség közeledése miatt az irlandi tenger nyugalma minden pillanatban megváltozhatik.

A «Doris» kapitányát John Clearnak hívták, nyolcz matróz állott rendelkezésre, kik egytől-egyik megbízhatóknak látszottak, úgy ismerték Irland partvidékét, hogy szükség esetén akár behunyt szemmel is megtették volna az utat Londonderryből Dublinba.

A vitorlákat dagasztotta a szél s a hajó gyorsan siklott ki az öbölből. A nyílt tengerre érve, távolról fölismerte Senki fia az innishafeni kikötőt, mely Donegal egyik kiszögelő hegyfokának mögött fekszik - még tovább feltűnt Irlandnak legészakibb előfoka a Cap Martin.

Az első nap minden baj nélkül telt el. Valóságos gyönyör volt a nyílt tengeren ringatózni a «Doris»-szal. Még csak nyomát sem érezte a tengeri betegségnek, a legügyesebb hajósinas sem tett volna rajta túl. Folyton azt forgatta az elméjében, hogy ő egész vagyonával tátongó mélység felett úszik, mely ha száját kitátja, őt mindenestül egyszerre elnyelheti.

No, de nem lehetett oka ettől félni. A «Doris» pompás egy hajó volt, a kapitány pedig jól értette a dolgát.

Be kár, hogy Bob nincs most vele! Hogy örvendett volna az a gyermek, ha a «Doris»-on teheti meg az utat, bezzeg más ez, mint a biztos révben veszteg álló «Vulcan» Dublinban vagy Corkban. Ha tudta volna, hogy hajón tér vissza, bizonyosan elhozta volna Bobot is. Legforróbb vágya teljesült volna a fiúcskának.

Az Antrim grófság hosszában végignyúló tengerpart valami felséges látvány vala a tengerről. Kréta-sziklafalak fehérlettek mindenütt, óriási üregekkel, melyekben a gaël mithológia minden hőse elfért volna. Itt vannak a fölmeredő kémények, melyekből köd párázat száll fel füst gyanánt; amott merész sziklabástyák egymás mellé sorakozva, valóságos várfalat képeznek. Távolabbról az «Óriás út» emelkedik ki, függőleges bazalt-oszlopaival, melyek a rájuk csapódó hullámok verésére érces hangot vernek vissza. Ha a turistáknak hihetünk, mintegy negyvenezer ilyen bazalt-oszlop van itt. Felséges egy látvány!

A «Doris» óvakodott a sziklaöv közelébe menni s délután négy órakor északkeleti irányban elhagyva a skót Mull Cantire-t s a Cap-Fair és Rathlin-sziget között elvitorlázva, az Északi Csatorna felé vette útját.

Az északnyugati szél délután három óráig tartott s szétkergette a magasban szálldogáló felhőket.

A «Doris» mintegy két-három mértföldnyire távozott el a parttól, ezalatt a hajónak alig lehetett némi rezgését érezni, himbálózását meg éppen nem észrevenni; Senki fia folyton a fedélzeten volt s ott akart maradni, míg az esti hűvös szél a kapitány kabinjába nem üzi. Minden jel arra mutatott, hogy az ő első tengeri útja szerencsés lesz, s örvendett, hogy ő maga kísérte a szállítmányt Dublinba. Már előre büszke öröm töltötte el keblét, hogy miként fogják őt a dublini kikötőben örömujjongva várni: O'Brien, Grip. Sissy, Bob és Kat.

Délután négy és öt óra között keleten nagy páratömegek sűrűdtek össze. Az ég boltozata lassanként komorrá vált. Fergeteggel terhes felhők száguldottak ijesztő sebességgel. Fény nem tört át sehol a felhők sűrűjén. Aligha az éj beálltaig más irányt vesz a szél.

«Vigyázzatok, vihar készül»... Ezt lehetett az égről leolvasni. John Clear tudta, homloka elborult, a mint felnézett az égre.

- Nos, kapitány úr? - kérde Senki fia, ki a kapitány és matrózok arczáról leolvasta az ijedtséget.

- Nem tetszik a dolog nekem! - felelé a kapitány s nyugat felé nézett vizsgálódva.

A szél is szemmel láthatólag gyöngült, a petyhüdt vitorlák az árboczrudakra csapzottak. Néha-néha kapott beléjük a szél egy-egy erősebb fuvallata, az is csak rövid időre tudta feldagasztani. A «Doris» most már erősen himbálózott, a kormányrúdnak is alig vehették hasznát.

Senki fiának a hajó ez ingadozása nem ártott, még mindig a fedélzeten maradt, bár a kapitány felszólította, hogy menjen be a kabinjába.

Eközben keletről mind hevesebben és gyakrabban támadott a szél, úgy hogy a felbolygatott hullámok a csatorna partján túl csaptak. A láthatár két harmadrészét hosszában felhők borították, melyeket a lenyugvó nap fénye még félelmetesebbé tett, mint tényleg voltak.

Clear kapitány megtette a kellő óvintézkedéseket; a vitorlákat bevonatta vagy megfordította, csak a főárboz vitorláját hagyta fenn, mert e nélkül nem lehet el vihar esetén egy hajó sem. A «Doris»-t már eddig is jól eltávolították a parttól s így nem féltek, hogy a sziklákhöz csapja az esetleg váratlanul keletkező vihar.

A tengerészek jól tudják, hogy napéjegyenlőség idején a légköri áramok főleg észak felől iszonyú erősek. Még nem állott be az éj, midőn a «Doris»-t irtózatos vihar támadta meg. A ki efélét nem látott, el sem tudja képzelni, minő rettenetes egy-egy ilyen tengeri vihar.

Naplemente után koromsötét volt az ég. Sikongva üvöltött a szél, seregestől repültek a sirályok a part felé. A «Doris» tetőtől-talpig megrendült. A tenger három oldalról egyszerre tört a «Doris» vesztére, a szélkorbácsolta hullámok a hajó orrát és oldalát vízzel öntötték el. Alig lehetett a fedélzeten maradni; a kormányost oda kellett a kormánypadhoz kötni, a matrózok belefogóztak a hajókorlátokba.

- Menjen le a kabinba! - mondá a kapitány Senki fiának.

- Engedje meg, kapitány -

- Nem lehet, menjen le, vagy nem állok jól arról, hogy egy újabb hullámáradat a tengerbe söpri le innét...

Senki fia szót fogadott. Nagy aggodalommal ment le a kabinba, nem életéért remegett, csak a szállítmányért. Egész vagyona veszélyben forgott... ha elveszti, le kell mondania mindarról, a mi jól szeretteivel tenni akart.

A helyzet mind komolyabbá vált. Hiába igyekezett a kapitány, hogy a hajót a parttól távol tartsa. Éjjel egy órakor az elővitorla rúdja is eltört s egy órával később egyetlen árbocz sem maradt épen.

A «Doris» rögtön a kormányfelre hajlott s minthogy a hajófenéken az áruk is arrafelé gurultak, a hajó többé nem állhatott egyenesen s abban a veszélyben forgott, hogy az oldalréseken át megtelik vízzel.

Senki fia a kabin falához ütődött s a vak sötétségben alig tudott nagynehezen feltápaszkodni.

Egyszer csak hangos kiáltást hall a fedélzetről, hol zürzavaros láрма támadt, mintha a hajó valamely oldalfala betört volna s a víz befelé zúdulna.

Nem így volt. A kapitány látta, hogy a hajót megmenteni teljes lehetetlenség, kiadta tehát a parancsot, hogy ki-ki meneküljön. Bár ferdén állott a «Doris», nagynehezen lebocsátották a mentőcsónakot és készülődtek, hogy elhagyják a hajót. A kapitány hívta Senki fiát.

Ő azonban nem is tudta elképzelni: hogyan hagyhatná el a hajót, melyen összes vagyona volt. Ott akart maradni, mert tudta, hogy az elhagyott hajónak az a tulajdonosa, az angol tengerezési törvények szerint, a ki először jelenik meg azon. Nos hát, talán megmentik a veszendő «Doris»-t? Rajta marad, megvárja.

A kapitány újra, még pedig hangosabban lekiáltott:

- Hol bujkál?

- Sülyed... sülyed! - ordították a matrózok.

- Várjuk... a fiút!

- Nem várhatunk...

- Megkeresem...

A kapitány lement a lépcsőkön.

Senki fia nem volt már a kabinban.

Inkább ösztönére, mint eszére hallgatva, ott akart minden áron a hajón maradni.

Egy nyíláson át a hajófenékbe menekült.

- Hol van?... Hol van? - kiáltozva harsány hangon a kapitány.

- Talán visszajött a fedélzetre! - vélekedék az egyik matróz.

- És belesodródott a tengerbe - jegyzé meg a másik.

- Sülyed... sülyed a hajó!...

A képtelen zür-zavar tetőpontjára hágott. A «Doris»-t egy hullámtorlódás még jobban oldalra fordította, úgy hogy attól lehetett tartani, hogy nemsokára a tetejével kerül lefelé.

Habozásra többé idő nem volt. Azt hitték, hogy Senki fia bizonyára felment újra a fedélzetre s a hullám leseperte onnan.

Clear kapitány visszatért embereihez, éppen abban a pillanatban vágott a hajónak két irtózatoss hullámhegy. A kapitány és matrózai bele ugrottak a mentő-csónakokba, elvágták a kötelet és nyolcz evezővel hatalmasan szelték a hullámokat. Ha egyáltalában számíthattak arra, hogy megmenekülnek: csupán ez az út állott nyitva.

A «Doris» pedig ott maradt kapitány és legénység nélkül a háborgó tenger közepén; de gazdátlan bitang jószág mégsem volt, mert Senki fia ott maradt a hajón.

Egyesegyedül volt a fiú, a hajó bármely pillanatban elsülyedhetett volna; s lám, mégsem esett kétségbe, csodálatos bizalom ébredt fel a szívében. Megvonta magát a fenék egyik zugában, hova a víz nem hatolhatott. Minő gondolatok kergették egymást agyában. Talán most kell utoljára azokra gondolnia, kiket úgy szeretett: a Mac Carthy-családra, no meg arra a családra, melyet ő alapított; Grip, Sissy, Bob, Kat, O'Brien mind tagjai vele együtt ennek a családnak... és szíve mélyéből szakadt fel az esdeklő szó a jóságos Istenhez, hogy elveszni ne hagyja...

A «Doris» többé nem fordult jobban oldalra s így közvetlen veszély a hajót nem fenyegette. Szerencsére szilárd oldalfalai voltak s így a víz nem hatolhatott át rajta. Ha véletlenül egy másik hajóval találkozik s annak a tulajdonosa, partra vontatván, jogot formálna reá, majd előáll ő s jogát a szállítmányra meg fogja védeni, mert hiszen a hajó nem volt elhagyatott.

Hajnalodott. A mint feltűnt a hajnal pirja az égen, elült a vihar is, ámde a hullámok még mindig hányták hatalmas gyűrűiket.

Senki fia egy nyíláson kikandikált, a szárazföldet kereste szemeivel. Nyugat felől még csak nyoma sem volt a tengerpartnak.

Az éjjeli vihar valószínűleg eltérítette a hajót az Északi Csatornából s most az írlandi tengeren inog-mozog tétova; talán Dundalkkal vagy Droghedával szemközt... De vajjon milyen távolságra?...

Sehol semmi hajó avagy halászbárka. Különben is nehezen lehetett volna messziről meglátni ezt a hajóroncsot a fel-feltornyosuló hullámhegyek között.

Az egyedüli remény mégis csak az volt, hogy nemsokára rábukkan valaki, mert ha tovább hömpölygetik a hullámok nyugat felé, a part szikláihoz ütdöve, szilánkokká töredezik széjjel.

Hiába igyekezett megpróbálni, hogy valamelyes irányt adjon a roncsolt hajónak; egy darab vitorlarongyot két vitorlakötélre kifeszített... Hja, maga erejével nem tehetett semmit... Isten kezében volt a sorsa.

A nap folyamán rosszabbra nem fordult a helyzet. Most már nem félt attól, hogy a hajó alá fog merülni, annál is inkább nem, mert oldalfekvése nem vált veszedelmesebbé. Egyebet nem tehetett, mint folyton a tengert vigyázta: vajjon nem közeledik-e hajó?

Valamicskét evett, hogy ereje visszatérjen, csüggedni nem tudott, sem kétségbeesni, úgy megőrizte önuralmát. Nem feledte el egy pillanatra sem: hogy egész vagyona forgott koczán.

Délután három órakor füstoszlop tűnt fel keleten. Fél órával később egy hatalmas gőzhajót látott mintegy öt-hat mértföldnyi távolságban, mely északnak tartott.

Senki fia vésszáslót tűzött ki a «Doris»-ra, de nem vették észre a gőzhajón.

A fiút még akkor sem hagyta cserbe rendkívüli erélye, midőn az est alászállott s többé már nem remélhette, hogy más hajóval találkozik. Semmi sem mutatott arra, hogy a part közelébe jutott a hajó. Borús volt az ég, a hold nem jött fel. De szerencsére szél sem fújt s a tenger szemlátomást lecsendesedett.

Meglehetős hideg volt s így okosan tette, hogy a kabinba lement, különben is félkábelyire sem láthatott a nagy sötétség miatt. Mivelhogy végképpen kimerült a sok aggodás, izgatottság miatt, beburkolódzott a takaróba s a kabin egyik szögletében lefeküdt. Rögtön elnyomta az álom.

Már pitymallani kezdett, midőn veszekedő hangokra riadt fel. Fölemelkedett és hallgatódzott. Talán a part mellé jutott a «Doris»?

Talán hajóra bukkant!

- Ez a roncsolt hajó a miénk... mi voltunk először rajta! - kiáltá néhány férfihang.

- Nem a tiétek,... hanem a miénk! - kiálták mások.

Senki fia mindjárt tudta, hogy mi történt. Holmi hajósok reábukkantak a roncsolt hajóra s azon kaptak össze, hogy melyiké jog szerint. Fölmásztak a hajóderékba és összetűztek. Jobbra-balra puffogtatták egymást.

Ha ő hirtelen megjelenik köztük, bizonyára rögtön vége szakad a verekedésnek. A világért sem gondolt erre. Azok a vad ficzkók reávetik magukat s a hullámok közé dobják. Sietve el kellett bújni a árugöngyölegek közé. Ott biztonságra volt.

Néhány pillanat múlva megszűnt a verekedők lármája. - Úgy látszik, megegyeztek. Közös erővel juttatják az elhagyott hajót valamely kikötőbe s ott a zsákmányon megosztottnak.

A dublini öbölből kora reggel indult el két halászbárka; a halászok meglátták a tört árbocú hajót, minden erejüket megfeszítve közeledtek hozzá, abban a reményben, hogy törvény szerint azé lesz, a ki először veszi birtokába. Ebből aztán veszekedés, verekedés, végül közös egyezés lett, hogy a zsákmányt majd szétosztják maguk között. No hiszen, gyönyörű egy «fogás» lett volna a vakmerő ficzóknek a «Doris» szállítmánya, annyi bizonyos!

Alighogy Senki fia jól elrejtőzött, lépéseket hallott a hajófenékbe vezető lépcsőkön s nem-sokára ezek a hangok jutottak a fülébe:

- Milyen nagy szerencsénk, hogy egy árva lélek sem maradt a hajón.

- Hiszen, ha lett volna, nyomban eltettük volna láb alól.

És a vad ficzkók bizonyára nem cselekedtek volna másképpen, még gyilkosságra is vete-medtek volna, csakhogy a zsákmányt ki ne szalasszák a körmeik közül.

Félórával később vontató-kötelekkel a két halászbárkához kötötték a «Doris»-t s neki feszítvén az evezőlapátokat a hullámoknak, lassan vontatták a dublini öböl felé.

Féltízkor már az öböl szájához érkeztek. Minthogy éppen apály volt, itt aligha sikerült volna bevontatniok, azért hát Kingstown felé eveztek s a védgáton kikötöttek.

Itt már egy rakás kíváncsi ember verődött össze. A «Doris» megérkeztét már előre jelezték volt s így O'Brien, Grip, Sissy, Bob és Kat Dublinból Kingstownba siettek a legközelebbi vonattal. Ők is ott voltak a védgáton.

Elképzelhetjük, minő fájdalom sújtotta mindnyájukat le, midőn meghallották, hogy a halászok egy hajóroncsot mentettek meg, melyen egy árva lelket sem találtak. Senki fia nem volt a fedélzeten... a tengerbe veszett tehát... Grip, Sissy, Bob és Kat keservesen sírtak.

Előjött a révkapitány, hogy a megmentett hajót megvizsgálja s eldöntse, kié lesz törvény értelmében a szállítmány. Úgy látszik, ez alkalommal a mentő hajósoknak roppant szerencséjük volt.

Hirtelen a hajófenékből felvezető lépcsőn egy fiú jött fel. A bazárbeliek örömujjongva fogadták, a hajósok káromkodtak, zúgtak. Senki fia egy pillanat múlva a parton volt, barátai ölelték-csókolták, azután a révkapitányhoz sietett.

- A «Doris» nem volt egy pillanatig sem elhagyott - mondá harsány, határozott hangon, - a rajta levő szállítmány az enyém.

És csakugyan a dús szállítmányt avval mentette meg, hogy mindvégig a hajón maradt.

Fölösleges volt minden tárgyalás. Senki fiának e jogát elvitatni nem lehetett; a «Doris» szállítmányát neki ítélték oda, a hajót pedig Clear kapitánynak és embereinek, kik valahogy megmenekültek a halál torkából. A halászoknak be kellett érniök a törvényszabta mentési jutalékkal.

Bezzeg volt öröm, mikor egy órával utóbb újra együtt voltak a «Kis pénzes zacskóhoz» címzett bazárban. Senki fiának első tengeri útja, sajna, nagyon veszedelmes volt. Bob mégis mind azt hajtogatta:

- Hej, ha én is veled lehettem volna!

- Még ilyen körülmények között is, Bob?

- Sőt, így még inkább!

XV. És ugyan miért ne?

Mióta Senki fia a Trelingar-kastélyt elhagyta, a szerencse mintha csak a tenyerén hordozta volna: Bob életét megmentette s a fiút magához vette, összekerült Grippel és Sissyvel, összeházasította őket, roppant nyereséggel dolgozott a «Kis pénzes zacskó» bazárban. Azon az úton volt, hogy ritka értelmessége és bátor vállalkozásai révén, tekintélyes vagyoni urává legyen. A «Doris»-on való maradása elég bizonyosságát nyújtotta annak is, hogy akár a halálos veszedelemnek is szemébe mer nézni.

Csak egy hiányzott még ahhoz, hogy tökéletes legyen a boldogsága: a Mac Carthy-család jótéteményeit szeretne volna visszafizetni.

Roppan türelmetlenül várta a «Queensland» megérkezését. Eleget nyugtatta magát avval, hogy a vitorlášhajók a szélről, időjárásról függnek s így gyakran késnek. Egyébiránt rögtön irt «Queenstown»-ba, hogy őt a «Queensland» megérkezéséről rögtön tudósítsák.

Ezalatt serényen folyt a munka a kis bazárban. Senki fia valóságos hőssé nőtte ki magát kalandjai és elszántsága miatt, melyet a «Doris»-on tanúsított; az egész város érdeklődött a tizenöt éves hős iránt. Az általa megmentett szállítmány valóságos büszkeségét képezte. Csakúgy özönlöttek a vevők a bazárba, mindenki «doris»-i teát, «doris»-i csukrot, «doris»-i fűszert és bort kért. A játékszerüzlet kissé háttérbe szorult. Még két segédet kellett fogadniok, mert nem győzték a munkát, Sissy egész nap számlákat írt. O'Brien számítása szerint néhány hónap alatt a szállítmányba fektetett tőkének meg kell négyszereződnie, ha ugyan meg nem ötszöröződik. A háromezer font sterlingből előreláthatólag tizenötezer font sterling lesz. O'Brien készséggel elismerte, hogy ez az üzlet tisztán a Senki fiának az érdeme. Ő csak tanácsolta, az eszme Senki fiától telt ki, midőn a «Shipping Gazette»-ben a hirdetést olvasta. Az olvasó tudja, hogy minő eréllyel valóította meg szándékát.

Így aztán nem csodálkozhatunk, hogy a «Little Boy and Co.» bazára nemcsak a legdúsabb, hanem a legszebb is volt a Bedford-Streeten, sőt az egész városnegyedben. Ezer apróság árulta el, hogy mindez női kéz munkája. Grip is derekasan hozzálátott a munkához s idővel megbizonyosodott felőle, hogy ő csakugyan házas ember, főleg mióta sejteni kezdte, hogy a családjának benne nem fog magva szakadni.

Mindazok, kik a «Kis pénzes zacskó»-ban mintegy családot képeztek, hálás szívvvel néztek a fiúra, kinek boldogságukat köszönhatték.

Avval Senki fia egyáltalában nem törődött, hogy mi történt azokkal, kik életében kisebb szerepet játszottak: Thornpipe hihetőleg nyakába veszi most is az egész országot és mutogatja avatag bábuit; O'Bodkins dühöng talán most is a miatt, hogy mintaszerű könyveit széttépték; lord és lady Piborne tovább élnek a maguk nagyúri szűk eszmekörükben és örökségül hagyják fiukra; Scarlett kormányozza tovább a Trelingar-kastélyt a maga zsebére, végül Waston Anna kisasszony... nos, hát ő minden este meghal - az ötödik felvonásban. Egyikről sem hallott semmit, legfeljebb a Timesben olvasta egyszer, hogy lord Piborne végre-valahára elhatározta, hogy beszédet fog tartani az urakházában; ámde a jóakarattal meg kellett elégednie, mert a midőn bele akart kezdeni, nemes ő szája erősen fel találta mondani a szolgálatot. Carker még mindig nem került az akasztófára, a min Grip szerfölött csodálkozott; annyi azonban bizonyos, hogy közel jár az akasztófához, mert egy londoni razzia alkalmával egész csomó naplopót fogtak el, köztük volt Carker is - most szépen hűsölnek.

Végül ott vannak Mac Carthyék. Rajtok járt szüntelenül Senki fiának az esze, hazatértőket várta nagy türelmetlenül. A «Tengerészeti Tudósítások»-ban még mindig nem jött a Queenslandról semmi hír. Ha néhány hét alatt meg nem érkezik, joggal aggódhatnak miatta, mert az októberi időben az atlanti oceánban nagy viharok tomboltak. És Queenstownból még mindig nem érkezett sürgöny!

Végre április 5-én jött a sürgönyhordó, Bob vette át s nyomban felkiáltott:

- Sürgöny Queenstownból!... Sürgöny Queenstownból!

Valahára megérkeztek Senki fia fogadott szülei Irlandba... Ez róluk az első biztos tudósítás!...

Kíváncsian gyűltek össze mind.

A sürgöny következőképpen hangzott:

Queenstown, április 5. 9. 25. 20.

Senki fia Little Boy and Co. Bedford-Street Dublin.

«Queensland» ma reggel kikötött, Mac Carthy-család utasok között. Intézkedését várja.

Benett.»

Senki fiát mintha fojtogatta volna valami. Elállott egy pillanatra a szíve dobogása. Azután csakúgy patakzott a köny szeméből, ettől megkönnyebbült. Nem is szólott egyebet:

- Jól van.

És a sürgönyt zsebredugta.

Többet nem is beszélt a Mac Carthy-családról mindnyájuk nagy csodálkozására. Annál buzgóbban végezte üzleti teendőit. Balfourt megbízta avval, hogy állítson ki egy cheque-t száz font sterlingről, hogy mire, azt senkinek sem mondotta meg.

Négy nap elmult, a nagyhét utolsó négy napja, mert abban az évben április 10-ére esett húsvét.

Szombaton reggel összehívta Senki fia a bazár összes személyzetét s tudokra adta:

- A bazár kedden estig zárva marad.

Balfournak s a két segédnek három napi szabadságot adott. Bob, Grip és Sissy a szabadságot ki-ki a maga kedvére akarta tölteni, de Senki fia azt kérdezte tőlük, hogy nem tartanának-e vele, mert ő valahová el akar utazni?

- Elutazni? - kérde Bob. - Én veled tartok. Hova megyünk?

- Kerry grófságba. Szeretném még egyszer látni - viszonzá Senki fia.

Sissy kérdő arczczal nézett reá.

- És mi elkísérjünk oda téged?

- Nagyon örvidenek, ha velem jönneek.

- Én is elmenjek? - kérde Grip.

- Természetesen.

- Hát Birk? - tevé hozzá Bob.

- Birk is.

Ez hát rendben volt. A bazárt rábizták Katra. Készülődtek a három napig tartó útra. Délután négy órakor akartak elindulni a gyorsvonaton, tizenegy órakor érkeznek Traleeba, ott meghálnak és másnap... nos hát, másnap majd megmondja Senki fia, hogy mitevők lesznek.

Négy órakor mindnyájan ott voltak az állomáson. Grip és Bob nagyon jókedvűek voltak, Sissy kissé gondolkodóba esett, mert igen különösnek tűnt fel előtte Senki fia.

- Tralee - gondolá magában az ifjú nő - Kerwan tőszomszédságában van... talán a majorba akar visszatérni.

Birk talán felvilágosíthatta volna őt, de ez szokás szerint most is nagyon titoktartó volt.

A kutyát teherárúként adták fel és Bob nagyon lelkére kötötte az állatszállító kocsik kalauzának, hogy jól gondját viselje a derék állatnak. Hogy több nyomatéka legyen a szónak, egy fényes shillinget nyomott a markába. A kis társaság felszállt egy első osztályú kocsiba.

A Dublin és Tralee között levő hetven mértföldnyi utat hét óra alatt tették meg. A kalauz egymás után jelentette az állomásokat. Egyik különösen felkeltette Senki fiának régi emlékeit. Limerick volt. Eszébe jutott első szinpadí kísérlete az «Egy anya bűnbánata» című darabban, mikor oly görcsösen kapaszkodott Kendall hercegnének - Waston Anna kisasszonynak a karjába. Tűnő álomnál nem volt egyéb.

Traleeban a legelőkelőbb szállóban szállottak meg. Ott pompásan megvacsoráltak és nyugodtan töltötték az éjszakát.

Másnap húsvétvasárnapján, Senki fia korán kelt fel. Míg Sissy öltözködött, Grip feleségénél maradt, Bob pedig az édes álmot dörzsölgette ki szeméből: ő Tralee utcáit kószálta be rendre. Megtalálta azt a korcsmát, hol ő hajdanában Mártonnal és feleségével rendesen megszállott; fölkereste a piacot, hol először kapott kedvet a kereskedelemre; látni kívánta még azt a gyógyszerért is, hol guinee-ja egy részét odaadta a nagyanyó számára vásárolt orvosságért.

Hét órakor a szálló kapuja előtt várt rájuk egy derék jaunting-car, ügyes kocsis, jó lovak, kezeskedett róluk a szállótulajdonos. Azután pontosan megállapították a fuvarbért; kocsiért, lovakért, kocsisnak borraivaló stb. Már a mint ez Írlandban szokásos.

Megreggeliztek és fél nyolczkor elindultak. Olyan vasárnap, melyen nem esik az eső és azonkívül a nap is süt, kellemes szellő is fúj: Írlandban a ritkaságok közé tartozik. Ilyen volt az, a melyen ők elindultak Traleeból. Ebben az évben a tavasz is korán köszöntött be, rügyeztek a fák.

Traleeból a siltani egyházkerületig jó tizenkét mértföldnyi út. Hányszor megtette volt Senki fia ezt az utat Mac Carthyékkel. Utoljára egyedül ment Traleeba... gyalog... mikor aztán a Kerwan-majorba igyekezett vissza... az országúton egy bokor mögé vonta magát, akkor látta, mint mennek a rendőrök, végrehajtók a major felé. Eppen mintha csak tegnap történt volna, olyan élénken bevésődött emlékezetébe. Az országút most is régi. Itt-ott útszéli korcsma és sok szántóföld. Paddy nem szereti az újításokat. Írlandban minden a régi marad, még a nyomor is...

Tíz órakor megérkezett a kocsis Siltanba. Éppen akkor kezdődött meg a mise. Éppen akkor harangoztak be. A templom is a régi, egyszerű félre görbült angol templom volt, itt keresztelték meg Senki fiát és Murdock leánykáját egyszerre. Ők is bementek a templomba. Sem a pap, sem a hívők közül egyik sem ismert reá. Mise közben a hívek kérdezgették egymástól, hogy miféle család lehet ez, melynek egy tagja sem hasonlít a másikkhoz.

Míg Senki fiának élete változatos emlékei elevenedtek fel, a többiek buzgón kérték az istent, hogy áldja meg azt a fiút, kinek életök boldogságát köszönhetnék.

A siltani legjobb korcsmában megreggeliztek s folytatták útjokat a három mértföldre eső Kerwan-majorba.

Senki fiának könnyel telt meg a szeme, a mint ezen az úton végigrobogott velök a kocs... Hányszor ment Mac Carthyékkel ezen az úton a templomba... néha velök tartott nagymama is, ha győzte az utat... Minő szomorú most ez az elhagyatott vidék! Mindenütt rom... az elűzött bérlőknek erőszakkal összerombolt hajlékai. Itt-ott hirdetések voltak egyik-másik falra felragasztva: hogy ez a major bérbe vagy örök áron eladó. De hát kinek is jutna eszébe, hogy itt, a nyomorúság kellős közepén földet béreljen vagy vásároljon?

Végre félkettőkor előtűnt a Kerwan-major. Senki fia kebléből egy sóhaj szakadt fel.

- Itt volt a major! - mondá halkán.

Minő sivár egy kép vala most. A kerítést letépték, az ajtókat betörték, a gazdasági épületek romokban heverték, vad fű benőtte az udvart - a pusztulásnak vigasztalan képe. Öt év alatt eső, hó verte, szél tépte, nap sütötte. A pusztaság falak fölmeredeztek... im, ott van az a szoba is, melyben Senki fia és nagymama szoktak hálni.

- Ez Kerwan... ez... - mondogatá, de mintha nem mert volna a romok közé lépni.

Bob, Grip és Sissy némán követték őt. Birk nyugtalanul futott ide s tova... mintha őt is régi emlékek szállották volna meg.

Hirtelen megáll, felemeli a fejét, szemei csillognak és csóválja a farkát.

A kapu előtt egy kis csoport áll: négy férfi, két asszony és egy kis leányka, szegényes ruhában. A legidősebb feláll, Griphez közeledik. Őt tartotta a család fejének.

- Minket ide rendelték... Bizonyára uraságod rendelt ide...

- Én? - kérde Grip s az ismeretlen férfúra csodálkozva nézett.

- Úgy van. Mikor Queenstown-ban kiszállottunk, a révkapitányság száz font sterlinget adott át nekünk s azt az utasítást adta, hogy Traleeba jöjjünk.

Ebben a pillanatban Birk hangos ugatással rohant az idősebb nő felé. Örömeiben ugatott a hú állat, csóválta a farkát, alig fért meg a bőrében.

- Hiszen ez Birk... a mi Birkünk; reá ismerem...

- Hát engem nem ismer, drága jó anyám - kérde Senki fia - engem már nem ismer?

- Ön?... Ó fiam!...

Gyöngye a toll arra, hogy azt a jelenetet méltóképpen fesse, a mely ezután játszódott le. Márton, Murdock, Pat és Sim össze-vissza ölelték, csókolták a fiút, ő pedig Martinet és Kittyt. Azután fölemelte a kis leánykát, majd agyoncsókolta s mutatta Bobnak, Sissynek és Gripnek:

- Nézzétek csak, ez az én Jennym!... Ez az én leánykám!

Annak utána leültek mindnyájan a körülöttük heverő romokra. Mac Carthyéknak el kellett beszélniük siralmas történetüket. A majorból kiűzetvén Limerickbe kísérték őket, ott Murdockot néhány hónapi börtönre ítélték.

Mikor Murdockot szabadon bocsátották, Márton egész családjával Belfastba ment, ott hajóra szállt és kivándorolt Ausztráliába. Pat otthagyta a tengerészetet és utánok ment... Mennyit fáradtak... mennyit szenvedtek - és az eredmény nem volt semmi. Nagyon ritkán kaptak együtt vagy egyenként munkát valamely majorban, de nyomorúságos volt a bér. Öt évig mégis kihúzták, akkor otthagyták azt a földet, mely velök szemben éppen olyan kegyetlen volt, mint hazájuk, Írland.

Senki fia fájdalmas érzésekkel nézte őket sorjába. Márton nagyon megöregedett, Murdock még mindig olyan komor arcú volt; Pat és Sim a sok munka és inség miatt lesóványodtak! Martine, az életerős, derék Martine, csak árnyéka volt a régiek; Kittyt az idegen földön

szerzett gonosz láz nagyon elgyöngítette; Jenny, a szegény kis leányka, olyan szomorú volt, kora szenvedés jutott osztályrészéül. Úgy belemarkolt mindez a fiú szívébe!

Sissy együtt sírt az asszonyokkal, meg a leánykával... Vigasztalni iparkodott őket:

- Vége már a szerencsétlenségnek, mely önöket sújtotta, Martine néni,... a miénknek már régen vége van... fogadott fioknak köszönhetjük...

- Neki? - csodálkozék Martine. - Mit tehetne ő, szegényke?...

- Neked, fiam?... - kérde Márton is.

Senki fiának nem jött szó az ajkára; olyan nagyon izgatott volt.

- Miért rendeltél minket erre a szomorú emlékü helyre? - kérde Murdock. - Mi keresnivalónk van itt, hol olyan sokat szenvedtünk? Senki fia, miért bolygattad fel múltunk keserű emlékeit?

Mindenkinek ezek a kérdések lebegtek ajkán, még Bobnak, Gripnek és Sissynek is.

- Hogy miért? - felelé a fiú, erőt véve megindulásán. - No hát jertek velem atyám, anyám, testvéreim, jertek csak velem.

Az udvar közepére vezette őket.

Ott volt még a vad bozót és szederbokor között az élénk zöld fenyőfa.

- Jenny, látod ezt a fát? Akkor ültettem, mikor te születted. Veled egyidős, éppen nyolcz esztendő.

Kitty zokogni kezdett. Eszébe jutott az az idő, mikor ő még boldog volt s bizakodott abban, hogy boldogsága tartós lesz.

- Jennym,... édes kis leánykám - folytatá Senki fia - látod ezt a kést?...

Övéből elővett egy zsebkést.

- Ez volt a jó nagyanyónak első ajándéka, melyet nekem adott... szépanyád volt neked... aligha emlékszel rá.

Mikor ezt a nevet hallották az emlékezetes romoknak közepette, Mártonnak, Martinenak és gyermekeiknek majd megszakadt a szívek.

- Jenny - vevé újra át a szót Senki fia - nesze, ez a kés, ássál vele a fa tövében, itt ni!

A leányka nem tudta miért, de csak ásott a megjelölt helyen. A kés pengéje csakhamar valami kemény tárgyon akadott meg.

A kőkorsó volt. Semmi baja sem történt a föld alatt.

- Húzd ki, Jenny azt a korsót és nézd meg, mi van benne.

A kis leányka kihúzta a korsót és fedelét levette. Mindnyájan várakozással teljes csöndben álltak körül.

A kőkorsóban egész rakás kavics volt, szakasztott olyanok, mint a Cashen medrében levők.

- Márton apó, emlékszik ezekre a kavicsokra? - kérde Senki fia. - Minden este adott nekem egyet, ha meg volt velem elégedve...

- Emlékszem fiam, azt is tudom, hogy nem volt nap, mikor nem kaptál.

- Épen annyi kavics gyűlt össze, ahány napot a Kerwan-majorban töltöttem. Számláld meg Jenny! Úgy-e bár, tudsz számolni?

- Tudok bizony! - felelé a kis leányka.

Számlálgatni kezdte, végül így szólott:

- Ezeröttszáznegyven kavics van.

- Helyes! - Lásd, leánykám, ez azt jelenti, hogy négy évnél tovább voltam én szüleid házában. Úgy tartottak engemet, mintha gyermekök lettem volna.

- És soha egyéb bért tőlem nem kaptál, édes fiam, mint ezeket a kavicsokat - szólott szemét lesütve Márton - akkor azt hittem, hogy majd shillingekké váltom fel a kavicsokat...

- Én pedig guinee-kká váltom a maguk számára, lelkem jó szüleim.

Sem Márton, sem a többiek nem tudták, hogy higgyék-e, mire véljék a fiú szavait?... Nem bomlott-e meg a fiú?

Sissy észrevette ezt az elképedést, megfelelt ő helyette:

- Nem, kedves barátim, Senki fiának a szíve éppen úgy helyén van, mint az esze. Így pedig a szíve beszélt.

- Márton apa, Martine anya, édes bátyáim, Murdock, Pat, Sim és te jó Kitty, meg kis kereszt-leányom, én olyan kimondhatatlanul boldog vagyok, hogy annak a sok jót, miben részesítettek, legalább részben visszafizethetem nektek. Ez a major itt eladó, meg fogjátok venni és felépítitek újra, hogy miből, arról gondoskodtam már. Ezentúl majd nem kell szívtelen Harbertektől félnetek. A magatok földjén fogtok lakni... a magatok urai lesztek.

Senki fia ezután elmesélte, hogy mi minden történt vele, mióta a Kerwan-majorból sírva elsompolygott, hogy minő viszonyok között él most. A Mac Carthy-családnak adott összeg ezeröttszáznegyven font sterling volt - ugyanannyi guinee, mint ahány kavics a kőkorsóban volt. Egy szegény irlandinak nagy vagyon ez.

És talán most történt először, hogy ezen a keserű könyekkel áztatott földön az igazi örömnél és hálának hév könnyei peregtek alá...

Mac Carthyék a húsvéti ünnepeket Senki fiával, Grippel Sissyvel és Bobbal Siltanban együtt ülték meg. Aztán érzékenyen elbúcsúztak egymástól s a bazárbeliek visszatértek Dublinba. Április 11-én a bazárt újra kinyitották.

1887-dik év eltelt. Egyike volt a legboldogabb éveknél e kicsiny kör életében. Az ifjú kereskedő tizenhatodik évében járt. Szerencséje meg volt alapítva. A «Doris»-sal való vállalat O'Brien várározásán is felül ütött be s a «Little Boy and Co.» vagyona húszezer font sterlingre rúgott. Igaz ugyan, hogy ennek egy része a Grip-családé, más része Bobé, mint a cég üzlettársaié; no de végre is ők együttvéve mind egy családhoz tartoztak.

Mac Carthyék kétszáz acres-t vásároltak, még pedig előnyös áron, a majort újra felépítették és felszerelték. A marhaállományt beszerezték. Azt talán mondanunk sem kell, hogy a jólét és váratlan szerencse régi erejüket is csakhamar visszahozta. Nem is csoda, hiszen ezentúl már nem görnyednek a landlordizmus igája alatt, többé nem a kérlelhetetlen hűbér úr veszi hasznát fáradozásaiknak.

Senki fia pedig soha egy pillanatig sem felejtí el, hogy ő a fogadott fiók s jöhet majd idő, mikor őket még szorosabb és gyöngédebb kapcsok is fűzhetik egymáshoz. Jenny mostanság a tizedik évében jár... így előreláthatólag igen szép leány lesz belőle... Az ám, csak hogy Jenny tulajdonképpen leánya Senki fiának - mondhatnád nyájas olvasóm. No de még sem az a szó szoros értelmében... Miért ne lehetne hát a dologból valami?

Birknek legalább ez a véleménye.

-&-